

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ

BURSA ULUDAĞ JOURNAL OF ECONOMY & SOCIETY

50.yıl Özel Sayısı
'yedi bölüm, yedi yarı...'

50th Anniversary Special Issue
'seven fields, seven papers...'

B
U
J
E
S

E-ISSN: 2757-9190

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Özetlenme, Harmanlanma ve İndekslenme Bilgileri:
*Bursa Uludağ Journal of Economy and Society is
Abstracted, Harvested and Indexed in:*

Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler eser sahiplerine aittir.
Bursa Uludağ Üniversitesi sorumlu tutulamaz.
*The opinions, thoughts, postulations or proposals within the articles are but reflections
of the authors and do not, in any way, represent those of the Bursa Uludağ University.*

İletişim / Correspondence

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Görükle Kampüsü 16059
Nilüfer / Bursa / TÜRKİYE
Tel: +90 224 2941135 **Fax:** 0224 2941003
Web: <http://www.uludag.edu.tr/iibfdergi>
E-posta: iibfeditor@uludag.edu.tr

Dizgi-Baskı/ Printed by

Bursa Uludağ Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü
Bursa-2025
Telefon: (224) 294 05 32
Fax: (224) 294 05 31
E-posta: basimevi@uludag.edu.tr

© Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınları © Bursa Uludag University Press

**Her hakkı saklıdır.
All rights reserved.
Uluslararası Hakemli Dergi
International Peer Reviewed Journal**

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Bursa Uludağ Journal of Economy and Society
50. Yıl Özel Sayısı "yedi bölüm, yedi yazı...", 2025
ISSN: 1301-3386
e-ISSN: 2757-9190

Bursa Uludağ Üniversitesi Adına Sahibi
Owner on behalf of Bursa Uludağ University
Prof. Dr. Ferudun YILMAZ

İmtiyaz Sahibi/ Owner
Prof. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT

Baş Editör / Editor in Chief
Prof. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT

Editör / Editor
Dr. Burak Faik EMİRGİL

Türkçe Dil Editörü/Turkish Language Editor
Öğr. Gör. Gülnaz ÇETİNOĞLU

İngilizce Dil Editörü/English Language Editor
Dr. Öğr. Üyesi Esmâ BİRİŞÇİ

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants
Dr. Nagihan MEMİŞ YAKAR, Dr. Neşe ARAL

Yayın Kurulu / Editorial Board
Prof. Dr. Derda KÜÇÜKALP
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY
Prof. Dr. Serpil AYTAÇ
Prof. Dr. Murat Hakan ALTINTAŞ
Prof. Dr. Bünyamin BEZCİ
Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA
Prof. Dr. Necmi GÜRSAKAL
Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ
Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR

Danışma Kurulu / Advisory Board*

- Prof. Dr. Hadi Sacit AKDEDE:** Bakırçay Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Meliha ALTUNIŞIK: Orta Doğu Teknik Üniversitesi/TR
Dr. Melih ASTARLIOĞLU: Tilburg University/NL
Prof. Dr. Mustafa AYDIN: Kadir Has Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Bünyamin BEZCİ: Sakarya Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Veysel BOZKURT: İstanbul Üniversitesi/TR
Dr. Luis Pinedo CARO: International Labour Organization/CH
Prof. Dr. Emrah FERHATOĞLU: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Mehmet GENÇ: Işık Üniversitesi/TR
Dr. Murat GENÇ: University of Otago/NZ
Prof. Dr. Mehran KAMRAVA: Georgetown University/QA
Prof. Dr. Fuat KEYMAN: Sabancı Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Erdoğan KOÇ: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Hasan KÖNİ: İstanbul Kültür Üniversitesi/TR
Dr. Barbara SAMALUK: University of Greenwich/UK
Dr. Mousa SHTEIWI: University of Jordan/JO
Prof. Dr. H. Tarık ŞENGÜL: Ortadoğu Teknik Üniversitesi/TR
Dr. Şafak TARTANOĞLU BENNETT: University of Greenwich/UK
Prof. Dr. Metin TOPRAK: İstanbul S. Zaim Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Ali UTKU: Atatürk Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA: TOBB ETU Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Ferda YERDELEN TATOĞLU: İstanbul Üniversitesi/TR
Prof. Dr. Nuri YURDUSEV: Ortadoğu Teknik Üniversitesi/TR

*Soyisme göre alfabetik sırada / In alphabetical order by family name

Sunuş

Bu özel sayı, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin elli yılı aşan akademik birikimine ithafen hazırlanmıştır. Kuruluşundan bu yana farklı disiplinleri aynı çatı altında buluşturan Fakültemiz, geçen yarım yüzyıl boyunca eğitim, araştırma ve toplumsal katkı alanlarında önemli bir kurumsal hafıza oluşturmuştur.

Özel sayının teması olarak belirlenen “*yedi bölüm, yedi yazı*”, Fakültemizin akademik çeşitliliğini yansıtırken, yarım asrı aşan birikimin yanında sosyal bilimlerin bitmeyen öğrenme ve sorgulama ihtiyacını hatırlatan mütevazı bir göndermeyi de içinde taşımaktadır.

Elinizdeki sayı, geride kalan yılların bir muhasebesinden çok, Fakültemizin bugününü şekillendiren bilimsel birikimin ve düşünsel zenginliğin küçük bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Bu vesileyle özel sayımıza katkı sunan yazarlarımıza, hakemlerimize ve editörlerimize teşekkür ediyor; çalışmanın okuyucular için yararlı olmasını diliyoruz.

Baş Editör

Prof. Dr. Kadir Yasin Eryiğit

Dergimiz Hakkında

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, “İktisadi ve Sosyal Bilimler: Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi” ismiyle 1979 yılında yayın hayatına başlamıştır. Dergi, 2019 yılı itibariyle “Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi/Bursa Uludağ Journal of Economy and Society” ismiyle elektronik olarak yayınlanmaktadır.

Dergimiz, iktisadi ve sosyal bilimler alanında farklı disiplinlerde üretilen Türkçe ve İngilizce makaleleri yayımlayarak Türkiye’de ve dünyada bu alanda yapılmış çalışmalara katkı sağlama amacı taşımaktadır. Haziran ve Aralık olmak üzere yılda iki sayı olarak basılan dergimiz, **uluslararası hakemli** akademik bir dergidir. Dergimizde iktisadi ve sosyal bilimler kapsamına giren konulardaki özgün ve nitelikli makaleler, kitap tanıtımı ve eleştirileri ile örnek olay çalışmaları yayımlanabilir.

About Our Journal

Bursa Uludağ Journal of Economy and Society started to be published under the name of “İktisadi ve Sosyal Bilimler: Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi” in 1979. Bursa Uludağ Journal of Economy and Society continues to be published electronically as of 2019.

By publishing Turkish and English articles produced in different disciplines in the field of Economics and Administrative Sciences, the journal aims to contribute to the literature in this field in Turkey and in the world. Bursa Uludağ Journal of Economy and Society is an international **peer-reviewed** academic journal published twice a year, in June and December. Original and qualified articles, book introductions and reviews, and case studies on subjects within the scope of economics and social sciences can be published in the journal.

Dergi Tarihçesi / Journal History

Derginin önceki adı / Formerly name:	ISSN	Yıl/Year	Cilt/Sayı Volume/Issue
İktisadi ve Sosyal Bilimler: Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi	-	1979	1/1
İktisat ve Sosyal Bilimler: Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi	-	1980-1982	1/2-3/1
İktisat ve İdari Bilimler: Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	-	1982	3/2
Uludağ İktisat ve İdari Bilimler Dergisi: Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	-	1983-1987	4/1-8/2
Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	-	1988-1993	9/1-14/2
Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1301-3386	1994-2010	15/1-29/2
Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Uludağ Journal of Economy and Society	1301-3386	2011-2018	30/1-37/2

Derginin adı / Name:	ISSN	Yıl/Year	Cilt/Sayı Volume/Issue
Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Bursa Uludağ Journal of Economy and Society	1301-3386	2019-2020	38/1-39/2
e- ISSN			
Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Bursa Uludağ Journal of Economy and Society	2757-9190	2021-	40/1-

İçindekiler/Contents

Türkiye’de İktisat Eğitimi ve Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü <i>Economics Education in Turkey and the Department of Economics at Bursa Uludag University Faculty of Economics and Administrative Sciences</i> Nalân ÖLMEZOĞULLARI	1
Bursa Uludağ Üniversitesinde Maliye Eğitiminin 50. Yılı <i>50th Anniversary of Finance Education at Bursa Uludağ University</i> Mircan TOKATLIOĞLU	27
Sosyal Siyaset’ten Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerine 50 Yıl <i>50 Years from Social Policy to Labor Economics and Industrial Relations</i> Yusuf ALPER	49
Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu <i>The 50 - Year Institutional Journey of the Department of Business Administration, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Bursa Uludağ University</i> Erkan ÖZDEMİR, Halis ERTÜRK, Ümit Gücenme GENÇOĞLU	93
Bursa Uludağ Üniversitesinin 50. Yılında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü <i>The Department of Political Science and Public Administration on the 50th Anniversary of Bursa Uludağ University</i> Serdar GÜLENER	143
Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği <i>The Historical Development of the Discipline of International Relations and Its Institutionalization in Turkey: The Case of Bursa Uludağ University</i> Tayyar ARI, Çiğdem AYDIN KOYUNCU	161
Bir Bilim Olarak Ekonometri: Gelişim Süreci ve Türkiye’de Ekonometri Eğitimi <i>Econometrics as a Science: Its Development and Econometrics Education in Turkey</i> Mustafa SEVÜKTEKİN	203

TÜRKİYE'DE İKTİSAT EĞİTİMİ VE BURSA ULUDAĞ
ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER
FAKÜLTESİ İKTİSAT BÖLÜMÜ

Nalân ÖLMEZOĞULLARI*

ÖZ

Bu makale, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'nün 50. Yılı dolayısıyla hazırlanan özel sayı için kaleme alınmıştır. Bir sosyal bilim olarak iktisat biliminin doğuşu, iktisat eğitiminin dünyada ve Türkiye'de kısa bir tarihçesi ve Bursa'da iktisat eğitiminin başlaması ve günümüzdeki İktisat Bölümü'nün temelleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisat Bölümü, Türkiye'de İktisat Eğitimi.

---

* **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Prof. Dr. Nalân Ölmezoğulları, Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, nalano@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5175-584X

**ECONOMICS EDUCATION IN TURKEY AND THE
DEPARTMENT OF ECONOMICS AT BURSA ULUDAĞ
UNIVERSITY FACULTY OF ECONOMICS AND
ADMINISTRATIVE SCIENCES**

ABSTRACT

This article was written for a special issue prepared to commemorate the 50th anniversary of the Department of Economics, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Bursa Uludağ University. It examines the origins of economics as a social science, a brief history of economics education in the world and in Turkey, the beginnings of economics education in Bursa, and the foundations of the current Department of Economics.

Keywords: Bursa Uludağ University, Department of Economics, Economics Education in Türkiye.

**1. İKTİSADIN BİR BİLİM OLARAK DOĞUŞU VE İKTİSAT
OKULLARI**

İktisat biliminin konuları ve bunlar hakkında düşünce ve tartışmalar elbette insanların topluluklar halinde yaşamaya başladıklarından bu yana olagelmıştır. Eski Yunan düşüncesinde Aristo ve Platon iş bölümü, mülkiyet hakkı gibi konularda görüşler ortaya koymuşlardır. Örneğin Platon diyaloglar şeklinde yazdığı ünlü kitabı "Cumhuriyet"te ideal bir şehir devletin nasıl olması gerektiğinden, ikinci önemli kitabı "Yasalar"da ise toplumsal yaşamın, özellikle de ekonominin örgütlenmesinden söz etmektedir. Platon'a göre şehir, iş bölümünden doğmuştur. İşbölümü ise insanlar arasında doğuştan var olan yetenek farklarından ve insan gereksinimlerinin çeşitliliğinden doğar. Platon, işbölümünü şehir devletin sınırlarını aşan bir yaklaşımla, ihracat ve ithalatı da kapsayacak biçimde ele almıştır. Öte yandan Platon'a göre, bütün savaşlar para (zenginlik) elde etmek için yapılır.

Platon hem aşırı zenginliğin hem de yoksulluğun olumsuz etkiler yaratacağı düşüncesindedir. Miras yoluyla edinilen ve çalışma ile kazanılan servet arasında bir ayırım yapmak gereğini duymuş ve ikincisini daha değerli görür. Platon'un Academia'sına öğrenci olarak

girip kısa bir süre sonra hocalığa yükselen Aristo da, mülkiyet konusunda görüşler ortaya koymuş, özel mülkiyetin kolektif mülkiyete göre daha verimli olduğunu savunmuştur. Ortaçağa gelindiğinde ise mülkiyet, ticaret, adil fiyat, faiz gibi konular ağırlıklı olarak dini inanışların, Hristiyan düşüncesinin etkisi altındadır.

Ortaçağ’ın sonları ile Sanayi Devrimi arasındaki dönemin temel niteliği feodal beyliklerin yıkılarak merkezi devletlerin kurulmasıdır. 15. Yüzyılın ortalarından itibaren yeni kurulan bu devletlerin en önemli gelir kaynağı ise ticaret, özellikle de dış ticaretti. Ticari sermaye hem tarımsal üretime hem de kapitalizmin ilkel bir örgütlenmesi olan ev-sanayiine egemendi. Yönetim gücünün merkezi bir otoritede toplanması, ekonominin güçlendirilmesi ve yönlendirilmesi gibi Ortaçağ’da bilinmeyen bazı yeni amaçların ortaya çıkmasına yol açıyordu. Yoksullara yardım, işsizlere iş verilmesi gibi bazı alanlar da bireylerin sorumluluğu olmaktan çıkarak devletin görevleri arasına giriyordu.

15-18. yüzyıllar arasında, ulus devletlerin doğuşu, dinde reform ve Rönesans hareketi, pusulanın bulunması, deniz ulaşımında büyük gelişmeler ve buna eşlik eden coğrafi keşifler, kapitalizmin ilk aşaması olan Merkantilizmin (ticari kapitalizmin) doğuşuna yol açıyordu. Merkantilist düşüncede iktisadi tartışmalar büyük ölçüde “ulusun çıkarı” odaklı şekillenmiştir. Dolayısıyla Merkantilist düşünce iktisadi zenginliğin ve artığın kaynağını altın, gümüş gibi değerli madenlerde gören, ulusçu ve müdahaleci bir doktrindir.

Ticari kapitalizmin doktrini olan Merkantilist düşünce ve uygulamanın sonunu hazırlayan gelişmeler aynı zamanda sanayi kapitalizminin doktrini olan liberal düşüncenin doğuşu için uygun ortamı da yaratmaktaydı. Ticari kapitalizm, sanayi kapitalizmini yaratmış, ancak yeni oluşan sanayi kapitalizmi için Merkantilizmin müdahaleci politikaları uygun olmaktan çıkmıştır.

18. yüzyılın başlarında ortaya çıkan, tarımsal üretim sistemlerinde devrim olarak nitelendirilebilecek köklü değişiklikler, liberalizme esin kaynağı oluşturan görüşleri de içeren bir geçiş dönemi doktrini olarak Fیزیokrasi’nin doğuşunu da beraberinde getiriyordu. Doğal bir düzene ve uyuma inanan bu düşünce, Merkantilizmin müdahaleci sisteminden uzaktır. Merkantilist düşüncenin iktisadi sorunlar üzerindeki görüşleri, politikalar saptamaktan ibaret kalmıştır. Buna

karşılık, 18. yüzyılın başlarından itibaren İngiliz ve Fransız düşünürlerin sistematik görüşleri ile ekonomi biliminin doğmaya başladığı kabul edilir (Ölmezoğulları, 2012: 37-50)

Özellikle Fransız Merkantilizmine ve devletçi politikalara tepki olarak doğan, sonraları iktisadi liberalizmin sloganı haline gelecek olan “laissez-faire, laissez-passer” (bırakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler) ifadesini ilk kullanan, kurucusu bir tıp hekimi olan François Quesnay olarak kabul edilen Fizyokrazi'nin çağdaş iktisadi düşüncenin başlangıcında önemli bir yeri vardır. Ancak İktisadın hukuk, ahlak gibi disiplinlerden ayrılarak bir sosyal bilim dalı olarak doğuşu yukarıda da belirttiğimiz gibi Klasik İktisat Okulu, özellikle de Adam Smith'in Ulusların Zenginliği kitabı ile başlatılır.

4

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Fizyokratlar tek üretken sektör olarak tarımı görmüş, artık değerın tarımda yaratıldığını, dolayısıyla yalnızca tarımsal üretimin vergilenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Aynı zamanda doğada olduğu gibi ekonominin de adeta doğal bir düzeni olduğu, müdahalelerin bu düzeni bozduğunu öne sürmüşlerdir. Daha sonra klasik iktisatçıların da benimseyeceği, iktisadi liberalizmin sloganı haline gelen “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” (**Laissez-faire, laissez-passer**) ifadesi de ilk kez Fizyokratlarca kullanılmıştır.

İktisat, temel ders kitaplarına giren kuramları itibariyle Avrupa'da başlayıp zamanla dünyaya yayılan Aydınlanma Çağı'nın bir ürünüdür. Doğumunun İngiltere'de James Watt'ın buhar makinesini icat ettiği 18. yüzyılın ikinci yarısında, yine İngiltere'de piyasa ekonomisi doğarken Adam Smith'in yazdığı “Milletlerin Serveti” (1776) (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations) kitabının yayınlanmasıyla örtüştüğü kabul edilir (Kazgan, 2012: 3). Ulusların Zenginliği'nin yayınlanması Klasik İktisat Okulunun ve iktisadın bir bağımsız bir bilim dalı olarak doğuşunun da başlangıcı kabul edilir. Bu dönemde iktisat, Politik İktisat olarak adlandırılmaktadır. Politik iktisat, yeni oluşan ulus devletlerde üretimi, üretim araçları olarak sermayeyi ve emeği, tüketim, ticaret ve bölüşümü ve bunların devlet-hükümet-yasa ile ilişkilerini açıklamayı amaçlıyordu. (Uygur, Erdoğan, 2012: 2-3)

Adam Smith ve Klasik İktisatçıları Fizyokratların “laissez-faire, laissez-passer” anlayışını benimsemişlerdir. Klasik iktisatçıları, artık değerın ne Merkantilist düşüncede olduğu gibi yalnızca ticaretle, ne Fizyokrat

düşüncedeki gibi toprakta, doğada değil emeğin uygulandığı her alanda yaratıldığını öne süren “Emek Değer Teorisi”ni ortaya koymuşlardır. Emek Değer Teorisi Klasik İktisadın çağdaşı Marksist İktisatta da benimsenmekle birlikte Marks buradan bir sömürü teorisine ve kapitalizm eleştirisine yönelmiştir.

Klasik İktisat Okulunun temsilcileri Merkantilistlerin müdahaleci yaklaşımını değil, Fizyokratların iktisadi liberalizmini benimseyen teoriler geliştirmişlerdir. Örneğin politik iktisadın en önemli temsilcilerinden David Ricardo’nun dış ticaret teorisi, dönemin hegemonik gücü olan İngiltere’nin (Büyük Britanya İmparatorluğu) çıkarlarını da büyük ölçüde yansıtan serbest ticaret doktrininidir.

1860’lardan itibaren politik iktisada getirilen eleştiriler, William Stanley Jevons, Karl Menger, Leon Walras’ın görüşleri, Neo Klasik İktisadın ve Marjinalist akımın doğuşuna yol açıyordu. Bu isimler arasında özellikle Cambridge Üniversitesi Matematik Bölümü mezunu olan Alfred Marshall, politik iktisat yerine iktisat terimini kullanıyor, iktisadı daha matematiksel bir dil ile ifade edilen “gerçek” bir bilime dönüştürme iddiasını ortaya koyuyordu. Bu aynı zamanda günümüze dek devam eden, “iktisat bir sosyal bilim midir, yoksa her yerde her zaman geçerli kanunlara sahip, fizik benzeri bir bilim dalı mıdır?” tartışmalarının da başlangıcı olarak kabul edilebilir. İktisatta matematik kullanımının giderek artması karşısında bu tartışma da güncelliğini sürdürmektedir.

İngiltere’de Klasik ve Neoklasik iktisat alanında bu gelişmeler yaşanırken kıta Avrupa’sında, Almanya’da Tarihsel İktisat Okulu, Avusturya’da Viyana Okulu gibi iktisat okulları ile iktisat bilimi farklı ekollerle çeşitlilik kazanmaktadır. Özetle iktisadın tarihi; (Bilimsel İktisat Öncesi: Merkantilizm ve Fizyokrazi), Klasik İktisat Okulu, Marxist İktisat, Neoklasik İktisat, Tarihçi Okul, Kurumcu İktisat, Avusturya Okulu, Keynesyen Teori, Post-Keynesyen Teori, Monetarist İktisat, Arz Yönlü İktisat, Yeni Klasik Teori gibi farklı teoriler ve okullarla çeşitlenmiştir¹.

¹ İktisat okulları konusunda daha ayrıntılı bilgi için bkz: Savaş, V. 2000, Kazgan, Gülten (2002), İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, Bocutoğlu, E. (2019), İktisadi Düşünceler Tarihi, Bursa, Ekin Yayınevi

2. İKTİSAT EĞİTİMİ

Üniversite - yüksekokul düzeyinde iktisat konusu ilk kez bundan 250 yıl önce İngiltere’de felsefe, hukuk ve tarih gibi dersler içinde yer almaya başlamış, iktisat, “politik iktisat” adı altında ayrı bir ders olarak programlara 200 yıl önce, eşzamanlı olarak, İngiltere ve ABD’de girmiştir. İlk “politik iktisat profesörü” unvanı da, 1805 yılında Thomas R. Malthus’a verilmiştir. (Uygur, Erdoğan, 2012:1) Bu dönemde iktisat eğitimine egemen olan anlayış, Klasik İktisat okulunun görüşleri, yani Politik İktisattır. Ancak Politik iktisat bu dönemde ayrı bir ders konusu bile olmadığından, bu konunun önde gelen isimlerinden Adam Smith Glasgow üniversitesine 1751’de önce Mantık sonra Ahlak Felsefesi (Moral Philosophy) Profesörü olarak atanmıştı. (Stewart ,1793’den aktaran Uygur, Erdoğan, 2012: 2).

Günümüz iktisat eğitiminin önemli ölçüde 1850-1950 arası dönemde (elbette sürekli değişim ve gelişmeler yaşanmakla birlikte) şekillendiği söylenebilir.

19. Yüzyılın son çeyreğinde “marjinalist devrim” olarak nitelenen Neoklasik okul, ABD ve Avrupa üniversitelerinin çoğunda Klasik iktisadın yerini alırken, Klasik Okulun devletin müdahale etmediği serbest piyasa ekonomisini yücelten yaklaşımı Neoklasik okula da taşınmıştır. Bir diğer deyişle Alman Tarihçi Okulu ve sosyalizm dışında ana akım iktisat bilimi ve eğitimi serbest piyasa ekonomisini merkeze alan, Klasik, Neoklasik ve günümüzde Neoliberal çizgide temsil edilmektedir. Neoklasik Okulun marjinalist yaklaşımı ile birlikte, matematiksel yöntem ve analizler de iktisada ve iktisat eğitimine yoğun bir biçimde girmiştir.

Klasik, Neoklasik ve Neoliberalizm çağının kuramları temelde Aydınlanma Çağı’nın insan ve toplum temelli yaklaşımlarını yansıtır. Modernite sonrasında iktisat kuramlarında yarattığı değişimler ise ancak 1930’larda başlar (eksik rekabet, Keynes ve kalkınma kuramları gibi) 1970’ler sonrası belirginleşir (dinamik büyüme kuramları, deneysel iktisat, kaos kuramı, vb.) (Kazgan, 2011: 4).

Ana akım olan Neoklasik iktisat, ekonomiyi mikro düzeyde ele alır. Başlıca iktisadi ajanlar (tüketici ve üreticiler) amaç fonksiyonlarını maksimize etme çabasındadırlar. Bireylerin fayda, firmaların kârlarını

maksimize etmeye çalıştıkları mikro ekonomik analizin yöntemi temelde statik ve karşılaştırmalı statik analize dayanır. Bencil, yalnızca kendi çıkarı peşinde koşan rasyonel birey, “homo economicus” Neoklasik iktisadın en çok eleştirilen varsayımlardan biridir (Ruben, 2012: 4). Serbest piyasa ekonomisinin adeta görünmez bir el yardımıyla daima dengeye yöneleceği varsayımını benimseyen Klasik ve Neoklasik iktisatta ekonomiyi yönlendirecek makro iktisadi politikalara ihtiyaç yoktur. Makroekonomi, serbest piyasa ekonomisinin her zaman bir tam istihdam dengesine yönelmeyebileceğini öne süren Keynes’le doğmuştur.

Ana akım iktisat eğitimine, teori ile pratik arasında kopukluk, matematiğin iktisadi olayları açıklamada bir araç olmaktan çıkıp amaca dönüşmesi, daha çok matematiksel oldukça daha bilimsel olduğu yanlışlanması ve diğer toplumsal bilimlerden uzaklaşma gibi eleştiriler getirilmiştir².

Örneğin Klasik İktisat (Ekonomi Politik) iktisadi olguları tarihsel, sınıfsal ve toplumsal bağlamı içinde ele alırken, 19. yüzyılın sonlarında gerçekleşen **marjinalist devrim** ve Neoklasik paradigma ile birlikte iktisat, tarihsel ve kurumsal bağlamdan büyük ölçüde uzaklaşmış, matematiksel modeller merkezi bir konuma gelmiştir. Bu dönüşüm, iktisat eğitimi ve ders kitaplarında da açık biçimde görülmüştür. Ana akım iktisat eğitimi giderek optimizasyon ve denge analizlerine yönelmiştir.

Bir sosyal bilim olarak iktisatta çeşitli dönemlerde yaygın olarak kabul gören, üniversite ders programlarında ağırlıklı yer tutan “egemen paradigma”lar olmuştur. Egemen paradigma, yaygın olarak dünyanın önde gelen eğitim kurumlarında verilen iktisat eğitimine hakim olan iktisadi bakış açısını yansıtır. Egemen paradigma, genellikle yaklaşan bir krizi öngöremediğinde ve /veya krizden çıkış için politikalar önermekte yetersiz kaldığında zayıflar ve yerini bir başka egemen paradigmaya bırakır. Paradigma değişiklikleri doğal olarak iktisat eğitimine de yansımıştır.

---

² Ana akım iktisat eğitimine getirilen eleştiriler ve bu konudaki tartışmalara ilişkin olarak, bkz: Bulutay (2003), Ruben (2012), Görün (2012), Tok, A, Eren, E (2025).

1929 Büyük Buhranına kadar egemen paradigma Klasik İktisat Okuludur. Ancak Büyük Buhran, Klasik İktisadın temelinde yer alan ve “her arz kendi talebini yaratır” biçiminde ifade edilen (muhtemelen iktisadın en kısa yasası olan) Say Kanununu geçersiz kılmıştı. Uzun yıllara yayılan bir aşırı üretim (talep yetersizliği) krizi olan bu buhran karşısında “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” sloganı anlamını yitiriyor, devletin ekonomiye müdahalesi kaçınılmaz oluyordu. John Maynard Keynes’in 1936’da yayınlanan ve iktisat biliminde devrimsel bir değişime işaret ettiği kabul edilen kitabı *The General Theory of Employment, Interest and Money* (İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi) ile teorik karşılığını da bulan talep yönlü, müdahaleci Keynesyen İktisat güçleniyor, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ise egemen paradigma haline geliyordu. Hatta ABD başkanı Richard Nixon, 1971 yılında 1945’den itibaren süren dünya ekonomik düzenini tanımlamak için “artık hepimiz Keynesciyiz diyordu³ (Nixon bu ifadeyi kullandığında Keynesyen iktisadın egemenliği sona ermek üzereydi).

70’lerin sonlarında yaşanan stagflasyon krizi ise bu kez Keynesyen İktisadın da krizine dönüşerek Arz Yönlü İktisat okullarının, Neoliberalizmin yükselişini beraberinde getirmiştir. Enflasyon ve işsizliğin bir arada yükseldiği, büyüme oranlarının yavaşladığı bu krizden çıkış için Keynesyen iktisadın talep yönlü politikaları yetersiz kalıyordu. Arz yönlü iktisat okulları, Keynesyen iktisadın kısa vadeci, talep yönlü, müdahaleci politikalarını krizin başlıca nedeni olarak görüyor, yeniden serbest piyasa ekonomisine dönüşü savunuyordu.

2008 küresel krizi sonrası bu tartışma yeniden gündeme gelmiştir: iktisatta yeni bir paradigma değişimi yaşanacak mı? Bu soruya evet yanıtını vermek pek mümkün görünmemekle birlikte, kriz dönemlerinde Keynesyen, talep yönlü politikalara başvurma döngüsünün devam ettiği söylenebilir. Ancak iktisat eğitimi alanında ABD merkezli ana akım etkisini sürdürmektedir.

---

³ Bu ifade dönemin ABD başkanı Richard Nixon’un yanı sıra (ve ondan önce) iktisat teorisinde Keynes’in tam karşısında yer alan Milton Friedman’a da atfedilir. Friedman bu ifadeyi 1965 yılında bir ironi olarak ve Keynesyen makro ekonomi politikalarının hâkimiyetini vurgulamak üzere kullanmıştır.

1950’lerde dünyanın, özellikle de ABD’nin önde gelen üniversitelerinde ders programlarında Kalkınma Ekonomisi, İktisadi Planlama, Sanayileşme Stratejileri gibi dersler önemli bir ağırlığa sahipken 80’lerden sonra bu dersler azalmış, marjinalleşmiş, seçmeli dersler arasına itilmiştir. Ders programları ve müfredatta ağırlık Yeni Klasik Makro Ekonomi, Ekonometrik Modeller, Rasyonel Bekleyişler gibi alanlara geçmiştir.

Son yıllarda, özellikle 1990’lardan bu yana iktisat eğitiminin içeriğindeki değişme çok hızlanmıştır. Bilgisayar teknolojisi ve yazılımındaki gelişmelerin de etkisiyle iktisat giderek daha teknik bir bilime dönüşmektedir. 1990’lara kadar iktisat kitaplarında işbölümü, uzmanlaşma ve teknoloji fazla yer almamıştır. Mikro iktisatta Pareto optimalite ve statik etkinlik; makro iktisatta konjonktür dalgaları ele alınmıştır. 2000’li yıllarda makro iktisatta büyüme konusu öne çıkmıştır. Mikro iktisat ders kitaplarında değişim daha yavaştır. Dinamik etkinliği ders kitaplarında anlatmak zordur. Ama yine de artan getiri, yaparak öğrenme, patika bağımlılığı gibi konular ders kitaplarına girmeye başlamıştır. (Colander, 2002, s.4, aktaran, Eren, 2012: 3). Kısaca iktisatta statik etkinliğin yerini dinamik etkinlik almaktadır.

2.1. Türkiye’de İktisat Eğitimi

İktisat eğitimi, geç başlamış bir eğitim dalıdır. Bu Türkiye’ye özgü olmayıp, Avrupa’da da diğer disiplinlere göre iktisadın bir bilim haline gelmesi ve kurumsallaşması zaman almıştır. İktisat eğitimi, başlangıçta daha çok bir ticaret eğitimi biçiminde şekillenmiştir (Çakır, Akar, 1998: 272). Bununla birlikte Türkiye’de ticaret eğitiminin geçmişini Avrupa ile eş zamanlı, Osmanlı İmparatorluğu’nun 15. Yüzyılına kadar götürmek mümkün olsa da (bağımsız) bir iktisat eğitimi, Avrupa’ya oranla daha geç başlamıştır (Tok, A, Yalçıntaş, A, Eren, E, 2025: 493).

Osmanlı Devletinde iktisat ve maliye ile ilgili literatür esas itibariyle Tanzimat ile birlikte şekillenmeye başlamıştır. Bu çerçevede önce yabancı iktisatçılardan tercüme yapılmış, sonra gazete ve mecmualar çıkarılmış, ardından iktisat ve maliye eğitimi veren okullar açılmıştır. Zamanla gerek bürokratik kademelerde yer alan

kişilerce, gerek sözü edilen okullarda ders veren hocalarca telif eserler de yazılmaya başlanmıştır (Çakır, 2003:15).

Türkiye’de ilk iktisat dersi de 1859’da “politik iktisat” adı altında Osmanlı döneminde Mekteb-i Mülkiye’de yapılmıştır. (Uygur, Erdoğan, 2012: 3; Çakır, Akar, 1998: 273). Bu dönemde 1868’de İstanbul Sanayi Mektebi’nde ve 1870’te de Kız Sanayi Mektebi’nde iktisat derslerinin okutulduğu bilinmekle beraber, bu alanda ilk eserlerin ders notları şeklinde telif edildiği kurum Mekteb-i Mülkiye olmuştur. Mektepteki iktisat öğretimi Ekonomi Politik adıyla yapılmıştır. İlk iktisat derslerini Emin Efendi vermiş, daha sonra Sakızlı Ohannes, “İlm-i Mali” okutmuştur. Mülkiye Mektebi’nde İktisat Fakültesi’nin kurulduğu tarihe kadar iktisat ve maliye dersleri verilmiş, okul 1935 yılında Ankara’ya taşınmış ve Siyasal Bilgiler Okulu adını almıştır (Babaoğlu, R, 2023: 552).

İktisat bir bilim dalı olarak düzenli bir biçimde Mekteb-i Mülkiye’de okutulmaya başlanırken, içeriği de büyük ölçüde o dönemin egemen iktisat düşüncesini yansıtmaktadır. Sakızlı Ohannes Paşa, Portakal Mikâel Paşa gibi isimler, serbest dış ticaret politikasını, gümrüklerin kaldırılmasını önermekteydiler.

“Mülkiye’nin o dönemki mezunları uzun süre serbest ticaretin faziletlerine inanmışlardı. Bunların başında ünlü maliyeci, Mülkiye mezunu İttihatçı Mehmed Cavid geliyordu. Yazdığı iktisat kitaplarında katıksız liberal bir iktisadi düzenden söz ediyordu. Suad Bey’in *İlm-i Servet*’i ve Nail Bey’in idadî mektepler için düzenlediği *Muhtasar İlm-i Servet*’i de aynı çizgideydi. Bu anlayışın tek istisnası Harbiye’de iktisat okutan Rusya göçmenlerinden Mülkiye mezunu Musa Akyiğitzade idi. Bir olasılık Atatürk Harbiye’de öğrenciliği sırasında Musa Akyiğitzade’den iktisat dersi almıştı.

Serbest dış ticaret anlayışına karşı tavır 19. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren gazete sütunlarında görülmeye başladı. Bu konuda öncülüğü Ahmed Midhat Efendi yaptı. Tefrika ettiği yazılar daha sonra *Ekonomi Tercümesi- Fenn-i İdare*, *Ekonomi Politik* ve *Hallü’l-Ukâd* adlı kitaplarda yer aldı. Akyiğitzade ise Çarlık Rusyası örneğinden yola çıkarak serbest ticaret]yerine korumacılık önerecekti” (Toprak, 2021:12).

Cumhuriyetin iktisat ve ticaret eğitimi ile ilgili olarak Osmanlılardan devraldığı yüksek eğitim kurumları, Âli Ticaret Mektebi, Darülfünuna bağlı Hukuk Mektebi ile Mekteb-i Mülkiye’den ibaretti (İlkin, 1972: 7).

1880 yılında Mekteb-i Fünûn-ı Maliye adıyla kurulan okul uzun ömürlü olamamış, ancak üç yıl devam edebilmiştir. Ülkeye donanımlı maliye memurları yetiştirme amacına yönelik daha önemli adım ise 1910 yılında Maliye Mektebi’nin açılması olmuştur. İktisat derslerinin yer aldığı bir başka eğitim kurumu, 1883 yılında orta öğretim düzeyinde eğitime başlayan Ticaret Mektebi olmuştur. Müfredatında daha çok ticaret ve hesap dersleri bulunan, ancak iktisat dersleri de yer alan bu kurum 1923 yılında Yüksek Ticaret ve İktisat Mektebi adı altında İktisat Bakanlığına bağlanmıştır. Paris’teki Ecole des Haute Etudes Commerciales (Yüksek Ticari Etüdler Merkezi)’i model aldığı düşünülen okulda İktisat Tarihi, İçtimai İktisat ve Hukukiyatı, İktisat Coğrafyası gibi iktisat dersleri, dönemin paradigması doğrultusunda yoğun olarak yer almıştır (Çakır, Akar,1998: 274).

Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte Mekteb-i Mülkiye, iktisat öğretimini yalnızca teknik bir disiplin olarak değil, devlet, toplum ve iktisadi yapı arasındaki ilişkileri kavrayan bütüncül bir sosyal bilim olarak ele alan bir geleneğin taşıyıcısı olmuştur. Bu gelenekte iktisat, kamu yönetimi, maliye ve sosyoloji ile iç içe gelişmiştir.

Cumhuriyet döneminde iktisat eğitimine ilişkin konular ilk kez İzmir İktisat Kongresinde kapsamlı bir şekilde gündeme gelmiştir. İzmir İktisat Kongresinde gündeme gelen konulardan biri, Darülfünunda bağımsız bir İktisat Fakültesi kurulmasıydı (İlkin, 1972: 6).

1933’ten başlayarak, Türkiye’de eğitimin yeniden yapılandırılması ve genç Cumhuriyet’in eğitim gereksiniminin sağlanması yolunda çok yönlü adımlar atılmış, uygulamalara girilmiştir. Cumhuriyet yönetimine uygun idareci yetiştirmek üzere Siyasal Bilgiler Okulu Ankara’ya taşınırken, iktisatçı gereksinimi için SBO’nun yeterli olmayacağı düşünüldüğünden başka adımlar da atılmıştır. Edebiyat Fakültesinde Ziya Gökalp ve arkadaşları tarafından 1916’da kurulan İçtimaiyat (Sosyoloji) Enstitüsü, 1934 yılı başlarında İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü adıyla Hukuk Fakültesi’ne bağlanmıştır. Bu enstitünün müdürlüğüne Almanya’dan Türkiye’ye gelen Prof. Wilhelm Röpke, onun yardımcılığına da Prof. Muhlis Ete getirilmiştir. 1933’te Darülfünunun kapatılması ve 1934’te İstanbul Üniversitesinin

açılma sürecinde Hukuk Fakültesinde iktisat dersleri arttırılmıştı. Yine Almanya'dan gelen Prof. Gerhard Kessler ve Prof. Alexander Rustow yanında Prof. Muhlis Ete ve Prof. Ömer Celal Sarc da bu fakültede iktisat dersleri vermeye başlamışlardı. En önemlisi, Aralık 1936'da İstanbul Üniversitesi bünyesinde yer almak üzere İktisat Fakültesi kurulmuş ve 1937 Şubatında eğitime başlamıştı.

1936 reformu sonrası İÜ İktisat Fakültesi, Mülkiye kökenli akademisyenler ile Avrupa'dan gelen hocaların etkisini sentezleyerek, Türkiye'de iktisat öğretiminin önemli bir referans merkezi hâline gelmiştir. Fakültenin kuruluş talimatnamesi, Mülkiye gibi İÜ İktisat Fakültesinin de öncelikli olarak devletin ekonomik işletmelerinde ve yönetiminde önemli görevleri yerine getirebilecek, bilgili, rasyonel düşünen genç iktisatçıları yetiştirmek olarak tanımlanmıştır. Kuşkusuz, fakültenin ileriki mezunları sadece kamu sektöründe değil, özel sektörde de önemli görevler alacaklardır (Bkz: Çakır, Akar, 1998; Uygur, Erdoğan, 2012).

Türk yükseköğretiminde **iktisat eğitimi** daha çok **akademi - yüksekokul** düzeyinde başlamıştır. Osmanlı ve erken cumhuriyet dönemi iktisat eğitimi ile ilgili dikkat çeken bir durum da Hukuk Fakülteleri müfredatında iktisat derslerinin önemli bir yer tutuyor olmasıdır. Bu durum, Darülfünun Hukuk ve Ankara Hukuk için geçerlidir. Hukuk dışında Edebiyat Fakültesi, Yüksek Mühendis Mektebi gibi yükseköğretim programlarında da iktisat dersleri oldukça yoğun biçimde yer almıştır.

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte, çeşitli eğitim kurumlarının programlarında iktisat dersleri yer alsa da, yeni Cumhuriyetin gereksinim duyduğu, çağdaş iktisat eğitimi almış insan kaynaklarını sağlama açısından iktisat eğitiminin düzeyi yeterli değildi.

9 Temmuz 1924'te Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan, "Memlekette İktisat Mütefekkirleri mi Yetiştirmek İstiyoruz?" başlıklı imzasız bir yazıda Türkiye'de iktisat eğitiminin geliştirilmesi ve yapılandırılması üzerine görüş ve öneriler ortaya konulmaktaydı. Makalede Darülfünunda bağımsız bir İktisat Fakültesi kurulmasının zorunluluğuna dikkat çekilmektedir. (Tok, Yalçıntaş, Eren, 2025, 506,507).

Cumhuriyete Osmanlı’dan kalan maddî kaynak ve nitelikli eleman kısıtları nedeniyle Türkiye’nin yeni üniversiteler kurarak Darülfünun’u rekabet aracılığıyla değişime yönlendirmesi gerçekçi olmadığından, seçilen yol Darülfünun’un yukarıdan aşağıya yenileştirilmesi olmuştur. Her ne kadar Darülfünun, kendi içinde evrilerle bir iktisat fakültesinin doğuşuna yol açmamışsa da, gerçekleştirilen üniversite reformuyla, bağımsız bir fakülte oluşumunun yolu açılmıştır (Görün, 2012: 3).

1933 yılında ilga edilen Darülfünun yerine 31 Mayıs 1934 tarihinde çıkarılan bir kanunla kurulan İstanbul Üniversitesi bünyesinde, Tıp, Hukuk, Edebiyat ve Fen Fakülteleri yer almış, İktisat fakültesi ise yukarıda değindiğimiz gibi 1936 yılında bu fakülteye eklenip 1937 yılında eğitime başlamıştır.

Türkiye’de iktisat biliminin gelişmesinde, Atatürk döneminde çoğu Nazi zulmünden kaçarak Türkiye’ye gelen, Fritz Neumark, Gerhard Kessler, Ernest Reuter, Alexander Rüstow, Wilhelm Röpke, Josef Dobretsberger, Alfred Isaac gibi Alman Yahudisi bilim insanlarının rolü büyüktür. Bu bilim insanları, 1933 yılında Nasyonal Sosyalistlerin iktidara gelmesinin ardından 1933-1935 yılları arasında ülkelerini terk etmek zorunda kalıp Türkiye’ye gelenlerdir. Bir kısmının Alman üniversitelerinde hocalık yapması yasaklanmış, görevlerine son verilmiş, bir kısmı Hitler Almanya’sındaki Nazi zulmünden kaçmış, bazıları bizzat davet edilerek Türkiye’ye (Ernest Reuter dışındakiler) İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine gelmişlerdir (Keçetep, 2016: 828-831). Bu konjonktürde Nazi Almanya’sından kaçan bilim insanlarının İktisat Fakültesinin kurucu kadrolarını oluşturmaları stratejik bir rol oynamıştır. Bu sürgünler önce çeviri yoluyla sonra da Türkçe öğrenerek, kısa zamanda Türk kadroların yetişmelerini sağlamada başarılı olmuşlardır (Görün, 2012:3).

İktisat Fakültesi’nde oluşturulan doktora programı, bu başarının bir göstergesidir. Bu program, Alman sisteminin lisans sonrası ders ve seminerlerle zenginleşen öğretim, disiplinler arası çalışma ve tümel bir sosyal bilim yaklaşımı gibi tüm özelliklerini taşımaktadır. İşlenen tezler güncel konulara da ışık tutmaktadır (örneğin ilk doktorayı tamamlayan Feridun Ergin’in tezinin başlığı “Harp Zamanında Devletin Ekonomiye Müdahalesi”dir). Bu program 1950’lerin sonuna kadar Türkiye’de yapılan iktisat doktoraları için temel kaynağı oluşturmuştur. Ancak II. Dünya Savaşı sonrası, Anglosakson

egemenliği her alanda pekiştiği gibi, geleneksel olarak, dış âleme karşı çok duyarlı olan yükseköğretim programlarında da kendini göstermiştir.

İktisat Fakültesi'nin kuruluş dönemi dekanı, Almanya'da doktora yapmış, Alman Tarihçi Okulu'nun önemli temsilcilerinden Werner Sombart'ın öğrencisi olmuş olan Ord. Prof. Dr. Ömer Celal Sarç'tır. Fakültenin öğretim kadrosunun bir kısmını da başta Almanya olmak üzere Avrupa'dan gelen, Wilhelm Röpke, Fritz Neumark, Alexander Rüstow gibi dönemin ünlü ve önemli iktisatçıları oluşturmuştur (Çakır, Akar, 1998:12)

14

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

1859'da İstanbul'da kurulmuş ve Osmanlı döneminde iktisat eğitiminin ilk başladığı kurumlardan biri olan Mekteb-i Mülkiye ise Cumhuriyetin ilanının ardından 1936 yılında başkent Ankara'ya taşınırken, Atatürk'ün isim babalığı ile önce Siyasal Bilgiler Okulu'su, sonra Siyasal Bilgiler Okulu (Mektebin karşılığı olarak önce "okula" sözcüğü daha sonra okul'a dönüştü) adını alıyordu. 1946 yılında, üniversite kurumlarının yeni yapılanması sürecinde okulun fakülteye dönüştürülmesi gündeme geldiğinde önerilen isimlerden biri de İktisat Fakültesi idi. Ancak Atatürk'ten yadigâr Siyasal Bilgiler Fakültesi benimsendi (Toprak, 2021: 3). Yani, 1930'larda Darülfünun İstanbul Üniversitesi'ne dönüşürken, Mülkiye'de Ankara'ya taşınıyordu. Cumhuriyet rejimi Harbiye, Mülkiye gibi okulları stratejik önemde görüyor, başkentte, yanı başında olmasını istiyordu.

Kuruluş nizamnamesinde, kaymakamlık ve kaza müdürlüğü gibi mülkiye âmirleri, mal müdürlüğü gibi maliyeciler yetiştirilmek üzere kurulduğu kaydedilen, kurulduğu tarihten beri yetiştirdiği kaymakam ve valileriyle ünlenmiş, bu nedenle Dahiliye Nezareti /Vekaleti'ne (İçişleri Bakanlığı) yakın olan okulun öğrencilerinin büyük çoğunluğunu bundan böyle Maliye Vekaleti istihdam edecekti. Bu gelişme 1929 buhranı ertesi Türkiye'nin geçirmekte olduğu dönüşümün sonucuydu. Projenin ikinci maddesinde şu satırlar yer alıyordu: "İkinci madde ile mektebin en geniş talebe kadrosu ve talebelerinin her türlü masraflarının Devletçe temin edileceği ve alınacak talebenin dörtte üçünün Maliye Bakanlığı emrinde çalıştırmak üzere ayrılacağı tespit olunmuştur" (Toprak, 2021: 4).

1950'li yıllara gelindiğinde, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye), lisans ve

lisansüstü düzeyde iktisat eğitiminin yönünü belirler bir konumdadır. Bu dönemde Ankara’da, teknik alanlara ağırlık veren bir yükseköğretim kurumu olarak Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) kurulmuştur. Amerikan/ Anglosakson üniversite modeline uygun olarak kurulan bu üniversite içinde beşeri ve sosyal bilimler bölümlerinin de yer aldığı bir İdari İlimler Fakültesi’nin yer alması ile Türkiye’de o döneme kadar örneği görülmemiş bir teknik üniversite yapısı ortaya çıkmıştır. Bu yapı içinde iktisat, bir disiplin olarak, yönetim bilimleri çerçevesi içinde İdari İlimler Fakültesi ders programlarında yer almış olup, fakültenin ilk iki yılında, ayrı bir iktisat bölümü söz konusu değildir (Görün, 2013: 239-240). Bu durum Mülkiye’de de benzer şekildedir.

1950’lerde SBF’ye hariciyeciler olma hayali ile girip, İktisat Bölümüne geçen, sonrasında da ODTÜ İktisat Bölümü’nde uzun yıllar hocalık yapan ODTÜ emekli iktisat profesörü Fikret Görün, bu durumu o dönemde uygulanan ilk iki yıl ortak derslerin ardından öğrencilerin üçüncü sınıfta (daha bilinçli bir şekilde) bölüm seçmelerine olanak veren sistemle de ilişkilendirerek şöyle anlatmaktadır:

“İlkokul, ortaokul ve liseyi devlet okullarında okudum. Çocukluktan gelen bir eğilimle ve “hariciyeciler” olmak hayaliyle Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (S.B.F.) giriş sınavlarına katıldım ve “Mülkiye”ye girdim. Yıl 1954. Mülkiye’de yeni bir ders programının ilk uygulama yılı. Program iki yıllık ortak derslerden sonra üçüncü sınıfta şubelere ayrılmayı öngörüyor ve yabancı dil öğretimine bayağı bir ağırlık veriyordu. Birinci sınıfta gördüğümüz, bugünkü adıyla “İktisada Giriş” dersinden etkilendiğimi söyleyemem. O dersten tek bir şey hatırlıyorum bugün: Büyük mağaza Macy!

İktisatla ciddi karşılaşmam ikinci sınıfta oldu. Dersin hocası rahmetli Aziz Köklü idi. Genel yaklaşım, o dönemlerden başlayarak iktisat öğretimini uzun yıllar etkisi altına alan *a la Samuelson* çizgisindeydi. Ama konuların işlenip irdelenmesi daha çok “pratik kur” denen küçük guruplarda oluyordu. Gurupları yöneten isimler Sadun Aren, Nejat Bengül, Attila Karaosmanoğlu ve Mehmet Selik idi. Ben Sadun Aren’in gurubuna düşmüştüm. (Bunu kendim için büyük bir talih sayıyorum.) İkinci sınıfta beni etkileyen bir başka isim ise rahmetli Seha Meray’dı. Devletler Hukuku dersi veriyordu; ideal bir öğretmen “model”iydi (role model). Akademik mesleği seçmemde çok büyük rolü olmuştur.

Üçüncü sınıftan önceki yaz tatilinde, okula girinceye kadar ki hayali “hariciyecilerlik” olan bir genç adam, önce meslek olarak öğretim

üyeliğine, alan olarak da iktisada karar vermiş oldu. Ders yılı başladığında da, (eski adı Mâlî Şube olan) İktisat ve Maliye Şubesi'ne kaydını yaptırdı." (Görün, 2012, 1)

Disiplinlerin bölüm düzeniyle örgütlendiği ODTÜ'de ve İdari İlimler Okulu'nda, bir iktisat bölümü bulunmamasına rağmen, öğretim yürütülen üç bölümün ders programlarında çok sayıda iktisat dersi bulunmaktaydı. Örneğin, üniversitenin 1957-58 ders yılı kataloğunda Giriş İktisadı, Türkiye Ekonomisinin Yapısı, Para ve Banka, İktisadi Kalkınma gibi dersler yanında ülkemizde ilk defa ders programlarına giren Ekonometri, İktisadi Kalkınma, Girdi-Çıktı Analizi, Doğrusal Programlama, Maliyet-Fayda Hesapları gibi dersler bulunmaktaydı (Görün, 2013: 240).

16

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Görün'e göre, Bugünkü İktisat Bölümü'nün de bir parçası olduğu (ODTÜ) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin kurulmasında tek bir kişinin, Fuat Çobanoğlu'nun katkıları çok belirleyicidir. ODTÜ İktisat Bölümü, 1959 yılında Ekonomi-İstatistik Bölümü adıyla kurulmuştur. Bölümün adı zaman içinde önce Ekonomi, daha sonra da İktisat Bölümü olmuş, ders programları, Anglosakson (ve daha çok Amerikan) üniversitelerinin programlarından çok farklı olmamıştır.

Buraya kadar değindiğimiz AÜ SBF (Mülkiye), İÜ İktisat Fakültesi ve ODTÜ, Türkiye'de iktisat düşüncesi ve eğitiminde üç güçlü akademik geleneği temsil etmektedir. 1980'lerin sonları ve 1990lar ise Türkiye'de İİBF modelinin yaygınlaşmaya başladığı dönemdir. Günümüzde devlet ve vakıf üniversitelerinin neredeyse tamamında, çoğunlukla da İİBF'ler bünyesinde iktisat ya da ekonomi bölümleri yer almaktadır.

2.2. Bursa'da İktisat Eğitimi

Bursa'da İktisat eğitimi 1970 yılında, 7334 sayılı yasa ile kurulan ve 1971 yılının Aralık ayında faaliyete geçen, Altıparmak semtindeki (daha sonra Osmangazi kaymakamlığına hizmet veren) Haşim İşcan İlkokulu'nun binasında, 450 öğrenci ile eğitim-öğretime başlamıştır. Bu dönemde BİTİA'nın üç kürsüsü bulunmakta olup, biri İktisat, diğer ikisi İşletme ve Muhasebe-Vergi kürsüleriydi. Başlangıçta bütçe ve kadrosu olmayan akademide dersler Eskişehir İTİA kadrolarındaki öğretim üyelerinin Bursa'da görevlendirilmeleri ile yürütülmüştür. (https://uludag.edu.tr/tr/isletme/tarihce-80951?utm_source)

Türkiye’de İktisat Eğitimi ve Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

Aynı yıl, Bursa’da bir üniversite kurulma girişimleri sürmekte olup, bu kapsamda 1970 yılında İstanbul Üniversitesi’ne bağlı Bursa Tıp Fakültesi kurulmuştur. 1750 sayılı Üniversiteler Kanununa göre, bir üniversite kurulabilmesi için bünyesinde en az iki fakülte bulunması gerekmektedir. Bu doğrultuda, yine İstanbul Üniversitesi’ne bağlı İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi 1974 yılında kurulmuş, 1974-75 öğretim yılında 208 öğrenci ile İktisat Fakültesi’nde eğitime başlamıştır. İÜ İktisat Fakültesi bünyesinde kurulan İSBF, aynı fakültenin öğretim üyelerinin 1750 sayılı kanunun 40. ve 46. Maddelerine göre görevlendirilmesi ile Fakülte Kurulu oluşturulmuş Prof. Dr. Ali Özgüven de ilk dekanı olmuştur⁴. Üç yıl Teknik Ziraat Okulunda kendisine ayrılan bir binada eğitim yaptıktan sonra Tezok Kampüsü’ne taşınmıştır. İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinde de, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İktisat Fakültesi ve ODTÜ İktisat Bölümünde olduğu gibi 1982 yılına kadar ilk iki yıl dersler ortak olup bölüm ayrımı üçüncü ve dördüncü yılda yapılmaktaydı. Bu bölümler; İktisat, İşletme, Sosyal Siyaset ve Siyaset Bilimidir.

26.05.1981 tarihinde Fakülte Kurulu’nca Prof. Dr. Nurhan Akçaylı dekanlığa seçilmiş, 1982 yılında 41 sayılı KHK ile İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ile birleştirilerek, adı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olmuştur (10. Yıl 1985 Uludağ Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi Yayınları, No:1, 14). <https://www.uludag.edu.tr/dosyalar/iibf/Fakulte/%C4%B0%C4%B0BF%20Fak%C3%BCIte%20Tarih%C3%A7esi.pdf>).

Bu dönemde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde açılması öngörülen yedi bölüm de Uludağ Üniversitesi İİBF’de açılmıştır. Bunlardan biri de İktisat Bölümüdür

80’lerden itibaren ülkede yaygınlaşan ve hemen her üniversitede yer alan İİBF modeli; İktisat, Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İşletme, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler ve Ekonometri olmak üzere, yedi bölümden oluşmaktadır. Bu dönemde kurulan İİBF’lerin bazılarında bu yedi bölümün tamamı yer almış bazıları ise daha az sayıda bölümden oluşmuştur. Ancak (iktisadın fakültenin adında yer aldığı düşünüldüğünde doğal olarak), İktisat Bölümü hepsinde yer almıştır. İktisat eğitiminin

---

⁴ BUÜ İİBF kuruluş süreci hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz: Alper, 2021; 10. Yıl Uludağ Üniversitesi Kataloğu.

uzunca bir süre diğer disiplinlerle iç içe geçmiş şekilde verildiği, ayrı bir İktisat Fakültesi hatta bölümü bile olmadığı hatırlandığında bu yedi bölümlük ayırımın bir aşırı uzmanlaşma olduğu yorumu yapılabilir. Nitekim İİBF modeli öncesinde iktisat eğitimi, bu sayılan bölümlerin hepsini kapsayan bir eğitim programıdır. Ne maliyenin, ne çalışma ekonomisi (emek ekonomisi)nin ne de ekonometrinin iktisattan tamamen ayrıştırılması mümkündür. Aynı şekilde üniversite düzeyinde iktisat eğitimi alan bir öğrencinin, kamu yönetimi, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında temel bilgi ve donanımlara sahip olması gerekir. Dolayısıyla İİBF modeli içinde de iktisat dersleri tüm bölümlerin programlarında belirli ölçüde yer alırken, iktisat bölümü programlarında da maliye, uluslararası ilişkiler, çalışma ekonomisi (emek ekonomisi, bölüşüm), siyaset bilimi, kamu yönetimi, istatistik, ekonometri gibi dersler zorunlu ve seçimsel ders statüsünde yer almaktadır.

18
İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Tıp Fakültesinden sonra İSBF'nin kurulması ile 1975 yılında Bursa Üniversitesi'nin kuruluşu tamamlanmış, İSBF Bursa Üniversitesi'nin kurucu iki fakültesinden biri olmuştur. 1982 çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile Bursa Üniversitesinin adı "Uludağ Üniversitesi" olarak değiştirilip, Bursa ve Balıkesir illerindeki yükseköğretim kurumları Uludağ Üniversitesi bünyesinde toplanmıştır.

3. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ İKTİSAT BÖLÜMÜ

Bursa Üniversitesi bünyesinde yer alan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ile Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi birleştirilerek Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi kurulmuştur.

UÜ İİBF'nin yedi bölümünden biri olan İktisat Bölümü, Bursa'da 1970'lerden itibaren faaliyet gösteren iki yükseköğretim kurumunun, dolayısıyla kadrolarının da birleşmesiyle güçlü bir akademik yapıya kavuşmuştur.

BİTİA ve İSBF'nin birleşmesi sürecinde İktisat Bölümüne katılan öğretim üyeleri (o dönemki unvanları ile); BİTİA'dan Prof. Dr. Zeynel Dinler, Prof. Dr. İlker Parasız, Prof. Dr. Erol İyiboçuk, Prof. Dr. Cafer

Türkiye’de İktisat Eğitimi ve Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

Unay, Doç. Dr. Yalçın Acar; İSBF’den Doç. Dr. İbrahim Kanyılmaz, Doç. Dr. Hüseyin Şahin, Doç. Dr. Ercan Dülgeroğlu’dur.

UÜ İktisat Bölümünün kuruluş dönemi akademik kadroları, aynı zamanda, Türkiye İktisat eğitiminin iki güçlü geleneğini (Mülkiye-İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi) bir araya getiriyordu. Akademik kadronun BİTİA’dan gelen üyeleri ağırlıklı olarak Mülkiye, İSBF’den gelen akademik kadrolar İÜ İktisat kökenliydi⁵. Bu durum, eğitim programı ve müfredatı da kuşkusuz yansıtmıştır.

Bölüm üç Anabilim Dalından oluşmuştur:

- 1- İktisat Politikası Anabilim Dalı
- 2- İktisat Teorisi ve İktisat Tarihi Anabilim Dalı
- 3- İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı

Daha sonra İktisat Teorisi ve İktisat Tarihi Anabilim Dalı, “İktisat Teorisi” ve “İktisat Tarihi” Anabilim Dalı olarak ayrılmış ve dört anabilim dalı oluşmuştur.

Türkiye’de iktisat eğitiminin taşra üniversitelerine yayılması süreci, 1960’lı yılların sonu ve 1970’li yılların başında hız kazanmıştır. Bu bağlamda Bursa’da kurulan akademik yapılar, yalnızca bölgesel bir yükseköğretim ihtiyacını karşılamakla kalmamış, aynı zamanda İstanbul ve Ankara merkezli akademik geleneğin Anadolu’ya aktarılmasında önemli bir işlev üstlenmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi İktisat Bölümü, bu sürecin tipik örneklerinden biridir.

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisat Bölümü’nün kuruluş aşamasında ders programları büyük ölçüde İstanbul Üniversitesi müfredatı esas alınarak oluşturulmuş, İktisat Tarihi, İktisat Politikası, İktisadi

---

⁵ Birleşme aşamasında BİTİA kadrosunda olan öğretim üyelerinden Prof. Dr. Zeynel Dinler, Prof. Dr. Erol İyibozkurt, Prof. Dr. İlker Parasız Mülkiyeli, İSBF kadrosundan Doç. Dr. İbrahim Kanyılmaz, Doç. Dr. Hüseyin Şahin, Doç. Dr. Ercan Dülgeroğlu İÜ İktisat Fakültesi mezunlardır.

Planlama, Kalkınma İktisadı, Sosyoloji gibi dersler programda ağırlıklı yer almıştır. Dolayısıyla, öğrencilerin devlet, kalkınma ve planlama perspektifiyle yetiştirilmesi, Bursa'daki iktisat eğitiminin Mülkiye - İÜ çizgisine eklenmesi biçiminde yorumlanabilir.

Süreç içinde Mülkiye - İÜ iktisat çizgisinin daha devletçi ve tarihsel yaklaşımına ODTÜ ekolünün teknik, matematiksel yaklaşımının da eklenmesi ile ders programlarında değişim ve güncellemeler olmuş, bazı dersler zorunlu ders olmaktan çıkıp seçmeli ders havuzuna eklenirken yeni bazı dersler programda yer almış ve /veya ağırlıkları artmıştır.

20

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

İktisat bölümünün 1986-87 ve 2025-26 eğitim yılı ders programları incelendiğinde bu değişim görülecektir:

**1986-1987 Eğitim Yılı Ders Programı
(Uludağ Üniversitesi 1986-1987 Yılı Kataloğu, s.76)**

<u>I. YARIYIL</u> İktisada Giriş I Muhasebe I İşletme Bilimine Giriş Hukukun Temel Kavramları Matematik I Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi I Yabancı Dil	<u>II. YARIYIL</u> İktisada Giriş II Muhasebe II Doğal Kaynaklar Ekonomisi Toplum Bilimi Matematik II Anayasa Hukukuna Giriş Yabancı Dil Türkçe I Beden Eğitimi I
<u>III. YARIYIL</u> Bankacılık ve Mali Kurumlar Mikro İktisat İktisat Tarihi Kamu Maliyesi Envanter-Bilanço İstatistik I Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi II Yabancı Dil	<u>IV. YARIYIL</u> Sanayi Ekonomisi Makro İktisat Türkiye İktisat Tarihi Emek Ekonomisi Pazarlama İstatistik II İşletme Yönetimi ve Organizasyon Yabancı Dil Türkçe II Beden Eğitimi II
<u>V. YARIYIL</u> Para Teorisi İktisadi Düşünceler Tarihi	<u>VI. YARIYIL</u> Para Politikası Tarım Ekonomisi

Türkiye’de İktisat Eğitimi ve Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

İktisatta Yöntem Kamu İktisadi Teşebbüsleri Türk Vergi Sistemi Maliyet Muhasebesi Ekonometriye Giriş I Doğrusal Programlama Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi III Yabancı Dil	Büyüme Teorileri İş Hukuku Finansal Analiz Teknikleri İktisadi Planlama Ekonometriye Giriş II Bilgi İşlem Türkçe III Yabancı Dil Beden Eğitimi III
<u>VII. YARIYIL</u> Türkiye Ekonomisi Finansman İktisadi Sistemler Uluslararası İktisat Teorisi Kalkınma Ekonomisi Maliye Politikası Bilgisayar Programlaması ve Kullanımı Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi IV Yabancı Dil	<u>VIII. YARIYIL</u> Dünya Ekonomisi Türkiye’nin Ekonomik Sorunları Konjonktür ve Tahmin Uluslararası İktisat Politikası Bölgesel İktisat Yatırım Teknikleri ve Denetimi Uluslararası Para Sistemleri Türkçe IV Yabancı Dil Beden Eğitimi IV

21

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

2025-2026 Eğitim Yılı Ders Programı⁶

<u>I. YARIYIL</u> Matematik I Kariyer Planlama İktisat I Muhasebe I Sosyoloji Hukuka Giriş Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi I Türk Dili I Yabancı Dil (İngilizce)	<u>II. YARIYIL</u> Matematik II İktisat II İktisat Tarihi İşletme Muhasebe II Atatürk İlkeleri ve İnkilâp Tarihi II Türk Dili II Yabancı Dil (İngilizce)
<u>III. YARIYIL</u> Zorunlu Dersler Betimsel İstatistik Makro İktisat I Mikro İktisat I Seçmeli Dersler Sosyal Politika Hizmet Ekonomisi	<u>IV. YARIYIL</u> Zorunlu Dersler Çıkarımsal İstatistik Makro İktisat II Mikro İktisat II Seçmeli Dersler Ofis Programları-Kelime İşlem Sanayi Ekonomisi

⁶ <https://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/337?AyID=32>

Osmanlı İktisat Tarihi Endüstrileşme Tarihi İşletme Yönetimi Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri Finans Matematiği Girişimcilik Borçlar Hukuku Anayasa Hukuku Medeni Hukuk Parafiskal Yükümlülükler	İktisadi Sistemler İktisat Metodolojisi Mali Tablolar Analizi Ticaret Hukuku Çevre Bilimleri Kamu Maliyesi Vergi Hukuku
V. YARIYIL Zorunlu Dersler Temel Ekonometri I Para Teorisi ve Politikası Uluslararası İktisat Teorisi Seçmeli Dersler Proje Kültürü İş Hukuku İstatistiksel Paket Programları Finansal İstatistik Programlamaya Giriş Tarım Ekonomisi Dünya Ekonomisi İktisat ve Zihniyet Konjonktür ve Finansal Krizler Sosyal Finans Bankacılık Muhasebesi Siyaset Felsefesine Giriş	VI. YARIYIL Zorunlu Dersler Temel Ekonometri II Araştırma Yöntemleri Uluslararası İktisat Politikası İktisadi Büyüme Seçmeli Dersler Politik İktisat Regülasyon Ekonomisi Emek Piyasaları Analizi Refah Ekonomisi İktisadi Planlama Doğal Kaynaklar Ekonomisi Sürdürülebilir Kalkınma ve Mikrofinans İnsan Kaynağı Yönetimi Maliyet Muhasebesi Menkul Kıymetler Analizi Modern Siyasal Akımlar Çevre Politikaları İdare Hukuku Kamu Bütçesi Türk Vergi Sistemi E-Vergileme Sistemi
VII. YARIYIL Zorunlu Dersler Güncel Konular Finansal Piyasalar Kalkınma Ekonomisi İktisadi Düşünceler Tarihi Seçmeli Dersler Ücret Sistemleri ve Verimlilik Bireysel İş Hukuku Özel Konular Zaman Serileri Analizi	VIII. YARIYIL Zorunlu Dersler Türkiye Ekonomisi İktisat Politikası Finans Ekonomisi Seçmeli Dersler Sosyal Güvenlik Hukuku Finansal Ekonometri Yatırım Projeleri Analizi

Türkiye’de İktisat Eğitimi ve Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

Altı Sigma Kategorik Veri Analizi Risk Analizi Makro Ekonomide Yeni Gelişmeler Uluslararası İktisadi Birleşmeler AB Ekonomisi Bilgi Teknolojileri Ekonomisi İslam İktisadı ve Finansı Yeşil Ekonomi Halkla İlişkiler Muhasebe Denetimi Demokrasi Teorileri Maliye Politikası Vergi Denetim Hukuku	İktisadi Göstergeler ve Yorumlanması Uluslararası Finans Bölgesel İktisat Dijital Ekonomi Lojistik Yönetimi Türk Siyasal Hayatı Mali Teşvik Sistemleri
--	--

23

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Başlangıçta program yalnızca zorunlu derslerden oluşurken zaman içinde zorunlu derslerin sayısı azalmış, öğrencilere üçüncü yarıyıldan itibaren geniş bir seçimlik ders havuzu (bu derslerin tamamı her yarıyıl açılmasa da) sunulmuştur. Böylelikle, iktisat bölümü mezunlarına yer alabilecekleri faaliyet alanlarına yönelme konusunda bir yön çizme olanağı verilmeye çalışılmaktadır.

4. SONUÇ

İktisat Teorisi, İktisat Politikası, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat ve İktisat Tarihi olmak üzere dört Anabilim dalından oluşan BUÜ İİBF İktisat Bölümü kendi geleneğini oluşturmuş, Bologna süreci, Erasmus, Farabi, Mevlana öğrenci değişim programları gibi düzenlemelerle iktisat eğitiminde güncel gelişme ve yeniliklere uyum sağlayan dinamik bir yapı sergilemektedir. Lisans eğitiminde öğrencilere bir yandan iktisat biliminin teorik alt yapısı verilirken diğer yandan da gerek kamu bürokrasisi, gerek özel kesimde istihdam olanakları bulabilecek donanımlar kazandırılması amaçlanmaktadır. Mezunlarının bankacılık, finans, dış ticaret, muhasebe, gibi alanlarda görev aldıkları görülmektedir.

BUÜ İİBF İktisat Bölümünde ayrıca Yüksek Lisans ve Doktora programları ile iktisat biliminin güncel gelişmelerini kapsayan bir eğitim süreci yürütülmektedir.

KAYNAKÇA

Alper, Y. (2021). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Üniversite Kuran Fakülte (https://uludag.edu.tr/dosyalar/iibf/Tan%C4%B1t%C4%B1m/iktisadi_ve_idari_bilimler_fakultesi_tarihce.pdf).

Babaoğlu, R. (2023). "İlm-i Servet'ten Modern İktisat Bilimine: Türkiye'de Ekonomi ve Finansal Bilimlerin Gelişiminde Mekteb-i Mülkiye Faktörü", Türkiye İktisat Kongresi Bildiriler Kitabı, Türk Tarih Kurumu.

Bocutoğlu, E. (2019). İktisadi Düşünceler Tarihi, Bursa, Ekin Yayınevi.

Bulutay, T. (2003). "Bilim ve İktisat", İktisat, İşletme ve Finans, Sayı 211, ss.5 - 49.

Çakır, C, Akar, Ş.K. (1998). "İktisat eğitiminin Beşiği İÜ İktisat Fakültesi'nin Kuruluşu", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Vol.49, 271-310.

Çakır, C. (2003). "Türkiye'de İktisat Tarihi Çalışmalarının Tarihi Üzerine Bir Deneme", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, ss. 7-63.

Çiftçioğlu, G, Kalaycıoğulları, İ. (2023). "1933 Üniversite Reformu ile İstanbul Üniversitesine Gelen Alman İktisatçıların İktisadi ve Sosyal Hayatımıza Katkıları", Türkiye İktisat Kongresi, İzmir, Türkiye, ss.1171-1189, (Tam Metin Bildiri).

Eren, E. (2012). "Küresel Bunalım, İktisat Eğitimi ve Yeni İktisat" ", Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/103.

Görün, F. (1972). Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine, Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Görün, F. (2012). "Nasıl İktisatçı Oldum (Mu)?: Çok Kişisel Bir Tarih ve Türkiye'de İktisat Eğitimi", Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/39.

Görün, F.(2013). "ODTÜ İktisat Bölümü: Yarım Yüzyılı Aşan Bir Süreden Bazı Gözlemler" ODTÜ Gelişme Dergisi, 40 (Ağustos), 2013, 239-246.

İlkin, S. (1972). "1920-1960 Döneminde Türkiye'deki İktisat ve Ticaret Eğitimi ile İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme", F. Görün (der.),

Türkiye’de İktisat Eğitimi ve Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

Türkiye’de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine içinde, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 3-38.

Kazgan, G. (2002). İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, Remzi Kitabevi Yayınları.

Kazgan, G. (2011). “2008 Küresel Krizi: Nedenleri, Etik İlkeleri ve İktisat Eğitimi”, Küresel Bunalım ve İktisat Eğitimi, Ed: Ercan Uygur, Türkiye Ekonomi Kurumu içinde, ss. 1- 34.

Keçetep, İ. (2016). “Türkiye’de İktisat Biliminin Doğuşu” Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı.

Ruben, E. (2012). “İktisat Öğretimi Üzerine Bir Yazın Taraması”, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/50.

Ölmezoğulları, N. (2012). Ekonomik Sistemler ve Küreselleşen Kapitalizm, Ezgi Yayınevi, Bursa.

Savaş, V. (2000). İktisatın Tarihi. 4. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Tok, A, Eren, E. (2025). “Türkiye’de İktisat Eğitimi Tartışmalar: İsmail Hüsrev Tökin (1902-1992)”, İktisat ve Toplum, sayı: 178, ss;50-61.

Tok, A, Yalçıntaş, A, Eren, E. (2025). Osmanlı İmparatorluğu’nda İktisat Eğitimi: Kurumlar ve Tartışmalar, 1830’lardan 1923’e, AÜ SBF Dergisi, Cilt: 80, No: 3, ss. 492 - 517.

Toprak, Z. (2021). Mülkiye Mektebi ve Türkiye’de Sosyal ve Beşeri Bilimlerin Gelişimi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:626.

Uludağ Üniversitesi 1986-1987 Yılı Kataloğu.

Uygur, E, Erdoğan, O.S. (2012).” Avrupa, ABD ve Türkiye’de İktisat Eğitimi", Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/98.

https://uludag.edu.tr/tr/isletme/tarihce-80951?utm_source

25

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

EXTENDED SUMMARY

The emergence of economics as an independent scientific discipline dates back to the late eighteenth century. While the Industrial Revolution coincided with the rise of industrial capitalism, Adam Smith's seminal work *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* was published in 1776. This date is widely regarded as a turning point marking the transformation of economics—previously intertwined with disciplines such as history, philosophy, law, and sociology—into an autonomous social science, as well as the genesis of the Classical School of Economics.

The institutionalization of economics education followed a similar trajectory. At the university and higher education level, economic subjects began to be taught approximately 250 years ago in England as part of courses in philosophy, law, and history. Subsequently, around 200 years ago, economics entered academic curricula as a distinct course under the title of "political economy," simultaneously in England and the United States. Adam Smith had been appointed Professor of Logic in 1751 and later Professor of Moral Philosophy at the University of Glasgow. The first individual to hold the official title of "Professor of Political Economy" was Thomas R. Malthus, who received this designation in 1805.

Although economics education also developed relatively late in Europe, the establishment of an independent economics education in Turkey occurred even later by comparison. In the Ottoman Empire, economics education began in Istanbul at the Mekteb-i Mülkiye and continued during the Republican period with the establishment of the Faculty of Economics at Istanbul University. Following the relocation of Mülkiye to Ankara, the founding of the Middle East Technical University in the 1950s, and the widespread adoption of the Faculty of Economics and Administrative Sciences model after the 1980s, departments of economics were established within such faculties across nearly the entire country. The historical development of the Department of Economics within the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Bursa Uludağ University likewise reflects its integration into this broader process beginning in the 1970s.

In Bursa, the Academy of Economic and Commercial Sciences, founded in 1970, and the Faculty of Economic and Social Sciences, established in 1974, were later merged to form the Faculty of Economics and Administrative Sciences. The Department of Economics became one of the seven departments within this faculty.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİNDE MALİYE
EĞİTİMİNİN 50. YILI

Mircan TOKATLIOĞLU¹

ÖZ

Maliye kavramı ekonomik koşullara ve düşünce biçimine göre değişime uğramış ve kavrama verilen anlam, temelde aynı kalmakla birlikte daha geniş kapsamlı bir hale gelmiştir. Türkiye’de maliye bilimi ve eğitiminin gelişmesinde dünyada ve Türkiye’deki ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerin etkisi olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından 1980’li yıllara kadar olan kalkınma sürecinde üniversitelerde maliye eğitime önem verilmesi söz konusudur. Kuşkusuz Türkiye’de maliye biliminin üniversitelerde uzmanlık alanı olarak eğitiminin verilmesi Maliye Bölümlerinin kurulması ve gelişmesinde en önemli itici güç olmuştur. Bursa Uludağ Üniversitesinde (BUÜ) maliye eğitiminin geçmişi 50 yılı aşan bir süreyi ifade etmektedir. BUÜ İİBF Maliye Bölümü öğretim üyelerinin Türkiye’de maliye bilimi ve eğitime katkıları maliye biliminin çeşitli alanlarında yayınlanan kitaplar ve makaleler, düzenlenen sempozyumlar, sunulan bilimsel tebliğler, gerçekleştirilen projeler ile bölüm öğretim üyelerinin yetiştirdiği mezunlardır. Bölümün lisans mezun sayısı 11000’e lisansüstü mezun sayısı 250’ye yaklaşmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bursa Uludağ Üniversitesi Maliye Eğitimi, Bursa Uludağ Üniversitesi Maliye Bölümü, Maliye Bilimi ve Eğitimi, Türkiye’de Maliye Eğitimi, Maliye Bölümü.

¹ *Sorumlu yazar/Corresponding author: Prof. Dr. Mircan Tokatlıoğlu, Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, Mali İktisat Anabilim Dalı, miryildiz@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6358-9498*

50TH ANNIVERSARY OF FINANCE EDUCATION AT
BURSA ULUDAĞ UNIVERSITY

ABSTRACT

The concept of public finance has changed with economic conditions and ways of thinking, and while its meaning has remained fundamentally the same, it has become more comprehensive. Economic, social, and political developments in Türkiye and around the world have influenced the development of finance science and education in Türkiye. From the early years of the Republic until the 1980s, public finance education was emphasised at universities during the development process. Undoubtedly, the establishment of Public Finance Departments and their development have been the most important driving forces behind the teaching of public finance as a specialised field at universities in Türkiye. The history of public finance education at Bursa Uludağ University (BUÜ) spans more than 50 years. The contributions of the BUÜ Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Public Finance, to public finance science and education in Türkiye include books and articles published across various fields of finance science, symposia organised, scientific papers presented, projects carried out, and graduates trained by the department's faculty members. The department has produced nearly 11,000 undergraduate graduates and 250 postgraduate graduates.

Keywords: Bursa Uludağ University Public Finance Education, Bursa Uludağ University Department of Public Finance, Public Finance Science and Education, Public Finance Education in Türkiye, Department of Public Finance.

1. GİRİŞ

Maliye (kamu maliyesi) bilimi, Türkiye’de oldukça köklü bir geleneğe ve geçmişe sahip olup, üniversitelerimizin “Maliye” bölümlerinde uzmanlık alanı olarak eğitimi verilen bir sosyal bilim dalıdır. Maliye bilimi, mali olayları inceleme konusu yapan mali olayların neden ve sonuçlarını çeşitli yönleri ile araştıran disiplinler arası bir alandır (Türk, 1992; Edizdoğan, 2008; Erdem vd., 1998). Bu yazının amacı, maliyenin sosyal bilim özelliğine vurgu yaparak maliye bilimi ve Türkiye’de maliye eğitimi ile ilgili bazı düşünceleri paylaşmak ve ardından Bursa Uludağ Üniversitesinde maliye bilimi ve eğitiminin elli yılını değerlendirmektir. Bu bağlamda çalışmanın planı şöyledir: Birinci başlıkta bilim kavramı, insan yaşamındaki önemi ve sosyal bilimlere ilişkin bazı genel açıklamalar, teorik çerçeve olarak maliye bilimi, devlet ve ekonomi ile ilişkisi ve Türkiye’de maliye bilimi ve eğitimi ile ilgili gelişim çizgisi üzerinde durulacaktır. Maliye eğitiminin nasıl olması gerektiği konusu Türkiye’de maliye akademisyenlerinin sıkça tartıştığı bir husus (tartışma için bkz: Oyan, 1989; Önder, 2001) olsa da bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

2. BİR SOSYAL BİLİM DALI OLARAK MALİYE BİLİMİ VE TÜRKİYE’DE MALİYE EĞİTİMİ

2.1. Bilim ve Sosyal Bilimler

Çok yaygın bir tanımlamaya göre bilim, “gözlenebilir, deneysel bir konusu olan ve bu çerçevede çıkarımlar yapmayı sağlayan sistemli bilgi bütünlüğü”dir (Gökçe, 1988). Bilim, insanın yaşamını sürdürebilmesi ve geleceğini güvence altına alması için gösterdiği sürekli çaba ve etkinliklerin sonucunda ortaya çıkmış bir kavramdır. Çevresini tanıma ve öğrenmeye yönelik faaliyetlerini sürdürürken, insan pek çok sorunla karşılaşır ve karşılaştığı bu sorunlara hem bir çözüm bulmak durumundadır hem de bulduğu bu çözümlerin etkin ve güvenilir çözümler olması gerekmektedir (Serper & Gürsakal, 1989). Burada insanın sorma-bilme dürtüsü önemlidir. Bu dürtü doğayı anlamada, doğayla mücadelede ve sorunlarına çözüm bulmada önemli bir itici güç oluşturur (Öztürk, 2002). İnsan, yaşamındaki sorunlarına çözüm ararken belirli kararlar almak

durumundadır. Aldığı kararların “doğru” kararlar olması ise güvenilir bilgilere dayanması durumunda mümkün olabilir. İnsan hangi kaynaklardan veya hangi yollardan bilgi edinebilir diye sorulduğunda; bunların, “gelenek ve görenekler”, “otorite figürleri”, “kişisel tecrübe” ve “bilimsel yöntemlerle elde edilmiş bilgi anlamında bilim” olarak ifade edilmesi mümkündür (Serper & Gürsaka, 1989).

Bilim kavramı, modern anlamda ilk defa 19. yüzyıl ortalarında İngiltere’de kullanılmıştır. Buna göre bilim olgulara dayanır, evrende olup biten ya da var olan her şey olgudur (Seyidoğlu, 1995). Bu açıklama bilimin ne olduğunu anlamak için yeterli değildir. Aynı zamanda bilimin insan yaşamı üzerindeki etkisine de bakmak gerekir. Bilim insan yaşamında iki yönlü bir etki ortaya çıkarır. Birincisi, bilimin insanın günlük yaşamını etkileyici pek çok uygulama sonucunun bulunmasıdır. Bunlar, insanın evinde, çevresinde, işyerinde kullandığı bilgisayar, makine, araç gereç vb.dir. İnsan bilimsel yoldan elde ettiği bilgilerle gittikçe daha fazla doğayı ve çevreyi denetim altına alma olanağı elde etmiştir ve böylece yaşamını kolaylaştırmıştır (Yıldırım, 1996). Bilimin ikinci önemli etkisi, onun “güçlü bir düşünme yöntemi” olmasıdır. Bilimsel düşünme disiplinini elde etmiş bir kimse gerçeğe dönüktür ve var olan olgularla ilgilenir (Yıldırım, 1996). Evrende olup biten ya da var olan olgulara dayanması, bugünkü modern anlamda bilimin temelini oluşturur. Bilimsel faaliyetin amacı, incelenen konudaki olguları tanımlamak, olgular arasında nedensellik ilişkisi kurmak ve bu ilişkileri genelleştirip bir kuram içinde toplayarak bilimsel yasalara ulaşmaktır (Seyidoğlu, 1995). Bilimin disiplinlere ayrılarak devam eden gelişim sürecine bakıldığında, felsefenin önemli bir rol oynadığı görülür. Bilimin felsefeden ayrılması, teknolojiye gelişmeler sayesinde kontrollü deneylerin yapılabilir hale gelmesiyle mümkün olmuştur. Felsefe dışında kendi özgün alanını belirleyen fizik, kimya, biyoloji gibi bilim dalları zaman içinde kendi terminolojisini geliştirmiştir (Gökçe, 1988). Bilimlerin gelişme sürecinde, her bilim dalının kendi terminolojisini oluşturarak alanlarını net çizgilerle ayırması, bilimsel düşünce sisteminde kopukluklar ve boşluklar yaratmıştır. Bu da gerçek yaşamdaki oluşumların algılanmasında birtakım yetersizlikleri beraberinde getirmiştir. Aslında gerçek yaşamdaki oluşumlar birbiriyle ilişki ve etkileşim içindedir. Bu oluşumları birbirinden kopuk yöntemlerle açıklama çabasının ortaya çıkardığı sonuçlar etkin çözümlere varmayı güçleştirmektedir. Doğa bilimleri kadar belirgin

olmasa da sosyal bilimler için de böyle bir olgudan söz edilebilir. Önceleri felsefenin çatısı altında incelenen sosyal bilim konularının, bağımsız alanlar olarak ayrılıp incelenmesi, 19. yüzyılda başlayan bir süreçtir. Başka bir ifadeyle sosyal bilimlerin bağımsız disiplinler olarak ortaya çıkması, sanayileşme ile birlikte Batı Avrupa'da hızlanan sosyal değişimin yarattığı sorunları açıklama çabasının bir sonucudur. Bu çabaların kurumsal bir yapılaşmaya dönüşerek üniversitelere taşınması, sosyal bilimlerin bağımsız disiplinler olma niteliğini kazanmasında önemli bir etken olmuştur (Gulbenkian Komisyonu, 1996). Bir bakış açısına göre sosyal bilimler kapitalist modernliğin yani modern dünya sisteminin ürünü, 19. yüzyıl sonunda egemen olan kapitalist sistemin icadıdır. Bu görüşe göre, kapitalist dünya ekonomisinin yönlendiricileri olan küresel güçler, 19. yüzyılda gerçekleşen değişime karşı tavır almak, değişim ve dönüşümlerin makro çerçevede yol açtığı kaotik durumu aşmak, toplumsal yeniden yapılandırmak amacıyla sosyal bilimlere ihtiyaç duymuşlardır. Sosyal dünyanın daha iyi işlenmesini sağlamada neyin nasıl yapılması gerektiğini önermek için sosyal dünyanın ve toplumsalın hangi tarzda işlediğini bilmek, onu kavramak ve teorikleştirmek gerekmiştir. Kapitalist dünya ekonomisinin egemen ideolojisi olarak görülen liberalizm bu süreçte sosyal bilimlerle ilişki kurmada daha etkili olmuştur (Kızılçelik, 2003; ayrıca bkz: Wallerstein, 2003).

Sosyal bilimler "insanı, toplumu ve ağırlıklı olarak insan-insan, insan-toplum ve insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yöntemle uygun olarak üretilmiş düzenli bilgiler" olarak tanımlanmaktadır (Can, 2007). Başka bir ifadeyle sosyal bilimler, toplum içinde yaşayan insan davranışlarını çeşitli yönleri ile ele alan iktisat, maliye, siyaset, sosyoloji, hukuk, tarih, sosyal psikoloji, antropoloji gibi bilim dallarından oluşmaktadır. İnsan davranışlarının zamandan zamana, mekândan mekâna değişiklik göstermesi, toplumların dinamik bir yapıya sahip olması, doğa bilimlerinde olduğu gibi bu davranışların gözlenebilmesi, laboratuvar ortamına çekilip incelenmesini güçleştirmektedir. Bu özellikleri nedeniyle sosyal bilimlerde genelleme yapma, çıkarımda bulunma ve bir yasa, bir kuram şeklinde ifade etme olanakları doğa bilimleri ile kıyaslandığında daha sınırlı kalmaktadır (Gökçe, 1988). Ayrıca doğa bilimlerinde ölçme olanakları söz konusuysen, sosyal bilimlerde ölçme olanakları pek fazla değildir. Dolayısıyla sosyal bilimlerin doğa bilimlerine göre daha az gelişmiş olarak görünmektedir (Duverger,

2006). Sosyal bilimlerin gelişmesi ve yeni disiplinlere ayrılması özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki gelişmelerle birlikte olmuştur. Sosyal bilimlerin yapısını derinden etkileyen bu gelişmeler üç noktada ifade edilebilir (Gulbenkian Komisyonu, 1996): Birincisi, savaş sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) dünyanın en büyük ekonomik gücü haline gelmesi ve Sovyetler Birliği ile başlayan soğuk savaş dönemi ve sömürge konumundaki Avrupa dışı halkların bağımsızlığını kazanarak dünya siyasi sahnesine çıkması ve kalkınma sürecine girmeleri, dünyada yeni siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelere yol açmıştır. İkincisi, 1945 sonrası yaklaşık otuz yıllık süreçte dünyanın o güne kadar görülmemiş boyutta bir nüfus ve üretim kapasitesi artışı (refah artışı) yaşamasıdır. Bu değişim insan faaliyetlerinin tümünün ölçek değiştirmesi anlamına gelmektedir. Üçüncüsü ise, bir önceki gelişmenin devamı olarak üniversite sisteminin dünyanın her yanında nicel ve coğrafi olarak gelişme göstermesidir. Bu olgu çeşitli sosyal bilim alanlarının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Maliye bilimini de bu çerçevede düşünmek gerekir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan az gelişmiş ülkelerin kalkınma sürecinde devletin öncü rol üstlenmesi, devletin ekonomiye müdahalelerini de beraberinde getirmiş, bu müdahaleler daha çok mali araçlar (kamu harcamaları, vergiler) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu durum mali olayları inceleme konusu yapan maliye biliminin gelişmesinde etkili olmuştur.

2.2. Maliye Bilimi, Devlet ve Ekonomi

Türkiye'de akademik literatürde kısaca "Maliye" olarak ifade edilen bilim dalının asıl adı "Kamu Maliyesi"dir. "Maliye", "finans" kavramı ile aynı nitelikte görülse de, finansın amaçları ve uygulamada kazandığı anlam farklılık arz etmektedir. Finans sözcüğü: Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyancada birbirlerine benzer şekillerde yazılmakta ve okunmaktadır. Latince "finis" sözcüğü, borçlunun alacaklıya borcunu ödemesi gibi hukuki bir işlemin sonucunu belirtmektedir. Geniş anlamda finans, yalnızca para ödenmesi değil, alınması ve alınan paranın iyi korunmasını ifade etmektedir (Akdoğan, 1993). "Maliye" sözcüğü ise dilimize Tanzimat döneminden önce girmiş olup, sözcüğün kökü Arapça "mal" teriminden kaynaklanmaktadır. Mal, maddi bir değeri, başka bir deyişle ekonomik bir değeri bulunan, sahip olunması ve tasarruf edilmesi mümkün bütün maddi varlıkları ve hakları ifade etmektedir (Ulutan, 1969). Aynı zamanda mal, devletin tasarruf ettiği bütün

maddi değerlerin toplamını da ifade etmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'a kadar, Devlet Hazinesi ve Maliye Bakanlığı "Beytül-Mal" sözcüğü ile adlandırılmaktaydı (Eğilmez, 2006). Maliye Bakanlarına ise "Defterdar-ı Mal" denmekteydi. Dolayısıyla maliye kavramı 1837 yılında Maliye Bakanlığının kurulması sonucu dilimize yerleşmiş ve yayılmıştır (Akdoğan, 1993). Maliye kavramı genel olarak, kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi ve bunların gerektirdiği harcamaların karşılanması ile ilgilidir. Maliye ekonomik koşullara ve düşünce biçimine göre değişime uğramış ve "maliye" kavramına verilen anlam, temelde aynı kalmakla birlikte daha geniş kapsamlı bir hale gelmiştir. İnsanlık tarihi içerisinde, maliye biliminin gelişimi son derece yeni sayılabilir. 15 ve 16. yüzyıllardan itibaren bazı İtalyan ve Fransız yazarların incelemelerinde maliye ile ilgili bilgilere rastlanılmaktaydı. 17 ve 18. yüzyıllarda Avrupa'daki sosyal, siyasal ve ekonomik değişmelere bağlı olarak maliyenin önemi artmış (Akdoğan, 1993) ve zaman içinde sosyal bilimlerin bir alanı haline gelmiştir. Jean Maillet, iktisadi (ve mali) düşüncenin gelişiminde; devletin varlığı ve biçiminin, sosyal ve iktisadi yapının ve sosyal-siyasal bilimler ve maliyeye ilişkin düşüncelerin rol oynadığını belirtmektedir (Maillet, 1983). Buna göre iktisadi, mali düşünce ve kuramdaki ilerlemeler ile iktisadi ve mali olayların evrimi arasında tarihte yakın ilişkiler olduğu söylenebilir. Bilgi alanındaki gelişmeler ekonomik ve mali düşüncenin oluşmasında etkili olmuştur. Dolayısıyla maliye bilimi devletin ilk ortaya çıktığı tarihlerden bu yana vardır demek yanlış olmayacaktır. Devletin ortaya çıkışı, kamu maliyesi ile ilgili düşüncelerin gelişmesinde rol oynamıştır. Mali olayların ekonomi üzerindeki etkileri, mali araçların değişen devlet anlayışına (klasik iktisatçıların jandarma devlet anlayışından Keynesyen iktisadın müdahaleci devlet anlayışına geçiş) bağlı olarak ekonomik ve sosyal politikaların yürütülmesindeki rolleri, mali araçların ne şekilde kullanılması gerektiğine ilişkin anlayıştaki değişiklikler, mali düşüncenin evriminde önemli bir rol oynamıştır.

Devletin ekonomideki rolü, ekonominin nasıl işlediği ile yakından ilişkilidir. Ekonomi, insanların yaşamlarında ihtiyaç duyup kullandıkları şeyleri üretmek amacıyla yaptıkları bütün işleri ifade etmektedir. Bu işlerin örgütlenerek yapılması üretim faaliyetini ve üretim yapabilmek için kullanılan emek, toprak sermaye ve girişim ise kıt kaynakları (üretim faktörleri) oluşturmaktadır. Üretim hem malları hem hizmetleri kapsamaktadır. Mallar elle tutulabilir maddelerdir. Yiyecek ve giyecekler, evler ve binalar, elektronik

eşyalar, otomobiller, makineler, oyuncaklar vb. hizmetler, bir ya da daha fazla kişinin başkaları için yerine getirdiği görevlerdir. Saç kesme, lokantalarda yemek hazırlama, sınıfta ders verme, hasta tedavi etme, ulaşım, mali müşavirlik vb. mal ve hizmet üretme işlerinin yapıldığı yerler; özel şirketler, bakanlıklar, fabrikalar, kamu kurumları vb.dir (Stanford, 2011). İş bölümü ve uzmanlaşmaya dayalı ekonomide, her mal birçok aşamadan geçerek üretilmektedir. Üretimin her aşamasında üretime katılan üretim faktörlerinin sahipleri farklı bireyler olabilmektedir. Bölüşüm ise elde edilen üretimden, üretime katılan üretim faktörü sahiplerinin ne kadar pay alacağını ifade etmektedir. Ekonominin temelde toplumsal bir faaliyet olduğu ve insanın çalışmasıyla ilgili olduğu söylenebilir. Çalışmanın kendisi, örgütlenmesi ve ortaya çıkan ürünlerin bölüşülmesi toplumdaki diğer insanlarla etkileşim içinde olmayı gerektirir. Dolayısıyla ekonomi ile toplum arasında iki yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Toplum bir bütün olarak ekonominin durumuna bağlı olduğundan, siyaset, uluslararası ilişkiler, kültür, din vb. ekonominin seyrinden etkilenmektedir. Aile yaşamı da çalışmanın gereklerine göre düzenlenmektedir. Mutluluğun en önemli belirleyicisi insanın kendisini ve ailesini geçindirebilmesi olgusudur. Bu nedenle ekonomik birim olarak birey yerine hane halkı kavramı kullanılmaktadır. Ekonomi birbiriyle rekabet eden çeşitli ekonomik aktörlerin faaliyet alanı olarak görülebilir. Söz konusu aktörler sıklıkla birbiriyle çatışan çıkarlara sahiptir. Ekonomide kimin çıkarlarının kollanacağını ve çatışmaların nasıl yönetileceğinin belirlenmesi siyasal bir süreci gerektirir (Stanford, 2011). Bu süreçte hükümetler ekonominin durumuna bağlı olarak yeniden seçilebilirler ya da iktidarlarını kaybedebilirler. Ekonominin nasıl işlediği, ekonomik faaliyetleri oluşturan sayısız davranışın yorumlanıp açıklanması "İktisat Bilimi"nin konusunu oluşturmaktadır. İktisatçılar "ekonomi"den bahsederken sadece bir tür ekonomi varmış gibi görünse de kapitalist ekonomi, sosyalist ekonomi, karma ekonomi vb. farklı türde ekonomiler söz konusudur. Günümüzdeki anlamda ekonomilerin ortaya çıkışı, avcı-toplayıcı göçebe toplumlarından, yerleşik tarım toplumlarına geçilmesi, köleliğe dayalı toplumlardan feodal toplumlara geçilmesi ve ardından kapitalizmin ortaya çıkması şeklinde ifade edilebilecek tarihsel bir sürecin ardından gerçekleşmiştir.

Üretim araçları mülkiyetinin çoğunun özel sektör elinde bulunduğu, dolayısıyla üretimin çoğunlukla kâr amaçlı özel şirketlerce yapıldığı,

ücretle çalışanların işlerin çoğunu yaptığı ekonomiye “kapitalist ekonomi” denmektedir. Bazı iktisatçılar kapitalist ekonomi kavramı yerine piyasa ekonomisi kavramını kullanmaktadırlar. Piyasa ekonomisi terimi, kapitalizmin özgünlüğünün, ekonomiyi düzenlemek için piyasalara ve piyasa göstergelerine (arz, talep ve fiyatlar gibi) dayanmasından ileri geldiği vurgusunu içermektedir. Piyasa kavramı, alıcılarla satıcıların, bir malın, bir hizmetin ya da bir varlığın fiyatı için pazarlık edip satış konusunda anlaşmaya vardıkları bir yeri ifade etmek için kullanılır. Bu yer fiziki bir mekân ya da menkul kıymet borsası olabileceği gibi, internetin sağladığı siber bir alan da olabilir. Piyasa esasen rekabetçi bir yapıyı işaret etmektedir. Rekabetçi piyasalar daha çok kapitalist sistemde önemli olsa da diğer ekonomik sistemlerde de belli bir rekabetin varlığından bahsedilebilir (Stanford, 2011). Piyasalar ekonomide insanların bütün ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetleri arz eden tek örgüt değildir. Bazı mal ve hizmetler piyasa dışı bir örgüt tarafından ve alışverişe konu olmadan üretilip topluma arz edilirler. Piyasa dışı bu örgüt, “devlet” kavramı ile ifade edilmektedir. İnsanların yazılı kültürle tanışmasından bu yana her dönemde ele alınan ve tartışılan bir konu olarak devlet kavramına Batı’da 16. yüzyıla gelene kadar rastlanmamaktadır. Eski Yunan’da devlet yerine “polis”, Roma’da “civitas” veya “republica” deyimleri kullanılmıştır. Devletin karşılığı olan “stato” 15. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Batıda soyut anlamda devlet kavramını ilk olarak kullanan, 16. yüzyılda Machiavelli olmuştur. Devletin gelişim tarihi ortalama beş bin yılı bulmasına ve her dönemde değişik anlamlar yüklenmesine rağmen, Machiavelli’ye gelinceye kadar devlet sözcüğü, genellikle statü, durum, konum veya belli bir yer anlamında kullanılmıştır (Saygılıoğlu & Arı, 2003).

Günümüzde ise devlet denildiğinde farklı tanımlamalar söz konusu olabilmektedir. Bir tanımlamaya göre belli sınırları olan bir bölgede yaşayan nüfusu idare eden bir organizasyon, aynı toprak sınırları içinde faaliyet gösteren diğer organizasyonlardan farklılaşmış, özerk, merkezileşmiş ve bölümleri birbiriyle koordinasyon içinde çalışıyor ise bu kurum devlet olarak adlandırılmaktadır (Poggi, 2007). Diğer bir ifadeyle kurumsal anlamda devlet, belli bir bölgede yerleşik olan ve bu amaçla sürekli bir örgütle donanmış egemen otoritedir (Marc & Denoix, 2009). Maliye literatüründe sıkça rastlanılan tanımlamaya göre ise devlet, insanların toplum halinde yaşamalarından kaynaklanan ihtiyaçları gidermek üzere ortaya çıkmış en üst örgütlenme biçimidir (Akdoğan, 1993; Bulutoğlu, 2003). Diğer bir

tanıma göre devlet, hükümet de dâhil olmak üzere farklı gruplarda ele alınabilecek kurumların tümünü kapsayan genel bir kavramdır. Parlamento, yargı, polis, asker, kamu iktisadi teşebbüsleri gibi pek çok kurum toplumun düzenlenmesinde ve yönlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Söz konusu kurumlar devletin gücüne dayanarak çeşitli iktisadi faaliyetleri gerçekleştirmektedirler (Caslin, 1993). Bu faaliyetler, gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ya da az gelişmiş bütün ülkelerde yürütülmektedir. Devletin söz konusu faaliyetlerinin bir kısmı kamusal nitelikli üretimi, bir kısmı da piyasaya yönelik üretimi içermektedir. Ekonominin devlete ait tüm üretim birimlerini kapsayan kesimini ifade etmek üzere “kamu kesimi kavramı” kullanılmaktadır. Devletin üretim faaliyetlerinin bir kısmı kamusal nitelikli olduğundan, devletin piyasa için üretim yapmayan birimlerine “kamu ekonomisi” denilmektedir. Kamu ekonomisinin kapsamı kamu kesiminden daha dardır. O halde kamu kesiminin üretimi, hem devletin kamu ekonomisi çerçevesindeki üretim faaliyetlerini, hem de devletin piyasa ekonomisindeki üretim faaliyetlerini kapsamaktadır (Görgün, 1994). Devlet, ekonomideki üretim faktörlerinin bir kısmına egemenlik yetkisine dayanarak el koyar ve bu kaynakları kamu kesimine aktarır. Dolayısıyla üretim faktörlerinin bir kısmının kamu kesiminde kullanılması, devletin ekonomiye müdahalesinin derecesi ile yakından ilişkilidir. Bir ekonomide üretim faktörlerinin tümünün devlet mülkiyetinde bulunduğu ve üretim ve/veya dağıtımın devlet eliyle yürütülmesi sosyalist ekonomik sistemlerde söz konusudur. Bir ülkede kamu kesiminin genişliği, devletten beklenen görevlerin, devletçe ulaşılmak istenen amaçların neler olduğuna ilişkin toplumsal uzlaşmanın sağlanıp sağlanamamasına bağlıdır. Devletin amaçları ise geçmişten günümüze değişen zamana göre ve ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilir. Devletin ekonominin bütününe yönelik kapsamlı iktisadi ve toplumsal politikalar izleyebilecek tek organizasyon olması, çağdaş toplumlarda devletten beklenen görevlerin sayısını arttırmış (Uluatam, 2003) kullandığı araçları çeşitlendirmiştir. Devletin elindeki çeşitli araçların bir kısmını oluşturan mali araçların kullanımının ekonomide yarattığı etkiler mali olayları ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla mali olaylar, devletin kamu hizmetlerini görebilmek için geliştirdiği mali araçların (kamu harcamaları, kamu gelirleri, vergiler, bütçe, devlet borçlanması gibi), onun tarafından kullanılması sonucunda meydana gelen sosyal olaylar olarak görülmüştür (Gürsoy, 1980).

Bu çerçevede kamu maliyesi mali olayları inceleyen, neden ve sonuçlarını araştıran bir sosyal bilim dalı olarak günümüzde iktisat, hukuk, siyaset, sosyoloji, tarih gibi diğer sosyal bilim dalları arasındaki yerini almıştır. Halil Nadaroğlu'nun kamu maliyesi tanımı bu yaklaşımı tam olarak ortaya koymaktadır. Nadaroğlu'na (1983) göre "Başta devlet olmak üzere kamu tüzel kişilerinin görevlerini gerçekleştirebilmek amacıyla giriştikleri faaliyetleri özellikle iktisadi ve sosyal açılarından inceleyen, çağdaş devlet anlayışı içinde devlet faaliyetlerinin sınırlarının ne olması gerekeceğini araştıran ve bu faaliyetlerin gerektirdiği harcamaların yapılması ile bunları karşılayacak gelirlerin elde edilmesine ilişkin sorunların hukuki, ekonomik, sosyal ve teknik yönlerinin izah ve analizini yapan sosyal bilimlere dâhil bir disiplindir". Maliye bilimi bu izahı ve analizi yaparken diğer sosyal bilim dallarından yararlanmaktadır. Bedri Gürsoy bu durumu "Maliye karma bir bilimdir." diyerek ortaya koymuş ve maliyenin iktisat, siyaset, hukuk, kamu yönetimi, işletme, muhasebe, istatistik, ekonometri, sosyoloji, psikoloji gibi diğer sosyal bilim dalları ile yakın ilişkisine dikkat çekmiştir (Gürsoy, 1980).

2.3. Türkiye'de Maliye Bilimi ve Eğitimi

Türkiye'de maliye bilimi ve eğitiminin gelişmesinde dünya ve Türkiye'deki ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerin önemli bir rolü olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlayan kalkınma sürecinde 1980'li yıllara kadar devletin ekonomide önemli bir rol üstlenmesi, kamu iktisadi teşebbüslerini kurması, kamu yatırımlarına ağırlık vermesi, iktisadi planlamaya başvurması, özel sektörün gelişmesi için destekleyici ve teşvik edici faaliyetler yürütmesi, vergi ve kamu harcama politikalarını bu doğrultuda belirlemesi, Türkiye'de karma ekonomi denen bir ekonomik modelin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Dolayısıyla kamu kesiminde devletin maliyesini iyi bilen nitelikli kadrolar yetiştirmek üzere üniversitelerde maliye eğitimine önem verilmesi söz konusu olmuştur. 1980 sonrasında devletin ekonomideki rolünün daraltılması esasına dayalı ekonomik ve mali politikalar uygulanmaya başlamış ve maliye eğitimi de bu doğrultuda hem kamu hem de özel kesimin ihtiyaçlarına cevap verecek bir niteliğe bürünmüştür. Günümüzde ise maliye eğitimi veren üniversiteler tüm diğer sosyal bilim dallarında olduğu gibi küresel gelişmeleri yakından takip etme zorunluluğu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye’de maliye eğitiminin üniversite düzeyinde kurumsal gelişimine bakıldığında; maliye eğitimi ilk kez, cumhuriyet öncesi dönemde 1913 yılında Ankara Mülkiye Okulunda oluşturulan Mali Şubede verilmeye başlanmıştır (Sezgin & Deyneli). Maliye eğitiminin üniversitelerde kurumlaşması ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında artış göstermiştir. 1944-1945 yıllarında, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi bünyesinde Umumi İktisat ve Maliye Teorisi Kürsüsü ile Maliye ve Mali Kanunlar Kürsüsü kurulmuştur. 1952 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi bünyesinde Maliye Enstitüsü kurulmuştur. 1966 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesindeki dört bölümden biri “İktisat ve Maliye” idi. 1978 yılında Ankara ve İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi çatısı altında Maliye Fakültesi kurulmuş fakat bu yapı korunamayıp dört yıl sonra kapatılmıştır (Sezgin & Deyneli). 1982 yılında üniversitelerin yeniden yapılandırılmasıyla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi adı altında “Maliye” ayrı bir bölüm olarak tesis edilmiştir, halen bu yapı korunmaktadır (Sezgin & Deyneli; Bilici, 2007). 2025 yılında lisans eğitimi veren maliye bölümlerinin sayısı 56’dır. Lisansüstü maliye eğitimi veren bölüm sayısı ise 46’dır (19 bölümde sadece yüksek lisans eğitimi verilirken, 27 bölümde yüksek lisans ve doktora eğitimi verilmektedir) (bkz: <https://tr.wikipedia.org>).

Türkiye’de maliye bilimi ve eğitiminin gelişiminde Maliye Sempozyumlarının önemli bir rolü olmuştur. 1985 yılından itibaren her yıl düzenlenen Maliye Sempozyumu, onuncu sempozyuma kadar Maliye Eğitimi Sempozyumu adı ile gerçekleştirilmiş ve Türkiye’de üniversitelerin maliye bölümlerinde verilen eğitim öğretimin değerlendirilmesi ve temel konuların ele alınmasını sağlayarak, maliye alanının gelişimine önemli katkılar sağlamıştır (bkz: Şenatalar vd., 2002). Daha sonraki yıllarda Türkiye Maliye Sempozyumu adıyla süren bu bilimsel etkinlikte tartışılan konular, sadece maliye eğitimi ile ilgili konular olmamış; aynı zamanda hem Türkiye’de hem de dünyadaki mali gelişmeler ele alınmıştır. Bu yönüyle Türkiye’deki maliye bilimi ve literatürünün gelişimine de büyük katkı sağlamıştır. 2017 yılından itibaren “Uluslararası Maliye Sempozyumu/Türkiye” ismini alarak dünyanın çeşitli ülkelerindeki bilim insanlarıyla bir araya gelme ve maliye alanındaki gelişmeleri tartışma imkanına ulaşmıştır (<http://www.maliyesempozyumu.org>). 2025 yılında 39. Maliye Sempozyumunun gerçekleştirilmesiyle, maliye bilimi ve maliye eğitiminde önemli bir gelenek ve kurumsallaşmanın varlığı ortaya konmuştur. Üstelik Bursa Uludağ Üniversitesi maliye

sempozyumlarını 4 kez (1992, 2004, 2017, 2023) organize ederek, Türkiye’de Maliye Sempozyumunu, en fazla düzenleyen üniversiteler içinde İstanbul Üniversitesinin ardından ikinci sırada yer almıştır.

3. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİNDE MALİYE BİLİMİ VE EĞİTİMİ

3.1. Maliye Bölümünün Kurumsal ve Akademik Gelişimi

3.1.1. Maliye Bölümünün Kurumsal Tarihçesi

Günümüz Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (BUÜ İİBF) Maliye Bölümünün ve dolayısıyla maliye eğitiminin tarihsel temelini 1972 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (BİTİA) bünyesinde kurulan "Maliye Kürsüsü"ne kadar dayandırmak mümkündür. BİTİA, 1970 yılında 7334 sayılı yasa gereğince, eğitim-öğretime başlayan özerk bir kuruluş olarak tesis edilmiştir. Akademinin öğrenim göreceklere yönelik yapılanması; İktisat Bölümü, İşletme Bölümü, Muhasebe-Vergi Bölümü, Ekonometri Enstitüsü ve İş İdaresi Enstitüsü şeklinde belirlenmiştir. Ders verecek akademik kadroların yapılanması ise Maliye Kürsüsü, İktisat Kürsüsü, İşletme Kürsüsü, Hukuk Kürsüsü ve İstatistik-Matematik Kürsüsü olarak düzenlenmiştir. Bölümler ile kürsüler arasında organik bir bağ kurulmamıştır. Bu dönemde verilen maliye dersleri; Kamu Maliyesi, Türk Vergi Sistemi, Kamu Ekonomisi, Devlet Borçları, Bütçe ve Vergi Hukuku’dur

1970’li yıllarda, Bursa’da yükseköğretim kurumu anlamında sadece İktisadi Ticari İlimler Akademisinin kurulması değil, bir üniversitenin kurulması da gerçekleşmiştir. O dönemde tarıma dayalı bir ekonomiden hızla sanayi sektörü ağırlıklı bir ekonomik yapıya dönüşen Bursa’da, gelişen sanayi ve hizmetler sektörünün yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılamak için Güney Marmara Bölgesine hizmet verecek bir yükseköğretim kurumu oluşturulması önerileri doğrultusunda bir üniversite kurulmasına yönelik adımlar atılmıştır (Alper, 2021). Bunun sonucunda 11 Nisan 1975 tarih ve 15205 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 1873 Sayılı Kanun ile “Bursa Üniversitesi” adında ayrı bir üniversite kurulmuştur. 1970 yılında İstanbul Üniversitesine bağlı olarak kurulan Bursa Tıp Fakültesi ile 1974

yılında kurulan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi (İSBF), Bursa Üniversitesinin temelini oluşturmuştur. İSBF'nin öğrenim göreceklere yönelik yapılanması; İktisat Bölümü, İşletme Bölümü, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü ve Siyasal Bilimler Bölümü olmak üzere dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Bu bölümlerde verilen maliye dersleri Kamu Maliyesi, Maliye Politikası, Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi'dir (Bursa Üniversitesi, 1975-1981).

20 Temmuz 1982 tarihinde Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bursa Üniversitesinin adı "Uludağ Üniversitesi" olarak değiştirilmiştir. Ayrıca 1974'te 1873 sayılı yasa gereği kurulmuş bulunan Bursa Üniversitesi İSBF ve BİTİA birleştirilerek Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi(İİBF) oluşturulmuştur (<https://tr.wikipedia.org>). 18 Mayıs 2018 tarih ve 30425 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 7141 sayılı "Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Üniversitemizin adı "Bursa Uludağ Üniversitesi" olmuştur. Maliye Bölümünün bugünkü kurumsal yapısına kavuşması hem BİTİA, hem de Bursa Üniversitesi İSBF'nin birleştirilerek 1982 yılında "İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi" adını almasıyla gerçekleşmiştir. 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'na göre oluşturulan yeni yapılanmada Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF; İktisat, Maliye, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İşletme, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler ve Ekonometri olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Maliye Teorisi, Mali İktisat, Bütçe ve Mali Planlama ve Mali Hukuk olarak dört anabilim dalından oluşan Maliye Bölümü 1982 yılından bu yana eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir (<https://www.uludag.edu.tr>).

3.1.2. Maliye Bölümü Akademik Kadrosu ve Gelişimi

1982 yılında BUÜ Maliye Bölümünün akademik kadrosu, BİTİA Maliye Kürsüsünde bulunan Prof. Dr. Hakkı Özel, Doç. Dr. Nihat Edizdoğan, Doç. Dr. Mehmet Palamut, Doç. Dr. Orhan Şener, Asistan Doğan Şenyüz ve Asistan Metin Erdem ile Bursa İSBF kadrosundaki maliye asistanı Dr. Nuri Burhan isimlerinden oluşmaktaydı. Söz konusu iki kurumun ve kadrolarının birleşmesiyle Uludağ Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü tesis edilmiştir. 2025 yılı itibariyle Maliye Bölümünün akademik kadrosu; Prof. Dr. Mircan Tokatlıoğlu,

Prof. Dr. İsmail Tatlıoğlu, Prof. Dr. Mehmet Yüce, Prof. Dr. Filiz Giray, Prof. Dr. Adnan Gerçek, Prof. Dr. Özhan Çetinkaya, Prof. Dr. Tolga Demirbaş, Prof. Dr. Ufuk Selen, Doç. Dr. Harun Kılıçaslan, Doç. Dr. Recep Yücedođru, Doç. Dr. Zuhale Akbelen, Dr. Öğr. Üyesi Reyhan Leba, Dr. Öğr. Üyesi Feride Bakar Türegün, Dr. Öğr. Üyesi Halil Serbes, Dr. Öğr. Üyesi Çađlayan Tabar, Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Çelik, Araş. Gör. Dr. Tolga Sezdi ve Araş. Gör. Ali Torun'dur. Bugünkü kadronun dışında 1971'den bugüne elli dört yıllık dönemde çeşitli tarihlerde Maliye Kürsüsü ve Maliye Bölümünde görev almış ve maliye bilimi ve eğitime katkı sağlamış isimleri de ifade etmek gerekir. Bu isimler; Prof. Dr. Hakkı Özel (1971-2005), Prof. Dr. Mehmet Emin Palamut (1970-2009), Prof. Dr. Orhan şener (1971-1980), Prof. Dr. Nihat Edizdoğan (1974-2010), Prof. Dr. Nuri Burhan (1977-2009), Prof. Dr. Doğan şenyüz (1979-2023), Prof. Dr. Metin Erdem (1980-2024), Prof. Dr. Figen Altuğ (1983-2006), Prof. Dr. Turan Yay (1983-1994), Prof. Dr. Metin Taş (1985-2014), Dr. Emine Koban (1988-1996), Dr. Hatice Dayar (1988-2000), Dr. Simla Güzel (2006-2017), Fulya Mercimek (2010-2019), Dr. Erdal Eroğlu (2009-2016) ve Dr. Semih şen (2012-2022)'dir.

3.2. Maliye Bölümünün Maliye Bilimine ve Eğitime Katkıları

3.2.1. Maliye Bilimine Katkıları

BUÜ İİBF Maliye Bölümü öğretim üyelerinin Türkiye'deki maliye biliminin gelişimine önemli katkıları vardır. Bu katkıları maliye biliminin farklı alanlarında yayınlanan kitap, makale, bilimsel tebliğ ve projeler ile öğretim üyelerinin yetiştirdiği ve Türkiye'de birçok üniversitenin maliye bölümlerinde görev yapan lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) mezunlarının araştırma kapasitesi ve yaptıkları yayınlardır. BUÜ İİBF Maliye Bölümü öğretim üyelerinin özellikle ders kitabı üretiminde aktif rolü bulunmaktadır. Bu yayınlarda belli başlılarını ifade etmek bize katkıları konusunda somut bir fikir verebilir: BİTİA döneminde Maliye Kürsüsündeki öğretim üyelerinin; gelir üzerinden alınan vergiler, kamusal mallar teorisi, kolektif karar alma, teoride ve uygulamada özel tüketim vergileri, tarım ve vergileme başlıklı yayınlanmış kitapları bulunmaktadır. Maliye Teorisi Anabilim Dalı öğretim üyeleri tarafından; kamu maliyesi, maliye tarihi, devlet borçları, teoride ve Türkiye'de parafiskal gelirler, vergi teşvik sistemleri, vergilerin ekonomik analizi, vergi ve vergi

politikaları üzerine incelemeler, güncel mali konular başlıklı kitaplar yazılmıştır. Ayrıca vergi rekabeti, vergi afları, çifte vergilendirme, vergi uyumu, savunma harcamaları, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik harcamaları konularında öne çıkan makaleler söz konusudur. Mali İktisat Anabilim Dalı öğretim üyelerinin ise; maliye politikası, iktisadi gelişme ve vergileme, Avrupa Birliği'nde maliye politikası, merkezi planlamada maliye politikası, merkezi planlamada mali teşvik sistemi, maliye politikası aracı olarak teşvik uygulamaları, küreselleşme ve kamu hizmetleri, fayda maliyet analizi, gümrük işlemleri ve vergilendirilmesi, devletin değişen rolü ve kamu özel işbirlikleri, Türkiye'nin kamu borç yönetiminde koşullu yükümlülükler ve mali alan başlıklı kitapları vardır. Ayrıca küresel kriz ve vergi politikaları, devlet kapasitesi, çevre vergileri konularında yayınlar söz konusudur. Bütçe ve Mali Planlama Anabilim Dalı öğretim üyelerinin; kamu bütçesi, kamu mali denetimi, Sayıştay denetimi, KİT ve özelleştirme, devlet muhasebesi, kamu ihaleleri, mahalli idareler maliyesi alanlarında kitapları, ayrıca kamu mali yönetimi, kamuda stratejik planlama, mali saydamlık konularında yayınları bulunmaktadır. Mali Hukuk Anabilim Dalı öğretim üyelerinin de; vergi hukuku, Türk vergi sistemi, tarım ve vergileme, vergi ceza hukuku, vergi yargılama hukuku, kamu alacaklarının tahsil hukuku ve dış ticaret vergileri alanında kitapları bulunmaktadır. Dört anabilim dalı öğretim üyelerince yayımlanmış birçok kitabın Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde temel referans kaynağı olarak okutulduğunu vurgulamak gerekir. Ayrıca Maliye Bölümü öğretim üyelerinin genel olarak araştırma alanları; vergi politikası ve ekonomik kalkınma, kamu maliyesi reformları, mali sistemlerin modernizasyonu, vergi uyumu ve mükellef davranışları, e-devlet ve e-vergileme uygulamaları, mükellef hakları ve vergi okuryazarlığı olarak belirtilebilir.

3.2.2. Maliye Eğitimine Katkılar

Maliye eğitimine katkılar dendiğinde ilk akla gelen lisans ve lisansüstü mezun sayısıdır. Buna göre Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF Maliye Bölümünün kuruluşundan 2025 yılına kadar lisans düzeyinde eğitimini tamamlayarak mezun olanların sayısı 10687'dir. Eğitimine halen devam eden lisans öğrenci sayısı ise 1415'tir. Dolayısıyla bölümümüz ülkemize nitelikli maliyeciler yetiştirme konusunda önde gelen kurumlardan birisidir. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Yüksek Lisans Programının açılışından 2025

yılına kadar yüksek lisans düzeyinde eğitimini tamamlayarak mezun olan maliye bilim uzmanı sayısı 178'dir. Halen eğitimine devam eden yüksek lisans öğrenci sayısı ise 53'tür. Maliye Doktora Programını tamamlayarak mezun olan maliye doktoru sayısı ise 66'dır. Halen doktora eğitimine devam edenlerin sayısı 13'tür. Dolayısıyla Maliye lisansüstü programları da maliye alanında bilim insanı yetiştirmeye de önemli katkılar sağlamıştır.

4. SONUÇ

Maliye bilimi devletin ekonomideki görevlerini gerçekleştirebilmek amacıyla giriştiği faaliyetleri iktisadi ve sosyal açıdan inceleyen, çağdaş devlet anlayışı içinde devlet faaliyetlerinin sınırlarının ne olması gerektiğini araştıran ve bu faaliyetlerin gerektirdiği harcamaların yapılması ile bunları karşılayacak gelirlerin elde edilmesine ilişkin sorunların hukuki, ekonomik, sosyal ve teknik yönlerini açıklamaya çalışan sosyal bilim dalıdır. Maliye biliminin Türkiye'deki gelişiminde ülkenin ekonomik kalkınma sürecinin ve devletin kalkınmadaki rolünün önemli etkisi olmuştur. 1980'lere kadar olan dönemde kamu kesiminde devletin maliyesini iyi bilen nitelikli kadrolar yetiştirmek üzere üniversitelerde maliye eğitime önem verilmesi söz konusuken; 1980 sonrasında devletin ekonomideki rolünün daraltılması politikaları maliye eğitiminin hem kamu hem de özel kesimin ihtiyaçlarına cevap verecek bir niteliğe bürünmesinde etkili olmuştur. Kuşkusuz Türkiye'de maliye biliminin üniversitelerde uzmanlık alanı olarak eğitiminin verilmesi Maliye Bölümlerinin kurulması ve gelişmesinde en önemli itici güç olmuştur. Bursa Uludağ Üniversitesinde maliye eğitiminin 50 yılı aşan bir geçmişi vardır. Bursa Uludağ Üniversitesi Maliye Bölümünün bugünkü kurumsal yapısı Bursa İktisadi Ticari İlimler Akademisi ve Bursa Üniversitesi İktisadi Sosyal Bilimler Fakültesi'nin birleştirilerek 1982 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi adını almasıyla gerçekleşmiştir. BUÜ İİBF Maliye Bölümü öğretim üyelerinin Türkiye'de maliye bilimi ve eğitime katkıları maliye biliminin çeşitli alanlarında yayınlanan kitaplar ve makaleler, düzenlenen sempozyumlar, sunulan bilimsel tebliğler, gerçekleştirilen projeler ile bölüm öğretim üyelerinin yetiştirdiği mezunlardır. Bölümün lisans mezun sayısı 11000'e lisansüstü mezun sayısı 250'ye yaklaşmıştır. Sonuç olarak Maliye Bölümü ve öğretim üyeleri, dün olduğu gibi gelecekte de hem teorik hem de uygulamalı olarak küresel gelişmeleri

yakından takip eden bir yaklaşımla maliye eğitimini vermeye ve araştırmalarıyla dünyadaki ekonomik ve mali değişimi açıklamaya yönelik çalışmalarıyla maliye bilimine katkıda bulunma amacını her zaman sürdürecektir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, A. (1993). *Kamu maliyesi* (4.baskı). Gazi Büro Kitabevi. Ankara.

Alper, Y. (2021). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi: Üniversite Kuran Fakülte. (<https://www.uludag.edu.tr/dosyalar/iibf/Fakulte/%C4%B0%C4%B0BF%20Fak%C3%BCIte%20Tarih%C3%A7esi.pdf>).

Bilici, N. (2007). Maliye bilimi. *Dünya Gazetesi*, 19.07.2007.

Bulutoglu, K. (2003). *Kamu ekonomisine giriş*. Yapı Kredi Yayınları.

Bursa Üniversitesi. (1981). *Bursa Üniversitesi 1975-1981*. Bursa Üniversitesi Basımevi.

Can, S. (2006). Türkiye’de Sosyal Bilimler Üzerine Düşünmek. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 75.

Caslin, T. (1993). *Devlet ve ekonomi*. (M. Akgün, Çev.). K. Saybaşılı (Der.), *Liberalizm refah devleti eleştiriler* (s. 290-316). Bağlam Yayınları.

Duverger, M. (2006). *Sosyal bilimlere giriş*. (Ü. Oskay, Çev.). Kırmızı Yayınları.

Edizdoğan, N. (2008). *Kamu maliyesi* (10. baskı). Ekin Yayınevi.

Eğilmez, M. (2006). *Hazine* (5. baskı). Remzi Kitabevi.

Erdem, M., Şenyüz D. & Tatlıoğlu, İ. (1998). *Kamu maliyesi*. (2. baskı). Ekin Yayınevi.

Gökçe, B. (1988). *Toplumsal bilimlerde araştırma*. Savaş Yayınları.

Görgün, S. (1994). *Kamu maliyesine giriş*. (2. baskı). İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.

Bursa Uludağ Üniversitesinde Maliye Eğitiminin 50. Yılı

- Gulbenkian Komisyonu, (1996). *Sosyal bilimleri açın*. Çev. Ş. Tekeli. Metis Yayınları.
- Gürsoy, B. (1980). *Kamusal maliye: Cilt 1. Giriş-masraflar* (3. baskı). S Yayınları.
- Kızılçelik, S. (2003). *Küreselleşme ve sosyal bilimleri* (2. baskı). Anı Yayıncılık.
- Maillet, J. (1983). *18. Yüzyıldan bugüne iktisadi olayların evrimi*. (E. Tokdemir, Çev.). Remzi Kitabevi.
- Marc, D. S., & Denoix, R. (2009). *Devlet* (İ. Yerguz, Çev.). Dost Kitabevi Yayınları.
- Nadaroğlu, H. (1983). *Kamu maliyesi teorisi*. (5. baskı). Okan Yayıncılık.
- Oyan, O. (1989). Kamu maliyesi ve Türkiye’de maliye eğitimi. O. Oyan (Haz.), *Dışa açılma ve mali politikalar Türkiye: 1980-1989 içinde* (2. baskı, s. 311-330). V Yayınları.
- Önder, İ. (2001). Maliye öğretiminde hangi yöntem. Arif Nemli’ye Armağan, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 39. Seri (s.1-8).
- Öztürk, M. O. (2002). *Sorma-Bilme Dürtüsü ve Girişim Duygusu Nasıl Yok Ediliyor?* Türkiye Bilimler Akademisi Forumu. TÜBA Yayını.
- Poggi, G. (2007). *Devlet, doğası, gelişimi ve geleceği* (A. Babacan, Çev.) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Saygılıoğlu, N. & Arı, S. (2003). *Etkin devlet: Kurumsal bir tasarı ve politika önerisi*. Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Serper, Ö. & Gürsakar, N. (1989). *Araştırma yöntemleri*. Filiz Kitabevi.
- Seyidoğlu, H. (1995). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı* (6. baskı). Güzem Yayınları.
- Sezgin, S. & Deyneli, F. (Ed.) (2007). *Maliye söyleşileri*, Naturel Yayınevi.
- Stanford, J. (2011). *Herkes için iktisat* (T. Öncel, Çev.). Yordam Kitap.

Şenatalar, B., Ataç, E. Batrel, Ö. F. & Arın, T. (2002). Dünya iktisadi süreçleri karşısında maliye eğitiminin gelişimi. 17. Türkiye Maliye Sempozyumu Paneli (s. 441-502). Ankara Üniversitesi ve TÜRMOB Yayını.

Türk, İ. (1992). *Kamu maliyesi*, Turhan Kitabevi.

Ulutan, B. (1969). *Maliye*. Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi.

Uluatam, Ö. (2003). *Kamu maliyesi* (8. baskı). İmaj Yayıncılık.

Wallerstein, I. (2003). *Bildiğimiz dünyanın sonu yirmi birinci yüzyıl için sosyal bilim* (T. Birkan, Çev.; 2. baskı). Metis Yayınları.

46

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Yıldırım, C. (1996). *Bilim felsefesi* (5. baskı). Remzi Kitabevi.

Maliye Sempozyumu. <http://www.maliyesempozyumu.org/maliye-bolumleri-listesi/>

Maliye Sempozyumu. <http://www.maliyesempozyumu.org/tarihce/>

EXTENDED SUMMARY

Public finance is an interdisciplinary social science that examines financial events, investigates their causes and consequences, and draws upon other social science disciplines in this research. In fact, the term public finance, as used in the sense of public finance, today refers to the provision of public services, the necessary expenditure for this purpose, financing, and taxation. The concept of finance has undergone changes according to economic conditions and ways of thinking, and The concept of public finance has changed according to economic conditions and ways of thinking, and the meaning given to the concept has become broader, while remaining fundamentally the same.

Economic, social and political developments in the world and in Türkiye have influenced the development of public finance science and education in Türkiye. During the development process from the early years of the Republic to the 1980s, the state took on an active and investment-oriented role in the economy and encouraged the private sector. After 1980, the state's regulatory role came to the fore, and importance was attached to education in public finance at universities in order to train qualified personnel knowledgeable about public finance for public institutions. Undoubtedly, the establishment

of Public Finance Departments at universities and the teaching of public finance as a specialised field in Türkiye. Undoubtedly, the teaching of public finance as a specialised field in universities in Türkiye has been the most important driving force behind the establishment and development of Finance Departments.

The actual name of the field of science referred to in Turkish academic literature as 'Finance' is 'Public Finance'. Although 'finance' may be seen as synonymous with the concept of 'financial', the objectives of finance and the meaning it has acquired in practice are different. In this context, public finance, as a social science that examines financial events and investigates their causes and consequences, has taken its place among other social sciences such as economics, law, politics, sociology and history. The history of public finance education at Bursa Uludağ University spans over 50 years. The current institutional structure of the Department of Public Finance at Bursa Uludağ University was established in 1982 when the Bursa Academy of Economic and Commercial Sciences and the Faculty of Economic and Social Sciences of Bursa University were merged to form the Faculty of Economic and Administrative Sciences. In 1982, the academic staff of the BUÜ Department of Public Finance consisted of Prof. Dr. Hakkı Özel, Assoc. Prof. Dr. Nihat Edizdoğan, Assoc. Prof. Dr. Mehmet Palamut, Assoc. Prof. Dr. Orhan Şener, Assistant Doğan Şenyüz and Assistant Metin Erdem, along with Dr. Nuri Burhan, a public finance assistant on the staff of Bursa Faculty of Economic and Social Sciences. The merger of these two institutions and their staff established the Department of Public Finance at Uludağ University Faculty of Economic and Administrative. The contributions of the faculty members of the BUÜ Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Public Finance to public finance science and education in Türkiye include books and articles published in various fields of public finance science, symposiums organised, scientific papers presented, projects carried out, and the graduates trained by the faculty members of the department. Therefore, our department is one of the leading institutions in training qualified specialists in public finance for Türkiye.

From the opening of the Bursa Uludağ University Institute of Social Sciences Master's Programme in Public Finance until 2025, the number of public finance specialists who have completed their master's degree education is 178. The number of master's students currently continuing their education is 53. The number of public finance doctors who have graduated after completing the Public Finance Doctorate Programme is 66. There are currently 13 students continuing their doctoral education. Therefore, postgraduate programmes in public finance have also made significant contributions to training scientists in the field of public finance. The number of undergraduate graduates from the department is approaching 11,000, and the number of postgraduate graduates is approaching 250. Consequently, the Department of

Mircan TOKATLIOĞLU

Public Finance and its faculty members will continue to pursue their goal of contributing to the science of public finance through their efforts to provide public finance education and conduct research that explains global economic and financial changes, both theoretically and practically, keeping pace with global developments, as they have done in the past.

48

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

SOSYAL SİYASET'TEN ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE
ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİNE 50 YIL

Yusuf ALPER¹

ÖZ

1975 yılında Türkiye'nin 18'inci, Marmara Bölgesinin 4'üncü üniversitesi olarak kurulan Bursa Üniversitesi, 2025 yılında 50'nci kuruluş yıl dönümünü kutlamıştır. Bu süre içinde Üniversitenin ismi iki defa değişmiş, bu değişimlere bağlı olarak Fakülte ve bölüm isimleri de değişmiştir. Üniversitenin kurucu fakültelerinden İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, 1982 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ile birleşerek İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ismini alırken, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümünün ismi de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü olarak değişmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi ÇEEİ Bölümü, İstanbul ve Ankara'dan sonra Türkiye'de sosyal politika eğitimi veren 3'üncü bölüm olarak eğitim öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Bölümün ilk kuruluş yıllarında bütün dersler, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Bölümü öğretim üyeleri tarafından verildiği için sosyal politikada İstanbul çizgisine/ekolüne yakın bir sosyal politika yaklaşımına sahiptir. Bölüm, geçen 50 yıllık sürede tamamı devlet üniversitelerinde bulunan 30 ÇEEİ bölümleri arasında en gelişmiş ve etkin ÇEEİ Bölümlerinden biri olarak yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde sosyal politika eğitimine çok yönlü katkılarda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Türkiye.

¹ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Prof. Dr., Yusuf Alper, Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, ÇEEİ, yalper@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4007-6758

Bu çalışma, İİBF Dekanlığının Üniversite ve Fakültenin 50'nci yıl dönümü faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Yazar, çalışmada referans olarak kullanılan yazılı kaynaklar yanında, öğrenciliği ve 44 yılı aşan akademik hayatıyla 50 yıllık Fakülte tarihinin 47 yılını yaşamış ve gelişmelere şahit olmanın gözlemlerini de yazıya yansıtmış, belirtilen durumlarda sözlü görüşmeye dayanan bilgilere de yer vermiştir. Bu bakımdan bazı bölümlerde anılar formatında açıklamalara yer verilmiştir.

**50 YEARS FROM SOCIAL POLICY TO LABOR ECONOMICS
AND INDUSTRIAL RELATIONS**

ABSTRACT

Founded in 1975 as Turkey's 18th and the Marmara Region's 4th university; Bursa University celebrated its 50th anniversary in 2025. During this period, the University's name changed twice, and faculty and department names changed accordingly. The Faculty of Economics and Social Sciences, one of the founding faculties of the Bursa University, merged with the Bursa Academy of Economics and Commercial Sciences in 1982 and took the name Faculty of Economics and Administrative Sciences, while the name of the Department of Social Policy and Cooperatives was changed to the Department of Labor Economics and Industrial Relations. The Department of Labor Economics and Industrial Relations at Bursa Uludağ University began its educational activities as the third department in Turkey to offer social policy education, after Istanbul and Ankara. In the early years of the department's establishment, all courses were taught by faculty members from the Department of Social Policy at Istanbul University's Faculty of Economics, which is why the department has a social policy approach close to the Istanbul line/school of thought. Over the past 50 years, the department has been one of the most developed and effective Social Policy and Administration departments among the 30 such departments located entirely in state universities, making multifaceted contributions to social policy education at the local, regional, and national levels.

Keywords: Bursa Uludağ University, Department of Labor Economics and Industrial Relations, Türkiye.

GİRİŞ

İstanbul ve Ankara Üniversitelerinden sonra Türkiye’de sosyal politika eğitimi veren üçüncü bölüm olarak Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, 1975 yılında Bursa Üniversitesinin kuruluş sürecini tamamlayan ikinci fakülte olan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin 4 bölümünden biri olarak Fakültenin kuruluşunda öncü rol üstlenmiştir. Türkiye’de Üniversite eğitimini İstanbul ve Ankara dışına taşıyan ilk dalga 1950’li yıllarda gerçekleşmiş ve Karadeniz Teknik Üniversitesi (1955), Ege Üniversitesi (1955) ve Atatürk Üniversitesinin(1957) kuruluşuyla bölgesel üniversiteleri gelişmeye başlamıştır. Bölge üniversitelerinin kuruluş sürecinde üçüncü dalga 1970’li yıllarda gerçekleşmiş ve 1973 yılında kurulan Çukurova Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (1974), Malatya İnönü Üniversitesi (1975), Elazığ Fırat Üniversitesi (1975), Samsun 19 Mayıs Üniversitesi (1975), Konya Selçuk Üniversitesi (1975) ve Türkiye’nin 18’nci üniversitesi olarak Bursa Üniversitesi (1975), takip etmiştir.

Bursa Üniversitesi İstanbul dışında Marmara Bölgesi’nin ikinci önemli büyük Üniversitesi olarak kurulmuştur. Üniversitenin kuruluşu 11 Nisan 1975 tarih ve 15205 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 1873 sayılı *“Dört Üniversite Kurulması Hakkında Kanun”* ile gerçekleşmiş ve Kanun’un üçüncü maddesi ile *“Bursa Üniversitesinde ikinci fakülte olarak İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi”* kurulmuş ve Tıp Fakültesi ile birlikte Üniversitenin kurucu fakültesi statüsünü kazanmıştır. İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin himayesinde kurulmuş ve bütün öğretim üyeleri görevlendirme ile gelen İktisat Fakültesi öğretim üyelerinden oluşmuştur. Fakültenin ilk kurucu dekanı Prof. Dr. Ali Özgüven de İktisat Fakültesi öğretim üyesidir.

İktisat, İşletme, Siyasal Bilgiler bölümleri ile birlikte Fakültenin ilk kuruluşundaki 4 temel bölümünden biri olan *“Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü”* İstanbul ve Ankara Üniversitelerinden sonra Türkiye’de özgün sosyal siyaset eğitimi veren üçüncü bölüm olarak yerini almıştır. Ancak, Bölümün Üniversite ve Fakülteye katkısı bölüm öğretim üyelerinden gelmiş, Bursa’da bir Üniversite kurulması düşüncesinin olgunlaşması Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Planlama Dairesi Başkanı Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş tarafından

dillendirilirken, Prof. Dr. Orhan Tuna Fakültenin kuruluş sürecine önderlik yapmış ve bu amaçla oluşturulan komisyonlarda görev almıştır. Üniversitenin ve Fakültenin ilk senatörlerinden biri de yine bölüm öğretim üyesi Prof. Dr. Nusret Ekin olmuştur.

İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin ilk kuruluşunda “*Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü*” ismiyle kurulan bölüm, 1982 yılında “*Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü*” adını almış ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin 7 bölümünden biri olarak eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesinin ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin 50’nci kuruluş yıl dönümü için hazırlanan bu çalışmada öncelikle Türkiye’de sosyal politika eğitiminin gelişimi tarihsel süreç içinde incelenecek, takiben Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünün bu eğitimdeki yeri ve önemi vurgulanacaktır. 1975 yılından bugüne geçen 50 yıllık sürede Bölümün akademik faaliyetleri tarihsel süreç içinde knonolojik olarak işlenecek ve 50’nci yıl itibarıyla genel bir durum değerlendirmesi yapılacaktır.

52

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

A. TÜRKİYE’DE SOSYAL POLİTİKA¹ EĞİTİMİ

1. Sosyal Politika Kavramı: Tanımı, Doğuşu ve Gelişmesi

İnsanoğlunun veya insanlık tarihinin iki temel problem alanından biri üretim, diğeri ise bölüşüm problemidir. Üretim problemi, “*Hangi mal*

---

¹ Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinin üniversiter eğitim sistemi içinde bölüm/kürsü olarak kökeni 1930’lu yıllarda oluşturulan sosyal siyaset bölümleridir. Ancak sosyal siyaset terimi yerine zaman içinde özellikle 1982 yılından sonraki üniversitelerin yeniden yapılanma sürecinde sosyal politika terimi kullanılmaya başlanmış, alanla ilgili yayınlarda da sosyal politika daha yaygın olarak kullanılmıştır. Bu isim değişikliğinde, özellikle Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde İngilizce “*Social Policy*” teriminin Türkçeleştirilmesi de etkili olmuştur. Bu çalışmada da, başta Orhan Tuna’nın “*Sosyal Siyaset*” kitabı olmak üzere referans olarak verilen bir çok eserde sosyal siyaset terimi kullanılmış olmasına rağmen 1980’li yıllarda ortaya çıkan akımın da etkisi ile sosyal politika terimi kullanılmıştır. Ancak başlangıçtan itibaren sosyal politikada bir akım/çizgi/ekolün temsilcisi olan Cahit Talas sosyal siyaset yerine sosyal politika ve sosyal ekonomi terimlerini kullanmayı tercih etmiştir.

ve hizmetler kimler için, nasıl ve ne miktarda üretilecek?" bölüşüm problemi ise "Üretilen mal ve hizmetler kimler arasında nasıl paylaşılacak?" sorunu ile ilgilidir. İlk problem "kıt kaynaklarla sonsuz ihtiyaçları karşılama" sorununu çözme bilimi olarak adlandırılabilir iktisatın; ikincisi ise bireysel ve sosyal gruplar arasında çatışmaya yol açmadan toplumsal refah ve huzuru sağlamak için "adil bir dağılım" gerçekleştirmeyi amaçlayan sosyal politikanın ilgi alanını oluşturmaktadır (Alper, 2024:3). Bu bakımdan iktisatla sosyal politika çatışan değil, üretim ve bölüşümle ilgili problemleri birlikte çözmeyi amaçlayan, aynı gerçeğin birbirini tamamlayan iki yüzünü oluşturmaktadır.

Sosyal bilimlerle ilgili diğer kavramlarda olduğu gibi sosyal siyaset kavramının kullanımında da kullanımla ilgili bir birlik ve yeknesaklık sağlanamamıştır. Nitekim aynı maksatla benzer anlam ve içerikte kullanılan sosyal siyaset, sosyal politika, içtimai politika, içtimai siyaset ve hatta çok farklı bir kavram olarak içtimai iktisat gibi tabirler en sık rastlanan kullanım şekillerini oluşturmuştur. İçtimai iktisat söz konusu olunca içtimai iktisat, sosyal iktisat, sosyal ekonomi gibi kavramlar da kullanılmıştır (Tuna, 1976:13).

Sosyal siyaset (politika) terim olarak ilk defa 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında Almanya'da Prof. Riehl tarafından kullanılmış, kavramın daha geniş bir kullanım alanına kavuşması ve yaygınlaşması 1873 yılında yine Almanya'da kurulan "Sosyal Siyaset Cemiyeti-Verein Für Socialpolitik"nin kurulması ile mümkün olmuştur (Tuna, 1976:16). Sosyal siyaset kavramı Türkçeye Almancadan gelmiş, Ülkemizde ilk defa 1916-1917'de Ziya Gökalp'in başında bulunduğu "İktisadiyat Mecmuası"nda kullanılmıştır (Tuna, 1976:13-14). Kavram esas olarak Latince yoldaş, arkadaş ve ortak anlamına gelen "socius-sosyal" tabiri ile Yunanca şehir devleti anlamına gelen "politeia-policy" kelimesinin birlikte kullanımı ile oluşmuştur.

Sistemik faaliyetler anlamında sosyal politika Sanayi Devrimi sonrası oluşan ortamın ihtiyaçlarına karşılık vermek üzere "insanlık tarihinin en çok değişen yüzyılı" olarak kabul edilen 19'uncu yüzyıl şartlarında ortaya çıkmıştır (Tuna, 1976:17). 1733 yılında buharlı makinenin icadı ile başlayan Sanayi Devrimi'nin ilk evresi kömür, buhar ve tekstil sektörü, ikinci evresi çelik, elektrik ve kimya, üçüncü evresi otomasyon ve dijitalleşme ile karakterize olmuştur. Üretim sürecinde meydana gelen bu hızlı değişim daha fazla üretimi

mümkün kılan bir sonuç doğururken, Sanayi Devrimi ile toplumsal hayatta ve sosyal alanda kırsal kesimden kentlere göçle başlayan, köylülükten şehirliliğe ve çiftçilikten işçiliğe bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Ancak bu dönüşüm süreci ile ortaya çıkan yeni toplumsal yapı sosyal gruplar arası çatışma ve huzursuzlukların arttığı, işçi hareketleri ve sosyal protesto hareketleri ile hızlanan ihtilaller dönemini başlatmıştır.

Sosyal protesto hareketleri ihtilallerle artan toplumsal çatışmaları ortadan kaldıracak çok yönlü arayışları da beraberinde getirmiş, sosyal demokrasi arayışları hızlanmıştır. Ütopik sosyalistlerden kürsü sosyalistlerine, Hristiyan sosyalizminden Marksist sosyalizme kadar geniş bir yelpazede ortaya çıkan arayışlar çok yönlü sosyal politika tedbirlerine olan ihtiyacı da artırmıştır (Tuna, 1976:20-24). Sanayi Devrimi'nin yarattığı sorunlar liberal devlet anlayışını da değiştirmiş, fakirlik yasaları ile başlayan devlet müdahalesi önce çalışma hayatını, daha sonra toplumsal hayatın bütün yönlerini kapsayan düzenlemelerle sosyal politikayı kurumsallaştırmıştır. Sosyal devlet kavramını da ortaya çıkaran bu dönüşüm önce yasaklayıcı ve koruyucu düzenlemelerle kötü çalışma şartlarını ortadan kaldırmaya çalışırken düzenleyici yasalarla da sosyal taraflar arasında uzlaşmaya dayalı çözüm mekanizmalarını güçlendirmiştir. Devlet yalnızca yasal düzenlemelerle değil çalışma hayatını ve sosyal hayatı düzenleyen kurumsal yapılarla da (*işsizlik ve istihdam kurumları ile sosyal güvenlik kurumları vb.*) sosyal politika tedbirlerini geliştirmiştir. Bu tedbirlere, sosyal taraflar arasındaki bölüşüm mücadelesinde taraflar arasında güç dengesini sağlamaya yönelik sendikal örgütlenmenin ve toplu sözleşme süreçlerinin güçlendirilmesini de ilave etmek gerekir.

Sosyal politika araçlarının ve ilgi alanının genişlemesi kavramın tanım problemini de beraberinde getirmiştir. Türkiye'de ilk sosyal politika eğitimini başlatan Kessler'in² tanımı ilk yıllarda başta öğrencisi Tuna

² 1883 Doğu Prusya doğumlu Gerhard Kessler, 1905 yılında Doktor, 1911 yılında Doçent ve 1912 yılında Sosyal Politika ve Ulusal Ekonomi alanında profesör ünvanı almıştır. 1930'lu yılların başından itibaren Almanya'da Nazizmin baskıları üzerine 1933 yılında ailesiyle İstanbul'a gelmiştir. 1933-1951 yılları arasındaki 18 yıl süresince sosyal politika kürsüsünde dersler vermiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde misafir öğretim üyesi olarak tekrar Alman Üniversitelerinde dersler veren Kessler, 1963 yılında vefat etmiştir (Tuna, 1963, ve Hanlein-Hekimler, 2006).

olmak üzere en sık referans verilen sosyal politika tanımlardan biri olmuştur (Ceylan, 2009:92-). Kessler'e göre sosyal (içtimai) siyaset; "Sosyal sınıfların hareketleri, tezatları ve mücadeleleri karşısında devleti ve hukuk nizamını ayakta tutmağa ve idame etmeye matuf bir siyasettir." (Kessler, 1945:111). Bu siyasetin temel amacı sosyal sınıflar arasında muvazene (denge sağlama) ve anlaşma sağlamaktır ve siyasetin diğer bütün alanları ile de ilgilidir (Kessler, 1945:112). Kessler'in sosyal politika yaklaşımında en dikkat çeken hususlardan biri Sanayi Devrimi öncesi uygulamalarla, sonrası uygulamaları ayırt eden tanımıdır. Nitekim Kessler'e göre Sanayi Devrimi öncesi dönemde insanları fakirlere yardım etmeye sevkeden hususlar şefkat, merhamet, iyilik, hayırseverlik ve insan sevgisidir. Sosyal politika da ise yardımların gerekçesini hak, hukuk ve adalet teşkil eder (Kessler, 1945:115).

Sosyal politikanın tanımı konusunda en fazla benimsenen yaklaşım, *dar ve geniş manada sosyal politika* tanımı ayırımı ile sağlanmıştır. Hemen hemen bütün sosyal politika kitaplarında benimsenen bu tanıma göre *dar anlamda sosyal politika*; kapitalist iktisat sisteminde emek ve sermaye arasındaki bölüşüm problemlerini çözmeye yönelik tedbirler bütünü olarak tarif edilirken, *geniş anlamda sosyal politika*; bütün toplumsal kesimlerin bölüşümle ilgili problemlerini çözmeye, aralarında bir çatışmaya yol açmadan sosyal bünye içinde yer almalarını sağlamaya yönelik tedbirler bütünüdür (Tuna, 1976:27-30; Talas, 1997:5). Dar anlamda sosyal politika kısaca "endüstri ilişkileri" başlığı altında toplanabilen iş bulma kurumları, sendikalar, ekonomik ve sosyal komiteler, bireysel ve toplu iş kanunları, ILO'nun düzenleyici kuralları (sözleşme ve tavsiye kararları gibi) ile ilgili konuları merkezine alır ve tedbir olarak kullanırken, geniş anlamda sosyal politika; bütün dezavantajlı grupların (engelliler, kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar, göçmenler, kırsal kesimde yaşayanlar, kendi adına bağımsız çalışanlar, çiftçiler gibi) durumlarını iyileştirmeye yönelik tedbirlerle bölüşüm sorunları, çalışmanın insanileştirilmesi, insana yakışır işin yaygınlaşması, sosyal dışlanmanın önlenmesi ve sosyal bütünleşmenin sağlanması gibi amaçlarla sağlık, sosyal güvenlik, sosyal planlama, şehirleşme ve konut politikaları gibi araçları kullanır (Alper, 2024:4).

Yukarıda yapılan sosyal politika tanımlarına farklı sosyal sorunlara öncelik veren diğer bazı tanımları da eklemek mümkündür. Ancak sosyal politikayı ortaya çıkaran temel sebep, üretim süreci sonunda

piyasa şartlarına göre belirlenen ilk (faktörel) gelir dağılımının özellikle emek aleyhine adaletsiz olarak dağıtılması olduğu için bu adaletsiz dağılımın yaratacağı toplumsal huzursuzluk ve çatışmayı ortadan kaldırmaya yönelik olarak “gelirin yeniden dağılımını sağlamaya yönelik her türlü tedbir ve politika uygulaması” geniş anlamda sosyal politikayı oluşturmaktadır (Alper, 2024:3).

2. Türkiye’de Sosyal Politika Eğitimi

Dünyada sosyal siyasetin bilimsel bir çerçeve kazanması ve eğitimi, Almanya’da 1873 yılında kurulan “*Alman Sosyal Siyaset Derneği*” ile başlamıştır (Tuna, 1976:23). Derneğin kuruluşunu sağlayan ilk toplantı 1872 yılında, bir yandan Alman aşırı liberallerinin benimsediği “*laissez-faire*” politikasının acımasızlığına diğer yandan ihtilalci sosyalistlerin siyasi ve iktisadi rejim değişikliği öneren radikal yaklaşımlarına karşı daha ılımlı bir yaklaşımı benimseyen Alman bilim adamlarınca gerçekleştirilmiştir (Tuna, 1976:23). İktisadi alandaki aşırı liberalizmin ve Manchester ekolünün aşırı ferdiyetçiliği ile Marksist ihtilalci fikir ve hareketleri reddeden bu yeni akım başta Almanya olmak üzere Avrupa’da “*sosyal siyaset çağı*” başlatmıştır (Tuna, 1976:23). Nitekim sosyal siyaset çağı, İngiltere’de *Fabian Society*’nin kuruluşu, Fransa’da ise Le Play ekolünün temsilcilerinin geliştirdiği *Sosyal Hristiyanlık* akımları ile gelişmiştir.

Sosyal politikanın ilmi bir disiplin haline gelmesi 20’nci yüzyılın başında yine Alman bilim adamı *Otto V. Zwiedinecek-Südenhorst*’un, **Sosyal Siyaset** eseri ile gerçekleşmiş, bu eserle birlikte sosyal politikanın teorik temelleri ve uygulama esasları büyük ölçüde şekillenmiştir (Tuna, 1976:24).

Türkiye’de modern anlamda sosyal politika eğitiminin kökenleri Almanya’daki gelişmelere paralel olarak 1880’li yıllara kadar uzanmaktadır. 19’uncu yüzyılın son yılları ile 20’nci yüzyılın ilk yılları Türk iktisatçıların katı liberal iktisadi görüşlerden uzaklaştıkları ve bekçi devlet yerine baba devlet fikrinin yaygın olarak benimsendiği bir dönem olarak dikkati çekmektedir (Tuna, 1976:2). *Milli iktisat fikrinin* yaygın olduğu bu dönem müdahaleci devlet anlayışının da güçlendiği bir dönem olmuş ve Zonguldak Kömür Havzası başta olmak üzere çalışanlara yönelik koruyucu düzenlemeler hayata geçmiştir (Tuna, 1976:2). Bu gelişmeler sosyal politikanın bir disiplin olarak gelişmesinin de işaret fişeğini oluşturmuştur. Ülkemizde sosyal

politika ile doğrudan ilgili sayılabilecek ilk ders 1883 yılında kurulan "Ulumu Aliyei Ticariye Mektebi"nin³ ders programında "içtimai iktisat" ile gerçekleşmiştir. Bu dersin ismi sonraki yıllarda "Sosyal Ekonomi" olarak değiştirilmiş, 1934 yılından itibaren de "Sınai Hukuk" dersleri programa dahil edilmiştir. (Tuna, 1976:1). İstanbul dışında sosyal siyaset eğitimi Ankara'da Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) ve Ankara Ziraat Fakültesinde programa konulan *içtimai iktisat, sosyal ekonomi ve sınai hukuk* dersleri ile başlamıştır (Tuna, 1976:1)⁴.

Türkiye'de sosyal politika terim olarak ilk defa 1916-1917 yıllarında Ziya Gökalp'in başında bulunduğu "İktisadiyat Mecmuası"nda o dönemki kullanımıyla "Siyaset'i İçtimaiye" olarak kullanılmış, ancak bu terim sonraki yıllarda yerini "Basiret-i İçtimaiye" kavramına bırakmıştır (Tuna, 1976:13-25). Türkiye'de bugünkü anlamda sosyal politika ilk defa 1933-1934 eğitim öğretim döneminde, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde kurulan "İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü"nde başlamıştır (Tuna, 1976:2; Makal, 2008). Sosyal politika dersinin ilk defa bu yıllarda verilmeye verilmeye başlanması tesadüfi bir gelişme değildir. 1930'lu yıllarda bütün dünyada yaşanan iktisadi buhran Türkiye gerçeğinde sanayileşmeye dayalı bir iktisadi gelişme gerekliliğini ortaya koyarken iktisat eğitiminin de önemi anlaşılmış ve içeriği değişmiştir. Nitekim, iktisat eğitiminde sosyoloji, konjonktür teorisi, iktisadi doktrinler tarihi, iktisat tarihi gibi derslerle birlikte sosyal politika dersi de Hukuk Fakültesi programında yer almıştır⁵.

İktisat disiplininin önem kazanması İstanbul Üniversitesi bünyesinde münhasıran iktisat eğitimi veren özerk bir İktisat Fakültesinin

³ Bu okulun ismi daha sonraki yıllarda yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi ve Marmara Üniversitesinin kuruluşuna temel oluşturan İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi olarak değiştirilmiştir.

⁴ 1928 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ders programına "içtimai iktisat" dersinin konulması düşünülmüş ancak Üniversite Reformuna kadar bu içerikte bir dersi yürütme imkanı olmamıştır (Tuna, 1976:1).

⁵ Bu bölüm İktisat Fakültesi internet erişim sayfasında yer alan tarihçe bölümünden alınmıştır. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Tarihçe, <https://iktisat.istanbul.edu.tr/tr/content/bolumler/tarihce> (Erişim tarihi 12/01/2026).

kurulmasını zorunlu kılmış ve Hukuk Fakültesi bünyesinde verilen iktisat derslerinin bu yeni fakülte bünyesinde verilmesini de beraberinde getirmiştir. İktisat Fakültesinin ilk açılış dersinin Türkiye’de sosyal siyasetin kurucusu olarak kabul edilen Gerhard Kessler tarafından yapılması sosyal politika eğitimi için ayrı bir önem taşımaktadır⁶. Türkiye’de 1945 yılında ilk Türkçe sosyal politika (*İçtimai Siyaset*)⁷ kitabının yazarı olan Kessler’in (Hanlein-Hekimler, 2006) Üniversite’de yaptığı açılış dersi iktisat ve sosyal siyaset disiplinleri arasındaki vazgeçilmez bağı da ortaya koymuştur. Nitekim, Kessler’in açılış dersi aşağıdaki ifadelerle tamamlanmıştır:

58

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

“...Ekonomi siyaseti, metaları düşünüyorsa unutmamak lazımdır ki, sosyal siyaset de insanları düşünür. Yeni İktisat Fakültesinde üniversite okurlarımız her iki disiplini de layıkıyla görürler ve öğrenirlerse, bundan yine fazlasıyla istifade edecek memleketimizin iktisat ve cemiyet hayatı olacaktır.”

1933 yılında gerçekleştirilen *Üniversite Reformu* ile kürsü sistemine geçen İstanbul Üniversitesinde İktisat Fakültesi, 3 İktisat Kürsüsüne ilaveten, Maliye, İstatistik, Sosyoloji ve Sosyal Siyaset, İktisat Tarihi ve İktisadi Coğrafya ile İşletme İktisadı Kürsüleri olmak üzere toplam 8 kürsüden oluşmuştur⁸. Yeni kurulan İktisat Fakültesinin *Sosyoloji ve Sosyal Siyaset Kürsüsünün* başkanı Gerhard Kessler olmuştur.

Türkiye’de sosyal politika eğitiminin Ankara’daki temsilcisi Siyasal Bilgiler Fakültesi olmuştur (Makal, 2008). Fakültenin tarihi 1859 yılında Osmanlı döneminde sivil yönetici sınıfını yetiştirme amacıyla İstanbul’da *Mekteb-i Mülkiye*’nin kurulmasına kadar uzanmaktadır.

⁶ Gerhard Kessler’in açılış dersinin Türkçeye çevrilmesi Türkiye’nin önde gelen iktisatçılarından Prof. Dr. Sabri Ülgener tarafından yapılmıştır. Kessler’in sosyal politika (içtimai siyaset) dersleri de Orhan Tuna başta olmak üzere öğrencileri tarafından Türkçeye çevrilerek anlatılmıştır (Tuna, 1963; Hanlein-Hekimler, 2006).

⁷ Çevirisi Doç. Dr. Orhan Tuna tarafından yapılan “İçtimai Siyaset” kitabı 1945 yılında Milli Mecmua Basımevi tarafından İstanbul’da basılmıştır.

⁸ Yazıda İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin tarihçesi ve bölümlerine detaylı şekilde yer verilmesi, yalnızca sosyal politika tarihi bakımından değil, Bursa Uludağ Üniversitesinin kuruluşunu sağlayan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin kuruculuğunu ve hamiliğini İktisat Fakültesinin üstlenmiş olmasıdır. Bu kuruculuk ve hamilik doğal olarak İİBF’nin bölümleşmesini ve ders programlarını da etkilemiştir.

1935 yılına kadar İstanbul'da eğitim öğretim faaliyeti veren okul 1936 yılından itibaren, Atatürk'ün de özel talep ve gayretleri ile Ankara'da eğitim vermeye başlamış, 1938 yılında *Siyasal Bilgiler Okulu*, 1950 yılında da *Siyasal Bilgiler Fakültesi* adını almış ve Ankara Üniversitesine katılmıştır (Wikipedia, 2026). Fakültenin bölümleri arasında sosyal politika bölümü olmamasına rağmen⁹ Cenevre Üniversitesi İktisat Fakültesinde sosyal politika tezi hazırlayan ve 27 Mayıs sonrası birinci ve ikinci Gürsel hükümetlerinde aralıklı olarak iki dönem Çalışma Bakanlığı yapan Cahit Talas¹⁰, 1953 yılından itibaren de doçent olarak atandığı Mülkiye'de *İçtimai İktisat* Bölümünde *sosyal politika* eğitimi ile ilgili dersler vermiş, sosyal politikanın Ankara ekolünün (çizgisinin) temsilcisi olmuştur (Makal, 2014).

Türkiye'de sosyal politika eğitiminin üçüncü temsilcisi Bursa Üniversitesi, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi olmuştur. Bursa Üniversitesinin ikinci fakültesi olarak Üniversitenin kurulmasını sağlayan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin 4 bölümünden biri *Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik* Bölümü olmuş, Bursa Üniversitesi de İstanbul ve Ankara'dan sonra Türkiye'de sosyal politika eğitimi veren üçüncü üniversite olmuştur.

Türkiye'de sosyal politika eğitimi, 6.11.1981 tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile gerçekleştirilen Üniversite reformundan sonra köklü bir değişikliğe uğramıştır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve İşletme Fakülteleri dışında iktisat ve idari bilimler alanında eğitim veren bütün fakülteler *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* ortak ismi altında toplanmıştır. Başlangıçta 7 bölümlü (*İktisat, Maliye, İşletme, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Kamu Yönetimi, Uluslararası*

⁹ Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesinde Sosyal Politika Bölümünün ayrı bir bölüm olarak açılması 1982-1983 yılında gerçekleşmiştir. **Çelik, Ciner ve Pekel** (2021),

¹⁰ Prof. Dr. Cahit Talas 30.05.1960-25.08.1960 ve 03.03.1961-28.10.1961 tarihleri arasında Çalışma Bakanı olarak görev yapmıştır. <https://www.csgeb.gov.tr/bakanlik/bakanlik-yoneticileri/onceki-bakanlarimiz/> (Erişim tarihi 15.01.2026). Mesut Gülmez (2007). **Sosyal Politika Biliminin Öncüsü Prof. Dr. Cahit Talas**, Çalışma Toplum, Yıl:2007, Sayı:1. (s.23-26).

İlişkiler ve Ekonometri) olarak düşünölen İİB Faköltelerinin bölümlerinden biri de sosyal politika bölümü yerine kurulan *Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü* olmuştur. Bu süreçte Bursa Üniversitesi farklı bir gelişme yaşamış, 20/07/1982 tarih ve 17760 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “41 Sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Bursa Üniversitesinin ismi *Uludağ Üniversitesi* olarak değiştirilirken, *Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Faköltesi* (İSBF) ile *Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (BİTİA)* birleştirilerek Türkiye’nin en yüksek öğrenci sayısına sahip örgün eğitim veren eğitim birimlerinden biri olan **İktisadi ve İdari Bilimler Faköltesi** (İİBF) haline gelmiştir (Alper, 2025)¹¹. 41 Sayılı KHK ile oluşturulan Üniversite ve Fakölte ile ilgili yeni yapı 28/3/1983 tarih ve 18003 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun” ile de aynen benimsenmiştir.

60

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

B. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİNDE SOSYAL POLİTİKA EĞİTİMİ

1. Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümünün Kuruluşu

Bursa’da bir üniversite kurulmasına yönelik çalışmalarla Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünün (ÇEEİ) kurulması arasında doğrudan ve çok yönlü ilişkiler vardır. Bursa Üniversitesinin kuruluşu, 1970-1971 eğitim-öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Faköltesine, Bursa’da kurulacak üniversitenin Tıp Faköltesi için 50 öğrenci alımı ile başlamıştır. 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu’na göre bir üniversitenin kurulması için en az 2 faköltenin fiilen kurulması ve eğitim-öğretime başlaması zorunluluğu, ikinci bir faköltenin kurulması çalışmalarını hızlandırmış¹², kurulacak ikinci faköltenin

¹¹ İİBF’nin öğrenci sayısının “olağanüstü”olarak değerlendirilebilecek şekilde artmasının bir sebebi de 41 sayılı KHK ile Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine bağlı *Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulu* öğrencilerinin de İİBF bünyesine alınmaları olmuştur.

¹² Bursa Üniversitesi Kurma Derneğinin ilk yıllarında Bursa’da kurulacak üniversitenin ikinci faköltesinin Ziraat Faköltesi olması, hamiliğinin de Ege Üniversitesi tarafından yapılması öngörölmüş ve temaslarda

kuruculuğu ve hamiliğini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi üstlenmiştir. Bursa'da bölgesel bir üniversite kurulması fikrinin öncüleri arasında, aynı zamanda İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Kürsüsü öğretim üyesi olan Prof. Dr. Orhan Tuna ve o yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Planlama Dairesi Başkanı olan Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş yer almıştır (Kuter, 2014:36). Gerek üniversiter eğitimin İstanbul ve Ankara dışına yaygınlaştırılması gereği, gerekse Bursa'nın demografik, ekonomik ve sosyal alanda gösterdiği gelişmeler bölgenin yetişmiş insan gücü ihtiyacını karşılamak üzere iktisat ve idare alanında eğitim verecek bir fakültenin kurulması çalışmalarının temelini oluşturmuştur (Kuter, 2014:144-148).

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Bursa'da kurulacak fakülte için Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Sabri Ülgener ve Prof. Dr. Esat Çam'dan oluşan bir komisyon oluşturmuştur. Bu komisyona daha sonra Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay, Prof. Dr. Amiran Kurtkan, Prof. Dr. Mehmet Eröz, Prof. Dr. Toker Dereli, ve Prof. Dr. Alparslan Peker de katılmıştır (Kuter, 2014:36) Komisyonun Prof. Dr. Orhan Tuna'nın yanı sıra ağırlıklı olarak sosyal siyaset ve sosyoloji kürsüsü öğretim üyelerinden oluşması (Prof. Dr. Amiran Kurtkan, Prof. Dr. Mehmet Eröz ve Prof. Dr. Toker Dereli) Fakültenin ve Bölümün kuruluşunu doğrudan etkilemiştir. 1971-1972 yılında eğitim-öğretime başlaması gereken Fakültenin kurulmasının gecikmesi üzerine 3 Temmuz 1973 tarihli İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Profesörler Kurulunda konu tekrar ele alınmış ve Dekan Prof. Dr. Esat Çam'ın başkanlığında Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Memduh Yaşa ve Prof. Dr. Sabri Ülgener'den oluşan yeni bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon çalışmalarına Bursa Valiliği ve Bursa Üniversite Kurma Derneği de katılmıştır (Kuter, 2014:36, Alper, 2021).

---

bulunulmuştur. Ancak, DPT'nin Türkiye'de yeni Ziraat Fakülteleri kurulması konusundaki olumsuz görüşü ve Ziraat Fakültesi kurmanın güçlükleri üzerine İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ile temas kurulmuş ve dernek yöneticileri İktisat Fakültesi ile görüşmüşlerdir (Ulukardeşler, 2014:86-88). Çok muhtemeldir ki, o yıllarda DPT Sosyal Planlama Dairesinde görevli Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, İkinci Fakültenin İktisat Fakültesi hamiliğinde kurulmasına yönelik ilk temasları başlatmış görünmektedir.

Bursa'da bir üniversite kurulmasına olumlu bakılmakla birlikte 1970 yılında kurulmuş olan Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin eğitim öğretime başlamış olması, aynı alanda eğitim verecek ikinci bir Fakültenin kuruluşu sürecinde özellikle Milli Eğitim Bakanlığının itirazlarına konu olmuştur. Bu itirazlar üzerine İstanbul Üniversitesi Senatosu, 4 Nisan 1974 tarih ve 118 sayılı oturumunda, kurulacak Fakülte isminin, bölümlerinin ve ders programının bu itirazı ortadan kaldıracak şekilde önerilmesi kararını vermiş ve bu kararı takip eden süreçte Milli Eğitim Bakanlığının 4 Nisan 1974 tarihli onayı ile Bursa Üniversitesine Bağlı İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi kurulmuş, 1974-1975 eğitim öğretim yılında 208 öğrenci kabulü ile İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi himayesi ve desteğinde eğitim öğretime başlamıştır. 11 Nisan 1975 tarih ve 15205 sayılı Resmî Gazete'de yer alan 1873 sayılı "*Dört Üniversite Kurulması Hakkında Kanun*" ile, Elazığ Fırat, Samsun 19 Mayıs, Konya Selçuk Üniversiteleri ile Bursa Üniversitesinin kurulması gerçekleşmiş ve Kanun'un 3'üncü maddesinde Bursa Üniversitesinde ikinci fakülte olarak *İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin* kurulduğu hükmüne yer verilmiştir. 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 40 ve 46'ncı maddeleri gereğince İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyeleri dersleri yürütmek üzere görevlendirilmiş ve Fakülte Kurulunun 29 Mayıs 1975 tarihli ilk toplantısında Prof. Dr. Ali Özgüven dekan olarak seçilmiş, Prof. Dr. Nusret Ekin ve Erdoğan Alkin Fakülte Senatörü olarak seçilirken Prof. Dr. Orhan Tuna da Fakülte kurulunda yer almıştır.

İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, *İktisat, İşletme, Siyasal Bilimler ile Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik* bölümlerinden oluşan 4 bölümlü bir Fakülte olarak kurulmuştur. Bu şekilde, sosyal siyaset eğitimi İstanbul ve Ankara dışında üçüncü bir üniversitede ve özgün sosyal siyaset ismi ile devam etmiştir. Bölümün isminin belirlenmesinde İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Kürsüsü belirleyici olmuştur. Bölümün isminin Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü olarak belirlenmesinde ve sosyal siyaset ismine kooperatifçiliğin ilave edilmesinde 3 temel faktör etkili olmuştur. Bunlardan ilki 1970'li yıllarda Türkiye nüfusunun yarısından fazlasının kırsal kesimde yaşıyor olması ve kırsal kalkınma bakımından kooperatifçiliğin önemi ile ilgilidir. İlk Kalkınma Planlarında kırsal kesimin kalkınmasında sosyal politika aracı olarak kooperatifçiliğe özel bir önem verilmesi, kooperatifçiliği geniş anlamda sosyal politikanın en etkin araçlarından biri haline getirmiş ve bölüm isminde kooperatifçilik yer almıştır.

İkinci faktör, Prof. Dr. Orhan Tuna'nın kooperatifçilik eğitimi konusundaki ısrarı ve bölümün ilk kadrolu öğretim üyelerinden biri olan Prof. Dr. Haşmet Başar'ın özellikle kooperatifçilikle ilgili çalışmaları olmuştur (Alper, 2021). Nitekim, İSBF bünyesinde yer alan bölümlere paralel olarak kurulan enstitülerden biri de Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü tarafından oluşturulan "*Endüstriyel İlişkiler ve Kooperatifçilik Enstitüsü*" olmuştur. Üçüncü sebep ise Fakültenin kuruluş sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dile getirilen itirazlara cevap vermek üzere Fakülte bünyesinde yer alan bölümlerin ve eğitim programının İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden farklılaşmasını sağlamaktır. Aynı şehirde iki eğitim birimi arasındaki temel farklılık İSBF bünyesinde iktisat ve işletme bölümlerinin yanısıra siyasal bilgiler ve özellikle sosyal siyaset ve kooperatifçilik bölümlerinin varlığı olmuştur.

İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin 4 bölümü altında oluşturulan 16 kürsüden 4'ü Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik bölümü altında yer almıştır. Bunlar; *Çalışma Ekonomisi, Endüstriyel İlişkiler, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik ile Sosyoloji ve Metodoloji* kürsüleridir.

2. Bursa Üniversitesinde Sosyal Siyaset Eğitimi

Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin bölümlendirilmesi yanında ders programı ve eğitim sistemi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi referans alınarak düzenlenmiştir. Öğrenciler ilk 2 yıl ortak dersler alacaklar, üçüncü sınıftan itibaren tercih ettikleri 4 bölümden birinde eğitim öğretimlerine devam edecekler ve mezuniyetlerinde 3. Sınıf başında tercih ettikleri ve eğitim gördükleri bölüm diploması verilecektir. Dersler¹³ yıllık olarak programlanıyor her eğitim öğretim yılı güz ve bahar sömestiri olmak üzere iki yarıyıldan oluşuyordu. Birinci sınıf derslerini tamamlayamayanlar üçüncü sınıf, ikinci sınıf derslerini

---

¹³ Öğrenciler yıllık olarak 10-12 ders almakla yükümlü kılınyordu. Güz dönemi kasım, aralık ve ocak ayı ile tamamlandıktan sonra şubat ayı bir önceki yıldan kalan derslerin bütünleme sınavlarının yapıldığı ay olarak takvimde yer alıyordu. Mart, nisan ve mayıs aylarında bahar dönemi (o dönemin ifadesi ile sömestre) tamamlanıyor ve haziran ayında final sınavları yapılyordu. Başarılı olamayanlar ekim ayında bütünleme sınavlarına girme hakkına sahipti.

tamamlamayanlar da dördüncü sınıftan ders alamıyorlardı. Ders başarı puanlaması 20 puan üzerinden yapılıyor, 10 ve üzeri alan başarılı sayılıyordu.

Tablo 1: Kuruluş Yılında (1974-1975) İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü Ders Programı

	1-2 SÖMESTRE DERSLERİ (Birinci Sınıf-ORTAK DERSLER)	3-4 SÖMESTRE DERSLERİ (İkinci Sınıf-ORTAK DERSLER)
1	İktisada Giriş	İktisat II (Makro İktisat ve Makro İktisat Politikaları)
2	Türkiye'nin Ekonomik Bünyesi	İktisatçılar İçin Hukuk
3	Hammadde ve Enerji Kaynakları	Sanayi ve Kalkınma Ekonomisi
4	İktisat Tarihi	Tarım Ekonomisi
5	İstatistiğe Giriş	Kamu Yönetimi
6	İktisatçılar İçin Matematik I	İstatistik
7	İşletme İktisadı I	İktisatçılar İçin Matematik II
8	Muhasebe I	Sosyal Siyaset
9	Siyaset İlmine Giriş ve T.C. Anayasası	İşletme İktisadı II
10	Genel Sosyoloji	Kamu Maliyesi
11	Hukukun Temel İlkeleri	Muhasebe II
	5-6. SÖMESTRE (Üçüncü Sınıf-BÖLÜM DERSLERİ)	7-8. SÖMESTRE (Dördüncü Sınıf-BÖLÜM DERSLERİ)
1	Üretim Yönetimi	İktisadi Düşünce Tarihi ve Sistemler
2	Çalışma Ekonomisi	Uluslararası İktisadi Sistemler
3	Küçük Sanatlar Siyaseti	Endüstri İlişkileri
4	Maliye Politikası	Şehircilik ve Mesken Politikası
5	Çalışma Hukuku I	Çalışma Hukuku II
6	Uluslararası Sosyal Siyaset	Sosyal Planlama
7	Sanayi Sosyolojisi	Personel Yönetimi
8	Bilgi İşlem Sistemleri	Türkiye'de Kooperatifçilik
9	Kooperatifçilik Teorisi	Sosyal Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik
10	Karşılaştırmalı Kooperatifçilik Uygulaması	Karşılaştırmalı Kooperatifçilik Uygulaması
11	Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi	Kooperatifçilik Hukuku
12	Pratik Ders	İşletme Hukuku
13		Devrim Tarihi
14		Pratik Ders-Seminer

1974-1975 yılından itibaren, İSBF'nin bütün dersleri için 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 40 ve 46'ncı maddeleri kapsamında ders vermek üzere İstanbul Üniversitesi, İktisat ve Hukuk Fakültesi

öğretim üyeleri görevlendirilmiştir. Bu çerçevede Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü dersleri için de Prof. Dr. Orhan Tuna ve Prof. Dr. Sabahattin Zaim, başta olmak üzere ders vermek üzere Bursa'ya gelmişlerdir¹⁴.

Tablo 2. Bölümün Kuruluş Yıllarında Ders Veren İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü Öğretim Üyeleri¹⁵

Sıra	Adı-Soyadı
1	Prof. Dr. Orhan TUNA
2	Prof. Dr. Sabahattin ZAİM
3	Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ
4	Prof. Dr. Nusret EKİN
5	Prof. Dr. Metin KUTAL
6	Prof. Dr. Turan YAZGAN
7	Prof. Dr. Toker DERELİ
8	Prof. Dr. Amiran Kurtkan BİLGİSEVEN
9	Doç. Dr. Gülten KUTAL
10	Doç. Dr. Bengü DERELİ
11	Doç. Dr. Enis ÖKSÜZ

Bölümün ilk kadrolu öğretim üyeleri¹⁶ yine İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi ile lisansüstü eğitimleri gibi değişik şekillerde ilişkili olan Doç. Dr. Nurhan Akçaylı, Dr. A. Murat Demircioğlu, Dr. Cemil Kıvanç ile Asistan İhsan Sezal olmuştur. Bu isimlere 1981 yılında asistan olarak Kuvvet Lordoğlu da eklenmiştir. İSBF'nin mezunları olarak Bölüm kadrosunda yer alan ilk asistanlar 2547 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden 1 gün önce, 5 Kasım 1981'de kadroya atanarak

¹⁴ Prof. Dr. Metin Kotal anılarında, o yıllarda Bursa'ya ulaşım şartları çok zor olmasına rağmen eşi Prof. Dr. Gülten Kotal ile birlikte 10 yıl süre ile kesintisiz olarak bu dersleri devam ettirdiklerini, Bursa'da eğitim veren bu Bölümün öğretim üyesi kadrosunun seçiminde çok titiz davrandıklarını ve güçlü bir akademik kadro oluşturulmasına katkıda bulduklarını dile getirmiştir (Kotal, 2023:95). Öğretim üyeleri, geldikleri dönemdeki ünvanları ile listelenmiştir.

¹⁵ Bölümümüzde ders veren öğretim üyelerinin özgeçmişleri için bkz. <https://uludag.edu.tr/ceko/bolumumuz-kurulus-yillarinda-ders-veren-ogretim-uyeleri-60233> (Erişim tarihi 15 Ocak 2026).

¹⁶ Kadroya atandıkları tarihteki akademik ünvanları yazılmıştır.

göreve başlayan Yusuf Alper (İktisat bölüm mezunu-Sosyal Siyaset Kürsüsü) ve Tahir Baştaymaz (İşletme bölüm mezunu-Endüstriyel İlişkiler Kürsüsü) olmuştur. Aynı tarihte Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İktisat Bölümü mezunu Mustafa Aykaç da yine Sosyal Siyaset Kürsüsünde asistan olarak göreve başlamıştır. 1983 yılında, BİTİA Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulu mezunu Aysen Tokol'un asistan olarak göreve başlaması ile Bölümün ikinci kuşak çekirdek öğretim üyesi kadrosu şekillenmiştir.

1981-1982 Eğitim-Öğretim Yılı Fakültenin ve Bölümün sosyal politika eğitiminde yeni bir dönemin başlangıcı olmuş ve lisans eğitimine ilaveten lisansüstü eğitim de vermeye başlamıştır. O tarihe kadar İSBF'nin kadrosunda görevli olan asistanlar İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde lisansüstü eğitim alırken, Fakülte ilk defa 1981-1982 yılında İşletme ve Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümleri için kendi lisansüstü programlarını başlatmıştır. Yine İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi programı ile uyumlu olarak "*bütünleşik doktora programı*"¹⁷ olarak başlayan lisansüstü programın ilk öğrencileri Yusuf Alper, Tahir Baştaymaz, Mustafa Aykaç, Serpil Aytaç ve Algun Çifter olmuştur. Lisansüstü programın dersleri de lisans dersleri için gelen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyeleri tarafından yürütülmüştür. 1974-1975 döneminden itibaren Hürriyet Teknik Ziraat Okulunda eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren Fakülte, 1977-1978 yılından itibaren eğitim-öğretim faaliyetlerini Hürriyet Barakalar Kampüsü olarak bilinen ilk kurucu Rektör Prof. Dr. Fethi Tezok'un ismi ile anılan *Tezok Kampüsünde* yürütmüştür.

3. Sosyal Siyaset Eğitiminde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Dönemi

6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı *Yükseköğretim Kanunu* ile bu Kanun hükümlerine istinaden çıkarılan 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 Sayılı "*Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*" ile Türkiye'de yüksek öğretim köklü şekilde değişirken, bu değişikliklerden en fazla etkilenen yükseköğretim kurumlarının

¹⁷ Bütünleşik doktora programı, lisans eğitimini takiben ilk iki yılı ders alma ve başarılı olunması halinde yeterlik sınavına girilen ve başarılı olunursa doktora tezi ile tamamlanan bir programdır.

başında Bursa Üniversitesi, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ve Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü olmuştur. Nitekim, Bursa Üniversitesinin bölge üniversitesi olma özelliğini güçlendirmek üzere ismi **Uludağ Üniversitesi** olarak değiştirilmiş, Bursa ve Balıkesir'deki bütün yüksekokullar üniversite bünyesine alınmıştır¹⁸. Bursa Üniversitesine has olmak üzere birbirine yakın alanlarda eğitim veren İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ile Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) ismi altında birleştirilmiştir. Fakültelerin akademik yapısı kürsü ve disiplin sistemi yerine bölüm esasına üzerine yapılandırılmıştır. Bölüm esasına geçilmesi İİBF'ler bünyesinde yer alan bölümlerin belirlenmesinde bir karmaşa yaratmıştır¹⁹. Bu karmaşanın çözülmesi amacıyla aynı zamanda Boğaziçi Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Üstün Ergüder başkanlığında, İİBF'lerin bölümlendirilmesi ile ilgili çalışma yapmak üzere bir komisyon oluşturulmuştur (Dereli, 2023:165)²⁰. Bu arada 28/03/1983 tarih ve 18003 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2809 sayılı "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun"un yürürlüğe girmesi Komisyon çalışmalarını hızlandırıcı bir etki yapmıştır. Aralarında Bursa'nın da bulunduğu İİBF'lerin olduğu değişik illerde toplantılar yapan bu Komisyona zaman zaman Boğaziçi Üniversitesi İİBF Dekanı Prof. Dr. Tansu Çiller başkanlık yapmış, Uludağ Üniversitesi adına da Dekan Prof. Dr. Nurhan Akçaylı ve Dekan Yardımcısı Doç. Dr. Halis Ertürk katılmışlardır²¹. Uzun süren toplantılar sonucunda İİBF için şablon bir bölümlendirme

¹⁸ Yalnızca Bursa Üniversitesi değil, diğer şehir üniversitelerinin de isimleri de Türkiye'de her şehrin bir şehir üniversitesi kurulma talebinde bulunmaması için üniversite isimlerinden şehir isimleri kaldırılmış, bölgenin dikkat çeken coğrafi, kültürel ve tarihi şartları dikkate alınarak yeni isimler verilmiştir. (Uludağ Üniversitesi Kataloğu:1985, Alper, 2021).

¹⁹ Bu sorunlardan biri de aynı zamanda ayrı fakülte olarak eğitim veren işletme, iktisat ve siyasal bilgiler fakülteleri varken, İİBF bünyesinde bu fakülte isimlerinin yer alacağı bölümlerin olup olmayacağı ile ilgili idi.

²⁰ Toker Dereli, İİBF'ler için yürütülen bu bölümlerin yeniden yapılanması ve isim değişikliği sürecinde yakinen tanıştığı Üstün Ergüder ile özel olarak görüştüğünü, ÇEEİ Bölümleri isminin niçin konulduğu ile ilgili gerekçelerini dile getirdiğini bu gerekçelerin de Ergüder başkanlığındaki Komisyon tarafından benimsenmesi sonucu bütün İİBF'lerde bölüm isminin ÇEEİ olarak kabul edildiğini dile getirmiştir (Dereli, 2023:165-166).

²¹ Prof. Dr. Nurhan Akçaylı ve Prof. Dr. Halis Ertürk'ün sözlü açıklamaları.

yapısı kabul edilmiş ve İİBF'lerin 7 bölümlü Fakülteler olarak devam etmeleri kabul edilmiştir. Ancak her İİBF için 7 bölüm oluşturulması şart koşulmamış, hangi fakültelerde hangi bölümlerin açılacağı konusunda o fakültelerin öğretim üye kadrosu yeterliliği esas alınmıştır. Uludağ Üniversitesi İİBF, 7 bölümü de aynı zamanda oluşturan ve programlaştıran az sayıdaki Fakültelerin başında gelmiştir. Bu bölümlerin biri de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri²² olmuştur. Bu çerçevede Bursa Üniversitesi İSBF bünyesinde kurulan *Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik* Bölümü de **Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (ÇEEİ) Bölümü** olarak değişmiştir. Bursa Üniversitesi İSBF'nin ve Bölümümüzün ilk kadrolu profesör öğretim üyesi olan Prof. Dr. Nurhan Akçaylı, 1981 yılında İSBF, 2547 sayılı Kanun döneminden sonra da 1982 yılından itibaren yeni kurulan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin ilk ve kadın dekanı olarak görev yapmıştır. Akçaylı, İİBF Dekanlık görevinin yanı sıra, lisansüstü eğitim kurumları olarak yapılandırılan Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü görevini de üstlenmiştir.

Bölümün isminin ÇEEİ olarak değişmesi, Bölümlerdeki kürsü sistemi yerine oluşturulan ana bilim dallarını da etkilemiş ve ÇEEİ bölümleri için 4 temel ana bilim dalı belirlenmiştir. Bu ana bilim dalları:

- Çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı
- Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi Ana Bilim Dalı
- Yönetim ve Çalışma Psikolojisi Ana Bilim Dalı
- İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ana Bilim Dalı

olarak belirlenmiştir. Bölüm ana bilim dallarının bu şekilde belirlenmesi sosyal siyaset eğitiminin çok disiplinli-disiplinlerarası bir alan olduğunu bir kez daha doğrulamıştır.

---

²² 2025 yılı itibarıyla, tamamı devlet üniversitelerinde olmak üzere, Türkiye'de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri eğitimi veren 30 bölüm ve bir Açıköğretim Fakültesi bölümü vardır. (YÖK Atlas, ÇEEİ Bölümleri) <https://yokatlas.yok.gov.tr/2022/netler-tablo.php?b=10039> (Erişim tarihi 13 Ocak 2026).

4. Sosyal Siyaset Eğitiminde Bölümlerin İsim Değişikliği Sorunu

Bölüm isminin Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik yerine ÇEEİ olarak belirlenmesi İİBF'lerin diğer bölümlerinin aksine ÇEEİ eğitimi veren bölümlerde uzun süren bir tartışmanın sebebini de oluşturmuştur²³. Bu tartışma ve bölümün akademik yapılandırılması arayışları öncelikle 2547 sayılı Kanun'un yürürlük tarihi itibarıyla Türkiye'de sosyal siyaset eğitimi veren 3 üniversitede (*İstanbul-İktisat Fakültesi, Ankara-Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Bursa-İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi*), başlamış, Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu çıkıncaya kadar geçen dönemde devam etmiştir.

2547 sayılı Kanun öncesi dönemde sosyal siyaset kürsüsü olan 3 Üniversitenin 2547 sayılı Kanun sonrası dönemde isim değişikliğine yönelik tepkileri farklı olmuştur. Bölüm isminin değiştirilmesi tartışmalarının yaşandığı İstanbul Üniversitesinde, Sosyal Siyaset isminin korunması yönündeki görüşler ile değişen şartlara bağlı olarak bölüm isminin değiştirilmesi görüşleri birlikte ortaya çıkmıştır. Geçiş döneminde bölümün ismi "*Sosyal Güvenlik ve Endüstri İlişkileri Bölümü*" olarak konulmuş ancak daha sonra Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümüne dönüştürülmüştür²⁴.

²³ Makal, bu değişikliği kısmi bir paradigma değişikliği olarak değerlendirmiş, hatta sosyal politikanın alan genişlemesi olarak değerlendirerek sosyal politikanın disiplinlerarası niteliğini belirginleştirdiğini belirtmiştir (Makal, 2008:15). Makal'ın aksine Öçal ve Korkmaz, 1982 yılında YÖK ile başlayan değişikliklerin Türkiye'de sosyal politika geleneğinde paradigma değişikliğine yol açtığı görüşündedirler. Bu görüşlerini YÖK'le birlikte sosyal politika sözcüklerinin birlikte kullanılmasının sakıncalı bulunması ve sosyal politika yerine ÇEEİ isim değişikliği ile açıklamışlardır (Öçal-Korkmaz, 2018:1952).

²⁴ Bölüm isminin "*Sosyal Güvenlik ve Endüstri İlişkileri*" olarak belirlenmesine yönelik en ciddi itiraz Prof. Dr. Sabahattin Zaim'den gelmiş, İslam Kalkınma Bankası'ndaki görevinden yurda dönüşünde müdahale ederek bölüm isminin ÇEEİ Bölümü olarak değiştirilmesine vesile olduğunu ifade etmiştir (Zaim, 2007). Zaim'e göre Orhan Tuna sosyal siyaset isminin korunması gerektiğini savunurken, Nusret Ekin ve Toker Dereli ise Endüstri İlişkileri ismini önermişlerdir. Dereli, anılarında bölüm isminin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü olarak adlandırılmasında o dönem Fakülte Dekanı olan Nusret Ekin'le birlikte

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Fakültenin programları ile ilgili çalışmaları 1980 yılında başlatmış, 1982-1983 yılından itibaren Sosyal Politika Bölümünün İktisat, İşletme, Siyaset ve Yönetim Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinin yanı sıra 5'inci bölüm olarak oluşturulmasını kabul etmiştir (Karasu, 2021:412). 2547 sayılı Kanun'dan sonra Fakültenin bölüm yapısını 2547 sayılı Kanun ile uyumlu hale getirmek için Fakülte Kurulu üyeleri bir dizi toplantı yapmış, 30.12.1981 tarih ve 81-7 sayılı ilk toplantı sonucunda, biri de "Sosyal Siyaset ve İş Hukuku Bölümü" olmak üzere 23 bölüm oluşturulmasına karar vermişlerdir. Ancak Fakülte Kurulu tarafından önerilen bölüm sayısının çokluğu bir başka tartışmayı da beraberinde getirmiş, bu yeni yapının 2547 sayılı Kanunu'na göre yeniden yapılacak sistemde bölümden ziyade bilim dalı yapılanmasına daha yakın olduğu dile getirilmiştir (Karasu 2021:414). Nitekim, 2547 sayılı Kanun sonrası dönemde, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin 5 bölümlü olarak kurulmasında bu ikinci görüş hakim olmuştur²⁵.

Bursa Uludağ Üniversitesi, bölüm isminin değiştirilmesi konusunda İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesindeki gelişmeleri takip etmeye çalışmış, Bölüm isminin mevcut şekliyle "Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik" Bölümü olarak kalması görüşüne daha sıcak bakmış, herhangi bir değişiklik yapmamıştır. 2829 sayılı Kanun sonrası da ÇEEİ Bölümü olarak devam etmiştir²⁶. Bursa'da bölüm ismi ile ilgili

---

çalışmalarının etkili olduğunu, bunu yaparken yeni YÖK sisteminin yükseköğretimin yapılandırılmasında Avrupa'dan ziyade Anglo-Amerikan etkisinin öne çıkmasını dikkate aldıklarını dile getirmiştir (Dereli, 2023:165). İstanbul Üniversitesinde yaşanan isim değişikliğine daha önce sosyal siyaset kürsüsü içinde yer alan sosyoloji kökenli öğretim üyelerinin de karşı çıkışları olmuştur.

²⁵ Siyasal Bilgiler Fakültesinin akademik yapılanması ile ilgili dönüşüm ve gelişim ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz, Karasu, 2021: 384-452.

²⁶ Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümünün ÇEEİ Bölümü olarak değişmesi sürecinde özellikle Bursa Uludağ Üniversitesi için dikkat çeken bir problem yaşanmıştır. Yeni Teşkilat Kanunu kapsamında kooperatifçiliğin İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı altında bir bilim dalı olarak programlanması, Bölümün ismine uygun olarak ders programında yer alan kooperatifçilikle ilgili 5 dersin yeni sistemde hangi bölüm öğretim üyeleri tarafından verileceği konusu sorun olmuştur. Bu sorun da maalesef zaman içinde kooperatifçilikle ilgili bütün derslerin programdan kaldırılması ile sonuçlanmıştır.

olarak yaşanan tartışmalarda İSBF ile BİTİA'nın birleştirilmesi ile oluşan İİBF'nin yeni yapılanmasında birleşme öncesi BİTİA bünyesinde yer alan ve sosyal politikaya yakın konularda çalışan öğretim üyelerinin Bölüme dahil edilip edilmemesi konusu da belirleyici olmuştur.

2547 sayılı Kanun'la gerçekleştirilen reform kapsamında 1982 yılında yürürlüğe giren 41 sayılı KHK ve bu KHK'yı kanunlaştıran 2829 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatlanması ile ilgili Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra bütün İİBF'lerde kabul edilen ÇEEİ Bölümü isimlendirmesi yasal olarak çözülmüş gibi görünmekle birlikte problem ortadan kalkmamıştır. Nitekim, özellikle 2000'li yılların başında Türkiye'de yüksek öğretim sisteminin ve Üniversitelerin yeniden yapılanması tartışmalarının tekrar arttığı yıllarda ÇEEİ Bölümleri ile ilgili tartışmalar tekrar yoğunlaşmıştır. Bu tartışmalar başlangıçta bölümlerin kendi iç dinamiğinden ziyade bizzat YÖK'ün üst yönetimi tarafından ÇEEİ Bölümlerine ihtiyaç olmadığı gerekçesi ile kapatılmaları gerektiği görüşünün dile getirilmesi ile başlamış²⁷, uzunca bir süre kapatılma endişesi bölümlerin üzerinde "*Demokles'in kılıcı*" gibi sallanmış ve bu ortamda Bölümler kendilerini bir varlık mücadelesinin içinde bulmuşlardır (Makal, 2008:13). ÇEEİ Bölümlerini varlık mücadelesi içine sokan ve savunma konumuna getiren bir başka gelişme de İİBF içinde daha eski ve köklü bölümler olarak yer alan ve insan gücü kadrosu daha güçlü olan İktisat Bölümlerinin, ÇEEİ Bölümlerinin ayrı bir bölüm değil de kendi bünyelerinde bir bilim dalı olarak yer alması gerektiği

²⁷ ÇEEİ Bölümlerinin yanı sıra diğer bazı bölümlerin de kapatılmasını gündeme getirenlerden biri de 1995-2003 yılları arasında YÖK Başkanlığı yapan Prof. Dr. Kemal Gürüz olmuştur. Gürüz, benim de şahsen katıldığım Bursa Uludağ Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada, sözlü olarak bu görüşünü dile getirmiştir. Başta Bölüm Kongreleri olmak üzere değişik ortamlarda yapılan sözlü sohbetlerde, YÖK'de bölümlerin kapatılmasına yönelik görüşlere, o dönem Yükseköğretim Kurulu üyesi olan Siyasal Bilgiler Fakültesi, ÇEEİ Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Alpaslan Işıklı'nın karşı çıktığı, bir anlamda Bölümün kapatılmasını engellediği çeşitli ortamlar ve Bölüm toplantılarında sıklıkla dile getirilmiştir. Işıklı da değişik ortamlarda bu yöndeki etkisini vurgulamaya yönelik çeşitli açıklamalarda bulunmuştur (Prof. Dr. Şerife Türcan Özşuca ve Prof. Dr. Kadir Arıcı'nın sözlü ifadeleri).

yönündeki görüşleri olmuştur²⁸. Bu iddialarında Bölüm isminde yer alan “Çalışma Ekonomisinin” iktisat bilim dallarından biri olduğu ve bu isimle veya “Emek Ekonomisi” ismi ile İktisat Bölümü içinde bir bilim dalı olarak yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Farklı üniversitelerde bulunan çok sayıda ÇEEİ Bölümü kendi fakültelerinde bu tartışmaları yaşamışlardır.

Yukarıda belirtilen dış faktörler yanında Bölümün ismi ile ilgili tartışmalar, özellikle Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinin 1998 yılından itibaren düzenlediği Bölüm Kongrelerinde de sıklıkla konuşulmaya başlanmış ve iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bir görüş, daha kapsayıcı olacağı ve bölümün varlık sebebine uygunluğu düşüncesi ile bölümün isminin Sosyal Siyaset/Politika olarak değiştirilmesi veya bölüm ismi içinde mutlaka “Sosyal Siyaset/Politika” teriminin bulunması gerektiğini savunmuştur. İkinci görüş ise, 2000’li yıllarda ortaya çıkan gelişmeler doğrultusunda ÇEEİ isminin, “Çalışma İlişkileri” olarak değiştirilmesi ve insan kaynaklarının da isme ilave edilerek daha çağdaş ve günün ihtiyaçlarına uygun eğitim veren bir bölüm olması yönünde bir görüşü savunmuştur. Bu tartışmalar hemen hemen her Bölümler Kongresinde gündeme gelmiş, az sayıda da olsa bu tartışmaları yönlendiren bildiriler sunulmuş²⁹ ve Kongre programları içine bölümle ilgili sorunların tartışıldığı oturumlar konulmuştur.

Bölüm isim değişikliğinin yapılmasına yönelik bürokratik işlemlerin zorluğu dolayısıyla bazı üniversitelerdeki ÇEEİ Bölümleri, isim değişikliğine gitmeden ana bilim dalı değişiklikleri ile kendi bölümlerini yeniden yapılandırma yolunu tercih etmişlerdir. İlk görüş doğrultusunda sosyal siyaset/politika ana bilim dallarını bölüm çatısı altına koyan bölümler yanında ikinci görüş doğrultusunda insan

²⁸ Bu yöndeki görüşler zaman zaman formal ve informal ortamlarda dile getirilmeye devam etmekte, özellikle Bölümün öğretim üyesi kadrosunun zayıf olduğu üniversitelerde bölüm ders programını ve akademik kadrosunu etkilemektedir.

²⁹ Bu çalışmada bu amaçla kaleme alınan ve çeşitli dergilerde yayımlanan makalelere ve Bölüm Kongrelerinde sunulan bildiriye mümkün olduğunca yer verilmiştir. Bu konu ile ilgili çalışmalar arasında Zaim, (2007); Makal (2008 ve 2014); Öçal ve Korkmaz (2018) ve Taşçı (2019) çalışmaları ilk akla gelenlerdir.

kaynakları ile ilgili yeni ana bilim dallarını da bölümlerine dahil eden üniversiteler olmuştur. Şüphesiz bu yeni ana bilim dalları yapılandırmasında bölümlerin akademik insan gücü kapasitesi de belirleyici olmuştur. Bölümlerin ana bilim dalları farklılaşması bölümlerin sosyal politika eğitimi ile ilgili olarak hangi konulara ağırlık verdiklerinin ve sosyal politika çizgilerinin de göstergesi olmuştur.

2018 yılı itibarıyla Türkiye'de ÇEEİ Bölümü olan 30 farklı üniversiteye ait bölümlerde, ilk kuruluş yılındaki 4 ana bilim dalına ilave edilen ana bilim dalları arasında Endüstri İlişkileri (7 Bölüm), Sosyal Politika (5 Bölüm), İnsan Kaynakları Yönetimi (5 Bölüm), Sosyal Siyaset ve Sosyal Güvenlik (3 Bölüm), İş Hukuku (1 Bölüm) ve İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri (2 Bölüm) yeni ve/veya ilave ana bilim dalları olarak yerini almıştır (Öçal ve Korkmaz, 2018:1962-1963).

Farklı üniversitelerin ÇEEİ Bölümleri arasında ana bilim dalları yanında bir farklılaşma da bölüm ders programları bakımından olmuştur. Bölümlerin ders programlarındaki farklılaşma bölümlerin takip ettiği sosyal siyaset ekollerinin/çizgilerinin yanı sıra bölümlerin akademik kadrolarının yapısından kaynaklanmıştır. Kuruluş yıllarında öğretim üyesi yetersizliği dolayısıyla diğer bilim alanlarından Bölüm kadrolarına gelenlerin uzmanlık alanları ile Bölüm öğretim üyelerinin uzmanlık alanları ders programlarında etkili olmuştur.

Uludağ Üniversitesi ÇEEİ Bölümü 1982 yılından itibaren lisans düzeyinde kesintisiz olarak birinci öğretim, 1992 yılından itibaren de ikinci öğretim öğrencilerine öğretim vermektedir. Bölüm açısından dikkate değer bir gelişme de lisans eğitimini Uludağ Üniversitesi ÇEEİ Bölümünde alan ve akademik hayatına aynı bölümde devam eden yeni kuşak öğretim üyeleri ile olmuştur. Nitekim Bölüm lisans mezuniyeti 1987 yılı olan Zerrin Yöney, 1988 yılı olan Özlem Işığışık, 1990 yılı olan Aysu Serdar, 1992 yılı olan Pir Ali Kaya, 1994 yılı olan Memet Zencirkıran ve 1995 yılı olan Aşkın Keser mezuniyetleri sonrası akademik kariyerlerine Bölümde başlayan Bölümün üçüncü kuşak öğretim üye ve yardımcıları olmuşlardır³⁰. Bölümün 50'nci

³⁰ Tarihçe kısmında yer verilmemekle birlikte kuruluşundan bugüne kadar geçen 50 yıllık sürede akademik kariyeri Uludağ Üniversitesi ÇEEİ

yılında Ocak 2026 tarihi itibarıyla aktif olarak görev yapan toplam 12 öğretim üyesinin 7'si Bölüm mezunu öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, kendi akademik kadro ihtiyacını karşılamanın ötesinde lisans ve lisansüstü eğitimini bu Bölümde tamamlayan veya akademik kariyerine bu Bölümde başlayan çok sayıda öğretim üyesi Türkiye'nin değişik üniversitelerinde görev yapmaktadır.

5. Kuruluşunun 50'nci yılında Sayılarla Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

74

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Türkiye'de sosyal siyaset eğitimi veren üçüncü Fakülte olmasının ötesinde ÇEEİ Bölümleri arasında dikkat çeken bazı özelliklere sahiptir. Cumhuriyetin 100'üncü yılı olan 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de 129 Devlet Üniversitesinin 30'unda ÇEEİ bölümü vardır ve bu bölümler 38 programı yürütmektedir³¹. Örgün birinci eğitim programı olan bölüm sayısı 30; örgün ikinci eğitim programı olan bölüm sayısı 7 ve açık öğretim program sayısı 1'dir. Örgün ikinci eğitim³² programı olan 7 bölümden biridir. Örgün birinci ve ikinci eğitim programları için verilen toplam 4265 kontenjana karşılık 2534 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Açık öğretim programı ile birlikte kontenjan sayısı 2965, yerleşen öğrenci sayısı 3047 olmuştur. 2023 yılı itibarıyla bütün Türkiye'de ÇEEİ Bölümleri öğrenci sayısı 11.552'si

---

Bölümünde araştırma görevlisi olarak başlayan, ancak çeşitli sebeplerle bölümden ayrılan isimler şunlardır: Ayşe Ünal, Oğuz Tunçyürek, Hasan Özgöçen, Tarık Kırat, Veysel Bozkurt, Ahmet Sevimli, Serhat Özgökçeler, Şafak Tartanoğlu, Işın Ulaş Ertuğrul, Zeynep Aca, Gizem Yaşa, Gözde Sümer.

³¹ Bu bölümdeki bilgiler 2023 Yılında Bandırma 17 Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 22. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Kongresinde sunulan "Akademi ve Sosyal Politika" başlıklı bildiriye sunulan bilgilerdir. YÖK'ün 2024-2025 eğitim öğretim yılından itibaren bütün ÇEEİ Bölümleri için kontenjan sayılarını ciddi şekilde düşürmesi dolayısıyla 2024 yılına kadar olan veriler özellikle vurgulanmıştır.

³² YÖK, 2024-2025 Eğitim Öğretim yılından itibaren, diğer bir çok fakülte ve bölümler için söz konusu olduğu gibi bütün Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinde ikinci eğitim programlarını kapatmıştır.

örgün eğitim öğrencisi olmak üzere toplam 38.748'dir. Bursa Uludağ Üniversitesi ÇEEİ Bölümünün dikkat çeken bir özelliği de toplam 1.134 öğrencisi ile Dokuz Eylül Üniversitesi ÇEEİ Bölümünden sonra öğrenci sayısı en fazla olan ikinci büyük bölüm olmasıdır (Alper, 2023).

Tablo 4. YÖK ATLAS 2025 ve Bursa Uludağ Üniversitesi Verilerine Göre Uludağ Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Göstergeleri (15 Ocak 2026)

Tanımlayıcı Bilgi	Bursa Uludağ Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Akademik Kadro (2026-Ocak)	4 Prof. Dr.; 2 Doç. Dr.; 5 Dr. Öğr. Üyesi, 1 Öğr. Gör.Dr., Toplam 12. 3 Dr. Araş. Gör. , 2 Proje Asistanı
Bursa Uludağ Üniversitesi ÇEEİ Mezunu Öğretim Üyeleri	2 Prof. Dr.; 2 Doç. Dr.; 2 Dr. Öğretim Üyesi, 1 Öğr. Gör. Dr.
•Kayıtlı Öğrenci Sayısı (Örgün Eğitim)	Toplam 627 Kız Öğrenci 368 (% 59), Erkek Öğrenci 259 (% 41).
•Kayıtlı Öğrenci Sayısı (Örgün İkinci Eğitim) (Üniversite) (*)	Toplam: 369, Kız Öğrenci 187 (% 51), Erkek Öğrenci:182 (% 49)
•TOPLAM	TOPLAM:996, Kız öğrenci:555 (% 56), Erkek Öğrenci:441 (% 44)
2024-2025 Mezunları (**)	Toplam:113; Örgün Öğretim: 71, İkinci Öğretim:42; Kız öğrenci:75, Erkek öğrenci:38
2025 yılı Kayıtları (YÖK ATLAS) ³³	Toplam 41- (25 Kız, 16 Erkek Öğrenci).
Öğrencilerin Coğrafi Bölge ve İllere Göre Dağılımı (YÖK ATLAS)	Marmara 34, Ege 4, Karadeniz 2 ve Doğu Anadolu 1. Bursa 25, İstanbul 7, İzmir-Manisa 2, Amasya, Çanakkale, Kocaeli, Malatya ve Samsun 1.
Öğrencilerin Öğrenim Durumu (YÖK ATLAS)	Yeni mezun 20; önceki yıl mezunları 19. 2025 mezunları 25, 2024 mezunları 15, 2023 mezunları 2.

* 2024-2025 yılından itibaren ikinci eğitime öğrenci alınmamaktadır.

** 2024-25 Haziran dönemi mezunları

Kuruluşunun 50'nci yılında, 2024-2025 eğitim öğretim yılı itibarıyla Bölüm öğrenci sayısı toplam 996'dır³⁴. Bu öğrencilerin % 56'sı erkek,

³³ 2025-2026 eğitim öğretim yılından itibaren YÖK ÇEEİ Bölümleri kontenjanlarını büyük ölçüde azaltmıştır. Nitekim, 2025-2026 dönemi için İstanbul Üniversitesine 50; Marmara, Hacı Bayram Veli ve Dokuz Eylül Üniversitelerine 45, Bursa Uludağ Üniversitesine 40 öğrenci kontenjanı vermiştir.

³⁴ <https://uludag.edu.tr/oidb/ogrenci-sayilari-7310> (16 Ocak 2026).

% 44'ü kız öğrencidir. Yalnızca Bursa Uludağ Üniversitesi için değil, bütün ÇEEİ Bölümlerinde eğitim gören öğrenciler son yıllarda kız öğrenci ağırlıklı olmaya başlamıştır. Bölümün ilgi alanının insan odaklı olması yanında işletmelerin insan kaynakları departmanlarının kadın çalışanlara yönelik tercihlerinin bu dağılımda etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 2024-25 Eğitim Öğretim Yılında Bölüm Akademik Kadrosu

Öğretim Üyesi ve Yardımcıları	Ana Bilim Dalı	Göreve Başlama Tarihi
Prof. Dr. Yusuf Alper	Çalışma Ekonomisi	1981
Prof. Dr. Tahir Baştaymaz	Çalışma Ekonomisi	1981
Prof. Dr. Aysen Tokol	Çalışma Ekonomisi	1983
Prof. Dr. İlknur Kılış	Çalışma Ekonomisi	1984
Prof. Dr. Özlem Işığışık	Çalışma Ekonomisi	1988
Prof. Dr. Aşkın Keser	Yönetim ve Çalışma Psikolojisi	1996
Prof. Dr. Rabihan Yüksel Arabacı	Çalışma Ekonomisi	2000
Doç. Dr. Selver Yıldız Bağdoğan	Yönetim ve Çalışma Psikolojisi	1999
Doç. Dr. Şenol Baştürk	Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi	2001
Dr. Öğr. Üyesi Memet Zencirkıran	Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi	1994
Dr. Öğr. Üyesi Burak Faik Emirgil	Çalışma Ekonomisi	2006
Dr. Öğr. Üyesi Elif Kara Yavaş	Çalışma Ekonomisi	2016
Dr. Öğr. Üyesi Ulviye Tüfekçi Yaman	Yönetim ve Çalışma Psikolojisi	2013
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Gültekin	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	2014
Öğr. Gör. Dr. Aysu Serdar	Çalışma Ekonomisi	1992
Araş. Gör. Dr. Zehra Maviş Yıldırım	Çalışma Ekonomisi	2006
Araş. Gör. Dr. Gözde Soysal	Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi	2013
Araş. Gör. Dr. Emre Yayın	Çalışma Ekonomisi	2016
Proje Asistanı Melih Tutar	Çalışma Ekonomisi	2021
Proje Asistanı Hasan Karakaya	Yönetim ve Çalışma Psikolojisi	2021

6. Kuruluşundan Bugüne Bölüm Başkanları

Bursa Uludağ Üniversitesi ÇEEİ Bölümünün dikkat çeken bir özelliği de bölüm öğretim üyeleri arasındaki yakın ve samimi ilişkilere sahiptir. Bölüm öğretim üyeleri arasında ÇEEİ Bölümler kongrelerinde sıklıkla dile getirilen “**Çalışma Ekonomisi Ailesi**” tanımına çok uygun düşen yakın ilişkiler vardır. Bölüm öğretim üyelerinin birlikte katıldığı çok sayıda sosyal aktivite bu yakın ilişkilerin sonucudur. Bu yakınlık Bölüm idaresine de yansımış, kıdem ve liyakati esas alan uzun dönemli bölüm başkanlıkları söz konusu olmuştur.

Tablo 6. Kuruluştan Günümüze Bölüm Başkanları

Sıra	Adı-Soyadı	Görev Yapılan Tarihler	Görev Süreleri
1	Prof. Dr. Haşmet BAŞAR	05.11.1982 - 17.09.1985	2 yıl 10 ay
2	Prof. Dr. Sami GÜVEN	18.09.1985 - 02.11.1986	1 yıl 1 ay
3	Prof. Dr. A. Murat DEMİRCİOĞLU	03.11.1986 - 11.09.1988	1 yıl 10 ay
4	Prof. Dr. Nurhan AKÇAYLI	12.09.1988 - 26.03.1996	7 yıl 6 ay
5	Prof. Dr. Tahir BAŞTAYMAZ	27.03.1996 - 12.09.2000	4 yıl 5 ay
6	Prof. Dr. Yusuf ALPER	13.09.2000 - 14.11.2006	6 yıl 2 ay
7	Prof. Dr. Veysel BOZKURT	15.11.2006 - 16.09.2009	2 yıl 10 ay
8	Prof. Dr. Yusuf ALPER	17.09.2009 - 14.05.2013	3 yıl 7 ay
9	Prof. Dr. Serpil AYTAÇ	15.05.2013 - 25.02.2019	5 yıl 9 ay
10	Prof. Dr. Yusuf ALPER	05.03.2019 - 19.01.2022	2 yıl 10 ay
11	Prof. Dr. İlknur KILKIŞ	19.01.2022 - Devam ediyor	3 yıl 11 ay

Kaynak: <https://uludag.edu.tr/ceko/kurulustan-gunumuze-bolum-baskanlarimiz-60238> (16 Ocak 2026).

C. ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BÖLÜMÜNDE LİSANS EĞİTİMİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü lisans eğitimi, zaman içinde değişiklikler göstermiştir. Bölüm lisans eğitimi gerek ders planı ve programı gerekse başarı değerlendirme esasları bakımından 2 ana dönem altında işlemek mümkündür.

1. İSBF, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü Dönemi: 1974-1982

Fakültenin ve Bölümün ilk kuruluş yıllarını oluşturan bu dönemde 4 yıl olarak programlanan Fakülte ve Bölüm eğitimi İÜ İktisat Fakültesi programı esas alınarak hazırlanmıştır. Dersler yıllık olarak programlanır, her yılın programı güz ve bahar yarıyılı olmak üzere sömestir esasına göre işlenirdi. Güz dönemi dersleri (I. Sömestir) kasım-aralık-ocak aylarında, Bahar dönemi dersleri (II. Sömestir) mart-nisan-mayıs aylarında kesintisiz olarak yıllık esas üzerinden yürütülürdü. Haziran ayı final sınavları, ekim ayı bütünlendirme sınavları dönemi olarak kullanılırdı. Sınıf geçme sistemi uygulandığı için şubat ayında ikinci bir bütünlendirme sınavı hakkı verilirdi. İktisat, işletme ve muhasebe gibi temel derslerde öğrenci sayısının çokluğu dikkate alınarak öğrencilerin numarasının son rakamının tek ve çift numara

olmasına bağılı olarak aynı ders için öğrenci numarasını esas alan ayrı şubeler açılırdı.

İlk iki yıl bütün dersler ortak zorunlu dersler olarak yürütülür, öğrenciler ikinci yılın sonunda 4 bölümden (İktisat, İşletme, Siyasal bilgiler ve Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümleri) hangisinde devam edeceğini seçerlerdi. Bölüm seçimi konusunda bir kriter veya kısıtlama yoktu. Üçüncü sınıftan itibaren de her bölüm kendi programını uygular, ancak, bazı dersler birden fazla bölüm için ortak yürütülürdü. Mesela Çalışma Ekonomisi dersi Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümünün dersi olmasına rağmen İktisat Bölümü ile ortak işlenirdi. Aynı şekilde, İş Hukuku dersi Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü ile İşletme Bölümünün ortak dersleri idi.

78

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Öğrenciler her sınav döneminde hangi derslerin sınavına girmek istediklerini yazılı olarak idareye bildirirler ve sınavına girecekleri dersler için sınav harcı yatırılırdı. Zorunlu vize veya ara sınavı olmamakla birlikte zaman zaman bazı öğretim üyelerinin final sınavı notlarına ilave edilmek üzere bu tür kısa sınavlar yaptıkları söz konusu idi.

2. İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Dönemi: 1982-2003 ve 2004-2025 Dönemleri

Bu dönemi kendi içinde iki ayrı dönem olarak incelemek gerekir. İlk dönem 1982-2003 dönemidir. Bu dönem 2547 sayılı Kanun'la kürsü sisteminden bölüm sistemine geçilince başlamış, öğrenciler Üniversite giriş sınavlarında fakülte değil, bölüm tercihi yaparak kayıtlarını yaptırmışlardır. Öğrencilerin birinci sınıftan itibaren bölüm tercihi ile kayıt yaptırmaları üzerine her bölüm 4 yıl/8 yarıyıl esasından kendi bağımsız programını yapmaya başlamıştır. Eğitim-öğretimde yıl esasından yarıyıl esasına geçilmiş, her yıl güz ve bahar olmak üzere 2 yarıyıldan oluşmuştur (Uludağ Üniversitesi:1986).

Yıllık sistemden yarıyıl sistemine geçilince ders başarısı yarıyıl üzerinden değerlendirilmeye başlanmıştır. Bölümler, ders programlarını bağımsız olarak yapmakla birlikte İİBF bölümleri arasındaki organik ilişki dolayısıyla ilk sınıflar mümkün olduğu kadar ortak derslerle yürütülmüş, Bölümler 3. sınıftan, (5. Yarıyıldan) itibaren kendi bölüm kodlu derslere ağırlık vermeye başlamışlardır. Nitekim, bütün bölümler (*fakülte yönetimi koordinasyonu altında yapılan toplantılar sonucunda sağlanan anlaşma ile*) İktisada Giriş, Mikro-Makro İktisat, Toplum Bilimi, İşletme, Muhasebe, Matematik, Hukuka Giriş,

Anayasa Hukuku, Kamu Maliyesi, Türkiye Ekonomisi ve İstatistik gibi derslere bölüm programlarının

ilk iki yılında yer vermiştir. Toplum bilimi dersi ÇEEİ Bölümünün diğer bölümlerin hepsine verdiği ortak ders olurken, İktisat Bölümünden iktisatla ilgili derslere, İşletme Bölümünden işletme ve muhasebe, Kamu Yönetimi Bölümünden Anayasa Hukuku derslerine programında yer vermiştir.

Tablo 7. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Lisans Ders Programı 1985

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Eğitim-Öğretim Planı (1985)	
<u>I.YARIYIL</u>	<u>II.YARIYIL</u>
3313.Toplum Bilim I ³⁵ 1214.İktisada Giriş I 4013.Muhasebe I 4513.İşletme Bilimine Giriş 4713.Hukukun Temel Kavramları 7313.Matematik I 8112.Atatürk İlkeleri ve İnk.Tar.I 8316.Yabancı Dil	3323.Toplum Bilim II 1223.İktisada Giriş II 4023.Muhasebe II 4523.Fonksiyonel İşletme 5223.Anayasa Hukukuna Giriş 5822.Çevre Sorunları 7323.Matematik II 8222.Türkçe I 8326.Yabancı Dil 8422.Beden Eğitimi I
<u>III.YARIYIL</u>	<u>IV.YARIYIL</u>
3033.Çalışma Ekonomisi I 3433.Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemleri 3233.Sosyal Düşünceler Tarihi 1233.Mikro İktisat 2032.Kamu Maliyesi 5532.Türkiye'nin Yönetim Yapısı 5732.Kent Ekonomisi 7633.İstatistik I 8132.Atatürk İlkeleri ve İnkılapTarihi II 8334.Yabancı Dil	3043.Çalışma Ekonomisi II 3242.İnsangücü Eğitimi 1243.Makro İktisat 2542.Vergi Hukuku 4943.Kooperatifçilik Teorisi 5743.Kentleşme ve Konut Politikası 7643.İstatistik II 8242.Türkçe II 8344.Yabancı Dil 8442.Beden Eğitimi II

³⁵ Derslerin 4 rakamla kodlandırıldığı sistemde kod numarasının ilk rakamı dersin hangi bölüme ait olduğunu, ikinci rakam dersin bölümde hangi ana bilim dalı dersi olduğunu, üçüncü rakam dersin verildiği yarıyılı ve son ve 4'üncü rakam da haftalık ders saatini göstermektedir. Şüphesiz bu programda dikkat çeken bir husus Yabancı Dil, Türkçe Ve İnkılap Tarihi gibi dersler yanında Beden Eğitimi derslerinin de zorunlu dersler arasında yer alması olmuştur.

Tablo 7. (Devamı)

<u>V.YARIYIL</u>	<u>VI.YARIYIL</u>
3352.Çalışma Sosyolojisi I 3452.Türkiye'nin Toplumsal Yapısı 3753.İş Hukuku 3952.Sendika Hukuku 2153.Kooperatifçilik Finansmanı ve Pazarlaması 4553.Organizasyon ve Yönetim 4652.Halkla İlişkiler 8152.Atatürk ilkeleri ve İnk.Tar.III 8354.Yabancı Dil	3062.Ücretler ve Gelirler Politikası 3162.Yurtdışı İşçi Sorunları 3362.Çalışma Sosyolojisi II 3462.Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları 3762.Türkiye'de Sendikacılık 3863.Toplu Pazarlık Hukuku 3962.Sosyal Güvenlik Teorisi 4562.Personel Yönetimi 4662.Çok Uluslu İşletmelerde Sosyal Politika 7162.İktisadi Planlama 8262.Türkçe II 8364.Yabancı Dil 8462.Beden Eğitimi III
<u>VII.YARIYIL</u>	<u>VIII.YARIYIL</u>
3072.Ücret Sistemleri,Verimlilik 3672.Çalışma Psikolojisi 3772.Karşılaştırmalı Sendikacılık 3972.Türkiye'de Sosyal Güvenlik 1172.Türkiye Ekonomisi 1372.İktisadi Sistemler 1873.İşgücü,İstihdam,İşsizlik 2772.Beşeri Kaynaklar Ekonomisi 4772.Kooperatifçilik Hukuku 4972.Türkiye'de Kooperatifçilik 8172.Atatürk İlkeleri ve İnk.Tar.IV 8372.Yabancı Dil	3083.Sosyal Güvenlik ve Gelir Dağılımı 3183.Sosyal Planlama 3282.Uluslararası Sosyal Siyaset 3482.Endüstriyel Demokrasi 3782.İş Hukuku Uygulamaları 3883.Toplu Pazarlık ve Ücret Politikaları 3983.Türkiye'nin Güncel Sos. Siyaset Sorunları. 1082.Dünya Ekonomisi 8282.Türkçe IV 8382.Yabancı Dil 8482.Beden Eğitimi IV

1982 yılı sonrası dönemde öğrenci ders başarısının belirlenmesinde başarı notu 100 üzerinden belirlenmeye başlanmıştır. İSBF ve İİBF tarihinde ilk defa zorunlu vize sınavı uygulaması gelmiş, vize sınavında 40'ın altında not alanlar başarısız kabul edilmiş ve dersi tekrar etmek zorunda kalmıştır. Başlangıçta 2 olan vize sınavı sonradan tek vizeye indirilmiştir. Vize sınavının % 40'ı, Final sınavının % 60'ı öğrencinin ders başarısını belirlemiştir. Dönem içinde vize sınavlarının zorunluluğu ortadan kalkmış, ara sınavına dönüşmüş, vize sınavına girmeyen veya çok düşük not alan öğrenciye final sınavında yüksek not alması halinde dersten başarılı olma imkanı tanınmıştır³⁶.

³⁶ Nitekim, ara sınava girmeyen ve başarı puanı sıfır olan öğrenci, final sınavından 84 alması halinde (84x%60=50,4) dersten başarılı sayılıyordu.

İkinci dönem, ders başarısında ders kredisi ve Bağlı Değerlendirme Sistemine geçilmesi ile 2004 yılında başlamıştır. Kredili sistem esasen uygulamanın başında öğretim üyesine istediği kadar ara sınav yapma ve ödev verme imkanı tanınmışken, Fakülte yönetimi uygulamada öğrenci sayısının çokluğu dolayısıyla ortaya çıkacak karmaşayı önlemek için bütün bölümler için öğrencinin ders başarısının belirlenmesinde % 40 not ağırlığı ile tek ara sınav yapılmasını final ve bütünleme sınavlarının da % 60 not ağırlığı ile etkili olmasını benimsemiştir. Üniversite yönetimi Senato kararıyla, Bağlı Değerlendirme Sistemi ile belirlenen başarı notunu pekiştirmek için her yıl Fakülteye öğrencinin başarılı sayılması için alması gereken asgari yarıyıl sonu ve bütünleme sınav notunu belirlemeye başlayınca, ara sınav notu ne olursa olsun öğrencinin başarılı olması için yarıyıl sonu ve bütünleme sınavlarında asgari bir başarı puanı alması şartı getirilmiştir. İİBF için bu puan, Senato kararları ile asgari not belirleme sisteminin başladığı yıldan itibaren 50 olarak belirlenmiştir.

Kredili sistem lisans eğitiminde zorunlu ders ve seçimlik ders ayırımını getirmiş, öğrenci genellikle 3. yarıyıldan itibaren kendi bölümünden veya diğer bölümlerden seçimlik ders alma imkanına kavuşmuştur. Bölümler, zorunlu dersler yanında kendi bölüm öğrencilerinin yanı sıra diğer bölümlerin de alacağı seçimlik dersleri programa koymuşlar ve öğrenciye kendi bölümü dışındaki bölümler tarafından programa konulan dersleri seçme imkanı verilmiştir.

Kredili sistemin başarılı öğrenciye üst yarıyıldan ders alma imkanı vermesi ve yaz okullarının açılmaya başlanması, öğrencilerin 4 yıllık fakülteyi daha kısa sürelerde, mesela 3 yılda tamamlama imkanını sağlamıştır. 2000'li yıllardan itibaren öğrencilere bölüm değiştirme imkanı verilmesi, seçimlik derslerle kayıt olduğu bölümün dersleri ile uzmanlık alanını zenginleştirilmesi ve nihayet yan ve çift alan programları ile öğrenci hareketliliği artırılmıştır. Seçimlik dersler, bir yandan bölümlere değişen ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere bağlı olarak programlarını güncelleme imkanı verirken, öğrencilere de kayıt yaptırılmadıkları bölümlerin dışında ilgi duydukları dersleri alma ve uzmanlaşma imkanı verilmiştir.

Tablo 8. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü 50. Yıl Ders Programı (2024-2025).

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Ders Planı	
<p><u>I.YARIYIL/GÜZ YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL1301 Çalışma Sosyolojisi ÇAL1401 Kariyer Planlama EKO1005 Matematik IKT1203 İktisada Giriş ISL1203 Muhasebe KAM1401 Hukuka Giriş ATA101 Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I TUD101 Türk Dili I YAD101 Yabancı Dil (İngilizce)</p>	<p><u>II.YARIYIL/BAHAR YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL1102 Sosyal Politika EKO1202 Betimsel İstatistik IKT1204 Mikro İktisat ISL1004 İşletme KAM1406 Anayasa Hukuku ATA102 Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi II TUD102 Türk Dili II YAD 102 Yabancı Dil (İngilizce)</p>
<p><u>III.YARIYIL/GÜZ YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL2301 Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ÇAL2401 Sosyal Psikoloji ÇAL2109 Makro İktisat <u>Bölüm Seçimlik Dersleri</u> ÇAL2101 Türkiye'de Sosyal Politika ÇAL2403 Sosyal Düşünceler Tarihi ÇAL2403 Çalışma Yaşamında İletişim</p>	<p><u>IV.YARIYIL/BAHAR YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL2302 Endüstri Sosyolojisi ÇAL2404 Çalışma Psikolojisi KAM2410 Borçlar Hukuku <u>Bölüm Seçimlik Dersleri</u> ÇAL2102 Refah Sistemleri ve Sosyal Politikalar ÇAL2104 Çalışma İlişkileri Tarihi</p>
<p><u>V.YARIYIL/GÜZ YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL3101 Çalışma Ekonomisi I ÇAL3103 Sosyal Güvenlik Teorisi ÇAL3109 Uluslararası Sosyal Politika ÇAL3201 Bireysel İş Hukuku <u>Bölüm Seçimlik Dersleri</u> ÇAL3107 Yoksulluk Ve Refah Politikaları ÇAL3301 Örgüt Sosyolojisi ÇAL3305 Çalışma Toplum Ve Sanat ÇAL3307 Kayıt Dışı Sektör Ve İstihdam ÇAL3403 Örgüt psikolojisi</p>	<p><u>VI.YARIYIL/BAHAR YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL3002 Araştırma Yöntemleri ÇAL3102 Çalışma Ekonomisi II ÇAL3104 Endüstri İlişkileri ÇAL3202 Toplu İş Hukuku <u>Bölüm Seçimlik Dersleri</u> ÇAL 3106 Türkiye'de Sosyal Güvenlik ÇAL3108 Yeni Dünya Düzeninde Sosyal Sorunlar ÇAL3110 Özel Gruplara Yönelik Sosyal Politikalar ÇAL3112 İşgücü Payasası İçin Beceriler ÇAL3302 Aile sosyolojisi ve Politikası</p>
<p><u>VII.YARIYIL/GÜZ YARIYILI</u> Zorunlu dersler ÇAL4001 Güncel Konular ÇAL4101 Karşılaştırmalı Endüstri İlişkileri ÇAL4103 İstihdam ve İşsizlik <u>Bölüm Seçimlik Dersleri</u> ÇAL4101 Karşılaştırmalı İşgücü Piyasaları ve politikaları ÇAL4103 Dijital Dönüşüm Ve Çalışma ÇAL4107 Ücret Sistemleri Ve Verimlilik ÇAL4109 Türkiye'de Sendikal Hareketler ÇAL4201 Bireysel İş Hukuku Özel Konular ÇAL4405 Kariyer Yönetimi</p>	<p><u>VIII.YARIYIL/BAHAR YARIYILI</u> Zorunlu Dersler ÇAL4102 Gelir Dağılımı Politikaları ÇAL4202 Sosyal Güvenlik Hukuku ÇAL 4402 İnsan Kaynakları <u>Bölüm Seçimlik Dersleri</u> ÇAL4106 Sosyal Diyalog Ve Yönetime Katılma ÇAL4110 Genç İşgücü Eğitimi Ve İstihdam Politikaları ÇAL4112 Yeşil Dönüşüm Ve Çalışma ÇAL4206 İş Sağlığı Ve Güvenliği Hukuku ÇAL4406 Çalışma Hayatı Ve Kadın</p>

Kaynak: <https://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/339?AyID=33#7000> (16 Ocak 2026)

Gerek ders programlarının yapılmasında gerekse zorunlu/seçimlik derslerin belirlenmesinde ÇEEİ Bölümü, öğrencinin mezuniyet sonrası çalışma hayatına girişini kolaylaştırmaya yönelik uygulamalı derslere programda yer vermeye özen göstermiş, özellikle kamu kurumlarına girmek isteyenler için program içinde hukuk derslerine ağırlık verirken seçimlik derslerde güncel gelişmeleri yansıtan ders tercihlerine öncelik vermiştir. Bölüm yönetimi, öğretim üye kadrosunun oluşturulmasında ve akademik uzmanlık alanlarının belirlenmesinde sosyal politikanın bütün konularını kapsayacak bir insan gücü planlaması yapmaya özen göstermiştir.

Gerek 1982-2003, gerekse 2004-2025 yılları arasındaki dönemde derslerin tablolarında verildiği gibi sabit kaldığını söylemek mümkün değildir. Her iki dönemde de ders değişikliği ile ilgili süreç tamamlanarak ders planlarında yer alan derslerde değişiklikler yapılmıştır. Ancak bu değişiklikler ağırlıklı olarak seçimlik derslerde daha hızlı ve kapsamlı, zorunlu derslerde ise beraberinde getireceği zorunlu intibak işlemleri dolayısıyla daha yavaş ve sınırlı şekilde gerçekleşmiştir.

D. ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BÖLÜMÜNÜN BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİNE VE TÜRKİYE'DE SOSYAL POLİTİKA EĞİTİMİNE KATKILARI

Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünün Bursa Uludağ Üniversitesinin akademik ve kurumsal gelişmesine ve Türkiye'de sosyal politika eğitimine dikkate değer katkıları olmuştur. 1974 yılından bugüne geçen 50 yıllık sürede bu katkılar kronolojik olarak aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır.

- İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ve dolayısıyla Bursa Üniversitesinin kurulmasında, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Kürsüsü öğretim üyelerinin Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. Nusret Ekin'in doğrudan katkıları olmuştur.
- Prof. Dr. Nurhan Akçaylı, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin ilk kadrolu doçenti ve profesörü olarak görev yapmıştır. Akçaylı, kurucu Dekan Prof. Dr. Ali Özgüven'den sonra İktisadi Sosyal

Bilimler Fakültesinin kadrolu ve ilk kadın dekanı olmuştur. Prof. Dr. Nurhan Akçaylı, 2547 sayılı Kanun sonrası İSBF ve BİTİA'nın birleşmesiyle oluşan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin de ilk dekanıdır. Prof. Dr. Nurhan Akçaylı yine 2547 sayılı Kanun'la lisansüstü eğitim programları için oluşturulan Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünün ilk kadın müdürüdür.

- İktisadi Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü Bursa ili ve çevre ile ilgili çalışmalarını yürütmek üzere "*Endüstri İlişkileri ve Kooperatifçilik Enstitüsü*"nü kurarak, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde çalışmalar yürütmüştür. Fakültenin dışa açık ilk semineri 1978 yılında bu Enstitü tarafından gerçekleştirilmiştir. Sosyal Siyaset Bölümü ile Pankobirlik arasında Türkiye çapında kooperatifçilik eğitim semineri düzenlenmiştir. Yine bu Enstitü üzerinden Bursa Üniversitesinin Polonya ile ilk uluslararası akademik işbirliği faaliyetleri Prof. Dr. Haşmet Başar başta olmak üzere bölüm öğretim üyelerince yürütülmüştür.
- Prof. Dr. Nurhan Akçaylı'nın kuruculuğunu yaptığı "*Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yurtdışı İşçi Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi*" 1982, 1984 ve 1985 yıllarında Federal Almanya Çalışma Bakanının da katıldığı 3 uluslararası sempozyum düzenlemiş ve bunlar yayınlanmıştır. Merkez, ayrıca yurtdışından dönen Türk işçilerinin uyumu ile ilgili olarak 2'si uluslararası 3 projeyi yürütmüş ve tamamlamıştır.
- İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin yayınladığı ilk kitaplar arasında Doç. Dr. Nurhan Akçaylı ve Doç. Dr. Haşmet Başar'ın kitapları yer almıştır.
- Bölüm olarak, ilki 1998 yılında başlayan ve 2025 yılında 24'üncüsü düzenlenen *Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresine* 2005 ve 2017 yıllarında olmak üzere 2 defa ev sahipliği yapmıştır. Bölümün, bu kongrelere katkısı yalnızca ev sahipliği ile sınırlı kalmamış bütün Bölüm kongrelerine en fazla sayıda akademisyenle katılan bölümler arasında ilk sıralarda yer almıştır.
- Bölüm, 2013 yılında Üniversitemiz Mete Cengiz Kongre Merkezinde çok geniş katılımı V. *Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumuna* ev sahipliği yapmıştır.
- Bölüm öğretim üyeleri, 1982 Anayasa değişikliğinden sonra yeniden hazırlanan Sendikacılık ve Toplu Sözleşme yasaları ile ilgili olarak 1983 yılı başından itibaren yerel, bölgesel ve ulusal çok

sayıda seminer ve sempozyuma katılmıştır. Aynı şekilde 1980'li yıllardan itibaren iş hayatını düzenleyen bütün yasal değişiklikler sonrası bölüm öğretim üyeleri sendikalar başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarına ve meslek örgütlerine yönelik eğitim programlarına katılmışlardır.

- Bölümün en özellikli faaliyetlerinden biri 2014 yılında Türk Metal Sendikası ile imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde düzenlediği **“AKAD’EMEK: Söz Çalışma Ekonomisi Öğrencilerinde Kurultayı”**’dır. 2026 yılında 10’uncusu düzenlenecek Kurultay’a 30 ÇEEİ bölümünden 25-28’i arasında katılım olmuştur. Kurultay’ın en dikkat çeken özelliği bildiriler ve sunumların tamamen öğrenciler tarafından yapılmasıdır. Kurultay, yalnızca Türkiye’de değil dünyada da benzeri olmayan özgün bir faaliyet olarak devam etmektedir.
- Bölüm öğretim üyelerinin sosyal politika, endüstri ilişkileri, sosyoloji, toplum bilim, iş ve sosyal güvenlik hukuku, çalışma psikolojisi başta olmak üzere yazmış olduğu kitaplar yalnızca Bursa Uludağ Üniversitesinin değil, çok sayıda üniversitenin takip edilen referans ve ders kitabı olarak okutulmuştur.
- Prof. Dr. Aysen Tokol ve Yusuf Alper’in editörlüğünde hazırlanan Sosyal Politika kitabı bölümün hemen hemen bütün öğretim üyelerinin katkıda bulunduğu imcece usulü ile hazırlanmış bir kitap olarak sosyal politika eğitiminde ayrı bir yere sahip olmuş, kısa sürede çok sayıda baskı yapmıştır.
- Bölüm öğretim üyelerinden Prof. Dr. Yusuf Alper, İlknur Kılış, Pir Ali Kaya ve Aşkın Keser, 2000’li yılların başından itibaren aralıklı olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Resmî Arabulucusu olarak toplu iş uyuşmazlıklarında aktif arabulucu olarak görev almıştır.
- Kalkınma Planlarının ve Bakanlıkların Strateji Eylem Planlarının hazırlanmasında çok sayıda bölüm öğretim üyesi uzmanlık alanı ile ilgili görevler üstlenmişler, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ve meslek örgütlerinin ihtisas raporlarının hazırlanmasına katkıda bulunmuşlardır.
- Bursa Valiliği ve Bursa yerel yönetim birimlerinin yanı sıra Bursa Sanayi ve Ticaret Odalarının istihdam ve işsizlik, sosyal güvenlik başta olmak üzere Bölümün akademik uzmanlık alanı ile ilgili çalışmalarına katılmışlardır.

SON SÖZLER OLARAK

Bursa Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, kuruluşunu sağlayan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden devir aldığı “sosyal siyaset” geleneğini/kültürünü Bursa’da da yaşatmış ve geliştirmiş, çok kısa sayılabilecek bir sürede kendi akademik kadrosunu yetiştirmiştir. Bölümün ders plan ve programlarının kurucu İktisat Fakültesi tarafından yapılmasına ilaveten ilk ve ikinci kuşak öğretim üyelerinin İstanbul Üniversitesi kökenli olması ve/veya lisansüstü eğitimlerini ve tez danışmanlıklarını İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Kürsüsü öğretim üyeleri ile tamamlamaları kaçınılmaz olarak Bölümün sosyal siyaset çizgisini/anlayışını İstanbul Üniversitesi geleneğine yaklaştırmıştır. Bir anlamda Bölüm İstanbul okulunun takipçisi olmuştur.

Ancak, Bölüm, “Sosyal Politikada İstanbul Geleneğini” devam ettirirken, “farklı yaklaşım ve anlayışlara açık” yaklaşımıyla diğer sosyal politika anlayış/çizgi ve yaklaşımlarına yakın durmuş, bir anlamda Türkiye’de sosyal politika okulunun daha kapsayıcı ve kucaklayıcı bir çizgiye gelmesine katkıda bulunmaya çalışmıştır. Bu açıklık, Bölüme bir dinamizm de getirmiş sosyal politikanın istihdam, ücretler, gelir dağılımı, endüstri ilişkileri ve sosyal güvenlik gibi başat konuları yanında insan kaynakları ve çalışma sosyolojisinin yeni konuları Bölümün akademik çalışmalarında ağırlık kazanmıştır. Bölüm, sosyal politikanın farklı konularını birbirini bütünleyici/tamamlayıcı nitelikte olmak üzere çalışan akademisyen kadrosunun varlığı ile büyümüş ve gelişmiş kendine has değerler oluşturmaya başlamıştır.

Bursa Uludağ Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünün en dikkat çeken özelliklerinden biri de, Bölümün ilk kuruluş yıllarından itibaren var olan ve gelişen yakın ve samimi insani ilişkilerdir. Bu bakımdan Bölüm gerçek bir “aile” görüntüsü vermekte, bu da Bölümün akademik faaliyetlerinde işbirliğini güçlendirirken insani sorunların çözümünü de kolaylaştırmaktadır.

Kuruluşunun 50’nci yılında Bölüm, kendi büyüme ve gelişme dinamiklerine sahip yetkin bir bölüm haline gelmiştir. Ancak, 2016 yılından bugüne geçen 10 yıllık sürede akademik kadrosunu zenginleştirecek ve geliştirecek yeni araştırma görevlisi kadro

taahhüslerinin yapılmaması, daha uzunca bir süre Bölüme katkıda bulunabilecek iki öğretim üyesinin zamansız vefatı ve ilk kuşak öğretim üyelerinin kısa aralıklarla emekli olarak ayrılması Bölümün geleceğine yönelik akademik insan gücü planlaması imkanını daraltıcı bir etki yapmaktadır. Dönemsel, geçici bir durum olarak ortaya çıkan bu eşğin geçilmesi halinde Bölüm; Fakültesine, Üniversitesine ve Türk Sosyal Siyaset eğitimine katkıda bulunmaya devam edecek bir sinerjiye sahiptir.

KAYNAKLAR

Alper, Yusuf (2021). Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölüm Tarihi:Fakülte kurulmasına öncülük yapan bölüm, <https://www.uludag.edu.tr/ceko/bolum-tarihcesi-60229> (Erişim Tarihi, 13/01/2026).

Alper, Yusuf (2023). Akademi ve Sosyal Politika, 23. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Kongresi, 8-10 Eylül 2023, Bandırma-Balkesir.

Alper, Yusuf (2024). Sosyal Güvenlik Teorisi Ders Notları, Bursa Uludağ Üniversitesi, (Basılmamış ders notları).

Alper, Yusuf (2025). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi: Üniversite Kuran Fakülte, 50'nci Yıl Kitabı, <https://www.uludag.edu.tr/iibf/50-yil-kitabi-84577> (Erişim tarihi 13/01/2026).

Bursa Üniversitesi (1976). 1. Kuruluş Yıldamı Nedeniyle Bursa Üniversitesi, Bursa Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, Yayın No:2. Bursa.

Cam, Erdem (2012). ÇASGEM TARİHİ:1955-2011: Türkiye'de Sosyal Politika İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Yayın No:212. Ankara,

Ceylan, Ömer (2009). Türkiye'de Sosyal Siyasetin Oluşumunda Gerhard Kessler, Bursa Uludağ Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Ceylan, Ömer (2009). Türkiye'de Sosyal Siyasetin Oluşumunda Gerhard Kessler, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Yıl: 2009, Sayı:57, s.579-600.

Dereli, Toker (2018). Geçmişin Ayak İzleri, Prof. Dr. Toker Dereli'nin Anıları, TAEM, Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları-20. Ankara.

Gülmez, Mesut (2007). Sosyal Politika Biliminin Öncüsü Prof. Dr. Cahit Talas, ÇALIŞMA Toplum, Yıl:2007, Sayı:1. (s.23-26).

Güven, Hazal (2019). Türkiye'de Sosyal Siyasetin Öncülerinden Prof. Dr. Orhan Tuna, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi) Bursa.

88 Hanlein, Andreas. Hekimler, Alpay (2006). *Gerhard Kessler: Türkiye'de Sürgün Bir Alman Politikacı*, Çalışma-Toplum, Yıl:2006, Sayı:2, (s. 31-47).

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Hanlein, Andreas. Hekimler, Alpay (2006). *Gerhard Kessler: Türkiye'de Sürgün Bir Alman Politikacı*, Çalışma ve Toplum, Yıl:2006, Cilt:2, Sayı:9, (s.31-47).

İktisat Fakültesi (2026) İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Tarihçe, <https://iktisat.istanbul.edu.tr/tr/content/bolumler/tarihce> (Erişim tarihi 12/01/2026).

Karasu, Koray (2021). "Mülkiye'de İdari Alanda Akademik İşbölümü ve Örgütlenmedeki Yeri", (Editörler: Çelik, Orhan., Ç., Can U., Pekel, A.(2021). Türkiye'nin Modernleşme Süreci ve Mekteb-i Mülkiye, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:626.

Kessler, Gerhard (1945). *İçtimai Siyaset*, (Çeviren Orhan Tuna), Milli Mecmua Basımevi, İstanbul.

Kutal, Metin (2023). Sosyal Adalet Yolunda Bir Ömür: Anılar-Prof. Dr. Metin Kutal, Türk Metal Sendikası Araştırma Eğitim Merkezi-TAEM Yayınları:90, Ankara.

Kuter, Murat (2014). Belge ve Tanıkların Işığında Uludağ Üniversitesini Kuran Dernek, Uludağ Üniversitesi, Kent Tarihi ve Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KETAM), Bursa.

Makal, Ahmet (2008). "Çeyrek Yüzyılın İçinden Kendimize Bakmak: Kuruluşlarının 25. Yılında Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme" ÇALIŞMA ve Toplum, Yıl:2008, Sayı. 1. (s.11-25).

Sosyal Siyaset'ten Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkilerine 50 Yıl

Makal, Ahmet (2014). *Türkiye'de Akademiye Sosyal Politika Geleneğinin Doğuşu ve Gelişimi Üzerine Tarihsel Bir Yeniden Değerlendirme*, Çalışma ve Toplum, Yıl:2014, Sayı:2, (s.17-30).

Öçal, Mehmet., Korkmaz, Adem (2018). *Türkiye'de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümlerinin Mevcut Durumu ve Bölümlerin Karşı Karşıya Olduğu Sorunlara Bir Bakış*, Çalışma ve Toplum, Yıl:2018, Sayı:4. (s.1949-1985).

Talas, Cahit (1979). *Sosyal Ekonomi*, S Sayınları, Sevinç Matbaası, Ankara-1979.

Taşçı, Faruk (2019). *Sabahattin Zaim İle İktisat, Toplum ve Siyaset*, İstanbul İktisat Yayınları, İstanbul.

Tuna, Orhan (1963). Prof. Gerhard Kessler, Şahsiyeti ve Eserleri, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt:23, İstanbul. s. 5-23.

Tuna Orhan (1976). *Sosyal Siyaset*, İstanbul Üniversitesi Yayını, Fakülteler Matbaası, İstanbul.

Tuna, Orhan. Yalçıntaş, Nevzat (1981). *Sosyal Siyaset*, Der Yayınları, Güryay Matbaası, İstanbul.

Uludağ Üniversitesi (1985). 10. Yıl. 1985 Uludağ Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi Yayınları: Yayın No:1-007-120 Bursa.

Uludağ Üniversitesi (1986). *Uludağ Üniversitesi Kataloğu:1986-1987*. Uludağ Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1-008-0138. Bursa.

Uludağ Üniversitesi (1993). *Uludağ Üniversitesi Kataloğu:1993-1994*. Uludağ Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1-013-0236. Bursa.

Ulukardeşler, Ferruh (2014). Ferruh Ulukardeşler ile Söyleşi, (M. Kuter, Uludağ Üniversitesini Kuran Dernek), Uludağ Üniversitesi, Kent Tarihi ve Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (KETAM).Bursa.

Vikipedi (2026). Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, https://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara_%C3%9Cniversitesi_Siyasal_Bilgiler_Fak%C3%BCltesi (Erişim tarihi 13/01/2026).

Zaim, Sabahattin (2007). *“İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünün Tarihçesi ve Gelişimi”*, Sosyal Siyaset Konferansları, Yıl:2007, Sayı:52, (s. 321-336).

EXTENDED SUMMARY

Bursa Uludağ University's Department of Labor Economics and Industrial Relations (ÇEEL) began its educational activities as the third department in Turkey to offer social policy education, following those in Istanbul and Ankara. In the department's early years, all courses were taught by faculty members from the Department of Social Policy at Istanbul University's Faculty of Economics; consequently, the department adopted a social policy approach closely aligned with the Istanbul school of thought. Over the past 50 years, the department has made multifaceted contributions to social policy education at the local, regional, and national levels, establishing itself as one of the most advanced and active Labor Economics and Industrial Relations departments among the 30 such departments – all located at state universities.

90

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Bursa University was established as the second major university in the Marmara Region outside of Istanbul. The university was founded on April 11, 1975, under Law No. 1873 titled "*Law on the Establishment of Four Universities*," and pursuant to Article 3 of the Law, the "*Faculty of Economics and Social Sciences (İSBF)*" was established as the second faculty at Bursa University, and along with the Faculty of Medicine, it attained the status of a founding faculty of the university. The Faculty of Economics and Social Sciences was established under the auspices of the Faculty of Economics at Istanbul University, and its entire faculty consisted of faculty members from the Faculty of Economics who were assigned to the new institution. The Faculty. The faculty's first founding dean, Prof. Dr. Ali Özgüven, is also a faculty member at the Faculty of Economics.

Bursa University's Faculty of Economics and Social Sciences became the third institution in Turkey to offer education in social policy. As the university's second faculty – and the one that facilitated the university's establishment – the Faculty of Economics and Social Sciences included four departments, one of which was the Department of Social Policy and Cooperativism. Thus, Bursa University became the third university in Turkey to offer education in social policy, following Ankara and Istanbul. Three key factors influenced the decision to name the department the Department of Social Policy and Cooperativism and to include "cooperativism" alongside "*social policy*." The first of these relates to the fact that, in the 1970s, more than half of Turkey's population lived in rural areas, and the importance of cooperativism for rural development. The special emphasis placed on cooperativism as a social policy tool for rural development in the First Five Years Development Plans elevated cooperativism to one of the most effective tools of social policy in the broadest sense, leading to its inclusion in the department's name. The second factor was Prof. Dr. Orhan Tuna's insistence on cooperative education and the work of Prof. Dr. Haşmet Başar, one of the department's first tenured faculty members, particularly regarding cooperatives. The third factor was the

Faculty's differentiation from the program of the Academy of Economic and Commercial Sciences, which offered economics and business education in Bursa during the same years.

The 1981-1982 academic year marked the beginning of a new era in social policy education at the Faculty and the Department, as they began offering graduate-level education in addition to undergraduate programs. Until that time, assistants on the ISBF faculty had been pursuing graduate education at the Istanbul University Faculty of Economics; however, in the 1981-1982 academic year, the Faculty launched its own graduate programs for the first time for the Departments of Business Administration, Social Policy, and Cooperatives. *The first students of the graduate program, which began as an "integrated doctoral program" in alignment with the program of the Faculty of Economics at Istanbul University, were Yusuf Alper, Tahir Baştaymaz, Mustafa Aykaç, Serpil Aytaç, and Algun Çifter.*

With the Higher Education Law No. 2547 dated November 6, 1981, and the "Decree Law on the Organization of Higher Education Institutions" No. 41 dated July 20, 1982, issued pursuant to the provisions of this Law, higher education in Turkey underwent a fundamental transformation; Bursa University, the Faculty of Economics and Social Sciences, and the Department of Social Policy and Cooperatives were among the higher education institutions most affected by these changes. Indeed, to reinforce Bursa University's status as a regional university, its name was changed to Uludağ University, and all higher education institutions in Bursa and Balıkesir were incorporated into the university. The Faculty of Economics and Social Sciences, which offered education in closely related fields unique to Bursa University, along with the Bursa School of Economics and Commerce,

The 1981-1982 academic year marked the beginning of a new era in social policy education at the Faculty and the Department, as they began offering graduate-level education in addition to undergraduate programs. Until that time, assistants on the ISBF faculty had been pursuing graduate education at the Istanbul University Faculty of Economics; however, in the 1981-1982 academic year, the Faculty launched its own graduate programs for the first time for the Departments of Business Administration, Social Policy, and Cooperatives.

With the Higher Education Law No. 2547 dated November 6, 1981, and the "Decree Law on the Organization of Higher Education Institutions" No. 41 dated July 20, 1982, issued pursuant to the provisions of this Law, higher education in Turkey underwent a fundamental transformation; Bursa University, the Faculty of Economics and Social Sciences, and the Department of Social Policy and Cooperatives were among the higher education institutions most affected by these changes. Indeed, to strengthen Bursa

University's status as a regional university, its name was changed to Uludağ University, and all higher education institutions in Bursa and Balıkesir were incorporated into the university. The Faculty of Economic and Social Sciences and the Bursa Faculty of Economic and Commercial Sciences, which offered education in closely related fields and were specific to Bursa University, were merged under the name Faculty of Economics and Administrative Sciences (İİBF)

The university reform, which resulted in the Department's name being changed to ÇEEİ, also affected the main fields of study established in place of the department chair system, and four core main fields of study were designated for the ÇEEİ departments. These main fields of study are:

- *Labor Economics*
- *Management and Work Sociology*
- *Department of Management and Work Psychology*
- *Department of Labor Law and Social Security Law*

The Department's determination of these major fields of study has once again confirmed that social policy education is a multidisciplinary and interdisciplinary field.

In the early 2000s, as discussions regarding the restructuring of universities intensified, debates surrounding the Labor Economics and Industrial Relations (LEIR) departments also grew more intense. These debates initially began with the Higher Education Council (YÖK) administration itself expressing the view that LEIR departments were unnecessary and should be closed, rather than stemming from the departments' internal dynamics. For a long time, the fear of closure hung over the departments like the "Sword of Damocles," and in this environment, the departments found themselves embroiled in a struggle for survival. Another development that thrust the ÇEEİ departments into this struggle for survival and placed them in a defensive position.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ
BİLİMLER FAKÜLTESİ İŞLETME BÖLÜMÜNÜN 50 YILLIK
KURUMSAL YOLCULUĞU

Erkan ÖZDEMİR¹ Halis ERTÜRK²,
Ümit GÜCENME GENÇOĞLU³

ÖZ

Bu çalışma, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) bünyesinde yer alan İşletme Bölümünün kuruluşundan günümüze uzanan kurumsal gelişim sürecini tarihsel bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır. Sözlü tarih ve tanıklık ile yazılı doküman incelemesi yöntemleri kullanılarak kaleme alınan bu çalışma; Bölümün akademik yapılanması, eğitim-öğretim faaliyetleri, yükseköğretim sistemi içindeki tarihsel dönüşümü, yapılan etkinlikler ve elde edilen başarıları çerçevesinde hazırlanmıştır. Yükseköğretim Kanunu 4 Kasım 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. 1983 yılında Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun'un 20 maddesinin e fıkrası gereğince Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ile Bursa İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi beşeri ve maddi kaynakları aynı çatı altında birleştirilerek, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi oluşturulmuştur. İktisadi ve İdari Bilimler

¹ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Prof. Dr. Erkan Özdemir, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, eozdemir@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0903-7638

² Prof. Dr. Halis Ertürk (Emekli Öğretim Üyesi), Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, halisrtrk@gmail.com, ORCID: 0009-0001-7550-8517

³ Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu (Emekli Öğretim Üyesi), Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, umitgucenme@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8034-9063

Fakültesi çatısı altında toplam yedi bölüm oluşturulmuş olup bu bölümlerden biri de İşletme Bölümüdür. Fakülte'deki diğer bölümler gibi İşletme Bölümünde de uzun yıllar örgün ve ikinci öğretim olmak üzere ikili eğitim verilmiştir. İkinci öğretime öğrenci alımı 2023 yılı güz dönemi öncesinde sonlandırılmıştır. Türkçe İşletme Bölümünün yanı sıra 2018 yılında İngilizce İşletme programı açılmıştır. Bu programla birlikte İşletme Bölümü aktif olarak iki lisans programına sahip olarak eğitim-öğretime devam etmektedir. İşletme Bölümü, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde (SBE) Anabilim Dalı olarak temsil edilmektedir. Şubat 2026 itibarıyla, İşletme Anabilim Dalı tarafından sunulan lisansüstü programlar şunlardır: İşletme Tezli Yüksek Lisans, İşletme Doktora, Yönetim Organizasyon Tezli Yüksek Lisans, Yönetim Organizasyon Doktora programlarının yanı sıra İşletme Tezsiz Yüksek Lisans, Yönetim ve Organizasyon Tezsiz Yüksek Lisans, İşletmelerde Finansal Yönetim Tezsiz Yüksek Lisans ve yeni açılan Pazarlama Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans programlarıdır. Bursa ili başta olmak üzere ülkemizin dört bir yanında binlerce lisans ve lisansüstü mezuna sahip bölümümüz, ülkemize değer katma misyonuyla hizmetlerini sürdürmektedir.

94

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Anahtar Kelimeler: İşletme Bölümü, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Lisans Eğitimi, Lisansüstü Eğitim.

**THE 50 - YEAR INSTITUTIONAL JOURNEY OF THE
DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION,
FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE
SCIENCES, BURSA ULUDAĞ UNIVERSITY**

ABSTRACT

This study aims to examine the institutional development process of the Department of Business Administration, which is part of the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Bursa Uludağ University, from its establishment to the present day, from a historical perspective. This study, written using oral history, testimonies, and written document analysis methods, is prepared within the framework of the Department's academic structure, educational activities, historical transformation within the higher education system, events held, and achievements obtained. The Higher Education Law came into force on 4 November 1981. In 1983, pursuant to sub-paragraph (e) of Article 20 of the Law on the Amendment and Adoption of Decree-Law No. 41 Concerning the Organisation of Higher Education Institutions, the Bursa University Faculty of Economics and Social Sciences and the Bursa Academy of Economic and Commercial Sciences were merged under a single umbrella, combining their human and material resources, the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Uludağ University was established. A total of 7 departments were established under the Faculty of Economics and Administrative Sciences, including the Department of Business Administration. Like other departments in the faculty, the Business Administration Department has offered a dual education program for many years, consisting of both daytime and evening classes. Student admissions for the evening program were discontinued before the fall semester of 2023. In addition to the Turkish Business Administration program, an English Business Administration program was launched in 2018. With this program, the Department of Business Administration continues to provide education through two active undergraduate programs. The Department of Business Administration is represented as a Department within the Institute of Social Sciences. The graduate programs offered by the Department of Business Administration as of February 2026 are as follows: Master's in Business Administration (with thesis), Doctorate in Business Administration, Master's in Management and Organization (with thesis), Doctorate in Management and Organization, as well as Master's in Business Administration (without thesis), Master's in Management and Organization (without thesis), Master's in Financial Management in Businesses (without thesis), and the newly established Master's in Marketing Management (without thesis). Our department, which has thousands of undergraduate

and postgraduate graduates throughout our country, especially in Bursa province, continues its services with the mission of adding value to our country.

Keywords: Department of Business Administration, Bursa Uludağ University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Undergraduate Education, Postgraduate Education.

1. GİRİŞ

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde faaliyet gösteren İşletme Bölümünün kurumsal temelleri, 16 Kasım 1970 tarihinde “Bursa Akademisi” adıyla kurulan yükseköğretim yapısına dayanmaktadır. Sınırlı bütçe ve insan kaynağı imkânlarıyla başlatılan eğitim-öğretim faaliyetleri, kuruluş yıllarında İstanbul ve Eskişehir’den görevlendirilen öğretim üyelerinin katkılarıyla yürütülmüştür.

1971 yılında yürürlüğe giren yasal düzenlemelerle Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi kurumsal yapısını tamamlamış, akademik kadrosunu güçlendirmiş ve bölgesel ölçekte önemli bir yükseköğretim kurumu hâline gelmiştir. Bu süreç, ilerleyen yıllarda Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin ve bünyesindeki bölümlerin şekillenmesine zemin hazırlamıştır.

Yükseköğretim Kanunu 4 Kasım 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. 1983 yılında ise *Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun*’un 20. maddesinin (e) fıkrası gereğince Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ile Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin beşerî ve maddi kaynakları aynı çatı altında birleştirilerek, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi oluşturulmuştur. İşletme Bölümü; Uludağ Üniversitesi bünyesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi çatısı altında toplam yedi bölümden biri olmuştur. Bu dönemde İşletme Bölümü, “Muhasebe ve Finansman”, “Yönetim ve Organizasyon” ile “Üretim Yönetimi ve Pazarlama” olmak üzere üç anabilim dalı yapısıyla akademik faaliyetlerine başlamıştır.

Uludağ Üniversitesi için inşa edilen Görükle Kampüsünün 1983 yılında tamamlanmasıyla birlikte farklı kurumlardan gelen akademik kadrolar aynı çatı altında toplanmıştır. İşletme Bölümü, fakültenin diğer bölümleriyle birlikte buradaki yeni binasında eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır. Bu dönem, bölümün kurumsal kimliğinin güçlenmesi ve akademik yapılanmasının istikrar kazanması açısından önemli bir aşama olmuştur.

18 Mayıs 2018 tarih ve 30425 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7141 sayılı "Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Uludağ Üniversitesi adı "Bursa Uludağ Üniversitesi" olmuştur. (Bursa Uludağ Üniversitesi Tarihçe, <https://www.uludag.edu.tr / tarihce-69488>, Erişim tarihi: 03.02.2026)

Bu çalışmada, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) İşletme Bölümünün kuruluşundan günümüze uzanan kurumsal gelişim süreci ve 50. yılındaki mevcut durumu ele alınmaktadır. Bu çalışma ile bölümün akademik yapılanma sürecinin, eğitim-öğretim anlayışındaki dönüşümlerin, Türkiye yükseköğretim sistemi içindeki konumunun, günümüzdeki durumunun ve geleceğe ilişkin planlamalarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümünün kurumsal açıdan dününü, bugünü ve yarınını ayrıntılı bir biçimde ortaya koyan bu çalışmayla Bursa Uludağ Üniversitesinin 50. yılında İşletme Bölümünün kurumsal hafızasına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Çalışmanın devamında ilk olarak yöntem açıklanmış ve sonrasında İşletme Bölümünün kuruluş ve gelişim aşamaları, bölüm tarafında sunulan hizmetler, akademik kadro ve özellikleri, kurumsallaşma sürecinde gerçekleştirilen faaliyetler ve bölümün başarıları ele alınmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde bu çalışmada ele alınan bilgiler değerlendirilmiş ve geleceğe yönelik planlamalar paylaşılmıştır.

2. YÖNTEM

Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümünün kurumsal açıdan gelişimini ele alan bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma verileri sözlü tarih araştırması ve yazılı dokümanların (kurumsal iç kaynaklar ve dışa açık kaynaklar ile web’deki arşiv belgeleri) incelenmesiyle toplanmıştır. İşletme Bölümünün ilk dönemlerine ilişkin bilgiler; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile İşletme Bölümünün kuruluş sürecinde aktif rol alan, üç dönem İşletme Bölüm Başkanlığı ve iki dönem İİBF Dekanlığı görevlerini yürütmüş olan emekli öğretim üyemiz Prof. Dr. Halis Ertürk’ün sözlü ve el yazılı tanıklığına dayanmaktadır. Bir diğer

ifadeyle Bölümün kuruluş sürecindeki bilgiler sözlü tarih anlatısı-tanıklık temelli kurumsal kayıt yöntemine göre toplanmıştır. Bu noktada ilgili kanunlar ve mevzuat maddeleri de kontrol edilmiştir. İşletme Bölümünün ilk dönemlerine ilişkin bilgiler önceki dönemlerde iki kez İşletme Bölüm Başkanlığı yapmış olan emekli öğretim üyemiz Prof. Dr. Ümit Gücenme Gençoğlu tarafından makale taslağı haline getirilmiştir. Mevcut dönem ve sonrasına ilişkin kurumsal iç bilgi ve belgeler ile dışa açık kaynaklar Prof. Dr. Erkan Özdemir tarafından derlenerek makaleye son şekli verilmiştir. İç ve dış veri kaynakları kapsamında, üniversitenin web sayfalarında yer alan bilgiler, faaliyet raporları, bölüm tanıtım dokümanları, UKEY kalite modülüne girilen bölüm etkinlik kayıtları, Bursa Uludağ Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi (AVESİS) kayıtları, YÖK kayıtları, YÖK Atlas verileri ve Resmî Gazete kararlarından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler kronolojik sınıflandırma ve tematik yorumlama yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

3. İŞLETME BÖLÜMÜNÜN KURULUŞ VE GELİŞİM SÜRECİ

3.1. Akademi Dönemi

Fakülte ve bölümün oluşum sürecine ilişkin olarak aktarılan bu çalışmanın ilk kısımları sözlü tarih çalışması kapsamında bölümümüz emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Halis Ertürk tarafından kaleme alınmıştır. Halis Ertürk'ün belirttiğine göre bölümün faaliyete geçmesi, 16 Kasım 1970 Pazartesi günü saat 14.00'te akademide ön kayıt amacıyla öğrenci dilekçelerinin alınmasıyla başlamıştır. Bu tarihte, "Bursa Akademisi" adı altında bütçesi ve kadrosu dışardan temin edilen bir yükseköğretim kurulu kurulmuş ve 300 kontenjan belirlenmiştir. 12 Aralık 1970 açılış dersi ile öğretimdeki dersler İstanbul ve Eskişehir'den görevlendirilen hocalar tarafından verilmeye başlanmıştır. Dersler başlamasına rağmen başvuran öğrenci sayısı fazla olduğu için kontenjan 150 kişi daha artırılmış, puanlar düşürülmüş ve toplam 450 öğrenci kuruma kayıt yaptırmıştır. Bütçe ve kadro eksikliği nedeniyle Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (Bursa İTİA) için önce Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine beş asistan kadrosu tahsis edilmiştir. Yapılan yabancı dil sınavının ardından 1 Ocak 1971'de dört asistan Eskişehir İktisadi ve

Ticari İlimler Akademisi (İTİA) kadrolarına atanarak Bursa'da görevlendirilmiştir. Bu kapsamda İktisat Kürsüsüne İlhan Uludağ, Maliye Kürsüsüne Nihat Edizdoğan, İşletme Kürsüsüne Güngör Önal, Muhasebe Kürsüsüne de Halis Ertürk atanmıştır (Ertürk, 2025).

1971 yılının Eylül ayında 7334 sayılı Akademiler Kanunu'na eklenen bir madde ile Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (Bursa İTİA) kuruluşunu tamamlamış, bütçesi ve kadrosu olduğu için Eskişehir İTİA'daki asistanların yanı sıra Tuğrul Dirimtekin ve Sabri Astarlıoğlu da kadroya atanmıştır. Öğretim üyeleri olarak Prof. Dr. Yusuf Ziya Binatlı, Doç. Dr. Erhan Kotar ve Prof. Dr. Vural Fuat Savaş "Akademi Reisi" görevine getirilmiştir (Ertürk, 2025).

100

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

1970-1971 öğretim yılında kaydedilen dört yüz elli öğrenciden üçüncü sınıfa geçenler, İktisat, İşletme ve Muhasebe-Vergi uzmanlığı olmak üzere üç uzmanlık alanından birini seçerek, üç ayrı kürsü öğrencisi oluşturulmuştur. 1971-1972 Eğitim Öğretim yılına başlarken ise derslerin 18.00'den sonra yapılması koşuluyla ikinci (gece) öğretim açılarak öğrenci kabul edilmiştir (Ertürk, 2025).

Bursa İTİA, hem gündüz hem de gece öğretimini, kadrosundaki ve dışarıdan gelen öğretim üyeleriyle yürütmüştür. Bu arada 1971-1972 öğretim yılı başlarken Akademi Reisi olan Prof. Dr. Halil Dirimtekin görevini bırakmış ve yerine Prof. Dr. Vural Fuat Savaş atanmıştır. Prof. Dr. Vural Fuat Savaş kadroyu oluşturmak için doktorasını yapmış veya yapmamış asistan kadroları ilan etmiş, mevcut altı asistanın yanına on bir asistan daha alınarak toplam asistan kadrosu on yediye yükseltilmiştir. Ayrıca 1972 yılında bir İş İdaresi Enstitüsü kurularak yüksek lisans düzeyinde eğitime başlanmıştır (Ertürk, 2025).

Akademi 1974 yılında, iktisat alanında dokuz, işletme alanında yüz ön üç, muhasebe ve vergi alanında elli iki öğrenci olmak üzere toplam yüz yetmiş dört öğrenci ile ilk mezunlarını vermiştir. İkinci öğretim programı ise bu dönemde henüz mezun vermemiştir. 1975 yılına gelindiğinde yeterli akademik kadronun oluşmasıyla birlikte dört yıllık Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu açılmıştır. Bu dönemde öğretim elemanı kadrosu İktisat'ta on iki, İşletme'de on bir, Maliye'de beş, Hukuk'ta dört ve İstatistik ve Matematik'te dokuz, Muhasebe'de sekiz olmak üzere toplam kırk yedi öğretim elemanına ulaşmıştır. İşletme Kürsüsünde, Prof. Dr. Doğan Bayar, Prof. Dr. İlhan

Cemalcılar, Doç. Dr. İnal Cem Aşkun, Doç. Dr. Yusuf Aksu, Dr. Zeyyat Sabuncuoğlu, Dr. Tuncer Tokol, Dr. Güngör Önal, Dr. Sabri Astarlıoğlu, Asistan Bilal Murat Özgüven, Asistan İsmet Barutçugil görev almıştır. Muhasebe Kürsüsünde ise, Prof. Dr. Sabri Bektöre, Prof. Dr. Erhan Kotar, Dr. Halis Ertürk, Dr. Abdullah Gür, Dr. Cengiz Amcaoğlu, Asistan Turgut İyioğlu, Asistan Tuğrul Dirimtekin, Asistan Hakkı Soydan yer almıştır (Ertürk, 2025).

3.2. Üniversite Dönemi

Yeterli kadroya sahip olan Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde, Uludağ Üniversitesi olarak isimlendirilen üniversiteleşme süreci kapsamında iki fakülte kurulmuştur. Üniversite statüsü kazanabilmek için en az iki fakültenin bulunması gerektiğinden 1978 yılında İktisat ve İşletme fakülteleri kurulmuş; kürsüleri oluşturulup dekan atamaları yapılmıştır. 26 Temmuz 1982 tarihine kadar faaliyetlerini sürdüren akademinin gündüz ve gece bölümü öğrencileri ile Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksekokulu öğrencileri bu iki fakülteye kaydedilmiş ve öğrenciler kendi yönetmelikleri çerçevesinde öğrenimlerine devam etmişlerdir (Ertürk, 2025).

1975 yılında Akademi bünyesinde bu çalışmalar sürerken, yeni bir üniversite kurma yönündeki girişimler de sona yaklaşmıştır. Bu kapsamda, 1970 yılında "Bursa Üniversitesi" adıyla İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine elli öğrenci kaydedilmiş ve her yıl elli yeni öğrenci alınarak bu öğrenciler öğrenimlerini İstanbul'da sürdürmüştür. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinin desteğiyle Bursa'da bir İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi kurulmasına yönelik çalışmalar tamamlanmıştır (Ertürk, 2025).

1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'na (1973) eklenen bir madde ile Bursa Tıp Fakültesi ile İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi kurulmuş, bu iki fakülte ile birlikte Bursa Üniversitesi oluşturulmuştur. Tıp Fakültesinin daha önce İstanbul'da öğrenim gören öğrencileri ise isteğe bağlı olarak Bursa'ya gelmişlerdir. Ziraat Okulu bünyesinde faaliyet göstermesi planlanan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesine 1975-1976 yılında öğrenci alınmış ve bölümlerden biri "İşletme" olmak üzere bölüm için kadro oluşturulmaya başlanmıştır. Görüldüğü üzere kuruluş sürecinde İşletme alanı yalnızca bir ders

olarak değil, kürsü, fakülte ve bilim dalı olarak yer almıştır (Ertürk, 2025).

1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu kabul edilmiş ve bu kanun kapsamında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) oluşturulmuştur. YÖK çalışmalarına başlamış ve bu çalışmalarını 20 Temmuz 1982 yılında bitirerek 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin çıkarılmasını sağlamıştır. Bu kararname ile 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu, 7334 sayılı Akademiler Kanunu ve eğitim-öğretime ilişkin diğer birçok yasal düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır. 41 sayılı Kararname'ye göre tüm üniversitelerde İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri kurulması öngörülmüş, İstanbul Üniversitesi bünyesindeki İşletme ve İktisat Fakültelerinin mevcut yapılarıyla faaliyetlerini sürdürmesine karar verilmiştir. Kurulacak fakültelerde uygun görüldüğü takdirde yedi bölüm açılması ve bu bölümlerin altında anabilim dalları ile bunlara bağlı bilim dalları oluşturulması planlanmıştır. Ayrıca mevcut öğretim elemanlarının intibak işlemlerinin bölüm ve anabilim dalları temelinde yapılması kararlaştırılmıştır. Bu dönemde yardımcı doçent kadrolarına en az doktora derecesine sahip öğretim elemanlarının atanabileceği, lisansüstü programların fakültelerden alınarak enstitüler bünyesinde yürütülmesi ve derslerin enstitü kadrolarıyla gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Enstitülere alınan araştırma görevlileri 50. maddeye göre bursiyer öğrenci olacak, 33. maddeye göre ise fakültelere asistan alınacaktır. Bu dönemde profesörlük kadrosuna atanabilmek için rotasyon uygulaması getirilmiştir. Yine bu dönemde üniversitelerde eğitim-öğretimin idaresinin %60'ının YÖK tarafından belirlenen yönetmelik ve uygulamalar çerçevesinde yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu dönemde 2547/5 maddesindeki "Tüm fakültelerde 8 yarıyıl okutulacak, YÖK'ün belirlediği kredi saatleri dışında boş zamanlara göre dal dersleri koyulabilecek." gibi emredici hükümler fakülteleri zorlamaya başlamıştır (Ertürk, 2025).

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, 26 Temmuz 1982/41 sayılı Kararname ile kurulmuş, iş dünyasında hizmet veren her türlü kurum ya da kuruluşların finans, muhasebe, yönetim, pazarlama, üretim ve insan kaynakları gibi konularda yetkin elemanların yetiştirileceği, işleyen ve işletilen ekonomik bir ünite vizyonu ile yola çıkmıştır. Yeni yol haritası ile yola çıkarken bölüm öğretim elemanları olarak 28 kişiyle akademik yolculuğa başlanmıştır. Bu dönemdeki 28 kişilik akademik kadro; bir profesör, yedi doçent, beş yardımcı doçent ve on beş

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

araştırma görevlisinden oluşmaktadır. 1982-1983 Eğitim öğretim yılındaki kadro zenginliği aşağıdaki gibidir: (Ertürk, 2025)

Prof. Dr. Erhan Kotar	Yrd. Doç. Dr. Bilal M. Özgüven	Arş. Gör. Melih Erdoğan
Doç. Dr. Halis Ertürk	Yrd. Doç. Dr. Mustafa Ünal	Arş. Gör. Hakkı Taşdemir
Doç. Dr. Tuncer Tokol	Yrd. Doç. Dr. Hasan Pulaşlı	Arş. Gör. Fikri Pala
Doç. Dr. Zeyyat Sabuncuoğlu	Arş. Gör. Ömer Akat	Arş. Gör. Yılmaz Akın
Doç. Dr. Göngör Önal	Arş. Gör. Ali Ceylan	Arş. Gör. Erhan Kocabaş
Doç. Dr. Sabri Astarlıoğlu	Arş. Gör. İbrahim Lazol	Arş. Gör. Halil Cantekin
Doç. Dr. Tuğrul Dirimtekin	Arş. Gör. İbrahim Babayiğit	Arş. Gör. Ümit Gücenme
Doç. Dr. Zekai Yılmaz	Arş. Gör. Salih Durer	Arş. Gör. Bülent Türtat
Yrd. Doç. Dr. Adem Çabuk	Arş. Gör. Nihat Gülçimen	
Yrd. Doç. Dr. Hakkı Yavuz Soydan	Arş. Gör. İsmail Efil	

Yükseköğretim Kurulu tarafından bölümdeki anabilim dalları; Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı ve Kooperatifçilik Anabilim Dalı olarak belirlenmiştir. YÖK'e göre, bölümde bir bölüm başkanı ile bölüm başkan yardımcıları ve her anabilim dalında anabilim dalı başkanları bulunması gerekmektedir. Bölüm başkanı ile anabilim dalı başkanlarından oluşan Bölüm Kurulu oluşturulacaktır. Bölüm Kurulunda eğitimin uygulanmasına ilişkin tüm işlemlerin kararları alınır ve Fakülte Kuruluna sunulur. Fakülte kurulu, dekan başkanlığında seçilmiş üç profesör, seçilmiş iki doçent ve seçilmiş bir yardımcı doçentten oluşturulur. Ayrıca akademik bölüm kurullarında ilgili bölümde fiilen görev yapan tüm öğretim elemanları bu kurulun üyeleridir. Kurul başkanı, bölüm başkanıdır (Ertürk, 2025).

41 sayılı Kararname yürürlüğe girdiğinde, akademideki İşletme Fakültesi öğretim elemanları (profesör, doçent, yardımcı doçent ve araştırma görevlileri) ile İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesindeki İşletme Bölümü öğretim elemanlarının, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü kadrolarına intibakları yapılmıştır. Buradaki okutmanların intibakları ise Rektörlük bünyesinde kurulan bölümlere yapılmıştır (Ertürk, 2025).

103

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Öğrenciler açısından duruma bakıldığında, değişik yönetmeliklerle işlem görerek 1982 yılına kadar gelmiş olan aşağıdaki gruplar tek yönetmelik altında toplanmıştır: (Ertürk, 2025)

- İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi öğrencisi olup bir tarafa uyumu sağlanmamış öğrenciler,
- İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İşletme Fakültesi öğrencileri,
- İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencileri,
- Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulu İşletme öğrencileri.

Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesindeki tüm öğrencilerin eğitim-öğretim süreçleri, fakültenin "Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği" çerçevesinde düzenlenmiştir. Ayrıca farklı kurumlardan gelen öğrencilerin aldıkları derslere yönelik muafiyet işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin toplam öğrenci sayısı kısa sürede 4.500'e ulaşmıştır. Bölüm uygunluğu olmayan öğrencilere, bölüm seçme serbestliği tanınmış ve tercih ettikleri bölüme göre muafiyet işlemleri yapılmıştır. Bu öğrenci envanterinden en yüksek payı ise İşletme Bölümü almıştır (Ertürk, 2025).

1982-1983 Eğitim-Öğretim yılı başlarken, öğrencilerin hangi dersleri alacağı ve hangi bölümde öğrenim göreceği belirlenmiştir. Ancak bu dönemde çeşitli uygulama sorunları ortaya çıkmıştır. Sekiz yarıyıl 5 i dersleri okutulacağından ve kredi saat limiti her yarıyıl için 26 saat olarak belirlendiğinden ve bazı bilim dalı derslerinin belirli bölümlere yerleştirme işleri YÖK tarafından yapıldığından, okutulması gereken ders saatleri programlarda yer alamamıştır. Bu sıkıntıyı giderebilmek üzere dönemin Marmara Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Orhan Oğuz tarafından tüm İİBF dekanlarından oluşan bir kurul kurularak, İİBF'lerde uygulanacak kredi saatleri ve bu kredi saatlerinde hangi bilim dalı derslerinin okutulacağı düzenlenmesi çalışmalarına başlanmıştır. 1982-1983 eğitim-öğretim yılında İşletme Bölümünde bir profesör, sekiz doçent, beş yardımcı doçent, dokuz araştırma görevlisi görev almış; bu öğretim elemanları hem bölüm derslerini hem de

diğer bölümler tarafından alınması uygun görülen dersleri yürütmeye başlamışlardır (Ertürk, 2025).

Kadro sayısı sınırlı olmasına rağmen, yıllar boyunca İşletme Bölümünün lisans ve yüksek lisans derslerinde herhangi bir aksama yaşanmamıştır. Bilim dalında öğretim elemanı bulunmayan dersler, dışarıdan görevlendirilen öğretim üyesi veya öğretim görevlileri tarafından yürütülerek sürdürülmüştür. Ayrıca İşletme Bölümü tarafından 1984 yılında kurulan Bursa Meslek Yüksekokuluna ve Uludağ Üniversitesine bağlı olarak kurulan Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine kuruluş sürecinin gerçekleştiği ilk yıllarda destek sağlanmıştır (Ertürk, 2025).

3.3. İşletme Bölümünün Mevcut Dönemi

İşletme Bölümünün günümüzdeki yapısı 1982 yılında oluşmuştur. Zaman içinde örgün öğretim ve ikinci öğretim düzeyinde eğitim-öğretim veren İşletme Bölümündeki akademik faaliyetler Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalı, Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı şeklinde 5 Anabilim dalı bünyesinde günümüzde de sürdürülmektedir.

18 Mayıs 2018 tarihinde 7141 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 6. maddesi ile birçok üniversitenin isminde değişiklik yapılmıştır. Bu kanun ile 28 Mart 1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun 20. maddesinin başlığında ve birinci fıkrasında yer alan "Uludağ Üniversitesi" ibareleri "Bursa Uludağ Üniversitesi" şeklinde değiştirilmiştir (7141 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 2018). Üniversitemizin adı artık Bursa Uludağ Üniversitesi olmuştur.

İşletme Bölümü içerisinde önemli kırılma noktalarından birisi Türkiye'deki tüm üniversitelerde olduğu gibi üniversitemizde de ikinci öğretim programlarının kapatılması ve 2023-2024 eğitim öğretim yılından itibaren ikinci öğretime öğrenci alınmaması olmuştur. 1971-1972 eğitim öğretim yılında başlayan bu ikinci öğretim uygulaması elli iki yıl sonra sona ermiştir. İkinci öğretimde bulunan mevcut öğrenciler mezun olana kadar ikinci öğretim dersleri her yıl azalarak devam etmektedir. 2027-2028 eğitim öğretim yılında ise ikinci öğretim derslerinin bitmesi öngörülmektedir.

İşletme Bölümünü ve eğitim kalitesini etkileyebilecek kırılma noktalarından bir diğeri ise 2025-2026 eğitim-öğretim yılında Türkiye çapındaki birçok bölümde olduğu gibi Türkçe İşletme Bölümüne tahsis edilen öğrenci kontenjanının azaltılması olmuştur. 2023 ve 2024 yıllarında 150 olan Türkçe İşletme Bölümü öğrenci kontenjanı %33,3 düzeyinde azaltılarak 2025 yılında 100'e düşürülmüştür. İngilizce İşletme Bölümünde ise bir önceki yıla göre bir değişiklik yapılmamış ve 50 kontenjanla devam edilmiştir.

Lisansüstü düzeyde İşletme Bölümü Sosyal Bilimler Enstitüsünde anabilim dalı olarak temsil edilmektedir. İşletme Anabilim Dalı olarak 2000 yılları öncesinde Tezli İşletme Yüksek Lisans ve İşletme Doktora programları bulunmaktadır. 1999 yılında İşletme Tezsiz Yüksek Lisans programı açılmıştır. 2010'lu yıllardan sonra ise İşletmelerde Finansal Yönetim Tezsiz Yüksek Lisans, Yönetim Organizasyon Tezsiz Yüksek Lisans, Yönetim Organizasyon Tezli Yüksek Lisans ve Yönetim ve Organizasyon Doktora programları açılmıştır. 2025 yılında yapılan yeni başvuru ile Pazarlama Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı da açılmıştır. Bu programa öğrenci alımı 2026 yılı için planlanmıştır. Yönetim Organizasyon Tezli Yüksek Lisans programına ise son yıllarda öğretim üyelerinin ders yoğunluğu nedeniyle kontenjan verilememektedir.

2010-2018 arası yıllarda lisans düzeyinde İngilizce İşletme programı, lisansüstü düzeyde ise Yönetim Organizasyon Tezli Yüksek Lisans ve Yönetim Organizasyon Doktora programları ile İşletmelerde Finansal Yönetim Tezsiz Yüksek Lisans, Yönetim Organizasyon Tezsiz Yüksek Lisans programları açılmıştır. Bu yeni programlarla İşletme Bölümü, ihtiyaçları farklı olan potansiyel lisansüstü öğrencilere daha uzmanlaşmış konularda bir öğrenim olanağı sağlamıştır. Yine bu dönemde ülkemizde ve üniversitemizde Erasmus, Mevlana, Farabi gibi uluslararası ve ulusal değişim programları da uygulanmaya başlamıştır. Bölüm öğrencilerimiz ve öğretim elamanlarımız bu tür programlardan faydalanmaya başlamıştır. Bu dönem, bölüm açısından farklılaşma ve uluslararasılaşma dönemi olarak ifade edilebilir.

Üniversitenin 2018 yılında gerçekleşen isim değişikliği, otomasyon sistemlerinin daha yaygın kullanılması ve araştırma üniversitesi hedefi, bölümün kurumsallaşma sürecine de hız vermiştir. Ancak bu dönemde yaşanan Covid 19 pandemisi bazı çalışmaların kesintiye

**Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu**

uğramasına veya yavaşlamasına neden olmuştur. Ancak pandemiyle birlikte dijitalleşme hızı artmıştır. Suriye iç savaşının ardından ülkemize önemli sayıda bir göç olmuştur. Üniversite çağına gelen bu gençlerin belirli bir süre sonra üniversitelere yaptırdığı kayıtlar da her geçen gün artmıştır. Ayrıca ülkemizin ve üniversitemizin özellikle Türk Cumhuriyetlerinden ve Afrika kıtasından gelen öğrencilere kapılarını açması uluslararası öğrenci çeşitliliğinin arttırmıştır.

Son yedi yılda bölümümüzden çıkan Avrupa Birliği (AB) projeleri İşletme Bölümünün uluslararasılaşmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu dönemde uluslararası yayın ve proje sayısı büyük artış göstermiştir. Önceki yıllara kıyasla özellikle 2025 yılı itibariyle İşletme Bölümü kaynaklı etki faktörü yüksek (Q faktörlü) uluslararası yayın sayısı oldukça yükselmiştir. Bu sayının 2026 yılı ve sonrasında da artarak devam edeceği öngörülmektedir. Yukarıdaki bilgiler ışığında İşletme Bölümü açısından gerçekleşen önemli dönemler ve bu dönemlerin özelliklerini ifade eden dönüm noktaları Tablo 1’de özetlenmektedir:

Tablo 1: İşletme Bölümü Açısından Önemli Dönüm Noktaları

Dönem	Önemli Dönüm Noktaları
1970-1982 Akademi Dönemi	Bu dönemde, kısıtlı akademik bir kadro BİTİA temelinde kuruluş süreci başlamıştır. Öğrenci profili Bursa ve İstanbul başta olmak üzere genel olarak bölgesel bir yoğunluğa sahiptir. Kurucu kadro bu dönemde önemli bir rol üstlenmiştir.
1982-1995 YÖK’ün Kuruluşu ve Sonrası	2547 sayılı kanun ile YÖK kurulmuş ve bu dönemde üniversitelerde anabilim dallarının oluşumu belli bir standart altında oluşmuştur. Lisans düzeyinde öğrenci kontenjanları artmıştır. YÖK reformu, bu dönemin dönüm noktasını oluşturmaktadır.
1995-2010 Lisansüstü Programlarla Genişleme Dönemi	Bu dönemde, açılan lisansüstü programlarıyla birlikte işletme bölümü daha fazla programa sahip olmuştur. Örneğin 1999 yılında açılan İşletme Tezsiz Yüksek Lisans programı özellikle işletme profesyonellerine de bölümün kapıları açılmıştır.
2010-2018 Farklılaşma ve Uluslararasılaşma	Örgün ve ikinci öğretim programlarının yanı sıra 2018 yılında lisans düzeyinde İngilizce İşletme programı açılmıştır. Tezsiz yüksek lisans programlarının sayısı da yine bu dönemde artmıştır. Erasmus, Mevlana, Farabi gibi değişim programlarıyla öğrenci ve öğretim elemanlarının farklı ülkelerdeki üniversitelere gidebilmesi sağlanmıştır. Bu dönemde gerek öğrenci niteliği gerekse de program çeşitliliği artmıştır.
2018 ve sonrası Stratejik Kurumsallaşma	Üniversitenin ismi 2018’de “Bursa Uludağ Üniversitesi” olarak değişmiştir. Covid 19 pandemisiyle birlikte bu dönem, dijitalleşmenin arttığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde bölüm öğretim üyelerinin AB projeleri ve uluslararası yayınları da artış göstermiştir. Son iki yılda lisans düzeyinde öğrenci kontenjanları azaltılmış, ikinci öğretime öğrenci alınması da durdurulmuştur. Bu dönemde, bölümün kurumsal kültürünün geliştirilmesine yönelik çabalar da artmıştır.

4. İŞLETME BÖLÜMÜ TARAFINDAN SUNULAN EĞİTİM ÖĞRETİM FAALİYETLERİ

4.1. İşletme Bölümünün Türkçe ve İngilizce Lisans Programları

İşletme Bölümü öğretim üyelerinin ofislerinin büyük çoğunluğu, Bursa Uludağ Üniversitesinin Görükle (Nilüfer) Yerleşkesi'nde yer alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlık Binası'nın 3. katındadır. İşletme Bölümü geniş akademik kadrosuyla iki lisans ve sekiz lisansüstü programı yürütmekte ve oldukça geniş bir öğrenci çeşitliliğine eğitim hizmeti sunmaktadır.

108

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi içerisinde 2025 yılı itibarıyla 7 lisans bölümü bulunmaktadır. Bu bölümlerden biri olan İşletme Bölümü lisans düzeyinde Türkçe İşletme ve İngilizce (%100) İşletme programı altında lisans düzeyinde eğitim vermektedir. YÖK Atlas veri tabanından çekilen yükseköğretim girdi göstergeleri (2025 YKS) tablosundan yararlanılarak oluşturulan bölümümüze ait 2025 yılı bilgileri aşağıdaki Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: BUÜ İşletme Bölümü 2025 YKS Yükseköğretim Göstergeleri

2025 YKS SONUÇLARI	İşletme (İngilizce)	İşletme (Türkçe)
Puan Türü	EA	EA
Burs Türü	Ücretsiz	Ücretsiz
Genel Kontenjan	50	100
Okul Birincisi Kontenjanı	2	3
Toplam Kontenjan	52	103
Genel Kontenjane Yerleşen	50	100
Okul Birincisi Kontenjanına Yerleşen	2	3
Toplam Yerleşen	52	103
Boş Kalan Kontenjan	0	0
İlk Yerleşme Oranı	100%	100%
Yerleşip Kayıt Yaptırmayan	0	3
Ek Yerleşen	0	3
0,12 Katsayı ile Yerleşen Son Kişinin Puanı	365,58442	338,44844
0,12 Katsayı ile Yerleşen Son Kişinin Başarı Sırası	86.324	161.680
2025 Tavan Puan (0,12)	402,4306	385,86703
2025 Tavan Başarı Sırası (0,12)	27.355	48.523
Yerleşenlerin Ortalama OBP'si	441,88732	435,53895
Yerleşenlerin Ortalama Diploma Notu	88,4	87,1

Tablo 2 incelendiğinde, 2025 yılı haziran ayında yapılan YKS sonucunda Türkçe İşletme Bölümüne 103, İngilizce İşletme Bölümüne ise 52 olmak üzere toplam 155 öğrencinin yerleşme hakkı kazandığı görülmektedir. Türkçe ve İngilizce İşletme programlarında boş kontenjanın kalmadığı görülmektedir. Tercih edilme yüzdesi %100'dür. YÖK 2025 yılı YKS sonrasında ülke genelinde çok sayıda bölümde kontenjan azaltması yapmıştır. Türkçe İşletme Bölümünde kontenjan sayısı 2024 yılında 150 iken, 2025 yılında 100'e düşürülmüştür. İngilizce İşletme Bölümü için ise son iki yılda bir değişiklik olmamıştır. Kontenjanların azaltılması, bölümün YKS puanlarını ve tavan-taban başarı sırasını yükseltmiştir. Örneğin İngilizce İşletme programını tercih eden ilk ve son sıradaki öğrencilerin 2024 yılında YKS başarı sıralaması 52.128 - 114.918 arasında iken, 2025 YKS sonucunda İngilizce İşletme programını tercih eden öğrencilerin başarı sıralaması yükselmiş ve 27.355 - 86.324 arasında olmuştur. Türkçe İşletme Bölümünde ise 2024 yılında YKS başarı sıralaması 54.365 - 236.979 arasında iken, 2025 YKS sonucunda ise Türkçe İşletme programını tercih eden öğrencilerin başarı sıralaması yükselmiş ve 48.523 - 161.680 arasında gerçekleşmiştir. Özetle Türkçe ve İngilizce İşletme programını tercih eden öğrencilerin 2025 YKS sınavındaki tavan ve taban başarı sıralamaları 2024 yılına göre oldukça yükselmiştir. Bu sonuçlar daha yüksek puanlı öğrencilerin İşletme Bölümünü tercih ettiğini göstermektedir.

İşletme Bölümü lisans düzeyinde beş anabilim dalından oluşmakta ve bu anabilim dallarına ait dersleri öğrencilerine sunmaktadır. Bu anabilim dalları şunlardır: (BUÜ Bologna Bilgi Paketi ve Ders Kataloğu - İşletme, 2025)

- Yönetim ve Organizasyon
- Muhasebe ve Finansman
- Üretim Yönetimi ve Pazarlama
- Sayısal Yöntemler
- Ticaret Hukuku

Lisans programının ilk yılında öğrencilere daha çok işletmecilik alanına temel teşkil eden dersler verilmektedir. Öğrenciler programın ikinci yılında başlamak üzere seçimlik dersler ile işletme alanındaki alt branşlar üzerinde derinlemesine bilgi edinmeye, araştırma yapmaya ve pratik düşünmeye yönlendirilmektedir. Öğrencilerin

kayıt olmasıyla birlikte her öğrenciye bir akademik danışman atanmaktadır. Öğrenciler ders tercihlerini kendileri veya talep ettikleri takdirde danışman öğretim üyelerinin yardımıyla Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrenci otomasyonu olan UNİSİS (<https://unisis.uludag.edu.tr/>) üzerinden yapabilmektedir (BUÜ Bologna Bilgi Paketi ve Ders Kataloğu - İşletme, 2025).

İşletme Bölümü lisans programları, yükseköğretimde işletme bilimi alanında 240 AKTS kredilik birinci aşama derece sistemine tabidir. Program başarılı bir şekilde tamamlanıp, program yeterlilikleri sağlandığında lisans öğrencileri işletme bilimi alanında lisans derecesine sahip olur. Lisans öğrencileri "Yükseköğretim Kurumlarında Ön Lisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Ana Dal, Yan Dal ile Kurumlararası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde çift ana dal ve yan dal eğitimleri de alabilirler. Bu sayede kendilerini akademik ve sosyal açıdan daha fazla geliştirme olanaklarına da sahip olurlar (BUÜ Bologna Bilgi Paketi ve Ders Kataloğu - İşletme, 2025).

Türkçe İşletme Programı'nda Türkçe, İngilizce İşletme Programı'nda ise %100 İngilizce eğitim verilmektedir. Fakülte içerisinde öğrencilerin kullanımına açık bir kütüphane, bir okuma salonu ve bir bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Öğrenciler, Erasmus, Mevlana ve Farabi programları çerçevesinde anlaşmalı üniversitelere gidebilmektedirler. Ayrıca İşletme Bölümü öğrencileri üniversitenin Öğrenci Kulüpleri Koordinasyon Kuruluna bağlı olarak faaliyet gösteren öğrenci topluluklarında yer alabilmektedirler (BUÜ Bologna Bilgi Paketi ve Ders Kataloğu - İşletme, 2025).

Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan öğrenci verilerine göre, 2025-2026 eğitim-öğretim yılı başındaki İşletme Bölümü öğrenci sayıları Tablo 3'de sunulmaktadır: (BUÜ Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, 2026)

Tablo 3: 2025-2026 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Döneminde İşletme Bölümünde Öğrenimine Devam Eden Öğrenci Sayıları

PROGRAM	1. Öğretim			2. Öğretim			Program Toplamı	İşletme Bölümü Toplam Öğrenci Sayısı
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam		
İşletme (Türkçe)	517	607	1124	232	457	689	1813	2086
İşletme (İngilizce)	131	142	273	0	0	0	273	

Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan 2025-2026 Eğitim-Öğretim Yılı Mevcut Öğrenci Sayıları (Bu tablo en son 28.11.2025 tarihinde güncellenmiştir) dikkate alındığında İşletme Bölümünde 2025-2026 Güz Dönemi itibariyle öğrenim gören öğrenci sayısının 2086 olduğu görülmektedir. Aynı dönemde İİBF içerisinde eğitim öğretime devam eden öğrenci sayısı 9434'tür. Toplam öğrenci sayısı dikkate alındığında İİBF öğrencileri içinde İşletme Bölümü öğrencileri %22,11'lik bir paya sahiptir. 2025-2026 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi'ndeki verilere göre İşletme Bölümünde eğitim-öğretime devam eden öğrencilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde aşağıdaki Tablo 4'te görülen durum ortaya çıkmaktadır:

Tablo 4: 2025-2026 Eğitim- Öğretim Yılı Güz Dönemindeki Verilere Göre İşletme Bölümünde Eğitim-Öğretime Devam Eden Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

PROGRAM	1. Öğretim Cinsiyet Dağılımı		2. Öğretim Cinsiyet Dağılımı	
	Kız	Erkek	Kız	Erkek
İşletme (Türkçe)	%46	%54	%33,7	%66,3
İşletme (İngilizce)	%48	%52	0	0

Tablo 4 incelendiğinde, birinci öğretimde öğrenime devam eden öğrencilerin cinsiyet dağılımının dengeli olduğu görülmektedir. 2023 yılı güz dönemi öncesinde kapatılan ikinci öğretimde öğrenime devam eden öğrencilerin cinsiyet dağılımında ise erkeklerin yüzdesinin kız öğrencilerin iki katı kadar olduğu görülmektedir. Bu

yüzdeler 2. öğretimi daha çok erkek öğrencilerin tercih ettiğini göstermektedir.

4.2. İşletme Bölümü Yüksek Lisans ve Doktora Programları

Sosyal Bilimler Enstitüsünde anabilim dalı olarak temsil edilen İşletme Bölümü, 2025 yılı sonu itibariyle iki tezli yüksek lisans, iki doktora ve dört tezsiz yüksek lisans programına sahiptir. Bu programlar içerisinde sadece Yönetim ve Organizasyon Tezli Yüksek Lisans programına son birkaç yıldır kontenjan tanımlanmamaktadır.

112

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

İşletme Tezli Yüksek Lisans programı ile özellikle İşletme Doktora programı ülkemizin araştırmacı ve akademisyen ihtiyacını karşılamada önemli bir role sahiptir. Ülkemizin önemli üniversitelerinde görev yapan çok sayıda akademisyen İşletme Bölümünün lisans ve/veya lisansüstü programlarından mezun olmuştur.

Tezsiz programlar ise ülkemizin başta özel sektör olmak üzere profesyonel iş hayatında çok farklı pozisyonlarda çalışanlara hitap etmektedir. Mezunlarımız sanayi şehri olan Bursa başta olmak üzere ülkemizin çok farklı bölgelerindeki KOBİ ve büyük işletmelerinde çeşitli pozisyonlarda çalışmaktadır.

4.3. İşletme Bölümünün Kurumsallaşma Faaliyetleri

İşletme Bölümünün kurumsallaşma çabaları kapsamında bölümün misyon ve vizyon ifadeleri uzun yıllar önce belirlenmiştir. Söz konusu misyon ve vizyon ifadeleri şu şekildedir:

İşletme Bölümünün Misyonu: İş dünyasına girişimci ve yönetici niteliklerine sahip elemanlar yetiştirmeyi, işletme bilimi alanında akademik gelişime katkıda bulunacak çalışmalar yapmayı, sürekli gelişimi kalıcı kılmayı, katma değer yaratan ve yenilikçi bilgi üretmeyi ve bu bilgileri paydaşlarla paylaşmayı görev edinmiştir.

İşletme Bölümünün Vizyonu: Eğitim, öğretim ve araştırma kalitesi ile tercih edilen, akademik kadrosu ile işletme biliminin gelişimine katkıda bulunan, toplumun ve iş dünyasının beklentilerine uygun bilgi ve yetkinliklerle donanmış, analitik karar verme yeteneğine ve

etik değerlere sahip öğrenciler yetiştiren ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda kendini sürekli yenileyen bir bölüm olmaktır.

İşletme Bölümünün kurumsallaşma yolculuğunda üniversite personelinin ve öğrencilerin kullanıma sunulan UKEY, UDOS, AVESİS, BUAKBİS, UNİSİS, BAPSİS, ATOSİS, VARSİS gibi otomasyon yazılımları kurum ve bölüm bilgilerinin kayıt altına alınması ve arşivlenmesini sağlamaktadır. 2025 yılı itibariyle UKEY yazılımında yer alan Kalite Modülü kullanılarak bölüm etkinlikleri düzenli olarak kayıt altına alınmakta ve izlenmektedir. Bu kapsamda yine aynı modül üzerinde yer alan Sürekli İyileştirme Faaliyeti (SİF) modülü kullanılarak bölümün kurumsallaşmasına yönelik faaliyetler tanımlanmakta, hedefler girilmekte ve PUKO döngüsü bağlamında gerekli eylemlerde bulunmaktadır.

İşletme Bölümünün kurumsallaşma çabaları altı başlık altında ele alınabilir. Bu çabalar; *akademik, yönetsel, araştırma ve bilimsel üretim, uluslararasılaşma, paydaş ve toplum etkileşimi, kalite ve akreditasyon süreçleri* şeklinde sıralanabilir. Bu kapsamda yapılan ve planlanan faaliyetler aşağıda detaylandırılmıştır.

Akademik Açından Kurumsallaşma: İşletme Bölümü tarafından gerek lisans gerekse de lisansüstü düzeyde açılacak birçok eğitim programı açılmıştır. Düzenli olarak da her programa öğrenci alınabilmekte ve programlar öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Anabilim ve bilim dalları birbirlerinden net olarak ayrılmıştır. Bologna sürecine her programda tam uyum sağlanmıştır. Bu noktada derslerin bilgi paketleri düzenli olarak güncellenmekte ve takip edilmektedir. Bu sürecin takibi için bölüm içinde görevli öğretim üyeleri bulunmaktadır. Bölümdeki Anabilim ve bilim dalları ile bu bilim dallarında hangi öğretim üye ve yardımcıların olduğu belirlidir. Öğretim üyesi ünvan dağılımında piramit son yıllarda Prof. Dr. ünvanına doğru genişlemektedir. Akademik yükseltme kriterleri üniversitemiz genelinde belirli olup, başvurular ve atama süreçleri BUAKBİS üzerinden yapılmakta ve takip edilmektedir.

Yönetsel Açından Kurumsallaşma: Yönetmelik açıdan gerek fakülte içinde gerekse de İşletme Bölümünde uzun yıllara dayanan bir kültürün olduğu görülmektedir. Bölüm başkanlarının ve anabilim dalı başkanlarının görev süreleri belirlidir. Bölümde, bölüm başkanlığı düzeyinde bir devir teslim söz konusu olduğunda buna ilişkin

kurumsal bir kültür oluşmuştur. Bölüm kurulu; bölüm başkanı, başkan yardımcıları ve anabilim dalı başkanlarından oluşmaktadır. Gerek bölüm kurulu gerekse de bölüm toplantıları üniversitenin kalite ofisi tarafından standart olarak belirlenen tutanaklarla kayıt altına alınmakta ve UKEY kalite modülüne işlenmektedir. Bölüm öğretim üyeleri arasından seçilen ve mevzuata uygun olarak atanan temsilciler bölümü, Fakülte Yönetim Kurulu ve Fakülte Kurulu düzeyinde temsil etmektedir. Bölüm faaliyetleri içerisinde yer alan yatay geçiş, dikey geçiş, muafiyet, çift ana dal, yan dal ve mezuniyet gibi işlemler belirli yönetmelik ve yönergelere göre gerçekleştirilmektedir. Benzer şekilde lisansüstü öğrencilerin eğitim ve öğretim süreçleri de ilgili yönetmelik ve yönergelere göre yönetilmektedir.

Araştırma ve Bilimsel Üretim Açısından Kurumsallaşma: İşletme Bölümünde araştırma ve bilimsel üretim kapasitesi oldukça yüksektir. Bölümün elli yıllık geçmişinin ilk yarısında bölüm öğretim üyeleri tarafından kaleme alınan kitaplar ülkemizin akademik ve pratik hayatına çok önemli katkılar sunmuştur. Sonraki dönemde ise bilimsel kitapların yanı sıra üretilen ulusal/uluslararası makale/bildiri ve projelerin sayısı hızla artmıştır. Bu bağlamda bölüm, üniversitenin “Araştırma Üniversitesi” ünvanını korumasına önemli katkılar sağlamaktadır. Bölüm öğretim üyeleri, yardımcılığı ve öğrencileri tarafından gerçekleştirilen proje sayıları itibarıyla özellikle son yıllarda bölümün üniversitenin öncü bölümlerinden biri haline gelmiştir. Özellikle AB proje sayısı, sağlanan uluslararası fon miktarı, projelerde yer alan araştırmacı sayısı, kurulan uluslararası iş birliği gibi kriterler açısından İşletme Bölümü üniversiteye önemli katkılar sağlamaktadır.

2024 yılı kasım ayında bölümün lisans öğrencilerinin bölüm öğretim elemanlarının akademik danışmanlığında hazırladığı 17 proje TÜBİTAK 2209-A projesi başvurusu yapılmış ve 2025 Nisan ayında açıklanan sonuçlara göre de 13 proje desteğe hak kazanmıştır. Bu sonuç bölüm öğrencilerinin ve akademisyenlerinin başarısını ortaya koymaktadır. 2025 yılı kasım ayında ise 35 proje başvurusu yapılmıştır.

Bursa Uludağ Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından desteklenen proje sayısı açısından da İşletme Bölümü önde olan bölümlerden biridir. Proje sayısındaki artış ve üniversitenin araştırma üniversiteleri içerisinde kalma çabaları sonucunda oluşan

farkındalık ve bu yöne eğilme ile birlikte Bölüm öğretim üyelerinin ve yardımcılarının yazarı oldukları Q faktörlü SSCI yayın sayısı da artmıştır. Bölüm öğretim elemanlarının ulusal ve/veya uluslararası çalıştay, kongre, panel ve sempozyum gibi akademik etkinliklere katılım düzeyleri de oldukça yüksektir. Tüm bunlar bölüm içerisinde araştırma ve bilimsel üretimin kurumsallaştığını, öğretim üyesi ve yardımcısından öğrencisine kadar proje ve yayın yapma kültürünün geliştiğine işaret etmektedir.

Uluslararasılaşma Açısından Kurumsallaşma: Uluslararasılaşma, bölümün son yıllarda gelişim gösteren ancak stratejik olarak daha da güçlendirilmesi gereken alanlarından biridir. Bu kapsamda, bölüm öğretim üyeleri tarafından yürütülen ve başarıyla sonuçlandırılan Avrupa Birliği projeleri ile bu projeler çerçevesinde kurulan uluslararası akademik ortaklıklar, bölümün uluslararası görünürlüğü ve kurumsal kapasitesi açısından önemli katkılar sağlamaktadır. Erasmus ve Mevlana gibi uluslararası değişim programlarının aktif biçimde yürütülmesi, İngilizce İşletme programının bulunması ve Türkiye’de son yıllarda artış gösteren uluslararası öğrenci hareketliliği, bölümün uluslararasılaşma sürecini destekleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bunun yanında, Bursa’nın güçlü sanayi altyapısına sahip bir kent olması; uluslararası işletmeler, çok uluslu firmalar ve yabancı sermayeli kuruluşlarla gerçekleştirilebilecek proje, staj, araştırma ve iş birliği olanakları bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır. Tüm bu unsurlar, bölümün eğitim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetlerinde uluslararasılaşma potansiyelini artıracak stratejik avantajlar olarak değerlendirilmektedir.

Paydaş ve Toplum Etkileşimi Açısından Kurumsallaşma: Paydaş ve toplum etkileşimi, geliştirilebilecek diğer önemli konulardan biridir. Bursa’nın sanayi şehri olması nedeniyle gerçekleşme potansiyeli yüksek olan üniversite-sanayi iş birlikleri maalesef halen daha istenen düzeyde değildir. Bu iş birliği ve etkileşimi gerçekleştirmek için Mezun ve İşveren Danışma Kurulunun daha aktif kullanılması, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) başta olmak üzere diğer oda, dernek ve SİAD’larla etkileşimin artırılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca iş dünyasının bölüm içi seminerlere davet edilmesi, staj bağlantılarının oluşturulması, iş dünyasının öğrenci koçluğu sistemi ile bölümle etkileşiminin artırılması, kariyer

etkinlikleri, mezunlarla iletişim ağlarının ve mezun takip sistemlerinin kurulması bu yöndeki eylemlere yönelik planlamalardır.

Kalite ve Akreditasyon Süreçleri Açısından Kurumsallaşma: Bölümün akredite edilmesi hem bölümün kalitesinin ortaya konması hem de uluslararası kabulü için hayata geçirilmesi planlanan önceliklerden biridir. Kalite açısından üniversitenin diğer birimlerinde olduğu gibi gerekli alt yapı oluşturulmuştur. Bu alt yapıyı (örneğin UKEY, Bilgi Paketi vb.) etkin kullanmak ve akreditasyon süreçlerine hazırlanmak önemlidir. Bu noktada İşletme Bölümünün stratejik planının oluşturulması, akreditasyon süreçleri için gerekli bilgi, belge ve faaliyetlerin belirlenmesi ve bunların arşivlenmesi başvurulması planlanan akreditasyon süreçleri açısından oldukça faydalı olmaktadır. Özellikle uluslararası akreditasyon kuruluşları tarafından bölümün akredite edilmesi bölüme, fakülteye ve üniversiteye olduğu kadar mevcut ve potansiyel öğrencilere de önemli faydalar sağlayacaktır. Bölümün akredite edilmesi bölümün uluslararasılaşma düzeyinin artması açısından da önemlidir.

116

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

5. ÜNİVERSİTENİN 50. YILINDA BÖLÜMÜN AKADEMİK KADROSU

İşletme Bölümünde 2025 yılı sonu itibariyle 36 öğretim elemanı görev yapmaktadır. Öğretim kadrosunda 18 Profesör, 6 Doçent, 6 Dr. Öğretim Üyesi, 1 Öğretim Görevlisi Doktor, 3 Araştırma Görevlisi Doktor, 2 Araştırma Görevlisi bulunmaktadır. 2025 yılına kadar çok sayıda değerli öğretim üyesi emeklilik ve/veya vefat nedeniyle bölümden ayrılmıştır. 2025 yılsonu itibariyle İşletme Bölümü akademik kadrosu şu şekildedir:

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

AKADEMİK KADRO

Prof. Dr.
BİLCİN MEYDAN
YÖNETİM VE
ORGANİZASYON

Prof. Dr.
**MURAT HAKAN
ALTINTAŞ**
ÜRETİM YÖNETİMİ VE
PAZARLAMA

Prof. Dr.
**SAİT YÜKSEL
KAYGUSUZ**
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
AYLIN PORDOY ARSOY
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
YÜCEL SAYILAR
YÖNETİM VE
ORGANİZASYON

Prof. Dr.
MELEK EKER
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
MEHMET ERYILMAZ
YÖNETİM VE
ORGANİZASYON

Prof. Dr.
**FUSUN ÇINAR
ALTINTAŞ**
YÖNETİM VE
ORGANİZASYON

Prof. Dr.
FEHMI ALI İLDİR
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
DEĞER ALPER
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
ÇAĞATAN TAŞKIN
ÜRETİM YÖNETİMİ VE
PAZARLAMA

Prof. Dr.
ERKAN ÖZDEMİR
ÜRETİM YÖNETİMİ VE
PAZARLAMA

Prof. Dr.
NURTULUŞ KAYMAZ
YÖNETİM VE
ORGANİZASYON

Prof. Dr.
**BASAĞ AYDEM
ÇİFTÇIOĞLU**
YÖNETİM VE
ORGANİZASYON

Prof. Dr.
ADEM ANBAR
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
SERKAN KILIÇ
ÜRETİM YÖNETİMİ VE
PAZARLAMA

Prof. Dr.
ELİP YÜCEL
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Prof. Dr.
YASEMİN ERTAN
MUHASEBE VE
FINANSMAN

Doç. Dr.
AZİZE GÜL EMEL
SAYISAL YÖNTEMLER

Doç. Dr.
FUNDA ÖZÇELİK
MUHASEBE VE
FINANSMAN

 <p>Doç. Dr. MEHLİSA SARAC YÖNETİM VE ORGANİZASYON</p>	 <p>Doç. Dr. BURCU AVCI ÖZTÜRK SAYISAL YÖNTEMLER</p>	 <p>Doç. Dr. ONUR ÖZTÜRK ÜRETİM YÖNETİMİ VE PAZARLAMA</p>	 <p>Doç. Dr. LOKMAN TUTUNCU</p>
 <p>Dr. Öğr. Üyesi FATMA GULAY KASAP ÜRETİM YÖNETİMİ VE PAZARLAMA</p>	 <p>Dr. Öğr. Üyesi ESEN CİMİLLİ MUHASEBE VE FİNANSMAN</p>	 <p>Dr. Öğr. Üyesi ALP AYTAÇ MUHASEBE VE FİNANSMAN</p>	 <p>Dr. Öğr. Üyesi OLCAY BEKTAŞ YÖNETİM VE ORGANİZASYON</p>
 <p>Dr. Öğr. Üyesi CEYSDA KAVURMACI AYTAÇ YÖNETİM VE ORGANİZASYON</p>	 <p>Dr. Öğr. Üyesi BURAK MEYDANLI TİCARET HUKUKU</p>	 <p>Öğr. Gör. Dr. GÖRHAN SENDİL ÜRETİM YÖNETİMİ VE PAZARLAMA</p>	 <p>Arş. Gör. Dr. YAŞAR NUMAN AKSANYAR ÜRETİM YÖNETİMİ VE PAZARLAMA</p>
 <p>Arş. Gör. Dr. NAGİHAN MEMİŞ YAKAR SAYISAL YÖNTEMLER</p>	 <p>Arş. Gör. Dr. AYBIKE SALMAN TİCARET HUKUKU</p>	 <p>Arş. Gör. BURCU YALÇIN ÜRETİM YÖNETİMİ VE PAZARLAMA</p>	 <p>Arş. Gör. BATUHAN ESEN MUHASEBE VE FİNANSMAN</p>

İşletme Bölümü öğretim elemanlarının YÖK akademik veri tabanında yer alan güncel ünvan, bilim alanı ve çalıştıkları alt alanı gösteren anahtar kelimeleri öğretim üyesi ünvanına ve harf sırasına göre aşağıdaki Tablo 5'te yer almaktadır: (YÖK Akademik, 2026). Bu veri tabanındaki anahtar kelimeler öğretim elemanları tarafından YÖKSİS'e girilmektedir.

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

Tablo 5: İşletme Bölümü Öğretim Elemanlarının YÖK Akademik Veri Tabanında Yer Alan Güncel Ünvan, Bilim Alanı Ve Çalıştıkları Alt Alanı Gösteren Anahtar Kelimeleri

Ünvan	Ad Soyad	Bilim Alanı	Anahtar Kelime
Profesör	Adem ANBAR	Finans	Finansal Piyasalar ve Kurumlar; Yatırımlar Ve Portföy Yönetimi; Finansal Risk Yönetimi
Profesör	Aylin POROY ARSOY	Muhasebe	Finansal Muhasebe; Uluslararası Muhasebe; Kurumsal Yönetişim
Profesör	Başak Aydem ÇİFTÇİOĞLU	Yönetim ve Organizasyon	Örgütsel Davranış; İnsan Kaynakları Yönetimi
Profesör	Bilçin MEYDAN	Yönetim ve Organizasyon	Örgüt Kuramları; Örgütsel Davranış; Sağlık İşletmeleri Yönetimi
Profesör	Çağatan TAŞKIN	Pazarlama	Hizmet Pazarlaması; Tüketici Davranışları; Ürün Ve Marka Yönetimi
Profesör	Değer ALPER	Finans	Finansal Risk Yönetimi; Finansal Piyasalar Ve Kurumlar
Profesör	Elif YÜCEL	Muhasebe	Finansal Muhasebe; Mali Tablo Analizi; Adli Muhasebe
Profesör	Erkan ÖZDEMİR	Pazarlama	Satış Yönetimi; Müşteri İlişkileri Yönetimi; Pazarlama Etiği
Profesör	Fehmi Ali ILDIR	Muhasebe	Mali Tablo Analizi; Finansal Muhasebe
Profesör	Füsun ÇINAR ALTINTAŞ	Yönetim ve Organizasyon	Örgütsel Davranış
Profesör	Kurtuluş KAYMAZ	Yönetim ve Organizasyon	İnsan Kaynakları Yönetimi
Profesör	Mehmet ERYILMAZ	Yönetim ve Organizasyon	Stratejik Yönetim; Örgüt Kuramları; Teknoloji Ve Yenilik Yönetimi
Profesör	Melek EKER	Muhasebe	Yönetim ve Maliyet Muhasebesi; Uluslararası Muhasebe; Finansal Muhasebe
Profesör	Murat Hakan ALTINTAŞ	Pazarlama	Tüketici Davranışları; Uluslararası Pazarlama; Pazarlama Araştırmaları
Profesör	Sait Yüksel KAYGUSUZ	Muhasebe	Yönetim ve Maliyet Muhasebesi; Finansal Muhasebe; Mali Tablo Analizi
Profesör	Serkan KILIÇ	Pazarlama	Tüketici Davranışları; Satış Yönetimi; Ürün Ve Marka Yönetimi
Profesör	Yasemin ERTAN	Muhasebe	Denetim; Finansal Muhasebe; Mali Tablo Analizi

Tablo 5: (Devamı)

Profesör	Yücel SAYILAR	Yönetim ve Strateji	İnsan Kaynakları Yönetimi
Doçent	Azize Gül EMEL	Nicel Karar Yöntemleri	Yöneylem Araştırması; Karar Destek Sistemleri; Çok Kıstaslı Karar Verme
Doç. Dr.	Burcu AVCI ÖZTÜRK	Nicel Karar Yöntemleri	Çok Kıstaslı Karar Verme; Optimizasyon ve Etkinlik Analizi; Yöneylem Araştırması
Doçent	Funda ÖZÇELİK	Muhasebe	Yönetim ve Maliyet Muhasebesi; Mali Tablo Analizi; Finansal Muhasebe
Doçent	Lokman TÜTÜNCÜ	Finans	Finansal Piyasalar ve Kurumlar; İşletme Finansı
Doçent	Mehlika SARAÇ	Yönetim ve Strateji	Örgütsel Davranış; Stratejik Yönetim; İnsan Kaynakları Yönetimi
Doç. Dr.	Onur ÖZTÜRK	Pazarlama	Hizmet Pazarlaması; Dijital Pazarlama; Ürün ve Marka Yönetimi
Dr. Öğr. Üyesi	Alp AYTAÇ	Muhasebe	Denetim; İç Kontrol; Mali Tablo Analizi
Dr. Öğr. Üyesi	Burak MEYDANCI	Ticaret Hukuku	Ticaret Hukuku
Dr. Öğr. Üyesi	Ceyda KAVURMACI AYTAÇ	Yönetim ve Organizasyon	Örgütsel Davranış
Dr. Öğr. Üyesi	Esen CİMİLLİ	Finans	Finansal Piyasalar ve Kurumlar
Dr. Öğr. Üyesi	Fatma Gülay KASAP	Üretim ve Operasyon Yönetimi	Üretim Sistemleri; Sürdürülebilir Operasyon Yönetimi; Operasyon Stratejisi
Dr. Öğr. Üyesi	Olcay BEKTAŞ	Yönetim ve Organizasyon	Stratejik Yönetim; İnsan Kaynakları Yönetimi
Öğretim Görevlisi Dr.	Gökhan ŞENOL	Üretim Yönetimi	Tedarik Zinciri Yönetimi; Lojistik Yönetimi; Tedarik Zinciri Ağları
Araş. Gör. Dr.	Aybike SALMAN	Ticaret Hukuku	Ticaret Hukuku
Araş. Gör. Dr.	Nagihan MEMİŞ YAKAR	Nicel Karar Yöntemleri	Yöneylem Araştırması
Araş. Gör. Dr.	Yaşar Numan AKSANYAR	Pazarlama	Tüketici Davranışları; Pazarlama Etiği, Dijital Pazarlama
Araş. Gör.	Batuhan ESEN	Muhasebe	Yönetim ve Maliyet Muhasebesi; Finansal Muhasebe; Denetim
Araş. Gör.	Burcu YALÇIN	Üretim ve Operasyon Yönetimi	Tedarik Zinciri Yönetimi; Lojistik Yönetimi; Tedarik Zinciri Ağları; Üretim Sistemleri

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

İşletme Bölümüne hizmet etmiş ve emeklilik ya da vefat nedeniyle 2025 yılı sonu itibariyle kurumda görev yapmayan ancak uzun yıllar bölümde bulunup, bölüme büyük emekleri geçen öğretim üyelerimiz Ek 1’de sunulmuştur.

Kuruluşundan günümüze kadar Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF’de Dekanlık yapmış bölüm öğretim üyeleri ve dönemleri aşağıdaki Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6: BUÜ İİBF Dekanlığı Yapmış Bölüm Öğretim Üyelerimiz

Prof. Dr. Ali CEYLAN
10.09.2000-07.11.2000

Prof. Dr. Halis ERTÜRK
07.11.2003 - 11.04.2007
12.04.2007 - 29.04.2010

Prof. Dr. İsmail EFİL
07.11.2000 - 07.11.2003
30.04.2010 - 29.04.2013

2000–2013 yılları arasında Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı kesintisiz biçimde İşletme Bölümü öğretim üyeleri tarafından yürütülmüştür. Bu durum İşletme Bölümünün Fakülte yönetiminde önemli bir role sahip olduğunu ve liderlik becerilerini göstermektedir.

Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF haricinde Üniversite içinde ve farklı üniversitelerde de bölüm öğretim üyelerinin dekanlık görevleri olmuştur. Tablo 7’de BUÜ İİBF dışında Dekanlık görevinde bulunan bölüm öğretim üyeleri görülmektedir.

Tablo 7: Diğer Fakülte ve Üniversitelerde Dekanlık Yapmış Bölüm Öğretim Üyelerimiz

Prof. Dr. Adem ÇABUK
Balıkesir Üniversitesi
Bandırma İİBF Dekanı
15.07.1993-06.09.1999

Yalova Üniversitesi İİBF
Dekani
15.05.2007-15.05.2010

Prof. Dr. Fehmi Ali ILDIR
BUÜ İnegöl İşletme Fakültesi
Dekani
10.05.2019 - 01.08.2023

Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümünde birçok öğretim üyesi Bölüm Başkanı olarak görev yapmıştır. İşletme Bölüm Başkanlığı yapan öğretim üyeleri Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: BUÜ İİBF İşletme Bölüm Başkanları ve Dönemleri

Görev Dönemi	İşletme Bölüm Başkanı
1982-2013 Yılları Arasındaki Bölüm Başkanları: Prof. Dr. Erhan KOTAR, Prof. Dr. Halis ERTÜRK, Prof. Dr. Zeyyat SABUNCUOĞLU, Prof. Dr. A. Tuncer TOKOL	
15.05.2013 - 06.05.2015	Prof. Dr. Adem ÇABUK
06.05.2015 - 06.05.2018	Prof. Dr. Ümit GÜCENME GENÇOĞLU
07.05.2018 - 21.11.2020	Prof. Dr. Murat Hakan ALTINTAŞ
26.11.2020 - 15.03.2022	Prof. Dr. Aylin POROY ARSOY
15.03.2022 - 16.02.2023	Prof. Dr. Ümit GÜCENME GENÇOĞLU
16.02.2023 - 04.10.2024	Prof. Dr. Fehmi Ali ILDIR
04.10.2024 - Devam ediyor	Prof. Dr. Erkan ÖZDEMİR

İşletme Bölümü öğretim üyeleri Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (SBE) Enstitü Müdürü olarak da görev yapmıştır. SBE bünyesinde Prof. Dr. A. Tuncer TOKOL (1996-2000) ve Prof. Dr. Lale KARABIYIK (2011-2015) görev yapan bölüm öğretim üyeleridir. Öğretim üyelerimiz ve Enstitü Müdürü olarak görev yaptıkları dönemler aşağıdaki Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9: UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Yapmış Bölüm Öğretim Üyelerimiz

Prof. Dr. A. Tuncer TOKOL
1996-2000

Prof. Dr. Lale KARABIYIK
2011-2015

Ayrıca çok sayıda bölüm öğretim üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi bünyesindeki meslek yüksekokullarında müdürlük görevinde bulunmuştur. Bunların yanı sıra rektörlük bünyesinde kurulan merkez müdürlüklerinde ve kurullarda da bölüm öğretim üyeleri aktif görevler üstlenmiş ve üstlenmeye de devam etmektedir.

6. İŞLETME BÖLÜMÜ FAALİYETLERİ VE BAŞARILARI

6.1. İşletme Bölümündeki Mevcut Öğrencilerin Faaliyetleri ve Başarıları

TÜBİTAK 2209 A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında İşletme Bölümü öğrencileri danışmanlarının kontrolünde hazırladıkları projeleri için 2024 yılı Kasım ayında başvuru yapmışlardır. O dönemde toplam 17 proje ile başvuru yapılmıştır. Başvuru sonuçları 08.04.2025 tarihinde açıklanmış ve bu proje başvurularından 13 tanesi başarılı bulunarak

(Kabul edilen projelerde toplam 24 öğrenci görev yapmaktadır) desteklenmeye hak kazanmıştır. Açıklanan sonuçlar incelendiğinde BUÜ İİBF İşletme Bölümü Türkiye’de en fazla projesi kabul olan İşletme Bölümü olmuştur. Proje ekiplerinde yürütücü ve/veya araştırmacı olarak yer alan öğrenciler, kabul edilen projeler ve bu projelerde danışmanlık yapan öğretim elemanları aşağıdaki Tablo 10’da görülmektedir.

Tablo 10: Kasım 2024 Dönemi Başvuruları Sonucunda TÜBİTAK 2209-A Proje Desteği Almaya Hak Kazanan İşletme Bölümü Öğrencileri, Proje Adları ve Danışmanları

124

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

İşletme Bölümü Öğrencileri	Proje Adı	Danışman Öğretim Elemanı
Şeyma ÖZER Orkun YILMAZ	Türkiye’de Faaliyet Gösteren Asırlık İşletmelerin Dijital Dönüşüm ve Sürdürülebilirlik Konularına İlişkin Farkındalıklarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma	Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ
Ceren KARABULUT Yalçın GENÇ Rabia TÜRK Özlem KUTLU	YouTube’da Yayınlanan Nostaljik Reklamların İçerik Analizi	Prof. Dr. Erkan ÖZDEMİR
Gökdeniz CANSIZOĞLU Furkan SARI Sefa GÖRE	Bursa Bıçağı Markasının Geliştirilmesi İçin Sektördeki İşletmelerin Dijital Pazarlama Stratejilerinin İçerik Analizi ile İncelenmesi	Prof. Dr. Erkan ÖZDEMİR
Osman HOF	AIDA Modeli Çerçevesinde Dijital Mağaza Atmosferinin İncelenmesi: Genç Tüketiciler Üzerinde Bir Araştırma	Prof. Dr. Erkan ÖZDEMİR
Aleyna İrem ALTUNAL	Bankacılık Sektöründe Firma-Tüketici Etkileşiminin Sosyal Medyadaki Gönderi Türü ve Kategorisine Göre Ölçülmesi	Doç. Dr. Mikail KAR (İktisat Bölümü)
Esra Gül ARSLAN	Sosyal Medya Platformlarında Firma-Tüketici Etkileşiminin Ölçülmesi: Gıda Sektörü için Karşılaştırmalı Bir Analiz,	Doç. Dr. Mikail KAR (İktisat Bölümü)
Buse UYSAL	Yeşil Yeni Mutabakat: Green New Deal ve Finansal Varlıklarla İlişkisi	Dr. Öğr. Üyesi Esen CİMİLLİ
Dilan ÇİMEN Ayşe Nur KARADAŞ Yağmur SEZGİN	Kurumsal Sosyal Sorumluluk Perspektifinde BİST Kurumsallık Endeksi İçerisindeki Şirketlerin Faaliyet Raporlarının Analizi	Dr. Öğr. Üyesi Olcay BEKTAŞ

**Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu**

Tablo 10: (Devamı)		
Nilay KAYA	AB Yeşil Mutabakat Kapsamında Otomobil Tedarikçilerinin Faaliyetlerinin İncelenmesi: Bursa İli Üzerinde Bir Araştırma	Dr. Öğr. Üyesi Olcay BEKTAŞ
Efe DURMUŞ	Savunma Sanayinin Yan Sanayi Üzerindeki İstihdam Etkisi: Marmara Örneği	Dr. Öğr. Üyesi Elif KARA YAVAŞ (Ekonometri Böl.)
İrem Sude BOLABAN Seray SEVİNÇ Begüm KURTKAYA	Ders İçeriklerinin Oyunlaştırılması ve Lisans Öğrencilerinin Öğrenim Kazanımı ve Memnuniyeti Üzerine Etkileri	Öğr. Gör. Dr. Gökhan ŞENOL
Ece ENDER	Bursa'daki KOBİ Sağlık Hizmetlerinde Dijital Yorumlar ve eWOM'un İçerik Analizi	Araş. Gör. Dr. Yaşar Numan AKSANYAR
Emine DAŞDEMİR, Duygu CAMCI	Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Ulaşmak İçin Bursa Üniversitelerinde Çalışan Öğretim Elemanlarının Farkındalıklarının Tespiti	Araş. Gör. Dr. Yaşar Numan AKSANYAR

125

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Tablo 10'da yer alan bölüm öğrencilerimiz, İşletme Bölümü tarihinde ilk kez lisans düzeyinde TÜBİTAK projesi kabul edilen öğrencilerimizdir. İşletme Bölümü içerisinde proje kültürünün gelişmesinde öncü olan ve hepsi pırlanta değerindeki bu öğrencilerimiz sadece kendilerine fayda sağlamamış, sonraki yıllarda bölüm içerisinde proje kültürünün gelişmesinde rol model olmuşlardır. Bu projelerde akademik danışman olarak yer alıp öğrencileriyle aynı duygu ve heyecanı paylaşan danışmanları da bölümdeki proje kültürünün gelişmesinde önemli bir role sahip olmuşlardır. Nitekim bir sonraki yıl başvurularında (2025 Kasım ayı başvuruları) bu ilk deneyimin ve başarının meyvelerinin alındığı dönem olmuştur. Bölüm başkanlığı tarafından daha düzenli ve motive bir şekilde gerçekleştirilen TÜBİTAK 2209 A ve B Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri proje tanıtım, bilgilendirme ve proje yazma seminerleri sonucunda İşletme Bölümü öğrencilerinin ve danışmanlarının katılımıyla sağlanan proje başvurusu bir önceki yıla göre yaklaşık iki kat daha fazla olmuştur. 2025 Kasım başvuruları için İşletme Bölümü öğrencilerimizle 35 proje başvurusu yapılmıştır. Bu projelerde, proje yürütücüsünün dışında projede araştırmacı olarak

yer alan çok sayıda öğrenci bulunmaktadır. Bu sayede çok sayıda öğrenciye projeler sayesinde katkı sağlanmaktadır.

6.2. İşletme Bölümü Mezunlarımızın Profili ve İş Yaşamındaki Başarıları

İşletme Bölümü mezunları için çalışma alanları üç grupta sınıflandırılabilir. Bunlar özel sektör, kamu sektörü ve kendi işinin sahibi olma veya bir diğer ifadeyle girişimcilik olarak nitelendirilebilir. Özel sektörde İşletme Bölümü mezunları yönetici konumunda birçok dalda iş bulabilmektedir. Muhasebe, finans, insan kaynakları, satış ve pazarlama, kalite yönetimi, tedarik zinciri yönetimi gibi alanlar işletmelerdeki olası pozisyonlardır. Bursa'nın sanayi şehri olması mezunlarımızın daha kolay iş bulabilmesine imkân sağlamaktadır. Kamu kurumları da mezunlarımızın hedeflediği bir alandır. Mezunlarımız kamu kurumlarında uzman yardımcısı, uzman, müfettiş yardımcısı ve müfettiş gibi çeşitli pozisyonlar için kamu kurumlarının açtığı sınavlara girip başarılı olabilmektedir.

Mezunlarımız açısından bir diğer kariyer yolu akademisyenliktir. İşletme Bölümünün uzun yıllara dayanan doktora programları ülkemizin araştırmacı ihtiyacının karşılanmasına hizmet etmektedir. Lisans ve/veya lisansüstü mezunumuz olup Bursa Uludağ Üniversitesi dışındaki çeşitli üniversitelerde görev yapan mezunlarımızdan bazıları aşağıdaki Tablo 11'de (Prof. Dr. ve Doç. Dr. kadrolarında olup bilgilerine ulaşılabilenler tabloya yazılabilmektedir) yer almaktadır.

**Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu**

**Tablo 11: BUÜ İşletme Lisans ve/veya Lisansüstü Mezunu
Akademisyenlerden Bazıları**

Adı Soyadı	Eğitim Aldığı Birim	Eğitime Başlama ve Bitiş Tarihi	Görev Yeri ve Aldığı İdari Görev
Prof. Dr. Turhan Korkmaz	Uludağ Üniversitesi, İİBF Lisans, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Programı	1986-1990 Lisans 1990-1992 (YL) 1992-1998 (Doktora)	Mersin Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Senay YÜRÜR KARSLIOĞLU	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Programı	1996-1999 (YL), 1999-2005 (Doktora)	Yalova Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Yalova Üniversitesi Rektör Yrd.
Prof. Dr. Sima NART	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	1999 - 2005 (Doktora)	Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü İşletme Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Ferit KÜÇÜK	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	1999 - 2003 (Doktora)	Harran Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Dekan 2018-2019 (Vefat)
Prof. Dr. Mustafa POLAT	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	2000 - 2010 (Doktora)	OSTİM Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Dekan, Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	2003- 2009 (Doktora)	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ayfer Ferda ERDEM	Uludağ Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	1984-1989 (Doktora)	Akdeniz Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, (Emekli)
Prof. Dr. Tülay Güzel	Uludağ Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans	1994-1996 (YL)	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fak., Turizm İşletmeciliği Bölümü
Prof. Dr. Arıkan Tarık SAYGILI	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	1998-2002	Bakırçay Üniversitesi, İİBF Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, Böl. Bşk.
Prof. Dr. Hülya Bakırtaş	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans)	1999-2003	Aksaray Üniversitesi, İİBF, Yönetim Bilişim Sistemleri Böl.
Prof. Dr. Fatma PAKDİL	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans ve Doktora Prog.	1996 (YL) 2002 (Doktora)	Eastern Connecticut State University (ABD), Business Administration
Prof. Dr. Tuba Büyükbeşe	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans)	1993-1999	Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fak., İşletme Bölümü

127

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Tablo 11: (Devamı)

Prof. Dr. Duygu Kızıldağ	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans) Uludağ Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans	1999-2003 (Lisans) 2003-2006 (YL)	İzmir Demokrasi Üniversitesi, İİBF, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü
Prof. Dr. Fatma TAŞ	Uludağ Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans	2000-2002 (YL)	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İİBF, Maliye Böl.
Doç. Dr. Umut Eroğlu	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	1999-2005	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF İşletme Bölümü,
Doç. Dr. Erkan Bil	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	2016-2018	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, SBF, İşletme Bölümü, Teknopark Müdürü
Doç. Dr. Seda Yavuzaslan Söylemez	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans)	1990-1994	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga MYO/ Muhasebe ve Vergi Bölümü
Doç. Dr. Ceyda Şataf	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans)	1997-2001	Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, Maliye Böl.
Doç. Dr. Sibel Sü Eröz	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	2003-2011 (Doktora)	Kırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü, Böl. Bşk.
Doç. Dr. İsmail Dülgeroğlu	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora Programı	2001-2004 (YL) 2005-2012 (Doktora)	Kırklareli Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Dekan Yrd.
Doç. Dr. Orhan Duman	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans) ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı	1995-2000 (Lisans) 2007-2016 (Doktora)	Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya Ve İletişim Bölümü
Doç. Dr. Beyza Erer	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans)	2008-2012	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Söke İşletme Fak., İK Yönetimi Bölümü
Doç. Dr. Yusuf Kurt	Uludağ Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü (Lisans) Uludağ Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans ve Doktora	2010-2014 (Lisans) 2014-2017 (YL) 2017-2021 (Doktora)	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Özalp MYO

6.3. İşletme Bölümü Öğretim Elemanlarının Akademik Yayınları ve Projeleri

İşletme Bölümü öğretim üye ve yardımcılarının çok sayıda kitap, makale, bildiri gibi akademik yayınları bulunmaktadır. Üniversitemizin araştırma üniversitesi yolculuğunda hedeflenen uluslararası yayın sayısı son yıllarda giderek artmaktadır. Benzer şekilde İşletme Bölümü öğretim üye ve yardımcılarının yürütücü, araştırmacı ve/veya partner olduğu çok sayıda AB projesi de bölümümüzden çıkmıştır. Bu AB projelerinden bazıları şunlardır:

- REMODEL Projesi (Tamamlandı)
- VERNE Projesi (Tamamlandı)
- ACHOPINT Projesi (Tamamlandı)
- PASSFR Projesi (Tamamlandı)
- EQUBUSINESS Projesi (Tamamlandı)
- SDSHEI Projesi (Devam etmektedir)
- PEARL Projesi (Devam etmektedir)
- ECOSMART Projesi (Devam etmektedir)
- EMBED EU Projesi (Devam etmektedir)

Bölüm akademisyenlerimizin akademik özgeçmişleri <https://www.uludag.edu.tr/isletme/komisyon/akademik-kadro> bağlantısında yer almaktadır. İlgili bağlantıda yer alan her bir öğretim üyesine ilişkin AVESİS otomasyonu açıldığında öğretim üyemizin detaylı özgeçmişine ve yayınlarına ulaşılabilir.

6.4. İşletme Bölümü Faaliyetleri ve Etkinlikleri

İşletme Bölüm Başkanlığı 2024 yılı ekim ayından günümüze Prof. Dr. Erkan Özdemir (Bölüm Başkanı), Prof. Dr. Elif Yücel (Bölüm Başkan Yardımcısı) ve Dr. Öğretim Üyesi Alp Aytaç (Bölüm Başkan Yardımcısı) tarafından yürütülmektedir. Sinem Patriş, 2024 yılı mayıs ayından beri İşletme Bölüm sekreteri olarak görev yapmaktadır.

İşletme Bölümü Bölüm Kurulu; bölüm başkanı, başkan yardımcıları ve anabilim dalı başkanlarından oluşmaktadır. 2026 yılı mayıs ayı itibariyle bölüm kurulunu oluşturan anabilim dalı başkanları şu isimlerden oluşmaktadır: Prof. Dr. Değer Alper (Muhasebe ve Finans

Anabilim Dalı), Prof. Dr. Fusun Çınar Altıntaş (Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı), Prof. Dr. Erkan Özdemir (Üretim Yönetimi ve Pazarlama Anabilim Dalı), Prof. Dr. Elif Yücel (Ticaret Hukuku Anabilim Dalı) ve Doç. Dr. A. Gül Emel (Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı).

İşletme Bölümü tarafından birçok etkinlik düzenlenmekte olup, bu etkinlikler UKEY Kalite modülüne kaydedilmektedir. Son yıllarda gerçekleştirilen İşletme Bölümü etkinliklerinden bazıları aşağıdaki Tablo 12’de sunulmuştur.

130

Tablo 12. İşletme Bölümü Etkinlikleri (Şubat 2023 - Şubat 2026 Arası)

No	Etkinlik Adı	Etkinlik Türü	Katılım Türü	Türü	Tarih
1	İşletme Bölüm Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Yönetim/ Akademik Kurul	26.02.2026
2	Matlı Şirketler Grubu Firma Ziyareti	Sosyal	Ulusal	Diğer	11.12.2025
3	“Vergi ve Denetimde Kariyer Yolculuğu: Deneyimli Liderlerden Gerçek Hayat Deneyimleri” İşletme Bölümü Seminerleri	Bilimsel	Ulusal	Seminer	10.12.2025
4	Dijital Finansal Okuryazarlık Eğitimi	Eğitsel	Ulusal	Seminer	22.11.2025
5	2024 Yılı Akademik Performans Ödülleri	Kültürel	Ulusal	Üniversite İç Birim	19.11.2025
6	Sektörle Buluşma	Eğitsel	Ulusal	Seminer	12.11.2025
7	TÜBİTAK 2209 - A Üniversite Öğrenci Araştırma Projeleri / Proje Sonuçları Paylaşım Semineri	Bilimsel	Ulusal	Seminer	05.11.2025
8	Güney Ege Kalkınma Ajansı’na “Dijital Dönüşüm Yönetimi” Eğitimi	Eğitsel	Ulusal	Seminer	03.11.2025
9	Dr. Milan Balaban’ın Erasmus Programı Kapsamında Ziyareti	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	30.10.2025
10	İşletme Bölümü Oryantasyon Toplantısı	Sosyal	Ulusal	Seminer	16.10.2025
11	Prof. Dr. Andrzej Kondej’in Ziyareti	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	15.10.2025
12	TÜBİTAK 2209-A ve 2209-B Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Bilgilendirme Toplantısı	Eğitsel	Ulusal	Seminer	9.10.2025
13	Esnaf Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı	Sosyal	Ulusal	Panel	18.09.2025
14	REMODEL Projesi SUMMER SCHOOL	Bilimsel	Uluslararası	Panel	16.09.2025

**Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu**

Tablo 12: (Devamı)

15	Bursa Uludağ Üniversitesi İşletme Lisansüstü Mezuniyet Yemeği	Sosyal	Ulusal	Diğer	07.07.2025
16	İşletme Bölüm Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Yönetim/ Akademik Kurul	17.06.2025
17	Bursa Uludağ Üniversitesi Hastanesinde "Finansal Okuryazarlık" Sunumu	Eğitsel	Ulusal	Seminer	30.05.2025
18	Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) ile İşletme Bölümünün Akreditasyonu	Toplantı	Ulusal	İşverenle Yapılan	29.05.2025
19	Mezun ve İşveren Danışma Kurulu Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Mezun ile Yapılan	28.05.2025
20	Mezun ve İşveren Danışma Kurulu Toplantısı	Toplantı	Ulusal	İşverenle Yapılan	28.05.2025
21	Lisans öğrencilerine BEBKA'nın Sağladığı Destekler Hakkında Bilgilendirme	Eğitsel	Ulusal	Seminer	28.05.2025
22	İşletme Mezunları Seminerleri -1	Eğitsel	Ulusal	Seminer	28.05.2025
23	"Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Etik Davranış İlkeleri ve Uygulamaları" konulu seminer	Kültürel	Ulusal	Seminer	27.05.2025
24	REMODEL Projesi Visiting Lecturer - Ciaran	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	27.05.2025
25	REMODEL Projesi Visiting Lecturer - Juanita Blue	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	27.05.2025
26	TÜBİTAK 2209 Proje Bilgilendirme Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Öğrenci ile Yapılan	26.05.2025
27	Emekli Hocalarımızla Bölüm Kahvaltısı	Sosyal	Ulusal	Diğer	23.05.2025
28	İŞKUR Gençlik Programı Kapsamında Kişiler Arası İlişkiler ve Etkili İletişim Eğitimi	Eğitsel	Ulusal	Seminer	22.05.2025
29	Doç. Dr. Teodor Berov'un Sunumu	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	22.05.2025
30	Gunel IMAMGULIYEVA tarafından verilen Seminer - 21 Mayıs	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	21.05.2025
31	Gunel IMAMGULIYEVA tarafından verilen Seminer - 20 Mayıs	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	20.05.2025
32	İŞKUR Gençlik Programı Kapsamında Kişiler Arası İlişkiler ve Etkili İletişim Eğitimi	Eğitsel	Ulusal	Seminer	20.05.2025
33	TÜBİTAK 2209 A/B Bilgilendirme Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Öğrenci ile Yapılan	15.05.2025

131

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Tablo 12: (Devamı)

34	Doç. Dr. Vaclav KUPEC'in Ziyareti	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	08.05.2025
35	İşletme Bölümü Semineri	Bilimsel	Ulusal	Seminer	07.05.2025
36	Ramil MIRALIYEV tarafından verilen Seminer - Orhun Programı Kapsamında	Eğitsel	Uluslararası	Seminer	06.05.2025
37	Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Dersi Kapsamında AKWEL Ziyareti	Kültürel	Ulusal	Üniversite Dışı Birim	24.04.2025
38	İşletme Bölüm Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Yönetim/Akademik Kurul	20.03.2025
39	AGESA Hayat ve Emeklilik Tanıtım Toplantısı	Toplantı	Ulusal	İşverenle Yapılan	19.03.2025
40	İşletme Bölümü Fiziki İmkanların Geliştirilmesi	Kültürel Etkinlik	Ulusal	Diğer Etkinlik	17.03.2025
41	Tanışma ve Bilgilendirme Toplantısı (İngilizce İşletme Bölümü)	Toplantı	Ulusal	Öğrenci ile Yapılan	13.03.2025
42	Tanışma ve Bilgilendirme Toplantısı (İşletme Bölümü 3. Sınıf 2. Eğitim)	Toplantı	Ulusal	Öğrenci ile Yapılan	13.03.2025
43	İşletme Bölüm Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Yönetim/Akademik Kurul	26.12.2024
44	TÜBİTAK 2209-A Proje Yazma Toplantısı - 2	Toplantı	Ulusal	Öğrenci ile Yapılan	14.11.2024
45	Yeşilova Holding Ziyareti	Toplantı	Ulusal	İşverenle Yapılan	13.11.2024
46	TÜBİTAK 2209-A Proje Yazma Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Öğrenci ile Yapılan	08.11.2024
47	İşletme Bölüm Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Yönetim/Akademik Kurul	17.10.2024
48	BUÜ Fen Bilimleri Lisansüstü Öğrencilerine Dijital Dönüşüm Eğitimi	Eğitsel	Ulusal	Seminer	20.05.2024
49	BPO Firması Uzun Dönem Staj Sunumlarına Katılım	Sosyal	Ulusal	Üniversite Dışı Birim	17.04.2024
50	Mezun Danışma Kurulu Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Birim Kalite Komisyonu	21.09.2023
51	Dr. Öğr. Üyesi Fikri PALA Emeklilik Töreni	Kültürel	Ulusal	Üniversite İçi Birim	15.06.2023
52	İşletme Bölümü Akademik Kurul Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Birim Kalite Komisyonu	15.06.2023
53	İşverenler Danışma Kurulu Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Birim Kalite Komisyonu	26.05.2023
54	Mezun Danışma Kurulu Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Birim Kalite Komisyonu	26.05.2023
55	Kalite Hedefleri ve Önerileri Toplantısı	Toplantı	Ulusal	Birim Kalite Komisyonu	15.05.2023
56	Prof. Dr. Ümit GÜCENME GENÇOĞLU Emeklilik Töreni	Kültürel	Ulusal	Üniversite İçi Birim	13.02.2023

8. SONUÇ

İşletme Bölümü uzun yıllar birinci ve ikinci öğretim programlarıyla geniş bir öğrenci kitlesine eğitim sunmuş; lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde programlarını sürekli olarak geliştirmiştir. Bologna Süreci'ne uyum, Erasmus, değişim programları, çift ana dal ve yan dal uygulamaları bölümün eğitim kalitesini artıran önemli unsurlar arasında yer almıştır.

Günümüzde Bursa Uludağ Üniversitesi İşletme Bölümü, güçlü akademik kadrosu, yenilenen müfredatı, öğrencilerinin ve mezunlarının iş dünyasındaki başarılarıyla Türkiye'nin saygın işletme bölümleri arasında yer almaktadır. Bölüm, kuruluşundan bu yana çağdaş işletmecilik anlayışını esas alan bir eğitim yaklaşımıyla ulusal ve uluslararası düzeyde nitelikli insan kaynağı yetiştirmeye devam etmektedir.

İkinci eğitim programlarının kapatılması ve örgün öğretime ayrılan kontenjanların azaltılması ciddi oranda lisans öğrenci sayısının azalmasına yol açmaktadır. Azalan kontenjanlar önceki yıllarla kıyaslandığında radikal bir fark çıkmaktadır. Nitekim geçmiş yıllarda bölüme bir yılda yerleşen öğrenci sayısı zaman zaman 450 kişiye kadar ulaşırken, günümüzde her yıl alınacak 100 öğrenci dikkate alındığında, dört yıllık toplam öğrenci sayısı dahi bu rakama ulaşamayacaktır. Öğrenci sayısının azalması, öğretim üyelerinin projelere ve akademik yayın faaliyetlerine daha fazla zaman ayırabilmesine yol açacaktır. Tezli yüksek lisans ve doktora programları da bölümün araştırma ve yayın kapasitesinin artmasında önemli programlardır. Eğitim öğretimde lisansüstü öğrencilerin oranı yükselecektir. Tezsiz yüksek lisans öğrenci sayısının ve niteliğinin artması bölümün sanayi ve dış paydaşlarla etkileşimine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

İşletme Bölümü, akademik dinamizmini korumak ve küresel standartlara uyum sağlamak amacıyla kapsamlı bir gelişim süreci içerisinde. Bu doğrultuda Bologna Süreci kapsamında ders paketleri, güncel piyasa koşulları ve sektörel ihtiyaçlar gözetilerek revize edilmektedir. Eğitim müfredatında dijital olanakların kullanımının maksimize edilmesi hedeflenerek, öğrencilerin teknolojik yetkinliklerinin artırılmasına çalışılmaktadır.

Eğitimin uygulama ile desteklenmesi adına bölüm öğrencileri ve öğretim üyelerince firma ziyaretleri ve sektörün öncü isimlerinin katılımıyla gerçekleştirilecek konferans/panel/seminer çalışmaları gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Akademik kalitenin tescillenmesi amacıyla bölüm akreditasyonu için gerekli planlama ve görüşme süreçleri başlatılmıştır. Ayrıca kurumsal tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi, mezun bilgi sisteminin oluşturulması, öğrenci ve yönetici mentörlük uygulamalarının oluşturulması, ulusal/uluslararası düzeyde işletmecilik alanıyla ilgili akademisyen veri tabanının oluşturulması çalışmaları sürdürülmektedir. Bu faaliyetler, bölümün hem akademik gelişimi hem de sektörle olan bağlarını güçlendirme kararlılığının bir göstergesidir.

KAYNAKÇA

7141 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmî Gazete, 18 Mayıs 2018, Sayı: 30425.

Bursa Uludağ Üniversitesi Tarihçe, <https://www.uludag.edu.tr/tarihce-69488>, Erişim tarihi: 03.02.2026

BUÜ Bologna Bilgi Paketi ve Ders Kataloğu - İşletme, <https://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/340?AyID=33>, (Erişim Tarihi: 02.02.2025).

BUÜ Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Öğrenci Sayıları, <https://www.uludag.edu.tr/oidb/ogrenci-sayilari-7310>, Erişim Tarihi: 25.02.2026

Ertürk, H. (2025). Bursa Uludağ Üniversitesi İşletme Bölümünün Kuruluş Süreci Üzerine Kişisel Arşiv Notları (Yayımlanmamış Yazılı Belge) (Erişim Tarihi: 03.03.2025).

Üniversiteler Kanunu, Kanun Numarası: 1750, Kabul Tarihi: 20.06.1973, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 07.07.1973, Sayı: 14587.

YÖK Akademik, <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/searchResultviewListAuthorAndUniversities.jsp#>, (Erişim Tarihi: 25.02.2026).

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

Yükseköğretim Girdi Göstergeleri, 2025 YKS, YÖK Atlas Veri Tabanı, <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=109710251>, (Erişim Tarihi: 10.02.2026).

Yükseköğretim Kanunu (YÖK), Kanun Numarası: 2547, Kabul Tarihi: 4/11/1981, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 6/11/1981, Sayı: 17506, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 21, Sayfa: 3

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, Kanun Numarası: 2809, Kabul Tarihi: 28.03.1983, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 30.03.1983, Sayı: 18003.

EXTENDED SUMMARY

This study aims to examine the institutional development process of the Department of Business Administration, which is part of the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Bursa Uludağ University, from its establishment to the present day, from a historical perspective. Written using methods of oral history, witness accounts and the examination of written documents, this study has been prepared within the framework of the Department's academic structure, teaching and learning activities, its transformation within the higher education system over time, the events organised and the achievements attained.

A total of 7 departments were established under the Faculty of Economics and Administrative Sciences, including the Department of Business Administration. Like other departments in the faculty, the Business Administration Department has offered a dual education program for many years, consisting of both daytime and evening classes. Student admissions for the evening program were discontinued before the fall semester of 2023. In addition to the Turkish Business Administration program, an English Business Administration program was launched in 2018. With this program, the Department of Business Administration continues to provide education through two active programs.

The Department of Business Administration is represented as a Department within the Institute of Social Sciences. The graduate programs offered by the Department of Business Administration as of February 2026 are as follows: Master's in Business Administration (with thesis), Doctorate in Business Administration, Master's in Management and Organization (with thesis), Doctorate in Management and Organization, as well as Master's in Business Administration (without thesis), Master's in Management and Organization

135

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

(without thesis), Master's in Financial Management in Businesses (without thesis), and the newly established Master's in Marketing Management (without thesis).

The Business Administration Department's institutionalization efforts are carried out under six headings. These efforts can be listed as: academic, administrative, research and scientific production, internationalization, stakeholder and community interaction, and quality and accreditation processes.

Academically, the Department of Business Administration offers numerous educational programs at both undergraduate and graduate levels. Students are regularly admitted to each program, and these programs are popular among students. The main disciplines and sub-disciplines are clearly separated. Full compliance with the Bologna Process is ensured in all programs. In this regard, course information packages are regularly updated and monitored. Academic promotion criteria are defined throughout the university, and applications and appointment processes are conducted and monitored via BUAKBİS.

Administratively, the Department of Business Administration is managed by the Head of Department, and important decisions regarding the department are made by the Department Board, composed of the Heads of the Sub-Departments, or the general academic board of the department. The terms of office for the Head of Department and the Heads of the Sub-Departments are fixed. A departmental culture has been established regarding handover procedures. Department meetings and activities are recorded in minutes and entered into the UKEY quality module. Department activities are carried out in accordance with relevant regulations, guidelines, and implementation principles.

The Department of Business Administration has a very high capacity for research and scientific production. In the first half of the department's 50-year history, the books written by its faculty members made significant contributions to the academic and practical life of our country. In the subsequent period, in addition to scientific books, the number of national/international articles/papers and projects produced has rapidly increased. In this context, our department makes significant contributions to our university's place among research universities. In terms of the number of European Union, TÜBİTAK, and BAP projects carried out by the Department of Business Administration faculty members and students, our department has become one of the leading departments of our university, especially in recent years.

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

Internationalisation is one of the aspects of our department that has been growing in recent years, but can be further developed. In this regard, EU projects won by the department's faculty members and their international partners are critical to the department's internationalisation efforts. The availability of international exchange programs such as Erasmus and Mevlana, the existence of an English Business Administration program, the increasing number of international students in our country in recent years, and the potential for projects and collaborations with international businesses due to Bursa being an industrial city are all points that will contribute to the department's internationalisation potential.

Stakeholder and community interaction is another important area that can be improved. Given Bursa's status as an industrial city, efforts are being made to develop university-industry collaborations, which have high potential. In this regard, in addition to establishing direct interactions with relevant stakeholders, work continues to invite businesspeople to department seminars, create internship connections with businesses, organise career events, establish communication networks with alums, and create alumni-tracking systems.

Accreditation of the department is one of the priorities planned for implementation, both to demonstrate the department's quality and to ensure its international recognition. As with other units in our university, the necessary infrastructure has been established in our department in terms of quality. Currently, this infrastructure is being used effectively for this purpose, and preparations are underway for the accreditation processes.

With thousands of undergraduate and postgraduate graduates, our Department's alums can be found throughout the country, particularly in the province of Bursa. Our Department continues to serve with the mission of adding value to our country.

137

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Ek 1: Bölüme Emeği Geçen Bölüm Öğretim Üyeleri

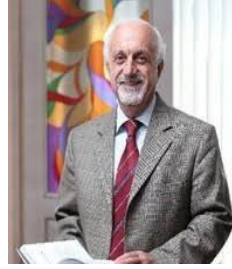
(Not: BUÜ İİBF Dekanlığı Tarafından Oluşturulan Dekanlık Anı Panosundaki Listede Yer Alan Bölüme Emeği Geçen Öğretim Üyelerimiz Kuruma Giriş Tarihine Göre Sıralanmıştır)

138

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Prof. Dr. Güngör ÜNAL
1970 - 1984

Prof. Dr. İsmet Sabit BARUTCUGİL
1971 - 1988

**Prof. Dr. Hakkı Yavuz
SOYDAN**
1971 - 2000

Prof. Dr. Erhan KOTAR
1971 - 2002

**Prof. Dr. Sabri
ASTARLIOĞLU**
1971 - 2011

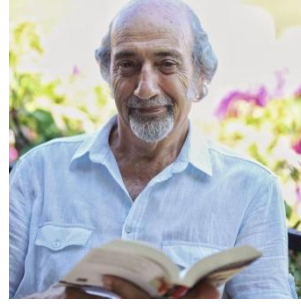

Prof. Dr. Halis ERTÜRK
1971 - 2012

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

Prof. Dr. Tuncer TOKOL
1972 - 2012

Prof. Dr. Zeyyat SABUNCUOĞLU
1973 - 2013

Prof. Dr. Ali CEYLAN
1976 - 2003

Prof. Dr. Adem ÇABUK
1976 - 2019

Prof. Dr. İsmail EFİL
1977 - 2018

Doç. Dr. Mustafa ÜNAL
1978 - 1984

139

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

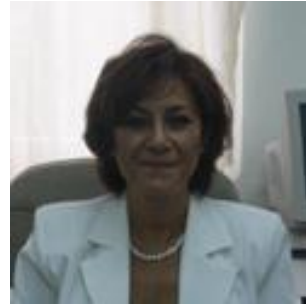
Prof. Dr. Zekai YILMAZ
1978 - 1998

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI
1979 - 1984

Dr. Öğr. Üyesi Fikri PALA
1979 - 2023

**Prof. Dr. Ümit Gücenme
GENÇOĞLU**
1981 - 2023

Prof. Dr. İbrahim LAZOL
1981 - 2016

Prof. Dr. Melek TÜZ
1983 - 2015

*Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme
Bölümünün 50 Yıllık Kurumsal Yolculuğu*

**Prof. Dr. Feray ODMAN
ÇELİKÇAPA**
1983 - 2017

Prof. Dr. Zehra BAŞKAYA
1983 - 2014

Prof. Dr. Ömer AKAT
1983 - 2014

**Prof. Dr. Neriman
GÜNDOĞAN**
1984 - 2013

Prof. Dr. İsmail Yılmaz ASLAN
1986 - 2005

Prof. Dr. Lale KARABIYIK
1988 - 2025

141

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİNİN 50. YILINDA SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ¹

Serdar GÜLENER

ÖZ

Bu çalışmada, Bursa Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün ellinci kuruluş yıl dönümü vesilesiyle Bölümün tarihsel gelişimi, kurumsal dönüşümü ve alana sağladığı katkıları incelenmektedir. Türkiye'de siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitiminin kökleri, Osmanlı Dönemi'nde kurulan Enderun Mektebi'ne kadar izlenmekte; 1859'da açılan Mekteb-i Mülkiye ile kurumsallaşma sürecinin başladığı ortaya konulmaktadır. Cumhuriyet Dönemi'nde kamu yönetiminin akademik bir disiplin olarak şekillenmesinde uluslararası raporlar, 1952 Teknik Yardım Anlaşması ve 1953'te kurulan TODAİE'nin belirleyici rolü vurgulanmaktadır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Amme İdaresi Kürsüsünün 1957'de kurulması ve ODTÜ'nün Anglo-Amerikan yaklaşımı, disiplinin Türkiye'deki iki temel ekolünü oluşturmuştur. Bu tarihsel arka plan içinde bölüm, 1975 yılında Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde "Siyasal Bilimler Bölümü" adıyla kurulmuştur. 1982'de "Kamu Yönetimi Bölümü" adını almış, 2016'da mevcut adına kavuşmuştur. Dört ana bilim dalından oluşan bölüm, disiplinler arası bir yapıyla siyasal teori, kamu yönetimi, kentleşme, çevre

¹ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Prof. Dr. Serdar GüleNER, Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sgulener@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1014-7500.

Çalışmanın olgunlaşma sürecinde tanıklık ve katkılarıyla yol gösteren Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay ve Prof. Dr. Derda Küçükalp hocalarım şükranlarımı sunarım. Metnin yayına hazırlanma aşamasında desteklerini esirgemeyen meslektaşlarım Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Durmaz, Arş. Gör. Dr. Elif Bengi Akkuş Elmalı, Arş. Gör. İbrahim Hatipoğlu ve Arş. Gör. Dr. Mehmet Fırkan Korkmaz'a da teşekkürlerimle...

politikaları ve anayasa hukuku alanlarında akademik üretim gerçekleştirmektedir. Kuruluşundan bu yana yaklaşık 5.500 mezun veren bölüm, lisans ve lisansüstü programlarıyla nitelikli insan kaynağı yetiştirmeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bursa Uludağ Üniversitesi, kamu yönetimi eğitimi, yükseköğretim tarihi, Mekteb-i Mülkiye.

THE DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC
ADMINISTRATION ON THE 50TH ANNIVERSARY OF BURSA
ULUDAĞ UNIVERSITY

ABSTRACT

This study examines the historical development, institutional transformation, and academic contributions of the Department of Political Science and Public Administration at Bursa Uludag University on the occasion of its fiftieth anniversary. The roots of political science and public administration education in Türkiye are traced back to the Ottoman Enderun School and the Mekteb-i Mulkiye, established in 1859 within the Tanzimat reform framework. In the Republican era, the establishment of the Institute of Public Administration for Türkiye and the Middle East (TODAIE) in 1953, the founding of the Chair of Public Administration at Ankara University in 1957, and Middle East Technical University's adoption of the Anglo-American approach constituted the discipline's foundational pillars in Türkiye. Within this context, the department was established in 1975 as the "Department of Political Sciences" at Bursa University. It was renamed the "Department of Public Administration" in 1982 and assumed its current designation in 2016. Comprising four subdivisions-Politics and Social Sciences, Administrative Sciences, Urbanization and Environmental Issues, and Legal Sciences-the department conducts interdisciplinary research spanning political theory, public administration, urbanization, environmental policy, and constitutional law. Having produced approximately 5,500 graduates, it continues to train qualified professionals for the public and private sectors.

Keywords: Political Science and Public Administration, Bursa Uludag University, public administration education, history of higher education, School of Civil Service.

1. GİRİŞ

Türkiye'de siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitiminin tarihsel kökenleri, üniversite kurumu ve modern akademik disiplinler oluşmadan önce devletin yönetici ihtiyacını karşılama pratiklerinde izlenebilir. Bu bağlamda saray merkezli idareci yetiştirme okulu olarak Enderun Mektebi, kaynaklarda II. Murad Dönemi'nde Edirne saray çevresinde şekillenmeye başlayan ve teşkilat yapısı büyük ölçüde Fatih Sultan Mehmed devrinde belirginleşen bir kurum olarak ele alınmaktadır. İstanbul'un fethini izleyen süreçte saray teşkilâtının yeniden düzenlenmesiyle eğitim ve hizmet düzeninin Topkapı Sarayı merkezli biçimde kurumsallaşması, yönetici yetiştirmeyi daha sistemli bir devlet içi eğitim mekanizmasına dönüştürmüştür (İpşirli, 1995). Enderun'da devşirme kökenli öğrenciler, Türkçe-Arapça-Farsça dil eğitiminin yanı sıra edebiyat, tarih ve matematik gibi dersler ile bir el sanatı edinimi ve at binme, ok atma gibi askerî talimleri birlikte öğrenirlerdi. Ardından saray içinde farklı odalarda görevlendirilerek hizmet içinde yetismeyi sürdürür ve bu kademeli ilerleyiş sayesinde devlet idaresinde sorumluluk üstlenecek yöneticiler olarak yetişirlerdi (İnalçık, 2023: 93-95). Enderun'un üst düzey devlet kadrolarına etkisi, imparatorluk hayatına 60 sadrazam, 3 şeyhülislâm ve 23 kaptan-ı derya yetiştirmiş olmasıyla somut biçimde görünür hâle gelmektedir (Ortaylı, 2021, s. 156).

19. yüzyılda merkezleşme ve reform gündeminin yoğunlaşmasıyla devlet örgütü hem genişlemiş hem de taşra idaresinde yeni görev tanımları ile yeni işleyişler ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacın merkezi düzeyde de açıkça tartışmaya açıldığı görülmektedir. Nitekim Meclisi Vâlâ'da 9 Mayıs 1858 tarihli iradede, vilayet ve kazalarda görev yapan mülki idarecilerin amme idaresinin temel işleyişinden yeterince haberdar olmadıkları vurgulanmış aynı değerlendirmede, kendilerine gönderilen emirleri anlamakta zorlandıkları da gerekçe olarak öne çıkarılmıştır. Bu ihtiyaç ve arayışların bir yansıması olarak Mekteb-i Mülkiye 12 Şubat 1859'da resmen açılmıştır (Babaoğlu, 2022, Akyıldız, 2019). Böylece Mülkiye, Tanzimat'ın modern memur yetiştirme hedefini ve taşrada merkezî otoriteyi güçlendirecek profesyonel idareci arayışını kurumsal bir eğitim modeline bağlayan önemli kurumlardan biri hâline gelmiştir. Kuruluş yıllarında okulun iki yıllık bir programla öğretime başladığı, zaman içinde yapısının genişletildiği anlaşılmaktadır. Erken dönemde hedeflenen formasyonun idari pratik, hukuk ve maliye ekseninde şekillendiği

görülür (Serin, 1984: 9). Bu çerçevede siyaset bilimi, bugünkü anlamıyla bağımsız bir disiplin olmaktan çok devlet idaresi, hukuk ve diplomasi bilgisinin bir bileşeni olarak konumlanmıştır. Buna karşın düzenli müfredat, sınav sistemi ve merkezî kadro yetiştirme mantığı (Akyıldız, 2019, Babaoğlu, 2022), Türkiye'de siyaset bilimi ve kamu yönetimi eğitim geleneğinin kurumsal temelini beslemiştir.

Zaman içinde Mekteb-i Mülkiye yalnızca devlete memur sağlayan bir meslek okulu olmanın ötesine geçerek, sosyal bilim alanındaki gelişmelerle birlikte akademik üretim ve kamusal tartışmalarla temas eden bir kurumsal zemine dönüşmüştür. Cumhuriyet'in ilanını izleyen dönemde bu dönüşüm, programın daha belirgin biçimde ihtisaslaşması üzerinden izlenebilir. 17 Temmuz 1924 tarihli tâlimatla okulun ilk iki yılı müşterek kılınmış, üçüncü yıldan itibaren idarî-malî-siyasî kısımlara ayrılması kararlaştırılmıştır. İdarî ve malî kısımlar için birer yıllık, siyasî kısım için ise iki yıllık ihtisas düzeni benimsenmiştir (Akyıldız, 2019). Bu yeniden yapılanma, idari pratik-hukuk-maliye eksenindeki genel devlet bilgisi anlayışını daha uzmanlaşmış bir müfredat mantığına taşımış, aynı zamanda okulun yalnızca kadro yetiştiren değil akademik kültüre farklı türlerde katkı sunan bir merkez olarak konumlanmasını güçlendirmiştir (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, t.y.).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kamu yönetimi eğitimi ve bürokratik kadroların yetiştirilmesi, Osmanlı'dan miras kalan Mülkiye Mektebi'nin kurumsal hafızası ve birikimi üzerinden yürütülmüştür (Aykaç, 2012; Babaoğlu, 2020). Bu dönemde devlet olgusu ve kamu yönetimi, hukuk kavramı temelinde "umumi amme hukuku" kürsülerinin konusu olarak incelenmiştir (Güler, 2012). Devlet ve yönetimin hukuk yönüne ağırlık verilmesi nedeniyle kamu yönetimi ayrı bir disiplin veya kürsü olarak değil "Şehircilik, Mahalli İdareler, Türk İdare Teşkilatı Tarihi" gibi bağımsız dersler olarak müfredatta yer almıştır (Aykaç, 2012; Eryılmaz, 2015).

Türkiye'de kamu yönetiminin salt bir devlet idaresi pratiği ve ders niteliğinden çıkarak akademik bir disiplin olarak kurumsal kimlik kazanmasına yönelik fikrî temeller, Cumhuriyet'in erken döneminde atılmıştır. Bu fikrî altyapı, 1933 yılından itibaren uluslararası kuruluşlar ve yabancı uzmanlar tarafından yapılan çalışmalar ve hazırlanan raporlarla oluşturulmuştur (Aykaç, Yayman ve Özer, 2003; Usta ve Çelik, 2015). Söz konusu raporlar Türkiye'nin idari sorunlarını

tespit ederek gerçekleştirilmesi gereken idari reformlara odaklanmıştır. Bu kapsamda raporların vurguladığı önemli konulardan biri de kamu personel rejimi ve politikalarıdır. Devletin ve özel sektörün ihtiyaç duyduğu personelin temin edilmesi, eğitimi ve gerekli uzmanlaşmanın sağlanması amacıyla üniversitelerde kamu yönetimi kürsülerinin kurulması önerisinde bulunulmuştur (Aykaç, Yayman ve Özer, 2003).

Hazırlanan raporların yanı sıra Türkiye'de kamu yönetimi disiplininin bir öğretim dalı olarak fiilen inşa edilme sürecinde etkili olan bir diğer faktör de Birleşmiş Milletler'in dış yardımlar kapsamında uyguladığı programdır (Güler, 2012, 563). Türkiye ile Birleşmiş Milletler arasında 1952 yılında Teknik Yardım Anlaşması imzalanmıştır (Mihçioğlu, 1988). Bu anlaşma kapsamında, kamu görevlilerinin yetiştirilmesi ve eğitimi ile kamu yönetimine yönelik araştırma ve yayın faaliyetlerinin yürütülmesi amacıyla 1953 yılında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) kurulmuştur (Eryılmaz, 2015). TODAİE, kamu yönetimi eğitiminde önemli bir rol üstlenmiş; gerçekleştirdiği bilimsel etkinlikler ve çalışmalarla kamu yönetimine bir disiplin olarak duyulan ilginin artmasını sağlamıştır (Eryılmaz, 2015; Usta ve Çelik, 2015).

Aynı dönemde Mekteb-i Mülkiye geleneğinin devamı olan ve TODAİE ile organik bir bağ içerisinde bulunan Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin (AÜSBF) İdari Şube programında amme idaresi, idari tahlil ve personel gibi kamu yönetimi dersleri verilmeye başlanmıştır (Balta, 2012; Usta ve Çelik, 2015). Bu sürecin devamında 1957 yılında AÜSBF'de "Amme İdaresi Kürsüsü" kurulmuştur. Kürsünün adı 1967 yılında "Kamu Yönetimi" olarak değiştirilmiş ve kürsü, Türkiye'de kamu yönetimi öğretiminin kurumsallaşmış yaygınlaşmasına öncülük etmiştir (Eryılmaz, 2015; Mihçioğlu, 1988). Aynı süreçte 1956 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) Amme İdaresi Bölümü kurulmuştur. ODTÜ'nün kamu yönetimi öğretiminde benimsediği metodolojik yaklaşım, Türkiye'de disiplinin dönüm noktalarından birini oluşturmuştur. AÜSBF, kamu yönetimi öğretiminde Kıta Avrupası ekolü kapsamında idare hukuku ağırlıklı bir yaklaşım benimserken ODTÜ, disiplini Anglo-Amerikan kamu yönetimi yaklaşımının etkisinde idare hukukundan bağımsız bir sosyal bilim alanı ve yönetsel süreç olarak ele almıştır (Heper ve Berkman, 1979; Ömürçönülşen, 2010).

1981 yılında Yükseköğretim Kurulunun kurulmasının ardından üniversitelerin Siyasal Bilgiler Fakülteleri ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde Kamu Yönetimi müstakil birer bölüm olarak yaygınlaştırılmıştır (Eryılmaz, 2015). 1980'lerde YÖK ile birlikte kamu yönetimi adı altında yaşanan standartlaşma, zamanla yerini çeşitlenme ve farklılaşmaya bırakmıştır (Ömürgönülşen, 2010). Birçok üniversitede Kamu Yönetimi adıyla bölümler kurulmaya ve öğretimini sürdürmeye devam ederken, bazı üniversitelerde müfredatlar siyaset teorisi ve karşılaştırmalı siyasetle zenginleştirilerek bölümler "Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi" adıyla kurulmuş veya bu adla yeniden yapılandırılmıştır (Şahin ve Göktürk, 2007).

2. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

Bursa Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, 1975 yılında Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi bünyesinde Fakültenin ilk yapılanmasında yer alan dört temel bölümden biri olarak "Siyasal Bilimler Bölümü" adıyla kurulmuştur. Türkiye'de sanayileşmenin hız kazandığı 70'li yıllardan itibaren sosyal ve ekonomik düzendeki dönüşümler ile nüfus yapısındaki değişimler, yükseköğretim kurumlarının İstanbul ve Ankara dışındaki bölgelerde de yaygınlaştırılmasına yönelik talepleri artırmıştır. Osmanlı'dan bu yana önemli bir ticaret ve yönetim merkezi olan Bursa, söz konusu dönemde özellikle otomotiv ve tekstil sanayisindeki gelişmelerle birlikte nitelikli idari personel ve akademik bilgi ihtiyacının belirgin biçimde hissedildiği merkezlerden biri hâline gelmiştir. Bu ihtiyaç, hem İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin hem de bu fakülte bünyesinde yer alan Siyasal Bilimler Bölümünün Bursa Üniversitesi'nin kuruluşunda temel yapı taşlarından biri olarak konumlanmasında etkili olmuştur.

Alper'in (2021) belirttiği üzere, Bursa Üniversitesi ilk olarak 1970 yılında İstanbul Üniversitesine bağlı bir Tıp Fakültesi ile eğitim-öğretime başlamıştır. Tıp Fakültesinin ardından, 1750 Sayılı Üniversiteler Kanununa göre bir üniversitenin kurulabilmesi için en az iki fakültenin fiilen kurulması ve eğitim-öğretime başlaması gerekmektedir. Bu doğrultuda ikinci fakülte olarak İstanbul

Üniversitesi İktisat Fakültesinin hamiliğinde, Millî Eğitim Bakanlığının 4 Nisan 1974 tarihli onayıyla İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi kurulmuştur. Fakülte, 1974-1975 Eğitim-Öğretim yılında öğrenci kabulüyle faaliyetlerine başlamıştır. Bunun ardından Bursa Üniversitesi, 11 Nisan 1975 tarih ve 15205 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1873 sayılı "Dört Üniversite Kurulması Hakkında Kanun" ile resmen kurulmuş; Kanunun 3'üncü maddesinde Bursa Üniversitesinde ikinci fakülte olarak İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesinin kurulduğu hükmüne yer verilmiştir. Bu tarihten itibaren Fakülte; İktisat Bölümü, İşletme Bölümü, Sosyal Siyaset ve Kooperatifçilik Bölümü ile Siyasal Bilimler Bölümü olmak üzere dört bölüm şeklinde yapılandırılmıştır.

Bursa Üniversitesinin kurucu fakültelerinden olan İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi (İSBF) eğitim-öğretim faaliyetlerine başladığında, dört temel bölümden biri olan Siyasal Bilimler Bölümü Siyaset Teorisi ve Uluslararası İlişkiler Kürsüleri olmak üzere iki kürsü hâlinde oluşturulmuştur. Bölüm, İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından görevlendirilen Prof. Dr. Esat Çam, Prof. Dr. İlter Turan, Prof. Dr. Toktamış Ateş, Prof. Dr. Önder Arı ve Prof. Dr. Acar Örnek'in yer aldığı akademik bir heyetin himayesinde kurulmuş; bölümün işleyişi ve müfredatı yine bu heyet tarafından şekillendirilmiştir. İlk bölüm başkanı Doç. Dr. Fevzi Altuğ'dur. "Siyasal Bilimler" adının tercih edilmesinde, iktisadi ve idari derslerin ötesinde siyaset teorisi, sosyoloji ve devlet yönetimi konularında entelektüel derinliği olan bireyler yetiştirme amacı belirleyici olmuştur. Bunun yanı sıra Fakülte bünyesinde bir "Siyasal Bilimler Enstitüsü" kurulmuş ve bu Enstitü aracılığıyla akademik araştırmalar kurumsal bir çatı altına alınmıştır.

6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile bu Kanun hükümlerine istinaden çıkarılan 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 Sayılı "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile Türkiye'de yükseköğretim kurumlarının yapısında ve işleyişinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu süreçte Bursa Üniversitesinin adı Uludağ Üniversitesi olarak değiştirilmiş; ardından "İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi" ile "Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi" (BİTİA), "İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi" (İİBF) altında birleştirilerek tek bir Fakülte hâline getirilmiştir. Fakülte bölüm esasına göre yeniden yapılandırılarak yedi temel bölüme ayrılmış, bu kapsamda "Siyasal Bilimler Bölümü" adı "Kamu Yönetimi Bölümü" olarak değiştirilmiştir. Yükseköğretim Kanunu'nun getirdiği

bir diğer önemli değişiklik ise lisansüstü eğitim alanında gerçekleşmiştir: Fakülte bünyesindeki "Siyasal Bilimler Enstitüsü" kapatılarak yerine Üniversite Rektörlüğüne bağlı "Sosyal Bilimler Enstitüsü" kurulmuştur. Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, 1982 yılında yeni enstitü bünyesinde faaliyete geçerek bu tarihten itibaren yüksek lisans ve doktora öğrencilerini kabul etmeye başlamıştır.

Yükseköğretim Kanunu ile bölüm adı ve kurumsal yapısında gerçekleşen değişikliklerin yanı sıra müfredatta da dönüşümler yaşanmış ancak bölümün siyaset bilimler temeli zayıflamamış ve siyaset-sosyal bilimler ağırlıklı akademik yönelimi korunmuştur. Bu sürekliliğin sağlanmasında bölümün kuruluşundan bu yana emeği olan Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın etkisi belirleyici olmuştur. Sarıbay, siyaset sosyolojisi, Türk siyasi hayatı ve politik psikoloji gibi alanlardaki çalışmalarıyla bölümü akademik anlamda sağlam bir temele oturtmuş, bölümün "Siyaset Bilimi" kanadını güçlendirmiş ve sosyal bilim alanında analitik ve entelektüel düşünme derinliği kazandırmıştır.

Öte yandan bölümün akademik kimliği yalnızca siyaset ve sosyal bilimler alanıyla sınırlı kalmamıştır. Kentleşme ve çevre sorunlarına odaklanan Kentleşme ve Çevre Ana Bilim Dalı, kamu örgütlenmesi ve idari yapılanma üzerine yoğunlaşan Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı ile normatif ve kurumsal çerçeveyi sağlayan Hukuk Ana Bilim Dalı da bölümün kurumsal ve akademik bütünlüğünü tamamlayan, siyaset bilimler perspektifini farklı disiplinler boyutlarıyla derinleştiren temel alanlar arasında yer almaktadır. Bu çok yönlü yapı, bölümün disiplinler arası niteliğini güçlendirmiş ve siyaset olguları hem kuramsal hem de uygulamalı boyutlarıyla ele alabilmesine imkân sağlamıştır. Bölümün kurumsal kimliğinin oluşumunda ve akademik yönelimlerinin şekillenmesinde farklı ana bilim dallarında görev yapmış değerli öğretim üyelerinin katkıları belirleyici olmuştur.

Bu bağlamda 1973 yılında Fransa Sorbonne Üniversitesinde doktorasını tamamlamasının ardından bölümün kuruluş yıllarında önemli akademik katkılar sunan Prof. Dr. Mehmet Bener Karakartal; yine Sorbonne Üniversitesinde siyaset bilimi alanında doktorasını tamamladıktan sonra çalışmalarıyla bölümün entelektüel çerçevesine katkı sağlayan Dr. Semih Vaner, hukuk alanındaki katkılarıyla Prof. Dr. Cevdet Atay, yönetim bilimleri alanındaki çalışmalarıyla Prof. Dr. Bilal Özgüven, siyaset düşünce ve toplumsal analiz alanındaki

çalışmalarıyla Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün, çevre ve kentleşme alanındaki katkılarıyla Prof. Dr. Hasan Ertürk, sosyolojik perspektifi güçlendiren çalışmalarıyla Prof. Dr. Rana Aslanoglu ve Prof. Dr. Neslihan Sam, kamu yönetimi ve idari yapılanma alanındaki çalışmalarıyla Prof. Dr. Mehmet Zahid Sobacı ile politik psikoloji alanındaki çalışmalarıyla Dr. Öğr. Üyesi Sertaç Serdar, bölümün akademik birikimine geçmiş dönemlerde önemli katkılar sunmuşlardır.

Bölümün kurumsal ve akademik kimliğinin oluşumunda emeği bulunan öğretim üyelerinin katkılarıyla kuruluşundan bu yana oluşturulan akademik gelenek, günümüzde görev yapan öğretim üyeleri tarafından da sürdürülmektedir.

152

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Siyaset ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı; Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay, Prof. Dr. Derda Küçükcalp, Prof. Dr. Fırat Mollaer, Doç. Dr. Mehmet Ali Mert Gökırmak, Doç. Dr. Elif Madakbaş Güleener, Dr. Öğr. Üyesi Gülbeyaz Karakuş, Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Durmaz ve Arş. Gör. Dr. Elif Bengi Akkuş Elmalı'nın katkılarıyla siyasal teori, siyasal düşünce, demokrasi, toplumsal analiz, Türk siyasal hayatı, siyaset sosyolojisi ve çağdaş siyaset kuramı gibi alanlarda çalışmalarını sürdürmektedir.

Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı; Prof. Dr. Bekir Parlak, Arş. Gör. Dr. İbrahim Hatipoğlu ve Arş. Gör. Dr. Mehmet Fürkan Korkmaz ile kamu yönetimi, yönetim teorisi ve yönetim alanlarında akademik faaliyetlerini yürütmektedir.

Kentleşme ve Çevre Sorunları Ana Bilim Dalı; Doç. Dr. Yasemin Kaya, Dr. Öğr. Üyesi Semih Eker, Dr. Öğr. Üyesi Gülçin Tunç, Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Oğulcan Erayman ve Arş. Gör. Ezgi İdil Tiryaki'nin katkılarıyla kentleşme, çevre politikaları ve göç meselesi gibi alanlarda çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Hukuk Ana Bilim Dalı; Prof. Dr. Serdar Güleener ve Arş. Gör. Dr. Abdullah Yasin Erdem ile kamu hukuku ve anayasal çalışmalar çerçevesinde bölümün disiplinler bütünlüğüne katkı sunmaktadır.

Bölüm başkanlığı görevi geçmiş dönemlerde sırasıyla Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay, Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün, Prof. Dr. Hasan Ertürk, Prof. Dr. Bekir Parlak ve Prof. Dr. Derda Küçükcalp tarafından

yürütülmüş olup son dönemde bu görev Prof. Dr. Serdar Güleler tarafından üstlenilmektedir.

Bu süreçte bölümün adı, disiplinler arası yapısını ve teorik derinliğini daha iyi yansıtmak amacıyla Üniversite Senatosunun 3 Mart 2016 tarihli toplantısında alınan karar doğrultusunda "Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü" olarak değiştirilmiş ve bu değişiklik 30 Mart 2016 tarihli Yükseköğretim Kurulu kararıyla resmîyet kazanmıştır.

Güncel olarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü bünyesinde Siyaset ve Sosyal Bilimler, Yönetim Bilimleri, Kentleşme ve Çevre Sorunları ve Hukuk Bilimleri olmak üzere toplam dört ana bilim dalı yer almaktadır. Bölüm; 5 profesör, 3 doçent, 5 doktor öğretim üyesi, 4 doktora derecesine sahip araştırma görevlisi ve 1 araştırma görevlisinden oluşan akademik kadrosuyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Lisans, tezli yüksek lisans ve doktora programlarının yanı sıra 2020 yılında başlatılan tezsiz yüksek lisans programıyla lisansüstü düzeyde de alana önemli katkılar sunulmaktadır. Kuruluşundan bu yana yaklaşık 5.500 mezun vermiş olan bölüm, 50 yıllık birikimiyle kamu ve özel sektöre yönelik nitelikli insan kaynağı yetiştirmeye devam etmektedir.

153

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

3. EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ VE MEZUN PROFİLİ

Bursa Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, elli yıllık akademik birikimi boyunca yalnızca eğitim faaliyetleriyle değil, güçlü ve üretken akademik kadrosunun bilimsel katkılarıyla da alana yön vermiştir. Akademik kadro, ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen araştırma projelerinde aktif rol almakta; disiplinin kuramsal ve uygulamalı boyutlarına önemli katkılar sunmaktadır. Hakemli ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanan makaleler, editörlü ve yazarlı kitaplar, kitap bölümleri ve bilimsel bildiriler aracılığıyla literatüre nitelikli bir birikim kazandırılmaktadır. Bunun yanı sıra kongre, çalıştay ve sempozyumlar yoluyla bilimsel tartışma ortamları zenginleştirilmektedir. Kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası ağlarla kurulan iş birlikleri sayesinde akademik bilgi toplumsal ve yönetsel pratiklerle buluşturulmakta; uzman görüşleri ve saha araştırmaları aracılığıyla kamusal politika süreçlerine katkı sağlanmaktadır. Bu kurumsal

hafıza ve üretkenlik, bölümü yalnızca bir eğitim kurumu değil, aynı zamanda düşünce üreten ve politika öneren bir akademik merkez konumuna taşımaktadır.

Bölüm bünyesindeki Siyaset ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, siyasal düşünce tarihinden çağdaş demokrasi tartışmalarına, kimlik politikalarından muhafazakârlık, İslamcılık ve postkolonyal teoriye, modernleşme süreçlerinden neoliberal küreselleşme eleştirilerine kadar uzanan geniş bir kuramsal yelpazede üretim yapmaktadır. Din-siyaset ilişkileri, sivil toplum, kamusal alan, çoğulculuk ve siyasal temsil gibi temel meseleler normatif siyaset felsefesi ve eleştirel kuram perspektifleriyle ele alınmaktadır. Öte yandan göç, mültecilik, radikal sağ popülizm, epistemik adaletsizlik ve risk toplumu gibi güncel konular felsefi-sosyolojik ve ampirik yöntemlerle incelenmektedir. Bu ana bilim dalı, Bölümün kuramsal derinliğini ve eleştirel düşünce kapasitesini temsil etmektedir.

Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı, kamu yönetimi kuramından uygulamaya uzanan güçlü bir kurumsal analiz geleneğine sahiptir. Merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkileri, yerel yönetimler, katılımcı bütçeleme, kamu denetçiliği, hesap verebilirlik ve çok düzeyli yönetim modelleri üzerine yürütülen çalışmalar; dijital devlet, e-demokrasi ve sosyal medyanın siyasal katılım üzerindeki etkileri gibi çağdaş yönetsel dinamiklerle birlikte değerlendirilmektedir. Bununla birlikte düzenleyici ve denetleyici kurumların tasarımı, yasama ve yargı davranışının ampirik analizi ile hükümet sistemleri üzerine yapılan çalışmalar, bölümün metodolojik çeşitliliğini ve analitik kapasitesini ortaya koymaktadır.

Kentleşme ve Çevre Sorunları Ana Bilim Dalı, kent analizi, kentsel dönüşüm, sosyo-mekânsal eşitsizlikler, göç ve toplumsal cinsiyet, çevresel adalet, iklim değişikliği ve kentsel kırılganlık gibi alanlarda disiplinler arası araştırmalar yürütmektedir. Sürdürülebilirlik, ekolojik güvenlik, küresel çevre rejimleri ve afet yönetimi konularında yapılan çalışmalar ise yerellik ve katılımcılık temelli kriz yönetimi yaklaşımlarıyla bütünleştirilmektedir.

Hukuk Bilimleri Ana Bilim Dalı ise anayasa yargısı, insan hakları, seçim sistemleri, demokratik meşruiyet, geçiş dönemi adaleti ve kurumsal denetim mekanizmaları üzerine gerçekleştirdiği araştırmalarla siyasal sistemin normatif ve hukuki temellerini

derinlemesine incelemektedir. Tüm bu çok katmanlı akademik üretim, bölümün elli yıllık birikimini kuramsal ve uygulamalı düzeyde bütüncül bir yapıya kavuşturmaktadır.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü; lisans, tezli yüksek lisans ve doktora programlarının yanı sıra 2020 yılında başlatılan tezsiz yüksek lisans programıyla lisansüstü düzeyde de alana önemli katkılar sunmaktadır. Kuruluşundan bu yana yaklaşık 5.500 mezun veren bölüm, kamu ve özel sektörde görev alan nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine önemli katkı sağlamaktadır. Mezunlar arasında bakanlık düzeyinde görev yapmış siyasetçiler, çeşitli kamu kurumlarında ve özel sektörde üst düzey yöneticiler, valiler, kaymakamlar ve farklı üniversitelerde görev yapan akademisyenler yer almaktadır. Elli yıllık birikimi, güçlü akademik kadrosu ve disiplinler arası yaklaşımıyla bölüm, hem akademik dünyaya hem de kamu yaşamına yön veren bir eğitim ve araştırma merkezi olma niteliğini sürdürmektedir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, Bursa Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün yarım asırlık serüveni, Türkiye'de kamu yönetimi eğitiminin tarihsel arka planı içerisinde ele alınmıştır. Enderun Mektebi'nden Mekteb-i Mülkiye'ye, TODAİE'den Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine uzanan köklü geleneğin bir devamı olarak 1975 yılında kurulan bölüm, geçirdiği kurumsal dönüşümler aracılığıyla hem disiplinin Türkiye'deki gelişim çizgisine ayak uydurmuş hem de kendine özgü bir akademik kimlik inşa etmiştir. Siyasal Bilimler Bölümü olarak başlayan, 1982'de Kamu Yönetimi Bölümü adını alan ve nihayet 2016'da Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü olarak yeniden yapılanan bu süreç, yalnızca bir isim değişikliğini değil; disiplinin epistemolojik genişlemesini, siyaset bilimi ile kamu yönetimi arasındaki metodolojik yaklaşmayı ve alanın çok boyutlu bir sosyal bilim kimliğine kavuşmasını yansıtan yapısal bir evrilmeyi ifade etmektedir.

Bölümün alana sağladığı katkılar değerlendirildiğinde, dört ana bilim dalının birbirini tamamlayan bir bütünlük içerisinde çalıştığı görülmektedir. Siyasal düşünce ve demokrasi teorisinden yerel

yönetimler ve dijital devlet uygulamalarına, kentsel dönüşüm ve çevre politikalarından anayasa yargısı ve insan haklarına uzanan geniş bir araştırma yelpazesi, bölümün disiplinler arası bir perspektifle bilgi üretme kapasitesini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra lisans düzeyinden doktora programına kadar kademeli biçimde yapılandırılmış eğitim modeli, kamu bürokrasisinin çeşitli kademelerinde, siyaset alanında ve akademik hayatta etkin roller üstlenen nitelikli bir mezun profili oluşturmuştur. Bu birikim, bölümün Türkiye'nin kamu yönetimi eğitimi geleneğindeki köklü kurumlar arasında anlamlı bir konuma sahip olduğunu teyit etmektedir.

156

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Elli yıllık kurumsal deneyim ve akademik birikimle geleceğe yönelen bölümün, önümüzdeki dönemde karşılaşılabilecek temel meseleler büyük ölçüde disiplinin küresel ölçekte yüz yüze olduğu dönüşümlerle örtüşmektedir. Dijitalleşmenin kamu yönetimi pratiklerini köklü biçimde yeniden şekillendirdiği, yapay zeka ve büyük veri analitiğinin politika yapım süreçlerine entegre edildiği, iklim krizi ve göç hareketlerinin yönetim paradigmasını sorgulamaya açtığı bir dönemde, bölümün mevcut araştırma altyapısı bu güncel sorunsallara yanıt üretebilecek bir zemin sunmaktadır. Disiplinler arası işbirliklerinin güçlendirilmesi, uluslararası akademik ağlarla bütünleşmenin derinleştirilmesi ve karşılaştırmalı kamu yönetimi çalışmalarının yaygınlaştırılması, bölümün yarım asırlık birikimini geleceğe taşıyacak stratejik öncelikler olarak değerlendirilebilir. Bu çerçevede Bursa Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünün elli yıllık geçmişi, yalnızca kurumsal bir başarı öyküsü olarak değil, aynı zamanda Türkiye'de siyaset bilimi ve kamu yönetimi disiplininin akademimizdeki kurumsallaşma serüveninin anlamlı bir kesiti olarak okunmalıdır.

KAYNAKÇA

Akyıldız, A. (2019). Mekteb-i Mülkiyye. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim tarihi 16 Şubat 2026, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mekteb-i-mulkiyye>

Alper, Y. (2021). "İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Üniversite Kuran Fakülte". Erişim tarihi: 21 Şubat 2026, https://uludag.edu.tr/dosyalar/iibf/Tanitim/iktisadi_ve_idari_bilimler_fakultesi_tarihce.pdf.

*Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 50. Yılında Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü*

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (t.y.). Mülkiye'nin Mirası. Erişim tarihi 16 Şubat 2026, <https://www.politics.ankara.edu.tr/mulkiye-hakkinda/mulkiyenin-mirasi/>

Aykaç, B. (2012). Türkiye'de Kamu Yönetimi Eğitiminin Gelişimi. B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.), Türkiye'de Kamu Yönetimi (2. basım, ss. 57-66) içinde. Nobel Yayınları.

Babaoğlu, R. (2020). Mekteb-i Mülkiye (1859-1960): Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Bilimsel Ve Kültürel Modernleşmenin Kurumsallaşması, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Babaoğlu, R. (2022). Mekteb-i Mülkiye (1859-1950). Türk Maarif Ansiklopedisi. Erişim tarihi 16 Şubat 2026, <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/mekteb-i-mulkiye>.

Balta, T. B. (2012). İdare İlmi Sahasındaki İncelemeler. B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.), Türkiye'de kamu yönetimi (2. basım, ss. 45-56) içinde. Nobel Yayınları.

Eryılmaz, B. (2015). Kamu Yönetimi: Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar. Umuttepe Yayınları.

Güler, B. A. (2012). Nesnesini arayan disiplin: Kamu yönetimi. B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.), Türkiye'de kamu yönetimi (2. basım, ss. 557-576) içinde. Nobel Yayınları.

Heper, M. ve Berkman, A. Ü. (1979). Türkiye'de Kamu Yönetimi Araştırma Ve Eğitiminde Kavramsal Kuram Ve Yöntem Sorunları. Amme İdaresi Dergisi, 12(2), 3-18.

İnalcık, H. (2023). Türk İdari Teşkilatı Tarihi. Kronik Kitap.

İpşirli, M. (1995). Enderun. TDV İslâm Ansiklopedisi. Erişim tarihi 16 Şubat 2026, <https://islamansiklopedisi.org.tr/enderun>.

Mıhçıoğlu, C. (1988). Türkiye'de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Ömürgönülşen, U. (2010). Türkiye'de lisans düzeyi kamu yönetimi öğretiminde yakın dönemde yaşanan gelişmeler: Mevcut durum, sorun alanları ve gelişme eğilimleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(3), 123-161.

157

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

- Ortaylı, İ. (2021). Türkiye teşkilat ve idare tarihi (2. baskı). Kronik Kitap.
- Özer, M. A., Aykaç, B. ve Yayman, H. (2003). Türkiye'de İdari Reform Hareketlerinin Eleştirel Bir Tahlili. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(2), 153-179.
- Şahin, Ö. ve Göktürk, A. (2007). Kamu yönetimi, üniversite yönetimi ve üniversitede kamu yönetimi. Ş. Aksoy ve Y. Üstüner (Ed.), Kamu yönetimi: Yöntem ve sorunlar (ss. 251-269) içinde. Nobel Yayınları.
- Serin, N. (1985). Mekteb-i Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesine 125. yıl. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 40(1), 9-16.
- Usta, S. ve Çelik, V. (2015). Türkiye'de Cumhuriyet sonrası kamu yönetimi eğitiminin gelişimi. M. Okçu, B. Parlak ve E. Akman (Ed.), Kamu yönetimi eğitimi: Geçmişten geleceğe küresel ve ulusal perspektifler (ss. 297-326) içinde. Ekin Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

This study examines the historical development, institutional transformation, and academic contributions of the Department of Political Science and Public Administration at Bursa Uludağ University on the occasion of its fiftieth anniversary, situating the department within the broader trajectory of political science and public administration education in Türkiye.

The origins of public administration education in Türkiye can be traced back to the Enderun Imperial School of the Ottoman Empire, which functioned as a palace-centered institution for training state administrators. The modern institutional foundations were laid with the establishment of the Mekteb-i Mulkiye in 1859, which emerged in response to the Tanzimat reforms and the growing need for professionally trained civil servants in provincial administration. Over time, the Mekteb-i Mulkiye evolved beyond a vocational school, becoming an institution engaged in academic production and public discourse.

In the Republican era, the discipline of public administration gained institutional recognition through a series of pivotal developments. International organizations' reports beginning in 1933, the 1952 technical assistance agreement with the United Nations, and the establishment of the Institute of Public Administration for Türkiye and the Middle East (TODAIE) in 1953 were decisive factors. The founding of the Chair of Public

*Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 50. Yılında Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü*

Administration at Ankara University Faculty of Political Sciences in 1957 and the establishment of Middle East Technical University's Department of Public Administration in 1956 created two foundational schools representing Continental European and Anglo-American approaches, respectively.

Within this historical context, the Department of Political Science and Public Administration at Bursa Uludag University was established in 1975 as the "Department of Political Sciences" within the Faculty of Economic and Social Sciences of Bursa University, one of the faculty's four founding departments. The department was established under the academic supervision of a committee from Istanbul University and began with two chairs: Political Theory and International Relations.

Following the Higher Education Law of 1981 and subsequent restructuring, the department was renamed the "Department of Public Administration" in 1982. Throughout this transformation, the department maintained its strong orientation toward political and social sciences, largely due to the influential contributions of Prof. Dr. Ali Yasar Saribay, whose work in political sociology and Turkish political life provided a solid intellectual foundation. In 2016, the department assumed its current designation as the "Department of Political Science and Public Administration," reflecting its interdisciplinary scope.

The department currently comprises four subdivisions. The Politics and Social Sciences subdivision conducts research spanning political thought, democracy theory, identity politics, civil society, and contemporary political analysis. The Administrative Sciences subdivision focuses on public administration theory, local government, participatory governance, digital government, and regulatory institutions. The Urbanization and Environmental Issues subdivision addresses urban transformation, socio-spatial inequalities, migration, environmental justice, climate change, and disaster governance. The Legal Sciences subdivision examines constitutional justice, human rights, electoral systems, democratic legitimacy, and transitional justice.

Having produced approximately 5,500 graduates since its founding, the department offers undergraduate, master's, and doctoral programs, along with a non-thesis master's program initiated in 2020. Its graduates include politicians who have served at the ministerial level, senior administrators in public and private sectors, governors, district governors, and academics at various universities. With its fifty-year institutional experience and strong academic capacity, the department represents a meaningful chapter in the institutionalization of political science and public administration as an academic discipline in Türkiye.

159

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNİN TARİHSEL
GELİŞİMİ VE TÜRKİYE'DE KURUMSALLAŞMASI:
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Tayyar ARI*, Çiğdem AYDIN KOYUNCU**

161

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

ÖZ

Bu çalışma, Uluslararası İlişkiler disiplininin ortaya çıkışı ve kurumsallaşma sürecini tarihsel bir çerçeve içinde ele almakta; disiplinin küresel ölçekte geçirdiği dönüşümleri Türkiye'deki akademik yapılanma süreciyle birlikte değerlendirmektedir. Uluslararası ilişkiler çalışmalarının Birinci Dünya Savaşı sonrasında bir akademik disiplin olarak kurumsallaşmasına yol açan tarihsel koşullar, savaş deneyimleri, uluslararası sistemdeki yapısal dönüşümler ve güç dengelerindeki değişimler bağlamında incelenmektedir. Bu gelişmelerin, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte Türkiye'de dış politika pratiği ve akademik alan üzerindeki yansımalarına da değinilerek, Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye'deki gelişim çizgisi ortaya konulmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise, bu genel çerçeve içinde Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünün kuruluşu, akademik kadrosunun oluşumu ve kurumsal gelişimi ele alınmakta; Bölümün Türkiye'de Uluslararası İlişkiler disiplininin yerleşmesine ve süreklilik kazanmasına sunduğu katkıları tarihsel bir perspektifle değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bursa Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler, Disiplin, Dış Politika, Kurumsallaşma.

* Prof. Dr. Tayyar Arı, Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, atayyar@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3874-3622

** **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Prof. Dr. Çiğdem Aydın Koyuncu, Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, cigdema@uludag.edu.tr, ORCID: :0000-0002-3651-3815

**THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF THE DISCIPLINE
OF INTERNATIONAL RELATIONS AND ITS
INSTITUTIONALIZATION IN TURKEY: THE CASE OF
BURSA ULUDAĞ UNIVERSITY**

ABSTRACT

This study examines the emergence and institutionalization of the discipline of International Relations within a historical framework; it evaluates the transformations the discipline has undergone on a global scale alongside the academic structuring process in Turkey. The historical conditions that led to the institutionalization of international relations studies as an academic discipline after World War I are examined in the context of war experiences, structural transformations in the international system, and shifts in the balance of power. By touching upon the reflections of these developments on foreign policy practice and the academic field in Turkey during the period from the Ottoman Empire to the Republic, the development trajectory of the discipline of international relations in Turkey is outlined. The final section of the study examines the establishment of the Department of International Relations at Bursa Uludağ University, the formation of its academic staff, and its institutional development within this general framework. The contributions of the department to the establishment and continuity of the discipline of International Relations in Turkey are evaluated from a historical perspective.

Keywords: Bursa Uludağ University, International Relations, Discipline, Foreign Policy, Institutionalization.

1. GİRİŞ

Bir disiplin, kendine özgü bir odak noktası, bir dizi kurum ve belirli düşünce geleneklerinden oluşur (Holsti, 1985). Bu üç unsur, herhangi bir bilgi alanının gelişmesi ve kurumsallaşması açısından önemlidir. Disiplin kavramının, kelime anlamından hareketle, aynı zamanda ‘kontrol altına almak’ ve ‘düzeni sağlamak’ gibi anlamları da içerdiği görülür. Bu bağlamda disiplinler, belirli konu alanlarını merkeze alarak kendi entelektüel düzenlerini kurarlar. Disiplinin bu tanımından yola çıkıldığında, öncelikle diğer disiplinlerden nispeten farklılaşan konu veya konulara odaklanan bir öğrenme ve araştırma alanının inşa edilmesi gerekmektedir. Bir disiplin diğerlerinden ayırt edilebilir bir konu alanına sahip olmalı; kendine özgü sorular, kavramlar ve tartışma başlıkları üretmelidir. Uluslararası İlişkiler disiplini de bu çerçevede, kendine özgü bir analiz düzlemi ve problematiği üzerinden şekillenmiştir. Uluslararası İlişkiler disiplini temel olarak siyasi aktörler arasındaki etkileşimlerin yarattığı güç ilişkilerini ve uluslararası düzenin nasıl kurulduğunu ve dönüştüğünü incelemeye odaklanır. “Savaş neden çıkar?”, “Barış nasıl ve hangi koşullarda tesis edilip, sürdürülebilir?”, “Devletlerin dış politikalarını belirleyen faktörler nelerdir?” gibi sorular disiplinin ayırt edici problemlerinden bazılarını oluşturur. Bu yönüyle uluslararası ilişkiler, iç siyasetten ziyade sınır aşan süreçleri, aktörleri ve çok katmanlı güç ilişkilerini merkeze alan özgün bir analiz alanı sunar.

İkinci olarak, disiplinler belirli kurumlar içerisinde gelişir ve zamanla kendi kurumsal yapılarını oluştururlar. Üniversiteler, belirli bilgi alanlarının araştırılması ve öğretilmesinin kurumsallaşması açısından en belirgin ve merkezi mekânlardır. Bununla birlikte disiplinlerin gelişimi yalnızca üniversitelerle sınırlı değildir; araştırma merkezleri, düşünce kuruluşları ve akademik yayınlar da bu sürecin önemli aktörleri arasında yer alır (Devetak, 2007). Uluslararası İlişkiler’in bir disiplin olarak ortaya çıkışı ve kurumsallaşması da uzun soluklu bir süreç içerisinde, bu farklı yapıların etkileşimiyle gerçekleşmiştir. Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsal temellerine dair anlatım genellikle 1919 yılında David Davies’in desteğiyle İngiltere-Aberystwyth’deki University College of Wales bünyesinde kurulan Woodrow Wilson Uluslararası Politika Kürsüsü ile başlatılır. Bu gelişmeyi Londra Ekonomi Okulu’nda (London School of Economics) 1920’li yıllarda uluslararası ilişkiler alanında ders ve araştırmaların

kurumsallaşması ve 1930 yılında Oxford Üniversitesi'nde kurulan Montague Burton Uluslararası İlişkiler Kürsüsünün kurulması izlemiştir. Bu kürsüler, Uluslararası İlişkiler disiplininin Siyaset Bilimi içerisinden ayrılarak bağımsız bir disiplin haline gelmesinde belirleyici rol oynamışlardır. Akademik çalışma alanlarının kurumsallaşması, hem öğretim hem de araştırma faaliyetleri açısından hayati önem taşıyan bir zemin oluşturur. Öğretim, belirli bir bilgi birikimini ve analiz yöntemlerini bir nesilden diğerine aktararak disiplinin sürekliliğini sağlar. Araştırma faaliyetleri ise üretilen bilginin geliştirilmesi, sınanması ve eleştirel biçimde yeniden değerlendirilmesi açısından merkezi bir rol üstlenir. Bu nedenle araştırma çıktılarının yayımlanması, disiplin içi ve disiplinler arası etkileşimin sağlanabilmesi bakımından vazgeçilmezdir. Üniversitelerde Uluslararası İlişkiler kürsülerinin açılmasından önce ve sonra farklı biçimlerde yürütülen yayın faaliyetleri, disiplinin kurumsallaşması sürecini pekiştiren temel unsurlardan olmuştur. Akademik dergiler, kitaplar ve raporlar aracılığıyla üretilen bilgi, Uluslararası İlişkilerin bağımsız bir disiplin olarak tanınmasına katkı sağlamış, ortak kavramların, teorik tartışmaların ve metodolojik yaklaşımların oluşmasını mümkün kılmıştır.

Üçüncü olarak, bir disiplin, belirli bir konu etrafında zaman içerisinde oluşan, gelişen ve evrilen düşünce geleneklerine dayanır. Uluslararası ilişkiler çalışmaları, her ne kadar 1919 yılında üniversitelerde kürsülerin kurulmasıyla kurumsal bir nitelik kazanmış olsa da entelektüel kökenleri bu tarihten çok daha geriye uzanmaktadır. Bu kürsüler kurulurken akademisyenler ve öğrenciler, sıfırdan bir disiplin icat etmekten ziyade, yüzyıllar boyunca birikmiş düşünsel mirası sistematik bir çerçeveye oturtmuşlardır. Yaklaşık iki bin yılı aşkın bir süredir kaydedilmiş sözler, düşünceler ve siyasal pratikler, Uluslararası İlişkiler disiplininin entelektüel temellerini oluşturmuştur (Buzan, 2000). Bu bağlamda Thucydides'in (M.Ö. yaklaşık 460-406) Peloponez Savaşları'na ilişkin güç, çıkar ve güvenlik vurgulu analizleri; Niccolò Machiavelli'nin (1469-1527) siyasal iktidar ve devlet aklına dair gözlemleri; Hugo Grotius'un (1583-1645) savaş, barış ve uluslararası hukuk üzerine normatif katkıları, modern uluslararası ilişkiler düşüncesinin erken örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar bu düşünürler modern anlamda üniversitelerde uluslararası ilişkiler dersi vermemiş olsalar da kendi dönemlerinin siyasal düzenini, devletlerarası ilişkilerini ve çatışma biçimlerini açıklamaya yönelik analizleriyle disiplinin düşünce

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

geleneklerine kalıcı katkılar sunmuşlardır (Devetak, 2007). Dolayısıyla Uluslararası İlişkiler yalnızca 20. yüzyılda ortaya çıkan bir akademik alan değil; köklü ve süreklilik gösteren bir düşünsel geleneğin modern dönemde kurumsallaşmış halidir.

Uluslararası ilişkiler kavramının büyük ve küçük harfle yazımı arasında yapılan ayırım, disiplin literatüründe yerleşik bir kullanım olarak kabul edilmektedir. Bu ayırım, bir yandan incelenen olgulara, diğer yandan bu olguları ele alan akademik disipline işaret eder. Chris Brown’un (1997) da belirttiği üzere, uluslararası ilişkiler (küçük harfle) devletler ve diğer aktörler arasındaki etkileşimleri, süreçleri ve pratikleri ifade ederken; Uluslararası İlişkiler (büyük harfle) bu etkileşimleri inceleyen akademik disiplini tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu kullanım, araştırma nesnesi ile onu inceleyen teorik ve metodolojik çerçeve arasındaki farkı görünür kılmayı amaçlar. Küreselleşme sürecinin derinleşmesi, devlet dışı aktörlerin artan görünürlüğü, sınır-aşan sorun alanlarının çoğalması ve çok katmanlı yönetim yapılarının ortaya çıkması, geleneksel devlet merkezli uluslararası ilişkiler anlayışına yönelik eleştirileri güçlendirmiştir. Bu çerçevede bazı akademisyenler, uluslararası ilişkiler kavramı yerine dünya politikası (world politics) ya da küresel politika (global politics) terimlerini tercih etmeye başlamış; hatta uluslararası ilişkilerden dünya politikasına ya da küresel topluma doğru tarihsel bir dönüşüm yaşandığını ileri sürmüşlerdir. Ancak bu kavramsal açılımlara rağmen, gerek ulusal gerekse uluslararası akademik literatürde Uluslararası İlişkiler teriminin disiplin adı olarak baskın ve yaygın kullanımını sürdürdüğü görülmektedir.

‘Uluslararası’ (international) kavramının, modern anlamıyla ilk kez 18. yüzyılın sonlarında İngiliz hukukçu ve siyaset felsefecisi Jeremy Bentham tarafından ortaya atıldığı genel kabul gören bir düşüncedir. Bentham, bu kavramı devletler arasındaki ilişkileri tek bir terim altında ifade edebilmek amacıyla geliştirmiş (Suganami, 1978) ve özellikle ‘law of nations’ ifadesine alternatif olarak kullanmıştır (Armitage, 2012). Böylece “uluslararası,” modern devlet sisteminin ortaya çıkışıyla birlikte şekillenen ilişkilerin kavramsal çerçevesini oluşturan temel bir analitik araç haline gelmiştir. Uluslararası kavramı, etimolojik olarak “uluslar arasındaki ilişkiler” anlamına gelmekle birlikte, tarihsel olarak varoluşunun büyük bir bölümünde esasen egemen devletler arasındaki ilişkileri ifade etmek üzere kullanılmış ve çoğunlukla iç politikaya karşıt bir alan olarak

konumlandırılmıştır. Bu yaklaşım, iç politika ile dış politika arasında analitik bir ayrım yapılmasına dayanmakta olup literatürde sıklıkla “büyük ayrım” (Clark, 1998-1999) (great divide) olarak adlandırılmaktadır (Brown, 2009). Bu çerçevede uluslararası alan, devletler arası etkileşimlerin, güç mücadelelerinin ve dış politika süreçlerinin incelendiği özerk bir analiz düzlemi olarak ele alınmıştır. Ancak özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren bu dar devlet-merkezli anlayış sorgulanmaya başlanmıştır. ‘Dünya Politikası’ (World Politics) dergisinin ilk sayısında Frederick S. Dunn, ‘international relations’ kavramının yalnızca devletler arasındaki ilişkilerle sınırlı olmadığını; aynı zamanda ulusal sınırların ötesinde gerçekleşen etkileşimleri ve dünya sistemi içerisinde yer alan özel siyasal gruplar arasındaki ilişkileri de kapsadığını vurgulamıştır (Dunn, 1948). Bu yaklaşım, Uluslararası İlişkiler disiplininin kapsamının genişletilmesine ve analiz nesnesinin devlet dışı aktörleri ve sınır-aşan süreçleri içerecek biçimde yeniden düşünülmesine önemli katkılar sunmuştur.

Uluslararası İlişkiler disiplini, Birinci Dünya Savaşı sonrasında öncelikle savaşın nedenlerini anlama ve benzer yıkımların tekrarını önleme amacıyla yapılandırılmıştır. Bu erken dönemde disiplinin temel odağı, devletler arası ilişkiler, diplomasi, güç dengesi ve barışın kurumsal yollarla tesis edilmesi gibi konular olmuştur. Ancak zaman içerisinde uluslararası sistemin dönüşmesiyle birlikte disiplinin konu alanı da önemli ölçüde genişlemiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu yapı, nükleer silahlanma, ideolojik rekabet ve Soğuk Savaş dinamikleri, uluslararası ilişkiler çalışmalarına güvenlik, caydırıcılık ve ittifak politikaları gibi yeni analiz başlıklarını eklemiştir. Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte ise Uluslararası İlişkiler disiplini daha da çeşitlenmiş ve devlet merkezli analizlerin ötesine geçen bir perspektif kazanmıştır. Küreselleşme süreci, ekonomik karşılıklı bağımlılık, çevre sorunları, enerji güvenliği, terörizm, göç, insan hakları ve iletişim teknolojilerindeki dönüşümle birlikte siber güvenlik, disiplinin ilgi alanlarını belirgin biçimde genişletmiştir. Bu süreçte uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler ve sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı aktörler, uluslararası siyasetin temel bileşenleri olarak analizlere dâhil edilmiştir. Böylece Uluslararası İlişkiler, yalnızca devletler arası güç mücadelesini inceleyen bir alan olmaktan çıkarak, çok katmanlı, çok aktörlü ve karmaşık bir küresel etkileşim alanını inceleyen kapsamlı bir disiplin hâline gelmiştir.

Tarihsel ve kavramsal bu çerçeve doğrultusunda çalışma, Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsallaşma ve gelişim sürecini çok yönlü bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde uluslararası ilişkilerin dünya genelinde bir akademik disiplin olarak ortaya çıkışı ve gelişimi incelenecek; ikinci bölümde disiplinin Türkiye’deki kuruluşu ve kurumsal evrimi ele alınacaktır. Son bölümde ise, bu genel çerçeve Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü özelinde somutlaştırılarak, bölümün kuruluş süreci, akademik yapısı ve disiplin içindeki konumu değerlendirilecektir.

2. ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

Uluslararası İlişkiler disiplini, Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurumsal bir akademik alan olarak ortaya çıkmış olsa da uluslararası ilişkilerin düşünsel ve pratik kökleri çok daha erken dönemlere uzanmaktadır. Geleneksel literatürde uluslararası ilişkilerin “başlangıcı” tartışılırken, çoğu çalışma egemen devletler arası ilişkilerin ortaya çıktığı dönem esas alınmakta ve bu çerçevede modern devletin kuruluş sürecine odaklanılmaktadır. Modern anlamda devletlerin oluşumu ve devletler arası bir sistemin yerleşmesi sıklıkla 15. ve 16. yüzyıllara kadar geri götürülse de (Olson ve Sondermann, 1966) 1648 tarihli Westphalia Antlaşması hem egemenlik ilkesinin açık biçimde tanımlanması hem de Avrupa merkezli bir devletler sisteminin kurumsallaşması bakımından bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Özdal ve Karaca, 2022). Uluslararası İlişkilerin nasıl tanımlandığına bağlı olarak bu ilişkilerin tarihini çok daha erken dönemlere götürmek mümkündür. Sümer şehir devletleri arasındaki diplomatik ve ticari etkileşimler, Kadeş Antlaşması gibi erken dönem barış düzenlemeleri, Antik Yunan dünyasında Peleponezya Savaşları üzerine yapılan çözümlenmeler, Sun Tzu’nun Savaş Sanatı, modern uluslararası ilişkiler literatüründe incelenen birçok temel sorunun tarihsel kökenlerine işaret etmektedir (Yunping, 2005; Hwang, 1979; Özlük, 2009). Ancak bu erken dönem ilişki ağları egemen ulus-devletlerin yokluğu nedeniyle çoğunlukla modern anlamda bir uluslararası sistem olarak değerlendirilmemektedir. Bu nedenle Westphalia düzeni modern devletlerarası sistemin başlangıcı olarak kabul edilmekle birlikte, Uluslararası İlişkilerin bağımsız bir akademik disiplin ve kurumsallaşmış bir çalışma alanı haline gelmesi ancak 20. yüzyılın

başlarında, özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasında mümkün olabilmektedir.

Uluslararası İlişkilerin bağımsız bir akademik disiplin olarak ortaya çıkışı, sosyal bilimlerin diğer ana dallarıyla karşılaştırıldığında görece geç bir döneme karşılık gelmektedir. Bununla birlikte, bu durum disiplinin kurumsallaşmasından önce uluslararası olgulara yönelik herhangi bir entelektüel üretimin bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine, devletler arası ilişkiler, savaş ve barış meseleleri, diplomasi ve hukuk gibi konular uzun süre siyaset bilimi, hukuk, felsefe ve özellikle diplomasi tarihi çerçevesinde ele alınmıştır. Uluslararası İlişkilerin müstakil bir disiplin olarak geç ortaya çıkmasının arkasında birden fazla etken bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sosyal bilimlerde uzun süre devlet merkezli analizlerin hâkim olması ve uluslararası alanın çoğunlukla iç politikanın bir uzantısı olarak değerlendirilmesidir. İkinci olarak ise savaş, barış, uluslararası düzenin ahlaki temelleri gibi normatif soruların akademik çevrelerde metodolojik açıdan problemlili görülmesi, bu alandaki çalışmalara mesafeli yaklaşılmasıdır. Bu koşullar altında Uluslararası İlişkiler, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkım ve savaşın nedenlerini anlama ihtiyacının yoğunlaşmasıyla birlikte, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılandırılmış bir akademik disiplin olarak ortaya çıkmıştır (Smith, 2003; Özlük, 2009).

Birinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı yıkım ve insan kaybı, savaşın devletler arası ilişkilerde olağan ve meşru bir araç olarak görülmesine yönelik yerleşik anlayışı derinden sarsmıştır. 1914 öncesinde çoğu zaman diplomasi'nin farklı araçlarla sürdürülmesi olarak kabul edilen savaş (Clausewitz, 2011), bu tarihten itibaren önlenmesi gereken istisnai bir durum olarak algılanmaya başlanmıştır. Bu dönüşüm, iki savaş arası dönemde barışın korunmasına yönelik yoğun uluslararası çabaların ortaya çıkmasına ve Milletler Cemiyeti gibi evrensel örgütlerin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Savaşların nedenleri, sonuçlarının sınırlandırılması ve kalıcı barışın nasıl tesis edilebileceği soruları, Birinci Dünya Savaşı sonrasında akademik ilginin merkezine yerleşmiş; bu ilgi, uluslararası ilişkilerin bağımsız bir çalışma alanı olarak kurumsallaşmasını hızlandırmıştır. İki savaş arası dönemde yapılan çalışmalarda uluslararası ilişkilere sadece bir diplomasi tarihi olarak bakan anlayıştan biraz olsun uzaklaşmış, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler bazında yapılan çalışmalar ağırlık kazanmaya başlamıştır (Arı, 2025). Bu bağlamda, Uluslararası İlişkiler disiplininin

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

doğuşu belirli bir tarihsel kopuştan ziyade, savaş sonrası dönemde barışın bilgi üretimi yoluyla güvence altına alınabileceği yönündeki inancın güçlenmesiyle açıklanabilir. Yukarıda da değinildiği üzere, uluslararası ilişkilere dair çalışmaların uzun süre hukuk, tarih ve siyaset bilimi gibi alanlar içerisinde dağınık bir biçimde yürütülmesi, disiplinin geç kurumsallaşmasının nedenlerinden biri olmuştur. Bu durum, Uluslararası İlişkilerin sınırları kesin biçimde çizilmiş kapalı bir alan olarak değil; farklı disiplinlerden beslenen ve doğası gereği disiplinler arası bir çalışma alanı olarak şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Bu anlayışın kurumsal düzeydeki ilk ifadesi ise 1919 yılında Galler Üniversitesi Aberystwyth kampüsünde David Davies’in girişimiyle kurulan ilk Uluslararası İlişkiler Kürsüsü olmuştur. Woodrow Wilson’un barış vizyonundan ilham alan bu kürsünün başına getirilen Alfred Zimmern, uluslararası ilişkilerin kapsamının yalnızca siyasal olaylarla sınırlı olmadığını, ahlak felsefesinden tarihe uzanan geniş bir düşünsel zemine dayandığını savunarak disiplinin disiplinler arası karakterine vurgu yapmıştır (Smith, 1994; Porter, 2002; Roberts, 1991; Özcan, 2014).

Uluslararası İlişkiler disiplinin doğuşu 1919 yılında kurulan Woodrow Wilson Uluslararası Siyaset Kürsüsü ile başlatılmakla birlikte bu yaklaşım disiplinin entelektüel köklerini oldukça dar bir tarihsel çerçeveye sıkıştırmaktadır. Oysaki alana ilişkin düşünsel ve kurumsal birikimin, Birinci Dünya Savaşı’ndan çok daha önce şekillenmeye başladığına işaret eden çalışmalar mevcuttur. Nitekim 19. yüzyılın sonlarına doğru Columbia Üniversitesi’nde Francis Lieber ve J. Burgess tarafından yürütülen çalışmalarda devletler arası ilişkileri realizm perspektifinden ele alındığı görülmektedir (Neumann, 2003). 1899 yılında Paul Samuel Reinsch tarafından Wisconsin Üniversitesi’nde Uluslararası Politika ve 1910 yılında Columbia Üniversitesi’nde Uluslararası Örgütler derslerinin verildiği görülmektedir (Potter, 1923). Georgetown Üniversitesi’nin Walsh Dış İlişkiler Okulu, 1919’da kurulan, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki en eski ve sürekli faaliyet gösteren uluslararası ilişkiler okuludur (Oren, 2020). Benzer biçimde 1869 yılında Rolin-Jacquemyns editörlüğünde yayımlanmaya başlayan ilk uluslararası hukuk dergisi, uluslararası ilişkilerin akademikleşmesi sürecinde önemli bir erken dönem gelişmesi olarak değerlendirilebilir (Abrams, 1957). Bu süreci izleyen yıllarda, 1903’te American Political Science Association’ın (APSA) kurulmasıyla birlikte uluslararası hukuk ve uluslararası politika alanlarında özellikle emperyalizm ve kolonyal yönetimlerle ilgili

çalışmalara yer verildiği dikkat çekmektedir (Schmidt, 1998; Brian, 2001). Uluslararası ilişkilere yönelik ilk çalışmaların I. Dünya Savaşı sonrasına değil; yüzyılın hemen başına tarihlenmesi gerektiği yönündeki yaklaşımı Olson, Barrinha ve Groom'un (2019) eserlerinde de ele alınmakta ve Paul S. Reinsch'ın 1900 yılında kaleme aldığı 'World Politics at the End of the Nineteenth Century' adlı eserin Uluslararası İlişkiler çalışmalarının ilk örneklerinden biri olarak kabul edilebileceği belirtilmektedirler. Benzer şekilde alanın ilk süreli yayınları arasında yer alan International Conciliation ve Journal of Race Development dergilerinin de 1911 yılında yayımlanmaya başlaması, disiplinin kurumsal zemin kazanmaya başladığını göstermektedir (Long ve Schmidt, 2005). Savaş öncesi dönemin bir diğer önemli gelişmesi ise 1910 yılında Edwin Ginn tarafından Boston'da kurulan ve savaş yıllarında da faaliyetlerini sürdüren International School of Peace'tir. Bu kurum daha sonra World Peace Foundation'a dönüşerek Uluslararası İlişkiler disiplininin entelektüel ve kurumsal gelişimine katkı sunmaya devam etmiştir (Holcombe, 1965). Savaş sona ermeden hemen önce 1916 yılında yayımlanan ve Arthur Greenwood, A. J. Grant, J. Hughes, J. D. Kerr, F. Urquhart derlemesiyle hazırlanan 'An Introduction to the Study of International Relations' adlı eser ise disiplinin ilk kapsamlı kitap çalışması olarak literatürde özel bir yer edinmiştir (Özlük, 2009).

Uluslararası İlişkilerin bağımsız bir akademik disiplin olarak kurumsallaşmasında üniversitelerin oynadığı rol belirleyici olmuştur. 1919 yılında Galler'de kurulan ilk kürsüyü, Philip Noel-Baker'in başkanlığında 1923 yılında Montague Burton'un finansal desteği ile London School of Economics'de kurulan ikinci kürsü izlemiştir. Üçüncü kürsü ise, 1930 yılında Oxford Üniversitesi'nde kurulmuştur. Aynı dönemde ABD'de de benzer bir kurumsallaşma süreci yaşanmış; University of South California (USC) Rektörü R. B. von KleinSmid'in öncülüğünde 1920 yılında düzenlenen Pan-Amerikan Eğitim Konferansı'nda Uluslararası İlişkiler eğitiminin önemi vurgulanmıştır. 1924 yılında Los Angeles'da, daha sonra United States School of International Relations adını alacak olan Uluslararası İlişkiler Kürsüsü kurulmuştur (Devetak, 2007). Uluslararası İlişkiler alanına tamamen adanmış ilk üniversite, Milletler Cemiyeti ile ilişkili diplomatlar yetiştirmek amacıyla 1927'de kurulan Uluslararası Kalkınma Çalışmaları Yüksek Lisans Enstitüsüdür. 1922'de Georgetown Üniversitesi, Dışişleri Bilim Yüksek Lisansı (MSFS) derecesinin ilk mezunlarını vererek Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk Uluslararası

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

İlişkiler yüksek lisans programı olmuştur (Georgetown University, 2026). Bunu 1926 yılında Chicago Üniversitesi’nde Uluslararası İlişkiler Komitesinin (CIR) kurulması izlemiştir. Uluslararası İlişkiler Komitesinin kökeni, Charles Merriam ve Quincy Wright tarafından düzenlenen, büyük savaşların nedenleri ve özellikleri üzerine bir konferansa dayanmaktadır. 1928 yılında, bu konferansın ortaya çıkardığı araştırma makaleleri ve iş birlikleri, çeşitli yüksek lisans derecelerinin verilmesine ve böylece ülkenin en eski uluslararası ilişkiler yüksek lisans programlarından biri olan CIR'in kurulmasına yol açmıştır (CIR, 2026) , 2026). Tufts Üniversitesi ve Harvard Üniversitesi arasındaki bir iş birliği olan Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu, 1933'te Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk yüksek lisans düzeyinde Uluslararası İlişkiler Okulu olarak kapılarını açmıştır (Fletcher Hukuk ve Diplomasi, 2026). 1965'te Glendon Koleji ve Norman Paterson Uluslararası İlişkiler Okulu, Kanada'da sırasıyla uluslararası çalışmalar ve uluslararası ilişkiler alanında lisans ve yüksek lisans programı sunan ilk kurumlar olmuştur. Başlangıçta İngiltere merkezli olarak gelişen bu akademik yapılanma kısa süre içinde Avrupa'nın diğer ülkelerine ve ABD'ye yayılmış; İngiltere ve ABD, Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsal ve düşünsel merkezleri olma konumlarını günümüze kadar büyük ölçüde korumuştur.

İngiltere ve daha sonrasında ABD'deki üniversitelerde açılan Uluslararası İlişkiler Kürsülerinde disiplinin çalışma alanı üç soru etrafında şekillenmiştir. Birincisi “Savaşın nedenleri nelerdir?” ikincisi “Bir daha böyle bir savaşın çıkmaması için neler yapılması gerekir?” üçüncüsü ise “Yeni Dünya düzeni hangi temeller üzerine inşa edilmelidir?” (Burchill, 2012). Bu sorular o dönem için disiplinin oluşumunu ve sınırlarını şekillendirmiştir. Bull, Uluslararası İlişkiler Kürsülerinin ilk öğrencilerinin kendi misyonlarını adil ve barışçıl bir dünya düzeninin kuruluşuna yardım etmek biçiminde tanımladıklarını dile getirmektedir (Bull, 2000). Bu ana konu çerçevesinde Uluslararası İlişkiler disiplininin ilk dönemlerinde temel ilgi alanı, savaşların önlenmesi hedefi doğrultusunda Milletler Cemiyeti çerçevesinde gelişen uluslararası örgütlenme ve hukuk kuralları olmuştur. Bu normatif ve geleceğe dönük yönelim, tarih disiplininin geçmiş savaş deneyimlerini merkeze alan bir alan olarak görmüş; bu nedenle kürsülerde tarih güncel ve kurumsal siyasal sorunlara kıyasla daha sınırlı bir yerde konumlandırılmıştır (Burchill, 2012; Buzan ve Little, 2001; Özcan, 2014).

171

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Uluslararası İlişkiler disiplini genel olarak, gerek dünyada gerek Türkiye’de, uluslararası siyaset, uluslararası hukuk ve siyasi tarih olmak üzere üç temel bilim alanı (kürsü) üzerine inşa edilmiştir. Bu çerçevede siyaset, disiplinin kurucu başlıklarından biri olmakla birlikte, uluslararası ilişkilerin siyaset bilimiyle birebir örtüşen bir alt alan olarak değil, kendine özgü bir inceleme düzlemi olarak şekillendiği görülmektedir. Disiplinin özellikle ABD’de siyaset bilimi bölümleri içinde kurumsallaşması bu yönelimi güçlendirmiş ancak zamanla iç siyasetin hiyerarşik ve kurallı yapısı ile dış siyasetin merkezi bir otoriteden yoksun, belirsizlik ve güvenlik kaygılarıyla belirlenen yapısı arasındaki farklar daha belirgin hale gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında etkisini artıran realist yaklaşımlar, ulusal ve uluslararası düzen arasındaki bu yapısal ayrımı vurgulayarak dış politikayı iç siyasetten analitik olarak ayırmış; böylece uluslararası ilişkiler, siyaset biliminin kavram ve yöntemlerinden yararlanan fakat uluslararası sistemin işleyişine dair özgün sorular üreten, özerk bir akademik kimlik kazanmıştır (Bull, 2002; Keene, 2005).

Uluslararası İlişkiler kürsülerinin ilk olarak İngiltere’de, ardından ABD’de kurulmuş olması, disiplinin erken dönem kurumsallaşmasının Anglo-Sakson dünyada gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır. Ancak bu Anglo-Sakson karakter yalnızca başlangıçtaki kurumsal öncülükle açıklanamaz. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ABD, Avrupa merkezli güç siyasetinden büyük ölçüde uzak durmayı tercih etmiş ve izolasyonist bir politika benimsemiş olmakla birlikte, akademik alanda uluslararası meselelerin sistematik biçimde ele alınmasına yönelik ilgi artmış; özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD’nin küresel güç dengesinde belirleyici bir konuma yükselmesiyle birlikte disiplinin entelektüel ağırlık merkezi giderek İngiltere’den Amerika’ya kaymıştır. Bu süreç sonucunda Uluslararası İlişkiler, 1950’li yıllardan itibaren teorik gündemi büyük ölçüde Amerika’da şekillenen, bağımsız ve kurumsallaşmış bir disiplin kimliği kazanmıştır (Holden, 2002; Knutsen, 1992).

Amerikan akademik hâkimiyetinin dışında, sınırlı da olsa İskandinav ülkelerinin katkıları ile Raymond Aron, Pierre Renouvin ve Marcel Merle gibi isimlerle temsil edilen Fransız geleneği disiplinin entelektüel çeşitliliğine katkı sağlamıştır (Friedrichs, 2001). Bununla birlikte, başta Fransa olmak üzere Kıta Avrupası akademisi, uluslararası ilişkilerin Anglo-Sakson karakter taşıyan özerk bir disiplin olarak ortaya çıkışını uzun süre temkinle karşılamış; 1990’lı

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

yıllara kadar bu alanda bütünlüklü ve özgün bir ulusal yaklaşım geliştirmekte zorlanmıştır. Benzer gecikmeler Almanya ve İtalya için de geçerlidir (Jørgensen, 2000).

Soğuk Savaş boyunca doğa bilimlerinde Amerika ile rekabet edebilen Sovyetler Birliği’nde dahi, sosyal bilimler ve özellikle uluslararası ilişkiler alanında kurumsal gelişimin oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir; bu bağlamda ilk Uluslararası İlişkiler Kürsüsünün ancak 1943 yılında Moskova Devlet Üniversitesi bünyesinde kurulabilmiş olması dikkat çekicidir (Lebedeva, 2004; Zimmerman, 1969). Japonya’da uluslararası ilişkiler çalışmaları erken dönemde siyasi tarih, siyaset bilimi ve uluslararası hukuk ekseninde başlamış olmakla birlikte, disiplinin kurumsal ve teorik olgunluğa ulaşması 1950’li yılları bulmuştur. Çin’de ise Uluslararası İlişkilerin bağımsız bir akademik alan olarak ortaya çıkışı 1960’lı yılların ortalarına kadar gecikmiştir (Huang, 2007).

Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsallaşmasında kürsülerin açılmasının yanı sıra, alana özgü ders kitaplarının ve akademik dergilerin yayınlanması da belirleyici bir rol oynamıştır. Üniversitelerde okutulan ve düşünsel arka planını Woodrow Wilson’un liberal ilkelerinden alan erken dönem ders kitapları, öğrencileri uluslararası ilişkilerin temel sorunlarıyla tanıştırmakla disiplinin entelektüel çerçevesinin oluşmasına katkı sağlamıştır (Knutsen, 2006). Bununla birlikte, disiplinin araştırma gündemini doğrudan şekillendiren asıl unsur, akademik dergiler aracılığıyla sürdürülebilir bir bilimsel tartışma zemininin oluşmasıdır. Bu bağlamda 1922 yılında yayın hayatına başlayan Foreign Affairs ve International Affairs uluslararası siyasete ilişkin analizlerin düzenli olarak paylaşıldığı ilk önemli platformlar arasında yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise disiplinin teorik derinliğini artıran yeni yayın organları ortaya çıkmış, 1947’de yayınlanmaya başlayan International Organization ve 1948’de kurulan World Politics, uluslararası ilişkileri bağımsız bir akademik alan olarak güçlendiren dergiler haline gelmiştir. 1950’li yıllarda ise International Studies Quarterly ve Journal of Conflict Resolution gibi yayınlar, disiplinin yöntemsel ve kuramsal çeşitlenmesine önemli katkılar sunmuştur. Aynı dönemde American Political Science Review gibi siyaset bilimi dergilerinde uluslararası ilişkilere ayrılan alanın genişlemesi, disiplinin akademik meşruiyetini daha da pekiştirmiştir (Özcan, 2014). Bu yayın ağı sayesinde uluslararası ilişkiler, kendi kavramlarını

173

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

ve teorik tartışmalarını sistemli biçimde yürütebileceği özerk bir araştırma alanı niteliği kazanmıştır.

Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsallaşma sürecinde kürsülerin ve akademik yayınların yanı sıra, uzmanlık temelli araştırma merkezlerinin kurulması da belirleyici bir aşamayı temsil etmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında barışın korunması ve uluslararası sorunların sistematik biçimde incelenmesi ihtiyacı, akademisyenler ile politika yapıcılar arasında kalıcı iş birliği mekanizmalarının oluşturulmasını gündeme getirmiştir (Riemens, 2011). Bu çerçevede Paris Barış Konferansı sürecinde İngiliz ve Amerikan delegasyonlarına eşlik eden uzmanlar ve danışmanlar, savaş sonrasında da uluslararası meselelerin bilimsel yöntemlerle ele alınacağı sürekli araştırma kurumlarının kurulmasını teşvik etmişlerdir. Bu girişimlerin somut sonuçları arasında 1920 yılında Londra'da kurulan Chatham House ile ABD'de New York merkezli olarak faaliyet göstermeye başlayan Council on Foreign Relations yer almaktadır (Yurdusev, 1996; Canbolat, 2007). Kısa süre içerisinde bu kurumlar, uluslararası politikaya ilişkin verilerin toplandığı, analizlerin üretildiği ve politika yapıcılarla akademik dünyanın buluştuğu önemli merkezler haline gelmiştir. Aynı dönemde kıta Avrupası'nda da benzer bir kurumsallaşma eğilimi gözlemlenmiş; 1927 yılında Cenevre'de kurulan Graduate Institute of International Studies, uluslararası ilişkilerin akademik bir uzmanlık alanı olarak gelişimine katkı sunan öncü kurumlardan biri olmuştur.

Bu erken dönem araştırma merkezlerinin faaliyetleri yalnızca bilimsel üretimle sınırlı kalmamış; kamuoyunun uluslararası meselelere dair bilgilendirilmesi ve dış politika tartışmalarının geniş kitlelere taşınması açısından da etkili olmuştur. Nitekim International Affairs ve Foreign Affairs gibi dergiler, doğrudan bu kurumların bünyesinde yayınlanarak akademik bilgi ile politika tartışmaları arasında kalıcı bir bağ kurulmasını sağlamıştır. Zamanla bu modele farklı ülkelerde yeni merkezler eklenmiş; özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika ve Avrupa'da kurulan araştırma enstitüleri, disiplin içi etkileşimi artırırken uluslararası sorunların karşılaştırmalı ve çok disiplinli biçimde ele alınmasına imkân tanımıştır. Bu gelişmeler, uluslararası ilişkilerin yalnızca üniversite kürsüleriyle sınırlı olmayan, daha geniş bir entelektüel ve kurumsal ağ içinde şekillenen bir disiplin haline gelmesine katkıda bulunmuştur (Yurdusev, 2004).

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsallaşma sürecinde, dergiler ve üniversite kürsülerinin yanı sıra, araştırmacıları düzenli biçimde bir araya getiren uluslararası konferanslar da belirleyici bir rol oynamıştır. Bu bağlamda, Institute of Pacific Relations (IPR) tarafından düzenlenen konferanslar, disiplinin erken dönem entelektüel gelişiminde öne çıkan örnekler arasında yer almıştır. IPR’nin ilk konferansı 1925 yılında Honolulu’da gerçekleştirilmiş; bu toplantı, Pasifik bölgesine ilişkin siyasal, ekonomik ve toplumsal sorunların çok uluslu bir akademik çerçevede tartışıldığı ilk sürekli platformlardan biri olmuştur. Bunu 1927’de yine Honolulu’da düzenlenen ikinci konferans izlemiş, 1929 yılında Kyoto’da gerçekleştirilen üçüncü konferans ise Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya’dan geniş katılımcı profiliyle disiplinin uluslararası niteliğini pekiştirmiştir (Institute of Pasific, 2026; Wright, 1930). Bu konferanslar, hükümetler arası resmî toplantılardan farklı olarak, akademisyenler, gazeteciler, sendika temsilcileri ve politika uzmanlarından oluşan gayri resmî fakat etkili bir epistemik topluluk yaratmıştır (Hooper,1952). Bu toplantılar yalnızca bölgesel meselelerle sınırlı kalmamış, savaş, barış, emperyalizm ve uluslararası düzen gibi daha geniş teorik tartışmaların da ele alındığı platformlara dönüşmüştür. Böylece disiplin, bireysel akademik çabaların ötesine geçerek, kendisini “Uluslararası İlişkiler Çalışmaları” olarak tanımlayan kurumsal bir akademik topluluk üretmeye başlamıştır (Long, 20026). Uluslararası İlişkiler disiplininin erken kurumsallaşma sürecinde konferanslar yalnızca bilgi paylaşımına hizmet eden toplantılar olmamış, aynı zamanda disiplinin kurucu teorik tartışmalarının da şekillendiği entelektüel alanlar yaratmıştır. Bu bağlamda, League of Nations bünyesinde faaliyet gösteren International Institute of Intellectual Cooperation (IIIC) önemli bir rol üstlenmiştir. Paris merkezli olarak 1926 yılında kurulan IIIC, 1920’li ve 1930’lu yıllar boyunca uluslararası siyaset, savaşın nedenleri, barışın kurumsal temelleri ve uluslararası iş birliğinin imkânları üzerine çok sayıda konferans ve yuvarlak masa toplantısı düzenlemiştir. Bu toplantılar, özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde liberal-idealist yaklaşımların uluslararası düzen tahayyülünü akademik düzlemde tartışmaya açmış; kolektif güvenlik, uluslararası hukuk ve kurumsallaşmış iş birliği gibi kavramların disiplinin erken teorik sözlüğüne yerleşmesine katkı sağlamıştır (League of Nations, 1927; Long, 2006; Özcan, 2014).

175

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Öte yandan, 1930'lu yılların ortalarından itibaren Avrupa'da yükselen otoriter rejimler, revizyonist dış politika arayışları ve Milletler Cemiyeti'nin krizleri, bu konferanslarda daha eleştirel ve gerçekçi perspektiflerin görünürlük kazanmasına yol açmıştır. Milletler Cemiyeti himayesinde gerçekleştirilen toplantılar, idealist varsayımların sınırlarının tartışıldığı ve güç, çıkar ve güvenlik kavramlarının giderek daha merkezi hale geldiği bir entelektüel zemine dönüşmüştür. Bu yönüyle söz konusu konferanslar, Uluslararası İlişkiler disiplininin kurucu kırılma noktalarından biri olarak kabul edilen idealizm-realizm tartışmasının yalnızca teorik metinlerde değil, canlı akademik etkileşimler yoluyla da şekillendiğini göstermektedir. Disiplinin kendisini ayrı bir çalışma alanı olarak tanımlamaya başlamasında, bu konferanslar aracılığıyla oluşan uluslararası akademik ağların ve ortak tartışma gündemlerinin belirleyici bir etkisi olmuştur (Iriye, 1997; Long, 2006; Yurdusev, 2004).

Birinci Dünya Savaşı, Uluslararası İlişkiler disiplininin sınırlarını ve ilgi alanlarını daha belirgin hâle getirerek disipline kurucu bir kimlik kazandırmış olsa da, alanın esas kurumsal ve düşünsel gelişimi İkinci Dünya Savaşı sonrasında ivme kazanmıştır (Arı, 2017). İki savaş arası dönemde, 19. yüzyılın sonlarında güçlenen barış hareketlerinden ve uluslararası hukuk merkezli yaklaşımlardan beslenen disiplin mensupları, bu dönemde daha çok normatif ve idealist bir çerçeve içinde uluslararası düzenin nasıl tesis edilebileceği sorusuna odaklanmıştır (Fox, 1949). Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası sistemin yapısında meydana gelen köklü dönüşümler, Uluslararası İlişkiler disiplinini hem teorik hem de metodolojik açıdan derinden etkilemiş; disiplin, devlet davranışlarını, güç ilişkilerini ve sistemsel dinamikleri açıklamaya yönelik daha analitik ve çoğulcu bir karakter kazanmıştır (Duchene, 1973). Bu süreçte disiplinin akademik özerkliğini pekiştirmesi, literatürde "Büyük Tartışmalar" (Great Debates) olarak anılan teorik ayrışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamış; realizm, liberalizm ve sonraki yaklaşımlar etrafında şekillenen bu tartışmalar, disiplin tarihinin büyük ölçüde bu eksen üzerinden okunmasına yol açmıştır (Kaya, 2008). Her ne kadar uluslararası ilişkiler alanında tam anlamıyla bir uzlaşıdan söz etmek mümkün olmasa da disiplinin yaklaşık bir asırlık gelişim süreci içinde teorik temelde yaşanan kırılma ve tartışmalar etrafında kurumsallaştığı genel kabul görmektedir. Bu kuramsal ve kurumsal birikim, Uluslararası İlişkilerin yalnızca Anglo-Amerikan dünyasında

değil, farklı ulusal bağlamlarda da akademik bir disiplin olarak benimsenmesinin ve gelişmesinin önünü açmıştır.

3. TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞMESİ

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplininin düşünsel temelleri incelendiğinde, özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun yükselme döneminde dünya sistemi içindeki ayrıcalıklı konumunun, devletin diğer aktörlerle ilişkilerini büyük ölçüde kendi belirlediği norm ve kurallar çerçevesinde şekillendirmesine imkân tanıdığı görülmektedir. Henüz yerleşik diplomasinin gelişmediği bu yıllarda ne Osmanlı İmparatorluğu diğer devletler nezdine sürekli elçiler göndermiş ne de kabul etmiştir. Diğer devletlerle ilişkiler hiyerarşinin kuralları çerçevesinde ve bu üstünlük ve merkezilik konumu gereğince Osmanlı’nın koyduğu kurallar çerçevesinde yürütülmüştür (Arı, 2017). Dolayısıyla uluslararası ilişkiler bağımsız bir akademik alanın kuruluşundan önce, Osmanlı Dönemi’ndeki pratik içinde kendisine bir yer bulmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı aydınları, İmparatorluğun çözülme süreci bağlamında savaş, diplomasi, uluslararası hukuk ve büyük güçler siyaseti gibi konuları tarih, hukuk ve siyaset eksenli metinler (Fünun-ı Diplomatika, Tarih-i Siyasi ve Hukuk-ı Beyneldüvel) aracılığıyla tartışmaya başlamışlardır (Findley, 2009). Bu dönemde “beynelmîle” meseleler etrafında yürütülen tartışmalar, henüz müstakil bir disiplin oluşturmasa da uluslararası ilişkiler düşüncesinin kavramsal ve tematik zeminini hazırlamıştır. Cumhuriyet’in kuruluşu sonrasında ise yeni devletin uluslararası sistem içerisindeki konumunu tanımlama ihtiyacı, bu alandaki akademik ilginin daha sistematik bir çerçeveye taşınmasına yol açmıştır. Yükseköğretim kurumlarında uluslararası hukuk, diplomasi tarihi ve devletlerarası ilişkiler başlığı altında verilen dersler, 20. yüzyılın ilk yarısında Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsallaşmasına imkân sağlayan bir altyapı oluşturmuştur (Zürcher, 2013; Hanioglu, 2008). Bu süreçte disiplin, Batı’daki örneklerinin doğrudan bir aktarımı olarak değil; Türkiye’nin modernleşme deneyimi, devlet merkezli siyasal kültürü ve dış politika öncelikleri doğrultusunda, diğer sosyal bilim alanlarıyla iç içe gelişmiştir (Keyman, 2014, Berkes, 1982).

Türkiye’de uluslararası ilişkiler düşüncesinin tarihsel kökenlerinin 1856 Paris Barış Konferansı ile başladığı yönünde bir kabul bulunsa da Osmanlı Devleti’nin dünya siyasetiyle kurduğu ilişkilerin bu tarihten çok daha erken dönemlere uzandığı bilinmektedir. Özellikle 16. yüzyıldan itibaren artan diplomatik yazışmalar, ittifak ilişkileri ve bilgi toplama faaliyetleri, Osmanlı devlet aklının Avrupa’daki siyasal gelişmeleri sistematik biçimde izlemeye başladığını göstermektedir (Ágoston ve Masters, 2009; Goffman, 2002; Faroqhi, 2010; Palabıyık, 2014). Bu dönemde diplomasi yalnızca temsil ve müzakere aracı olmaktan çıkmış; dış dünyaya ilişkin bilgi üretimi ve analiz, devlet idaresinin ayrılmaz bir unsuru haline gelmiştir.

Erken modern dönemde Osmanlı Devleti’nin Avrupa’daki güç dengelerinin dışında değil, bilakis bu dengelerin kurucu unsurlarından biri olduğu yönündeki çalışmalar, İmparatorluğun modern devletler sistemine eklenme sürecinin 18. ya da 19. yüzyıla sınırlandırılmayacağını ortaya koymaktadır (Buzan ve Lawson, 2015). 18. yüzyılın ilk yarısından itibaren Avrupa’daki siyasal düzeni, ittifak yapılarını ve güç dengelerini anlamaya yönelik kaleme alınan siyasetnameler ve layihalarda gözlenen artış da bu eğilimi desteklemektedir. Düvel-i Avrupa Ahvâlinin Beyanı, İcmâl-i Ahvâl-i Avrupa gibi metinler ile İbrahim Müteferrika’nın 1732 tarihli *Usûlü’l-Hikem fi Nizâmî’l-Ümem* adlı eseri, Avrupa devletler sisteminin işleyişini kavramsal düzeyde çözümlenmeye yönelik erken örnekler olarak değerlendirilebilir (Aksan, 2007; Yeşil, 2012). Bu entelektüel birikim, 18. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti’nin Avrupa başkentlerinde daimî elçilikler tesis etmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır. Daimî elçiler tarafından kaleme alınan sefaretnameler, yalnızca gözleme dayalı betimleyici metinler değil; Avrupa’daki siyasal kurumları, diplomatik teamülleri ve güç ilişkilerini anlamaya yönelik sistematik analizler içermeleri bakımından, Türkiye’de Uluslararası İlişkiler alanındaki akademik çalışmaların tarihsel nüvelerini taşıyan kaynaklar olarak okunabilir (Yurdusev, 2004; Wheatcroft, 2013; Şahin, 2014; Kuran, 1988, Reçber, 2011, Arı, 2017).

19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Osmanlı Devleti’nin Avrupa devletler sistemiyle ilişkisi niteliksel bir dönüşüm sürecine girmiştir. Tanzimat Fermanı, Kırım Savaşı ve savaşı izleyen Paris Barış Antlaşması, bu dönüşümün hem siyasal hem de kurumsal düzeyde somutlaştığı başlıca eşiklerdir. Özellikle 1856 Paris Barış Konferansı

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

sonrasında Osmanlı Devleti’nin Avrupa kamu hukuku ve devletler topluluğuna dâhil edilmesi, imparatorluğu yalnızca hukuki bir statü değişimine değil, aynı zamanda diplomatik pratiklerin yeniden tanımlandığı bir sürece de taşımıştır. Bu dönemde Osmanlı yönetimi, Avrupa devletlerinin benimsediği diplomasi anlayışını giderek daha yakından izlemeye başlamış; Ahmet Mithat Efendi’nin ifadesiyle “yeni diplomasi” olarak tanımlanan yöntemler örnek alınmıştır. Ancak bu uyum süreci, yalnızca diplomatik tekniklerin aktarımıyla sınırlı kalmamış; devletin idari yapısında ve karar alma mekanizmalarında da belirgin bir yeniden yapılanmayı beraberinde getirmiştir. İmparatorluğun Avrupa devlet sistemi içinde daha görünür ve işlevsel bir aktör hâline gelmesiyle birlikte, doğrudan dış ilişkilerle ve diplomasiyle ilgilenen bürokratik kadroların ağırlığı artmış; Hariciye Nezareti’nin işleyişi ve Reisülküttaplıktan hariciye nazırlığına uzanan dönüşüm bu bağlamda kurumsal bir nitelik kazanmıştır (Ortaylı, 2017).

Diplomasi alanındaki bu yapısal değişim, kaçınılmaz olarak eğitim kurumlarına da yansımıştır. 1856 Paris Konferansı’nı izleyen yıllarda Osmanlı Devleti, yeni yönetim ve diplomasi anlayışının gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip kadrolar yetiştirme ihtiyacıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu çerçevede Mekteb-i Mülkiye’nin 1859 yılında, Paris Barış Konferansı’ndan yalnızca üç yıl sonra kurulmuş olması rastlantısal değildir. Devlet bilimleri öğretmek amacıyla açılan bu kurum, başlangıçta okur-yazar ve temel idari bilgiye sahip bürokrat yetiştirme gibi sınırlı bir hedefle yola çıkmış olsa da, kısa sürede Osmanlı bürokrasisinin modernleşme sürecinde merkezi bir rol üstlenmiştir. Nitekim Mekteb-i Mülkiye’nin kuruluşuna ilişkin meclis kararlarında, taşra yöneticilerinin idari ve hukuki bilgi eksikliğine açıkça dikkat çekilmekte; kaymakam ve kaza müdürlerinin devlet işlerini yürütmekte zorlandıkları, basit diplomatik yazışmaları dahi anlamakta güçlük çektikleri vurgulanmaktadır. Bu tespitler, 19. yüzyıl ortalarından itibaren Osmanlı diplomasisinde yaşanan dönüşümün yalnızca dış politikaya özgü bir mesele olmadığını, aksine devletin insan kaynağı ve eğitim anlayışını da köklü biçimde yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla Mekteb-i Mülkiye’nin kuruluşu, değişen diplomasi anlayışının zorunlu kıldığı kurumsal bir yanıt olarak değerlendirilmelidir (Somel, 2010).

19. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde international kavramının Osmanlı Türkçesinde karşılanması, kavramsal düzeyde belirgin bir

belirsizlik ve çoğulluk üretmiştir. Bu belirsizlik, kavramın kimi zaman millet kelimesinin çoğulu olan milel, kimi zaman ise devlet kelimesinin çoğulu olan düvel üzerinden tercüme edilmesinde somutlaşmıştır. Nitekim Boğaç Erozan'ın aktardığı üzere, Mehmed Ali Paşa, 1883 tarihli Metâli-i İlm-i Hukuk adlı eserinde droit international (uluslararası hukuk) kavramını hukuk-ı düvel olarak kullanmış; onu izleyen Hasan Fehmi Paşa da bir yıl sonra yayımlanan Telhîs-i Hukuk-ı Düvel adlı çalışmasında benzer bir terminolojik tercihi sürdürmüştür. Buna karşılık, dil ve kavram dünyasında farklı bir yönelim sergileyen Şemseddin Sami, Kamus-ı Fransızî'de international kavramını beynelmilel olarak karşılamış; relations internationales (uluslararası ilişkiler) için ise “düvel-i sair ile münasebet”, “münasebet-i düveliye” veya “başka devletlerle ilişkiler” gibi farklı kullanım önerileri sunmuştur (Erozan, 2014). Bu terminolojik çeşitlilik, 19. yüzyılın sonlarında kurulan yükseköğretim kurumlarında ders adlandırmalarına da doğrudan yansımıştır. Özellikle Mekteb-i Mülkiye bünyesinde verilen ve bugün Uluslararası İlişkiler alanına dâhil edilebilecek derslerin isimlerinde, kimi zaman milel, kimi zaman düvel, kimi zaman da her iki kavramın birlikte kullanıldığı başlıkların tercih edilmesi bu nedenle şaşırtıcı değildir. Bu durum, yalnızca dilsel bir tercihi değil, aynı zamanda international ve nation kavramlarının Osmanlı düşünce dünyasında nasıl anlaşılması gerektiğine dair süregiden bir tartışmayı da yansıtmaktadır (Özcan, 2020). Dolayısıyla erken dönem uluslararası ilişkiler öğretiminde görülen terminolojik dağınıklık, alanın henüz kuramsal olarak istikrar kazanmamış olmasının ve modern uluslararası düzenin kavramsal çerçevesinin Osmanlı entelektüel dünyasında tam anlamıyla yerleşmemiş olmasının bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.

1930 yılında kabul edilen Mülkiye Mektebi Talimatnamesi, Uluslararası İlişkiler alanının henüz bağımsız bir disiplin olarak adlandırılmadığı ancak içerik itibarıyla belirgin biçimde tanımlandığı bir anlayışı yansıtmaktadır. Talimatnameye göre eğitim, üçüncü ve son yılında idari, mali ve siyasi olmak üzere üç şubeye ayrılmıştır. Siyâsî Şubede okutulacak dersler ise “Siyâsî Târih; Umumi Hukuk-ı Düvel Muâhedeler Târihi; Siyâsî Muhâbere; İkinci Ecnebi Lisanı” olarak sıralanır (Çankaya, 1969). Bu yapı içerisinde Siyasi Şube gerek ders içerikleri gerekse yetiştirmeyi hedeflediği insan profili bakımından, daha sonraki dönemde ortaya çıkacak uluslararası ilişkiler eğitiminin kurumsal öncülü olarak değerlendirilebilir. Bu derslerin içerikleri incelendiğinde, Siyasi Şubenin programının büyük

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

ölçüde devletler arası ilişkiler, diplomasi ve dış politika konularına odaklandığı görülmektedir. Nitekim siyasi tarih dersi, günümüzde “Diplomasi Tarihi veya Uluslararası İlişkiler Tarihi” olarak da adlandırılan alanın karşılığını oluştururken siyasi muhabere dersi, diplomatik yazışma ve dış temsil pratiklerine yönelik bir eğitim sunmaktadır. Bu bağlamda, Siyasi Şube ile daha sonraki dönemlerde kurumsallaşacak olan Uluslararası İlişkiler bölümleri arasında içerik sürekliliği dikkat çekicidir. Türkiye’de söz konusu bölümün adı, 27 Kasım 1937 tarihine kadar resmî olarak Siyasi Şube olarak kullanılmaya devam etmiş; bu tarihten itibaren Diplomasi Şubesi adını almıştır. Ancak resmî isim değişikliğine rağmen, kurum içi kullanımda ve öğrenci geleneğinde Siyasi Şube adlandırmasının uzun süre varlığını koruduğu görülmektedir. Mülkiye’nin yerleşik kültürü içinde bu bölümün öğrencilerinin “siyaset öğrencileri” olarak anılması, siyaset kavramının bu dönemde ağırlıklı olarak uluslararası ilişkiler ve diplomasi anlamında kullanıldığını göstermektedir (Baskıcı, 2026).

1950 yılında Siyasal Bilgiler Okulunun adı Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak değiştirilmiş ve Ankara Üniversite bünyesine bağlanmıştır. Bu değişim sırasında Diplomasi Şubesinin adı da Diplomasi ve Dış Münasebetler olarak değiştirilmiştir. Şubenin uzmanlık derslerine bakılarak, uluslararası ilişkiler kavramının bu evrede dış münasebetler ve milletlerarası kavramları ile karşılandığı söylenebilir. Gerek İstanbul Üniversitesi gerekse Ankara Üniversitesi’nde kurulan enstitülerin adı Dış Münasebetler Enstitüsü olarak belirlenmiştir. 29 Aralık 1952’de Siyasal Bilgiler Fakültesi bünyesinde Dışişleri Bakanlığının da öneri ve desteği ile kurulan Dış Münasebetler Enstitüsü, Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplininin kurumsallaşması sürecinde kurucu rol oynamıştır. Dış Münasebetler Enstitüsü, Türkiye’de Uluslararası İlişkiler eğitiminin nasıl yapılacağı sorusuna yanıt aramak üzere Devletler Hukuku Öğretimi ve Milletlerarası Politika Öğretimi konulu iki ana konferans düzenlemiş, alanın ilk ders kitapları ve ilk süreli yayını olan Milletlerarası Münasebetler Türk Yıllığı’nı çıkarmaya başlamıştır (Gürsoy, 1955). 1982’de yürürlüğe giren YÖK Kanunu ile Siyasal Bilgiler Fakültesi Diplomasi ve Dış Münasebetler Şubesinin adı Uluslararası İlişkiler Bölümü olarak değiştirilmiştir. Aynı dönemde bölümde verilen bazı dersler, Uluslararası Politika, Uluslararası İktisat, Uluslararası Teşkilatlanma biçiminde yeniden adlandırılmıştır. Aynı şekilde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi bünyesinde 1982’de kurulan

181

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Uluslararası İlişkiler Bölümü kurulmadan önce 1948 yılından beri Siyasi Bilimler Disiplini altında bir kürsü şeklinde eğitim vermekteydi. Buna benzer bir durum ODTÜ’de de söz konusuydu. Uluslararası İlişkiler, 1984’de bölüm olarak açılmadan önce Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü içinde üç kürsü ya da üç ana bilim dalından biri olarak eğitim vermekteydi.

Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, 2547 sayılı YÖK Kanunu ve bu kapsamda YÖK’ün 1982 tarihli genel kurumsal düzenlemeleri çerçevesinde faaliyete geçirilmiş ve Türkiye’de bu alanda kurulan üçüncü Uluslararası İlişkiler Bölümü olma özelliğini kazanmıştır. Diğer ikisi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi bünyesinde ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi çatısı altında kurulan/açılan Uluslararası İlişkiler Bölümleridir.

Uluslararası İlişkiler Bölümü ODTÜ’de 1984’te açılmış ve aynı yıl faaliyete geçmiş, Marmara Üniversitesinde ise 2012 yılında açılmış, ancak Eğitim-Öğretim faaliyetlerine 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında başlamıştır. 9 Eylül Üniversitesinde İşletme Fakültesi içinde 1992 yılında açılan Uluslararası İlişkiler Bölümü, Hacettepe Üniversitesinde 1994 yılında kurulmuş ve 1999-2000 yılında öğrenci alınmasıyla eğitim ve öğretime başlamıştır. Ege Üniversitesinde 1992 yılında kurulan bölüm 1995-1996 yılında öğrenci almaya başlamıştır. Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) bünyesinde Uluslararası İlişkiler Bölümü 1992 yılında kurulmuş, ilk öğrencilerini ise 1993 yılında almıştır. Akdeniz Üniversitesinde ise İİBF içinde 2003-2004 yılında eğitim-öğretime başlanmıştır. Diğer tüm üniversitelerdeki Uluslararası İlişkiler veya Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümleri bu tarihlerden sonra açılmıştır.

4. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜNÜN KURULUŞU VE KURUMSAL GELİŞİMİ

BURSA Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, kuruluşunun ilk yıllarında sınırlı bir akademik kadroyla eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

dönemde derslerin önemli bir kısmı Ankara ve İstanbul’daki köklü üniversitelerden görevlendirilen öğretim üyeleri tarafından yürütülmüş; Bölümün kendi kadrosunun henüz oluşmamış olması nedeniyle bölüm başkanlığı görevi, Uludağ Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. İbrahim Kanyılmaz tarafından üstlenilmiştir. 1982 yılı sonu itibarıyla Almanya’da eğitimini tamamlayan Dr. Mehmet Genç, bölümün ilk kadrolu öğretim üyesi olarak görevine başlamış ve bu gelişme, bölümün akademik yapılanmasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Takip eden yıllarda kadro yavaş ancak istikrarlı bir biçimde genişlemiştir. 1984 yılında Tayyar Arı ve Hüseyin Savaş, bölümün ilk asistanları olarak göreve başlamışlardır. Daha önce göreve başlayan bazı araştırma görevlilerinin ise çeşitli nedenlerle bölümde uzun süreli görev yapamadıkları görülmüştür.

1980’lerin sonu ve 1990’lı yılların başı, bölümün akademik kadrosunun niteliksel olarak güçlendiği bir dönem olmuştur. 1988–1989 yılları arasında Almanya’dan gelen Dr. Levent Saim Güneş bölümde ders vermiş; 1990 yılında İbrahim Canbolat öğretim görevlisi olarak, yine aynı yıllarda Dr. Mediha Akarşlan öğretim üyesi olarak kadroya katılmışlardır. Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde tamamlayan Tayyar Arı 1991’de, Heidelberg Üniversitesinde tamamlayan İbrahim S. Canbolat 1992’de ve Uludağ Üniversitesinde tamamlayan Hüseyin Savaş 1993’te doktora çalışmalarını tamamlamalarının ardından 1991-1993 yılları arasında yardımcı doçent ünvanlarıyla bölümde görev almışlardır.

1990-1991 yılları arasında bölüme araştırma görevlisi olarak katılan Kamuran Reçber, Göksel İşyar, Nesrin Kenar ve Buket Önal, bölümün akademik sürekliliğine katkı sağlayan isimler arasında yer almışlardır. Bu akademisyenlerden Kamuran Reçber ve Göksel İşyar, Prof. Dr. olarak bölüm kadrosunda akademik çalışmalarına devam etmektedirler. Nesrin Kenar ve Buket Önal ise akademik kariyerlerine başka üniversitelerde devam etmişlerdir. Aynı dönemde bölüm akademik kadrosunda yer alan Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Savaş ise daha sonra Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde akademik çalışmalarını sürdürmüş, 2000’li yılların başında ise kısa süreli olarak bölümde Siyasi Tarih derslerine girmiştir.

1990’ların sonlarından itibaren bölüm kadrosu yeni isimlerle genişlemiştir. 1999 yılında Barış Özdal, 2000 yılında Çiğdem Aydın

Koyuncu ve Sezgin Kaya, 2002 yılında ise Ferhat Pirinççi araştırma görevlisi olarak bölüm kadrosuna katılmışlardır. Bu isimler ilerleyen yıllarda Profesör ünvanını alarak akademik çalışmalarını bölüm bünyesinde sürdürmeye devam etmişlerdir. Yine aynı dönemlerde bölümde araştırma görevlisi olarak görev yapan Veysel Ayhan, daha sonra Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesine; Zeynep Yücel ise Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesine geçerek akademik kariyerlerini buralarda profesör kadrosunda sürdürmeye devam etmektedirler.

2017 yılından itibaren bölüm akademik kadrosu yeni öğretim üyelerinin katılımıyla güçlenmiştir. Prof. Dr. Muzaffer Ercan Yılmaz 2017 yılında, Doç. Dr. Kader Özlem ve Doç. Dr. Mehmet Halil Mustafa Bektaş ise 2018 yılında bölüm öğretim üyesi kadrosuna katılmışlardır. 2021 yılında bölüm araştırma görevlilerinden Samet Yılmaz, doktor öğretim üyesi olarak atanmış, 2025 yılında ise doçent ünvanını alarak bölümdeki görevini sürdürmüştür. 2025 yılında ise yine bölüm araştırma görevlilerinden Uğur Ermiş'in de Doktor Öğretim Üyesi kadrosuna atanmasıyla birlikte bölümün öğretim üyesi sayısı artmıştır.

Bölüm, kuruluşundan günümüze kadar çok sayıda araştırma görevlisine bünyesinde yer vermiş; bu akademisyenlerin önemli bir kısmı doktora eğitimlerini tamamladıktan sonra farklı üniversitelerde veya akademi dışı alanlarda kariyerlerine devam etmiştir. 2026 yılı itibarıyla bölümde görev yapan araştırma görevlileri arasında Dr. Mehmet Ali Ak, Fatih Bilal Gökpınar, Aytekin Kavalcı ve Ahmet Akın yer almaktadır.

Prof. Dr. İbrahim Kanyılmaz bölümün ilk açıldığı tarih olan 1982'den 1984 yılına kadar bölüm başkanlığı görevini yürütmüştür. Prof. Dr. İbrahim Kanyılmaz'dan sonra 1986-2003 yılları arasında Prof. Dr. Mehmet Genç, 2003-2008 yılları arasında Prof. Dr. İbrahim Canbolat, 2008-2025 yılları arasında da Prof. Dr. Tayyar Arı bölüm başkanlığı görevini yürütmüşlerdir. Ekim 2025 tarihinden itibaren de bu görevi Prof. Dr. Çiğdem Aydın Koyuncu yürütmektedir.

Bölüm hocalarımızdan Tayyar Arı ve İbrahim Canbolat'ın 2002'de, Kamuran Reçber'in 2009'da, Göksel İşyar'ın 2010'da, Muzaffer Ercan'ın 2012'de, Barış Özdal'ın 2017'de, Ferhat Pirinççi'nin 2019'da, Çiğdem Aydın Koyuncu ve Sezgin Kaya'nın 2023'te profesör olmasıyla bölümde profesör öğretim üyesi sayısı 9'a ulaşmıştır. Ancak

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

Prof. Dr. Ferhat Pirinççi 2025 yılı itibarıyla Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Başkan Yardımcılığı görevine atanması nedeniyle bölümden ayrılmıştır. Ayrıca Kader Özlem ve Mehmet Halil Mustafa Bektaş’ın 2021’de ve Samet Yılmaz’ın 2025’te doçent olmalarıyla da doçent öğretim üyesi sayısı 3’e çıkmıştır. 2025 sonu itibarıyla bölümde 8 profesör, 3 doçent ve 1 Dr. öğretim üyesi ve 4 araştırma görevlisi bulunmaktadır. Bölümdeki akademisyenlerin akademik yayın, yetkinlik ve tanınırlıklarına bakıldığında Türkiye’deki Uluslararası İlişkiler bölümleri içerisinde çok önemli bir konumda yer aldıkları görülmektedir. Bölümdeki öğretim üyelerinin Google Scholar atıf toplamalarının 2025 Aralığı itibarıyla 9500 olması da bunu göstermektedir.

Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü 2025 yılı YKS sonuçlarına göre YKS puanıyla öğrenci alan ve YÖK Atlas’ta sıralanan 387 üniversite (devlet+vakıf) içerisinde 18. sırada, devlet üniversiteleri içerisinde ise 8. sırada yer almaktadır. İngilizce programın bu başarısı Türkçe programda da geçerlidir, zira Türkçe Uluslararası İlişkiler Programı da 387 (devlet+vakıf) üniversite içerisinde 26. sırada devlet üniversiteleri içerisinde ise 13. sıradadır.

2014 yılında 50 öğrenci kontenjanı ile açılan İngilizce Uluslararası İlişkiler Programı ve 55 öğrenci kontenjanı ile Türkçe Uluslararası İlişkiler Programlarında eğitim-öğretim faaliyetlerine devam edilmektedir. 1982 yılında 94 öğrenci ile eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan bölüm yıllar içerisinde YÖK kararları ile kontenjanları artırılarak ve 1992 yılında YÖK kararı ile açılan II. Öğretim ile eğitim-öğretim faaliyetleri çeşitlendirilerek yolculuğuna devam etmiştir. YÖK’ün 2023 yılında tesis ettiği karar ile II. Öğretime öğrenci alınmamaktadır. Bölümümüzde 2026 yılı itibarıyla Türkçe Programında I. Öğretim’de 684, II. Öğretim’de ise 330, İngilizce Programında ise 299 kayıtlı öğrenci bulunmaktadır.

Lisansüstü düzeyde ise, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı ile Uluslararası İlişkiler Doktora ve Ortadoğu Çalışmaları Doktora Programlarını içeren bölümün amacı, başta Türk dış politikası olmak üzere, uluslararası politikanın temel sorunlarını anlamak, Türkiye’nin çıkarlarını kavramak ve bu konularda bilim dünyasını ve kamuoyunu aydınlatmak olmuştur. Bölümün Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Programı 1990 yılında, Doktora

185

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Programı ise 1992 yılında başlatılmıştır. Kuruluşundan günümüze kadar bölümden mezun olan Lisans düzeyinde yaklaşık 5000 öğrenci, kamu ve özel sektörün yanı sıra akademik alanda da kariyerlerini sürdürmektedirler. Akademik kadrosuyla bölüm, güncel ve nitelikli eğitim veren, uluslararası ilişkiler alanına sağladığı katkılar ve bu alanda yetiştirdiği uzmanlar ile sürekli referans gösterilen ve her zaman için mezunu olmaktan gurur duyulan bir bölüm olmayı hedeflemiştir. Bölümün temel amaçlarından biri başta Dışişleri Bakanlığı ve ilgili diğer kamu kurumları olmak üzere kamu sektörünün ihtiyaç duyduğu uzman personeli yetiştirmek; bunun yanında özel sektörde gereksinim duyulan problem çözen, yenilikçi ve vizyon sahibi yöneticilerin yetişmesine katkı sağlayarak toplumun birçok alanına faydalı bireyler kazandırmaktır.

Bölüm, yalnızca kurumsal geçmişiyle değil, aynı zamanda yetiştirdiği mezunların niteliği ve kamuoyundaki görünürlüğüyle de dikkat çekmiştir. Mezunlar arasında çok sayıda akademisyen, büyükelçi, kaymakam ve vali bulunmakta; bunun yanı sıra kamu kurumlarının farklı alanlarında ve özel sektörde kariyer mesleklerde görev yapan geniş bir mezun profili yer almaktadır. Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler bölümlerinin önemli bir kısmında, bu bölümden mezun olmuş akademisyenlerin bulunması, bölümün insan kaynağı yetiştirme kapasitesini ortaya koyan dikkat çekici bir göstergedir. Bu başarının arkasında, verilen eğitimin niteliği kadar, bölüm öğretim üyelerinin öğrencilerle kurduğu akademik rehberliğe dayalı ilişki biçimi de etkili olmuştur. Derslerin, alanında yetkin öğretim üyeleri tarafından titizlikle yürütülmesi; eleştirel düşünmeyi, analitik bakışı ve akademik disiplini önceleyen bir eğitim anlayışının yerleşmesine katkı sağlamıştır. Bölümde öğrenci-öğretim üyesi etkileşimi, resmiyet ile erişilebilirlik arasında dengeli bir çerçevede gelişmiş; bu durum öğrencilerin hem akademik hem mesleki gelişim süreçlerini desteklemiştir. Aynı zamanda bölüm içinde hâkim olan kurumsal iklim, akademik üretkenliği besleyen önemli bir unsur olmuştur. Farklı düşünsel yaklaşımlara ve akademik ilgi alanlarına sahip olunmasına rağmen, bölüm akademik ve idari kadrosu arasında uzun yıllar boyunca karşılıklı saygı, iş birliği ve dayanışmaya dayalı bir çalışma ortamı korunmuştur. Bu olumlu atmosfer, bölümün akademik performansına ve kurumsal sürekliliğine önemli katkılar sunmuştur.

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünün eğitim-öğretim programları incelendiğinde, bölümün 1982 yılında kurulmasından itibaren Uluslararası İlişkiler disiplininin temel gerekleriyle uyumlu ve belirli bir mesleki hedef doğrultusunda yapılandırıldığı görülmektedir. Bölümün ilk yıllarına ait ders programları, 1982 girişli öğrencilere ait transkriptler üzerinden değerlendirildiğinde, zorunlu dersler itibarıyla günümüz müfredatından köklü biçimde ayrılmadığı dikkat çekmektedir. Bu sürekliliğin temel nedeni, bölümün kuruluş aşamasından itibaren kamu hizmetine ve özellikle Dışişleri Bakanlığına meslek memuru yetiştirmeyi önceleyen bir eğitim-öğretim anlayışıyla kurgulanmış olmasıdır. Bu çerçevede, birinci sınıfın ilk yarıyılından sekizinci yarıyla kadar uzanan ders havuzunda Uluslararası İlişkilere Giriş, Uluslararası Politika, Hukuka Giriş, Sosyoloji, Siyasi Düşünceler Tarihi, Uluslararası Hukuk, Uluslararası Örgütlenme, Siyasi Tarih, Türkiye’nin Dış Politikası, Türkiye-Avrupa Topluluğu İlişkileri, Uluslararası İktisat ve Uluslararası Güncel Sorunlar gibi disiplinin çekirdek alanlarını oluşturan derslerin yer aldığı görülmektedir. Diplomatik yazışma ve konuşma teknikleri ile yabancı dil derslerinin müfredatta erken dönemden itibaren bulunması, bölümün uygulamaya dönük ve mesleki yeterlilikleri önceleyen yaklaşımını yansıtmaktadır. Kuruluş döneminde zorunlu ders paketi içerisinde yer alan; Karşılaştırmalı Ülkeler Coğrafyası, Sosyal Psikoloji, Siyasal Parti Sistemleri, Türkiye’nin Yönetim Yapısı, Osmanlı Siyasi Yapısı, Yönetim Bilimi, Türkiye Ekonomisi, Uluslararası Para Sistemleri, Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku, Yurtdışı İşçi Sorunları ve Politikaları, Diplomatik Muhaberat, Diplomatik İletişim ve Konuşma Teknikleri ile Uluslararası Sosyal Siyaset gibi derslerin ise günümüz zorunlu müfredatında yer almadığı görülmektedir. Bu derslerin bir kısmı içerik ve yaklaşım bakımından güncelliğini yitirirken, bir kısmı da disiplinin zaman içinde geçirdiği dönüşüm doğrultusunda seçimlik ders havuzuna aktarılmış ya da farklı ders başlıkları altında yeniden yapılandırılmıştır.

Güncel lisans programında, 240 AKTS’lik mezuniyet koşulu korunmakla birlikte zorunlu ders sayısı azaltılmış; ikinci sınıftan itibaren seçimlik derslerin program içindeki ağırlığı kademeli olarak artırılmıştır. Öğrenciler ikinci sınıfta her yarıyılıda bir, üçüncü sınıfta her yarıyılıda iki ve dördüncü sınıfta ise her yarıyılıda üç seçimlik ders alabilmekte; böylece mezuniyet sonrası yönelmeyi planladıkları kamu veya özel sektör alanlarına, akademik ilgi ve yeteneklerine uygun bir

ders bileşimi oluşturabilmektedirler. Ayrıca öğrencilerin Fakültenin farklı bölümlerinden ders alabilme imkânına sahip olmaları, disiplinler arası bir eğitim anlayışını desteklemektedir.

Lisansüstü düzeyde ise program yapısı son yıllarda önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Yüksek lisans ve doktora programlarında derslerin tamamı seçimlik hâle getirilmiş; öğrencilerin danışmanları eşliğinde bireysel akademik yönelimlerine uygun ders programları oluşturmaları teşvik edilmiştir. Bölüm bünyesinde Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı içerisinde tezli programla uyumlu biçimde yapılandırılmış tezsiz yüksek lisans programı da bulunmakta; bu programda öğrenciler ders döneminin ardından bir dönem projesi hazırlayarak mezun olmaktadır.

188

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Bölümün Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak yürüttüğü Orta Doğu Araştırmaları Doktora Programı ise disiplinler arası bir yaklaşımla kurgulanmış olup, Orta Doğu'nun siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısını analiz eden ders içerikleri sunmaktadır. Yıllar içerisinde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde yürütülen bu programlar aracılığıyla çok sayıda mezun verilmiş; bölüm, uluslararası ilişkiler alanının akademik ve mesleki insan kaynağının oluşumuna önemli katkılar sunmuştur.

Bölümün akademik görünürlüğünü ve Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler camiasıyla kurduğu etkileşimi güçlendiren en önemli faaliyetlerden biri, Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongreleri olmuştur. Bu kongreler 2011 yılından 2019 yılına kadar her yıl düzenli bir biçimde ve özel bir tema ekseninde gerçekleştirilmiştir. Pandemi süreci öncesinde son kez 2019 yılında düzenlenen kongreye, bu tarihten sonra ara verilmiş olmakla birlikte, gerçekleştirildiği dönemde Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler bölümleri arasında süreklilik arz eden ve kurumsallaşmış ender akademik etkinliklerden biri olarak öne çıkmıştır.

Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongreleri, her yıl belirlenen özgün bir tema çerçevesinde yapılandırılmış; temalar, hem dünya siyasetindeki güncel gelişmeleri hem de Türkiye'nin dış politika gündemini yansıtacak biçimde oluşturulmuştur. Kongrelerin genel düzenleme komitesi başkanlığı, bölüm başkanlığı görevini de yürütmüş olan Prof. Dr. Tayyar Arı tarafından üstlenilmiş; her bir kongrenin yürütücülüğü ise bölümde görev yapan farklı bir öğretim üyesinin

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

koordinasyonunda gerçekleştirilmiştir. Bu yapı, kongrelerin hem kurumsal sürekliliğini sağlamış hem de bölüm içi akademik sorumluluk paylaşımını teşvik etmiştir.

Kongrelerin organizasyonu, bölüm öğretim üyeleri ve araştırma görevlilerinin yanı sıra, Uluslararası İlişkiler Topluluğu başta olmak üzere öğrencilerin aktif katkılarıyla yürütülmüştür. Bu yönüyle kongreler, yalnızca akademik bilgi paylaşımının gerçekleştiği bir platform olmanın ötesinde, öğrencilerin akademik etkinliklere katılımını ve akademik kültürle erken dönemde tanışmalarını sağlayan önemli bir öğrenme ortamı da sunmuştur. Uzun yıllar boyunca Türkiye genelinde uluslararası ilişkiler alanında çalışan akademisyenleri bir araya getiren bu kongreler, genç araştırmacılar ve lisansüstü öğrenciler için de çalışmalarını sunabilecekleri görünür ve kapsayıcı bir akademik zemin oluşturmuştur.

2011-2019 yılları arasında düzenlenen Uluslararası İlişkiler Kongreleri, uluslararası sistemdeki dönüşümlere paralel biçimde tematik bir süreklilik ve derinleşme sergilemiştir. I. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi 16-17 Mayıs 2011 tarihlerinde gerçekleştirilen Güney Kafkasya’da Güvenlik ve Türkiye-Azerbaycan İlişkileri ana temasıyla bölgesel güvenlik mimarisi ve ikili ilişkilerin stratejik boyutlarını tartışmaya açmıştır. Söz konusu kongre Uludağ Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü ve Haydar Aliyev Vakfı Türkiye Temsilciliğinin iş birliği ile gerçekleştirilmiştir. II. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi "Balkanlarda Güvenlik Sorunları, İşbirliği İmkânları ve Türkiye’nin Balkan Vizyonu" konulu "Uluslararası Balkan Forumu" şeklinde 2012 yılında yapılmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa Kent Konseyi, Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü ve Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı iş birliği ile düzenlenen Uluslararası Balkan Forumu, Balkan ülkelerinden gelen milletvekili, akademisyen ve sivil toplum kuruluşu liderlerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 3. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi ise, "Enerji Güvenliği ve Kafkaslarda Bölgesel Sorunlar" ana temasıyla gerçekleştirilmiştir. Bölgeyle yakın dil, din, tarih ve kültürel bağları bulunan ve "enerji bağımlısı" devlet konumunda olan Türkiye’nin bölgedeki gelişmelere ve özellikle de bölgesel çatışmalara kayıtsız kalamayacağından hareketle düzenlenen konferans 9-10 Mayıs 2012 tarihlerinde gerçekleşmiştir.

Bu bölgesel odak, 7-8 Kasım 2012'de düzenlenen 4. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi ile Ortadoğu'ya yönelmiş; kongre "Arap Uyanışı ve Orta Doğu'da Siyasi Dönüşüm" başlığı altında Arap isyanları sonrası ortaya çıkan siyasal, toplumsal ve güvenlik temelli dönüşümleri ele almıştır. 11-12 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirilen 5. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresinin ana başlığı ise "Barış ve Güvenliğin Yeniden İnşası" olmuş, odak, çatışma sonrası süreçlere kaydırılmış uluslararası müdahaleler, barış inşası pratikleri ve kurumsal mekanizmalar tartışılmıştır.

25-27 Kasım 2014 tarihli 6. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi, "Jeopolitiğin Dönüşü mü? Genişletilmiş Bölgelerde Aktif Diplomasi Zamanı" başlığıyla, klasik jeopolitik yaklaşımların sorgulandığı ve çok katmanlı diplomasi pratiklerinin öne çıktığı bir tartışma zemini sunmuştur. Bunu izleyen 21-22 Ekim 2015 tarihli 7. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi, "Uluslararası Sistemde Yeni Düzen Arayışları" temasıyla güç dengelerindeki kaymaları, çok kutupluluk tartışmalarını ve küresel yönetim krizlerini ele almıştır.

28-29 Kasım 2016'da düzenlenen 8. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresinde, "Küresel ve Bölgesel Sistemde Devlet ve Devlet Dışı Aktörler" başlığı altında uluslararası ilişkilerde aktör çeşitliliğinin artışı, devlet dışı yapıların yükselen rolü ve güvenlik anlayışındaki dönüşüm incelenmiştir. 23-24 Ekim 2017 tarihli 9. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi ise "Dünya Politikasında Kriz ve Değişim" temasıyla sistemik krizleri, bölgesel istikrarsızlıkları ve değişim dinamiklerini bütüncül bir perspektifle değerlendirmiştir.

Bahsi geçen kongre serisi, 8-10 Ekim 2018'de gerçekleştirilen 10. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresinde "Diplomasi ve Savaşın Değişen Rolü" başlığıyla devam etmiş; hibrit savaşlar, yeni diplomasi biçimleri ve güç kullanımının dönüşümü tartışma konusu yapılmıştır. Son olarak ise 14-15 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen 11. Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemin Temel Gelişme ve Dinamikleri" temasıyla, Soğuk Savaş sonrası uluslararası düzenin yapısal özelliklerini, sürekliliklerini ve kırılma hususlarını ele alarak bu uzun tematik süreci bütüncül bir çerçevede sunmuştur.

Bu çerçevede Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongreleri, Türkiye'de uluslararası ilişkiler alanında en uzun soluklu ve tematik sürekliliğe sahip akademik toplantılar arasında yer almış; farklı üniversitelerin

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

Uluslararası İlişkiler Bölümlerinin öğretim elemanlarının ve dünyanın çeşitli bölgelerinden akademisyenlerin katkılarıyla düzenlenmiştir. Kongreler, yalnızca bilimsel bilgi üretimine değil, aynı zamanda akademi ve politika dünyasında duayen kabul edilen isimlerin davetli konuşmacı (keynote speaker) olarak katılımıyla deneyim ve birikim paylaşımına da imkân tanıyan bir platform sunarak, ulusal sınırları aşan uluslararası nitelikte bir akademik etkileşim alanı oluşturmuştur.

Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyeleri, Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplinin gelişimine önemli katkılar sunmuştur ve sunmaya da devam etmektedir. Bu katkılar, disiplinin farklı alt alanlarında yayımlanan çok sayıda kitap, makale, bilimsel tebliğ ve proje çalışmaları aracılığıyla görünürlük kazanmıştır. Bölüm öğretim üyelerinin kaleme aldığı ders kitabı niteliğindeki eserler, yalnızca Bursa Uludağ Üniversitesi’nde değil Türkiye’deki birçok üniversitenin Uluslararası İlişkiler bölümlerinde temel başvuru kaynağı olarak okutulmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir: Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika (Arı, 2021), Uluslararası İlişkiler Teorileri (Arı, 2025), Ortadoğu (Arı, 2017), Türk Dış Politikası (İşyar, 2017), Dış Politika Analizi (İşyar, 2025), Kafkasya ve Orta Asya Politikaları (İşyar, 2025), Uluslararası Hukuk (Reçber, 2023), Avrupa Birliği Hukuku (Reçber, 2021), İnsan Hakları (Reçber, 2025), Kadın, Feminizm ve Uluslararası İlişkiler (Aydın Koyuncu, 2012), Gelişmekte Olan Ülkeler (Canbolat, 2021), Diplomasi Tarihi I-II (Özdal, 2022 ve 2024), Uluslararası Göç (Özdal, 2024), Silahlanma (Pirinççi, 2010), Barış İnşası (Yılmaz, 2015), Balkanlar (Özlem, 2019), Çatışma Çözümü (Bektaş&Kaya, 2022), Savunma-Silahlanma (Ermiş, 2022).

Uluslararası İlişkiler Teorileri, Orta Doğu, Diplomasi Tarihi, Türk Dış Politikası, Göç, Balkanlar, Orta Asya ve Kafkasya, Rus Dış Politikası, ABD Dış Politikası, Uluslararası İlişkiler, Feminizm ve Kadın, Uluslararası Hukuk, AB Hukuku, İnsan Hakları, Uluslararası Terörizm, Uluslararası Örgütler, Çatışma Çözümü, Silahlanma ve Savunma gibi başlıklar bölüm öğretim üyelerinin yoğunlaştığı çalışma alanları arasında yer almaktadır. Bu yayın faaliyetleri, bölümün hem lisans ve lisansüstü eğitimine içerik sağlamakta hem de Türkiye’de uluslararası ilişkiler literatürünün zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır.

5. SONUÇ

Bu çalışma, Uluslararası İlişkiler disiplininin doğuşunu, gelişimini ve kurumsallaşma sürecini bütüncül bir çerçevede ele alarak, disiplinin hem küresel ölçekteki entelektüel dönüşümünü hem de Türkiye'deki akademik yapılanmasını tarihsel ve analitik bir perspektifle incelemiştir. Uluslararası İlişkiler, özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasında bağımsız bir akademik disiplin hâline gelmiş; İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş süreciyle birlikte kuramsal derinlik kazanarak realizm, liberalizm, davranışsal yaklaşımlar ve eleştirel teoriler gibi farklı düşünce okulları etrafında şekillenmiştir. Bu gelişim süreci, disiplinin yalnızca devletler arası ilişkileri inceleyen dar bir alan olmaktan çıkıp, küresel siyaset, güvenlik, ekonomi, kimlik ve normlar gibi çok boyutlu meseleleri kapsayan geniş bir akademik alan hâline geldiğini göstermektedir.

Türkiye'de Uluslararası İlişkiler disiplininin gelişimi ise, küresel akademik birikimle etkileşim içinde, ancak ülkenin tarihsel deneyimleri, jeopolitik konumu ve dış politika öncelikleri doğrultusunda özgün bir seyir izlemiştir. Başlangıçta diplomasi tarihi ve dış politika analizi ağırlıklı bir yaklaşımın hâkim olduğu disiplin, zamanla teorik çeşitliliğin arttığı, metodolojik olarak daha analitik ve karşılaştırmalı çalışmalara yönelen bir yapıya evrilmiştir. Üniversitelerde kurulan Uluslararası İlişkiler bölümleri, lisans ve lisansüstü programlar aracılığıyla disiplinin akademik sınırlarını genişletmiş; bu süreç, Uluslararası İlişkilerin Türkiye'de kalıcı ve kurumsallaşmış bir akademik alan olarak yerleşmesini sağlamıştır.

Bu genel çerçeve içerisinde Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, disiplinin Türkiye'deki gelişimini yansıtan önemli kurumsal örneklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bölümün kuruluşundan itibaren izlediği akademik yaklaşım, yalnızca dış politika odaklı bir öğretim anlayışıyla sınırlı kalmamış; uluslararası ilişkiler teorileri, karşılaştırmalı siyaset, uluslararası hukuk, güvenlik çalışmaları ve bölgesel çalışmalar gibi alt alanları kapsayan bütüncül bir müfredat yapısına yönelmiştir. Zaman içinde eğitim programlarında gerçekleştirilen güncellemeler, disiplinin küresel akademik eğilimleriyle uyumlu bir dönüşümü yansıtmış; teorik derinlik ile

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

analitik becerilerin birlikte geliştirilmesine yönelik bir yaklaşım benimsenmiştir.

Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünün akademik gelişimi, yalnızca eğitim programlarıyla sınırlı kalmamış; araştırma faaliyetleri, akademik yayınlar ve bilimsel etkinlikler aracılığıyla disiplinin entelektüel üretimine katkı sunmuştur. Bu bağlamda bölüm bünyesinde yürütülen çalışmalar, Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye’deki kuramsal ve metodolojik çeşitliliğine katkıda bulunmuş; genç akademisyenlerin yetişmesine ve disiplinin sürekliliğinin sağlanmasına zemin hazırlamıştır. Disiplinin akademik bir alan olarak sürdürülebilirliği, bu tür kurumsal yapıların ve eğitim-araştırma bütünlüğünü esas alan yaklaşımların varlığıyla doğrudan ilişkilidir.

Sonuç olarak bu çalışma, Uluslararası İlişkiler disiplininin küresel ve ulusal düzeydeki gelişimini Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü örneği üzerinden analiz ederek, disiplinin tarihsel sürekliliğini, kuramsal dönüşümünü ve kurumsal yapılanmasını ortaya koymaktadır. Uluslararası İlişkiler, değişen uluslararası sistemle birlikte sürekli yeniden tanımlanan dinamik bir disiplin olma özelliğini korurken, üniversiteler bünyesinde kurumsallaşan bölümler aracılığıyla bu dönüşümü akademik alana taşımaktadır. Uludağ Üniversitesi örneği, Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye’deki gelişimini anlamak açısından önemli bir referans sunmakta; disiplinin geleceğine ilişkin akademik ve eğitsel perspektiflerin değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abrams, I. (1957). The Emergence of the International Law Societies, *The Review of Politics*, 19 (3).
- Ágoston, G. & Masters, B. (eds.) (2009). *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, New York: Facts on File.
- Aksan, V. H. (2007). *Ottoman Wars 1700–1870*, London: Routledge.
- Arı, T. (2017). *Geçmişten Günümüze Orta Doğu*, 7. Baskı, Bursa: Alfa Akademi

- Arı, T. (2017). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, 11. Baskı. Bursa: Alfa Akademi
- Arı, T. (2025). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, 11. Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi
- Armitage, D. (2012). What is International history?, *History Compass*, 10 (7): 556-567.
- Aydın Koyuncu, Ç. (2012). Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımları Açısından Güvenlik Konusunun Analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(01): 111-139.
- Baskıncı, M. M. (2016). Mekteb-i Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesine 150 Yılın Kronolojisi, in <http://www.politics.ankara.edu.tr/MM-Kronoloji.pdf> (Erişim Tarihi 8 Şubat 2026).
- Bektaş, M.H.M., Kaya, S. (2022). Uluslararası STK'ların Barışa Katkı Sağlamada Yaşadıkları Sorunlar, in *Uluslararası Çatışma Çözümü: Hukuksal Yöntemlerden Alternatif Çatışma Çözümüne*. Muzaffer Ercan Yılmaz (edt.). Ankara: Nobel Yayınevi, ss.257-276.
- Berkes, N. (1982). 'İhtilal', 'İnkılap' ve Devrim, *Atatürk ve Devrimler*, İstanbul: Adam Yayınları, ss. 133-151.
- Brown, C. (1997). *Understanding International Relations*. London: Macmillan Press.
- Bull, H. (2000). The Theory of International Politics 1919-1969, in *International Relations: Critical Concepts in Political Science*, Andrew Linklater (ed.). Londra: Routledge.
- Bull, H. (2002). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, New York: Palgrave.
- Burchill, S. & Linklater, A. (2012). Giriş, in *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Scott Burchill vd., çev. Ali Aslan, Muhammed Ali Ağcan, İstanbul: Küre Yayınları, ss. 19-20.
- Buzan, B. & Little, R. (2000). *International Systems in World History: Remaking the Study of International Relations*, Oxford: Oxford University Press.
- Buzan, B. & Little, R. (2001). Why International Relations has Failed as an Intellectual Project and What to do About it, *Millennium - Journal of International Studies*, 30 (1).

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

- Buzan, B. & Lawson, G. (2015). *The Global Transformation*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Canbolat, İ. S. (2007). İmaj-Gerçek ve İşlevsellik Bağlamında Eleştirel Bir Uluslararası İlişkiler Çözümlemesi Üzerine. *Gazi Akademik Bakış*, 1 (1).
- Canbolat, İ.S. (2021). *Gelişmekte Olan Ülkeler, Küresel, Politik ve Ekonomik Çıkar İlişkilerindeki Konumları*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- CIR, <https://cir.uchicago.edu/about> (E.T. 10.02.2026)
- Clark, I. (1998/1999). Beyond the Great Divide: Globalization and the Theory of International Relations, *Review of International Studies*, 24 (4): 479-498.
- Clausewitz, C: (2011). *Savaş Üzerine*, çev. Selma Koçak, İstanbul: Doruk Yayınları.
- Çankaya, A. (1969). *Yeni Mülkiye Târîhi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı) I. Cilt 1859-1968*, Ankara: Mars Yayınları.
- Devetak, R. (2007). An Introduction to International Relations: The Origins and Changing Agendas of a Discipline, in *An Introduction to International Relations: Australian Perspectives*, Richard Devetak v.d. (ed.), New York: Cambridge University Press.
- Duchene, F. (1973). The Study of International Affairs. *International Affairs*, 49 (1).
- Dunn, F. S. (1948). The Scope of International Relations, *World Politics*, 1 (1): 142-146.
- Ermış, U., Canbolat, İ. (2022). Truman Doktrininden SaGeB’e Türk Dış Politikası Ekseninde Modern Türk Savunma Sanayiinin Kuruluşu, *International Journal of Social Inquiry*, 15: 557-574.
- Erozan, B. (2014). Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplininin Uzak Tarihi: Hukuk-ı Düvel (1859-1945), *Uluslararası İlişkiler*, 11 (43): 53-80.
- Faroqhi, S. (2010). *Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya*, çev. Ayşe Berktaş, 2. baskı, İstanbul: Kitabevi.
- Findley, C. V. (2010). *Turkey, Islam, Nationalism, and Modernity*, New Haven: Yale University Press.

195

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

- Friedrichs, J. (2001). International Relations Theory in France, *Journal of International Relations and Development*, 4 (2): 118-137.
- Georgetown University, <https://sfs.georgetown.edu/about/our-history/> (E.T. 14.02.2026)
- Goffman, D. (2002). *The Ottoman Empire and Early Modern Europe*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Groom, A.J.R vd. (2019). *International Relations Then and Now Origins and Trends in Interpretation*. London: Routledge.
- Gürsoy, B. (1955). Siyasal Bilgiler Fakültesinin 98. Kuruluş Yıldönümü Dolayısıyla Dekan Prof. Bedri Gürsoy'un Nutku, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 10 (1): III-IV.
- Hanioglu, M. Ş. (2008). *A Brief History of the Late Ottoman Empire*, Princeton: Princeton University Press.
- Holcombe, A. N. (1965). Edwin Ginn's Vision of World Peace, *International Organization*, 19 (1): 1-9.
- Holden, G. (2002). Who Contextualizes the Contextualizers? Disciplinary History and the Discourse About International Relations Discourse. *Review of International Studies*, Vol. 28.
- Holsti, K. J. (1985). The Dividing Discipline: Hegemony and Diversity in International Theory, *International Studies Quarterly*, 29 (1): 1-27.
- Hooper, P. F. (1952). The Institute of Pacific Relations and the Study of International Affairs, *World Politics*, 4 (3): 395-410.
- Fletcher Hukuk, <http://fletcher.tufts.edu/About/Fletcher-History>(E.T. 14.02.2026)
- Huang, X. (2007). The Invisible Hand: Modern Studies of international Relations in Japan, China, and Korea, *Journal of International Relations and Development*, 10 (2).
- Hwang, P. (1979). What is Mencius' Theory of Human Nature?, *Philosophy East and West*, 29 (2).
- Institute of Pacific Relations, <https://ia801309.us.archive.org/3/items/instituteofpacif00inst/instituteofpacif00inst.pdf> (E.T. 14.02.2026)

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

- Iriye, A. (1997). *Cultural Internationalism and World Order*, Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- İşyar, Ö. G. (2017). *Türk Dış Politikası: Sorunlar ve Süreçler*, Bursa: Dora Yayınevi.
- İşyar, Ö. G. (2025). *Dış Politika Analizi: Yöntemler, Araçlar, Örnekler*, Bursa: Sayda Yayıncılık.
- İşyar, Ö. G. (2025). *Kafkasya ve Orta Asya Politikaları*, Bursa: Sayda Yayıncılık.
- Jørgensen, K. E. (2000). Continental International Relations Theory: The Best Kept Secret. *European Journal of International Relations*, 6 (1).
- Karpat, K. (2009). *Osmanlı’dan Günümüze Elitler ve Modernleşme*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, S. (2008). Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63 (3): 83-111.
- Keene, E. (2005). *International Political Thought: A Historical Introduction*, Cambridge: Polity Press.
- Keyman, E. F. (2014). Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Çalışmaları: Devlet, Kimlik ve Dış Politika, *Uluslararası İlişkiler*, 11 (43).
- Knutsen, T. L. (1992). *A History of International Relations Theory*. Manchester: Manchester University Press.
- Knutsen, T. L.(2006). *Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi*, çev. Mehmet Özay, İstanbul: Açılım Kitap.
- Kuran, E. (1988). *Avrupa’da Osmanlı İkamet Elçilerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasî Faaliyetleri (1793-1821)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- League of Nations (1927). *International Institute of Intellectual Cooperation: Organisation and Activities*, Geneva–Paris.
- Lebedeva, M. (2004). International Relations Studies in the USSR/Russia: Is there a Russian National School of IR Studies?. *Global Society*, 17 (3).
- Long, D. (2006). Who Built International Studies?, *Review of International Studies*, 32 (1): 1-23.

- Long, D. (2006). Who Killed the International Studies Conference?, *Review of International Studies*, 32 (4): 603-622
- Long, D., Schmidt, B. C. (2005). Introduction, in *Imperialism and Internationalism in the Discipline of International Relations*, David Long, Brian C. Schmidt (ed.). New York: Suny Press.
- Neumann, I. B. (2003). The English School on Diplomacy: Scholarly Promise Unfulfilled, *International Relations*, 17 (3).
- Olson, William C., Sondermann, F. A. (1966). *The Theory and Practice of International Politics*, New Jersey: Prentice Hall.
- Oren, I. (2020). Schools of international affairs in the United States: a historical sketch. *Cambridge Review of International Affairs*. 36 (3): 328-351.
- Ortaylı, İ. (2017). Osmanlı Kançılıyasında Reform: Tanzimat Devri Osmanlı Diplomatasının Bazı Yönleri, in *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi*, 6. baskı, İlber Ortaylı (ed.), İstanbul: İş Bankası Yayınları: 299-314.
- Özcan, E. (2014). Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme, *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 7 (14): 197-214.
- Özcan, G. (2020). 'Siyasiyat'tan 'Milletlerarası Münasebetler'e: Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Disiplininin Kavramsal Tarihi. *Uluslararası İlişkiler*, 17 (66): 3-21.
- Özdal, B. & Karaca, K (2022). *Diplomasi Tarihi I*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Özdal, B. & Karaca, K. (2024). *Diplomasi Tarihi II*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Özdal, B., (ed.) (2024). *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, Bursa: Dora Yayınları
- Özlem, K. (2019). *Türkiye-Bulgaristan İlişkileri ve Türk Azınlık*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Özlük, E. (2009). Uluslararası İlişkiler Disiplininin Soy Kütüğü, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9 (17): 240-241.
- Palabıyık, M. S. (2014). The Emergence of the Idea of 'International Law' in the Ottoman Empire before the Treaty of Paris (1856), *Middle Eastern Studies*, 50 (2): 233-251.

Uluslararası İlişkiler Disiplininin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Kurumsallaşması: Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği

- Pirinççi, F. (2010). *Silahlanma ve Savaş*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Porter, B. (2002). Lord Davies, E.H. Carr and the Spirit Ironic: a Comedy of Errors, *International Relations*, 16 (1): 77-96.
- Potter, P. B. (1923). Political Science in the International Field. *American Political Science Review*, 17 (3): 381-391.
- Reçber, K. (2011). *Diplomasi ve Konsolosluk Hukuku*, Bursa: Dora Yayınları.
- Reçber, K. (2023). *Uluslararası Hukuk*, Bursa: Dora Yayınları.
- Reçber, K. (2025). *Avrupa Konseyi’nde İnsan Hakları*, Bursa: Dora Yayınları.
- Reçber, K. (2021). *Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri*, Bursa, Dora Yayınları
- Riemens, M. (2011). International academic cooperation on international relations in the interwar period: the International Studies Conference, *Review of International Studies*, 37 (2).
- Roberts, A. (1991). A New Age in International Relations?, *International Affairs*, 67 (3):509-525.
- Schmidt, B. C. (1998). Lessons From the Past: Reassessing the Interwar Disciplinary History of International Relations, *International Studies Quarterly*, 42 (3):433-459.
- Schmidt, V. C. (2001). On International Political Theory, *Reviews in Anthropology*, 30 (2): 99-118.
- Smith, S. (1994). The Self-Images of a Discipline: A Genealogy of International Relations Theory, in *International Relations Theory Today*, Steve Smith, Ken Booth, (ed.), Cambridge: Polity Press.
- Smith, S. (2003). International Relations and international relations: The Links Between Theory and Practice in World Politics, *Journal of International Relations and Development*, 6 (3):233-239.
- Somel, A. (2010). *Osmanlı’da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908) İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin*, İstanbul: İletişim.
- Suganami, H. (1978). A Note on the Origin of the Word International, *Review of International Studies*, 4 (3): 226-232.

- Şahin, K. (2014). *Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar: Celalzade Mustafa ve 16. Yüzyıl Osmanlı Dünyası*, çev. Ahmet Tunç Şen, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Institute of Pasific (2026). University of Hawai'i at Mānoa Library, Institute of Pacific Relations Records: Historical Note, Honolulu, <https://instituteofpacif00inst/instituteofpacif00inst.pdf>, 2026 (E.T. 12.02.2026).
- Wheatcroft, A. (2013). *The Enemy at the Gate*, London: Pimlico.
- Wight, M. (1991). *International Theory: The Three Traditions*, Leicester University Press.
- Wright, Q. (1930). The Kyoto Conference of the Institute of Pacific Relations, *American Political Science Review*, 24 (1): 1-14.
- Yeşil, F. (2012). Osmanlı'nın Denge Arayışı: Layihânın İçeriği, in *Bir Osmanlı Gözüyle Avrupa Siyasetinde Güç Oyunu: Avrupa'da Mensûb Olan Mizân-ı Umûr-ı Hâriciyye Beyânındadır*, Fatih Yeşil (haz.). İstanbul: İstanbul Kitabevi.
- Yılmaz, S. (2020). *Avrupa Birliği ve Teritoryalite Birlik Mekânının Teritoryalleşmesi ve İçerisi-Dışarı Ayrımı*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Yılmaz, M. E. (2015). *Barışı İnşa Etmek*, Bursa: Dora Yayıncılık
- Yunping, W. (2005). Are Early Confucians Consequentialists?, *Asian Philosophy*, 15 (1):19-34.
- Yurdusev, N. A. (1996). Uluslararası İlişkiler Öncesi, in *Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar*, Atilla Eralp, (ed.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yurdusev, N. A. (2004). The Ottoman Attitude toward Diplomacy, in *Ottoman Diplomacy Conventional or Unconventional?*, ed. A. Nuri Yurdusev, Hampshire, Palgrave Macmillan.
- Zimmerman W. (1969). International Relations in the Soviet Union: The Emergence of a Discipline, *The Journal of Politics*, 31 (1): 52-70
- Zürcher, E. J. (2013). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

This study examines the emergence and institutionalization of the discipline of International Relations (IR) within a historical framework and analyzes its global development alongside its trajectory in Turkey. Although the historical roots of international relations can be traced back to early inter-polity interactions, the discipline acquired an independent and institutionalized academic identity only in the early twentieth century, particularly in the aftermath of the First World War. In this context, the study distinguishes between the emergence of the modern international system and the formation of IR as an academic discipline, emphasizing that until the twentieth century international affairs were largely examined within the boundaries of other disciplines.

The institutional foundations of the discipline were first established in the United Kingdom and subsequently in the United States, leading to an early phase of institutionalization within the Anglo-Saxon world. Although the United States adopted a largely isolationist foreign policy stance after the First World War, academic interest in the systematic study of international affairs continued to grow. Following the Second World War, as the United States assumed a central position in the global balance of power, the intellectual center of the discipline gradually shifted from the United Kingdom to the United States. From the 1950s onward, International Relations evolved into an autonomous and institutionalized discipline, with its theoretical agenda largely shaped within American academia.

The study also highlights how the deepening of globalization, the increasing visibility of non-state actors, the proliferation of transnational issues, and the emergence of multi-layered governance structures strengthened critiques of traditional state-centric approaches. These developments contributed to the diversification of the discipline in terms of subject matter and methodology.

In Turkey, the intellectual foundations of International Relations were shaped prior to its emergence as an independent academic field, particularly during the late Ottoman period. Diplomatic transformations in the nineteenth century, reforms within the Ottoman foreign ministry, and the establishment of modern educational institutions laid the groundwork for an intellectual engagement with international affairs. During the Republican era, university reforms and the restructuring of higher education provided a framework for the institutionalization of the field. Since the 1980s, numerous IR departments have been established across Turkish universities.

Within this broader context, the study focuses on the establishment and development of the Department of International Relations at Bursa Uludağ

University. Founded in the 1980s, the department gradually strengthened its academic staff and consolidated its institutional structure through the development of undergraduate and graduate programs. Faculty members have authored textbooks widely used in Turkish universities and have contributed to the literature in various subfields, including IR theory, Turkish foreign policy, regional studies, international law, European Union law, security studies, and human rights.

An important initiative enhancing the department's academic visibility was the Uludağ International Relations Congresses organized between 2011 and 2019. Held annually around specific themes, these congresses served as a significant academic platform bringing together scholars of International Relations from across Turkey.

202

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

In conclusion, the study presents a historical account of the global emergence and institutionalization of International Relations while situating the development of Bursa Uludağ University's Department of International Relations within this broader trajectory.

**BİR BİLİM OLARAK EKONOMETRİ:
GELİŞİM SÜRECİ VE TÜRKİYE'DE EKONOMETRİ
EĞİTİMİ**

Mustafa SEVÜKTEKİN*

ÖZ

Bu çalışma, ekonometri biliminin ortaya çıkışı, gelişimi ve akademik bir disiplin olarak kurumsallaşmasını ele almaktadır. Ekonometri, ekonomi teorisi ile matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin birleşimiyle oluşan disiplinler arası bir alan olarak, ekonomik ilişkilerin yalnızca teorik değil, veri temelli olarak incelenmesini sağlar. Bu yönüyle yalnızca iktisat alanında değil, sosyoloji, psikoloji ve diğer sosyal bilimlerde de değişkenler arasındaki ilişkilerin ölçülmesi ve ampirik analizlerin yapılmasında önemli bir araçtır. Ekonomik olayların nicel yöntemlerle analiz edilmesi, değişkenler arasındaki ilişkilerin ölçülmesi ve teorilerin ampirik olarak test edilmesi, ekonometri biliminin temel işlevleri arasında yer almaktadır. Zaman içinde, uygulamalı çalışmaların artmasıyla zaman serisi, panel veri, nitel veri ve mekânsal analizler gibi nicel yöntemler gelişmiş; bu gelişim, ekonometri, istatistik ve yöneylem araştırması alanlarının birlikte ele alındığı disiplinler arası bir yapının oluşmasına katkı sağlamıştır. Bilgisayar teknolojileri ve istatistiksel yazılımlar ise analizlerin daha hızlı ve güvenilir biçimde yapılmasını mümkün kılmıştır. Türkiye özelinde, planlı kalkınma süreci ve ekonomik planlama çalışmalarında sayısal analizlere duyulan ihtiyaç, ekonometri eğitiminin yaygınlaşmasını ve ilgili bölümlerin kurulmasını sağlamış, disiplinin akademik olarak kurumsallaşmasına katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak, ekonometri hem teorik hem de uygulamalı açıdan ekonomik, sosyal ve davranışsal ilişkilerin ölçülmesi, analiz edilmesi ve politika geliştirme süreçlerinde kritik bir bilim dalı olarak önem kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonometri, Ekonomik Analiz, Nicel Yöntemler, Uygulamalı Ekonomi, Türkiye, Akademik Kurumsallaşma.

* **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Prof. Dr. Mustafa Sevüktekin, Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBF, Ekonometri Bölümü, sevuktekin@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7477-3714 .

**ECONOMETRICS AS A SCIENCE: ITS DEVELOPMENT AND
ECONOMETRICS EDUCATION IN TURKEY**

ABSTRACT

This study examines the emergence, development, and institutionalization of econometrics as an academic discipline. As an interdisciplinary field resulting from the integration of economic theory with mathematical and statistical methods, econometrics enables the examination of economic relationships not only theoretically but also on the basis of data. In this regard, it serves as a crucial tool not only in economics but also in sociology, psychology, and other social sciences for measuring relationships between variables and conducting empirical analyses. The quantitative analysis of economic phenomena, the measurement of relationships between variables, and the empirical testing of theories are among the fundamental functions of the field of econometrics. Over time, as applied research has increased, quantitative methods such as time series, panel data, qualitative data, and spatial analysis have evolved; this development has contributed to the emergence of an interdisciplinary structure where econometrics, statistics, and operations research are considered together. Computer technologies and statistical software have made it possible to conduct analyses more quickly and reliably. In the case of Turkey, the need for quantitative analysis in the planned development process and economic planning efforts has facilitated the widespread adoption of econometrics education and the establishment of relevant departments, contributing to the discipline's academic institutionalization. As a result, econometrics has gained significance as a critical field of science in both theoretical and applied contexts for measuring, analyzing, and informing policy development processes regarding economic, social, and behavioral relationships.

Keywords: Econometrics, Economic Analysis, Quantitative Methods, Türkiye, Time Series, Panel Data, Applied Economics, Academic Institutionalization.

1. GİRİŞ

Ekonomi, insan davranışlarını ve kaynakların dağılımını anlamaya çalışan karmaşık bir bilim dalıdır; ancak ekonomik ilişkilerin yalnızca teorik olarak analiz edilmesi, gerçek dünya kararları ve politikalarının etkinliğini değerlendirmek için yeterli değildir. Ekonomik olaylar, belirsizlikler, dalgalanmalar ve çok sayıda değişkenin etkileşimiyle şekillenir. İşte bu noktada ekonometri, ekonomik teorileri matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle birleştirerek, teoriden pratiğe köprü kuran bir disiplin olarak ön plana çıkar. Ekonomik ilişkilerin sayısal olarak ifade edilmesi ve ampirik verilerle test edilmesi, hem akademik hem de politika geliştirme süreçlerinde kritik bir rol oynar. 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan büyük ekonomik krizler, dalgalanmalar ve belirsizlikler, ekonomistleri ekonomik olayları daha sistematik biçimde analiz etmeye zorlamış ve matematiksel iktisat ile istatistiksel yöntemlerin entegrasyonu, ekonometri biliminin ortaya çıkışında belirleyici olmuştur. Zaman içinde ekonometri, yalnızca teorik bir araç olmanın ötesine geçerek zaman serisi ve panel veri analizleri, mekânsal ve nitel veri uygulamaları gibi farklı nicel yöntemlerin gelişmesine katkı sağlamış; bu süreç, istatistik ve yöneylem araştırması ile birlikte ele alınan disiplinler arası bir analiz yaklaşımının güçlenmesine olanak tanımıştır. Bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler ve istatistiksel yazılımların yaygınlaşması ise ekonometrik ve nicel analizlerin kapsamını ve hızını artırmış, bu yöntemlerin ekonomi başta olmak üzere farklı sosyal bilim alanlarında daha yaygın biçimde kullanılmasını mümkün kılmıştır.

Ekonometri, ekonomik teorilerin matematiksel modellerle ifade edilmesi ve bu modellerin istatistiksel yöntemlerle doğrulanmasını sağlayarak, ekonomik ve sosyal ilişkilerin sistematik ve bilimsel bir temele oturmasını mümkün kılar. Bu süreçte, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerinin belirlenmesi, tahminlerin yapılması ve politika önerilerinin ampirik temele dayanması, ekonometri biliminin temel işlevlerini oluşturur. Matematiksel iktisat ve istatistik alanlarındaki gelişmeler, ekonometrik modelleme tekniklerinin sürekli olarak evrilmesini sağlamış ve bu disiplinin yalnızca akademik çalışmalarla sınırlı kalmayarak uygulama alanlarının genişlemesine katkıda bulunmuştur. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde ve planlı kalkınma süreçlerinde, ekonometrik modellerin önemi belirgin şekilde artmıştır; çünkü bu modeller karar alıcıların geleceğe yönelik

daha güvenilir tahminler yapmasını ve kaynakları daha verimli şekilde yönlendirmesini mümkün kılmıştır. Bu bağlamda ekonometri ve ilgili nicel analiz yöntemleri ekonomik ve sosyal süreçlerin anlaşılmasında, teorinin uygulamaya aktarılmasında ve karar alma süreçlerinin desteklenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

Türkiye özelinde bakıldığında, ekonometri biliminin gelişimi 1950'li yıllardan itibaren planlı kalkınma tartışmalarıyla paralel bir ivme kazanmıştır. Ekonomik planlama ve kalkınma politikalarının hazırlanmasında sayısal analizlere duyulan ihtiyaç, ekonometriye olan ilgiyi artırmıştır. 1960'lı yıllarda üniversitelerde ekonometri derslerinin okutulmaya başlaması ve alanla ilgili ilk ders kitaplarının yazılması, disiplinin akademik çevrelerde tanınmasını sağlamıştır. 1970'li yıllardan itibaren ise ekonometrik modelleme çalışmaları ve nicel analiz yöntemlerinin ekonomi alanında kullanımı yaygınlaşmış, akademik çalışmalar daha sistematik ve disiplinler arası bir yapı kazanmıştır. 1981'de yürürlüğe giren yükseköğretim reformu sonrasında, Türkiye'de üniversite sistemi yeniden yapılandırılmış ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri bünyesinde ekonometri bölümleri kurulmaya başlanmıştır. Bu süreç, ekonometri disiplininin Türkiye'de bağımsız bir akademik alan olarak kurumsallaşmasını sağlamış ve eğitim programlarında ekonomi teorisi, matematik ve istatistik derslerinin entegre edilmesine olanak tanımıştır. Sonuç olarak Türkiye'de ekonometri, akademik çalışmalarda ve ekonomik politika süreçlerinde giderek daha belirleyici bir konuma ulaşmıştır.

Bu çalışma, ekonometri biliminin tarihsel gelişimini, metodolojisini ve temel işlevlerini ele almanın yanı sıra, Türkiye'deki akademik ve kurumsal gelişim sürecini de kapsamlı bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde ekonometri kavramı, disiplinler arası yapısı ve ekonomik ilişkilerin ölçülmesi yöntemleri açıklanacaktır. İkinci bölümde ekonometri biliminin evrensel gelişim süreci ve alt disiplinler ele alınacak; özellikle matematiksel iktisat ve istatistiksel yöntemlerle ilişkisi üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde Türkiye örneği üzerinden, üniversitelerde ekonometri derslerinin başlaması, ders kitaplarının yazılması, 1981 yükseköğretim reformu ve kurulan ekonometri bölümleri gibi süreçler detaylı olarak incelenecek ve disiplinin kurumsallaşması ele alınacaktır. Son bölümde ise ekonometri ve ilgili nicel analiz yöntemlerinin hem akademik hem de uygulamalı araştırmalar ile politika geliştirme süreçleri açısından önemi değerlendirilecektir. Bu yapı sayesinde

çalışma, okuyucuya ekonometri biliminin tarihçesini, metodolojik temellerini ve Türkiye'deki gelişim sürecini kapsamlı bir biçimde sunmayı ve disiplinin ekonomik analizler ile politika süreçlerindeki değerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

2. BİLİM OLMA YOLUNDA İLK ADIMLAR

Yunanca idare, yönetim ve ekonomi anlamına gelen *oikonomia* ve ölçme anlamına gelen *metron* gibi iki temel kavramın birleşimiyle *ekonometri* kavramı türetilmiştir. *Ekonometri* anlamındaki bir ifadeyi ilk defa Polonyalı iktisatçı Pawel Ciompa 1910 yılında kullanmıştır. Bugünkü anlamda *ekonometri* kavramının kullanımını ise 1926 yılında Norveçli iktisatçı Ragnar Frisch önermiştir. Önceleri istatistiksel iktisat veya uygulamalı iktisat olarak nitelendirebileceğimiz çalışmalar sözkonusuydu fakat bu çalışmalarda iktisadi verilerin derlenmesi, toplanması ve istatistiksel veya ekonomik anlamda değerlendirilmesi hususunda yeterli ve kapsamlı başvurulabilecek bir yöntem yoktu. Dolayısıyla, iktisatçıların iktisadi teorilerin gözlemsel doğrulanmasına ve iktisadi ilişkilerin ölçülmesine olan ilgileri giderek artmaya başlamıştı.

Ekonominin gelişimindeki iki önemli özellik, soyut ekonomik akıl yürütmeye matematiğin uygulanması ve ekonomiyi sayısal ve deneysel bir temele oturtma girişimidir. Bu iki gelişme de ekonomik sorunların nicel yönünü vurgulamaktadır. Nicel ekonominin bu iki yönünün, ekonominin tamamlayıcı parçaları olarak mümkün olduğunca birlikte geliştirilmesi ve incelenmesinin esas olduğunu düşünülmektedir. Bu nedenle, ekonomik olguların nicel çalışmasının ilerletilmesine ve özellikle saf ekonomi ile ekonomik istatistik arasında daha yakın bir ilişkinin geliştirilmesine ilişkin çalışmaların yapılması savunulmaktaydı. Çalışmalarda kullanılan matematiğin inceliği değil, analizin nicel niteliği daha etkin olmalıdır. Öte yandan, matematiksel iktisat alanında çalışan araştırmacılar, amaçlarına ulaşmak için gerekli gördükleri her türlü matematiksel aracı kullanmakta özgür olmaları gerektiği görüşünü benimsemişlerdir. Bu yaklaşımın güçlenmesiyle birlikte, iktisadi değişkenler arasındaki teorik olarak öngörülen nedensel ilişkilerin gözlemsel verilerle doğrulanmasına odaklanılmış; bu doğrultuda iktisat teorisi, matematiksel modelleme ve istatistiksel analizlerin bütünleştiği bir yöntemsel çerçeveye ön plana çıkmıştır.

Ekonometrinin doğuşuna ve gelişmesine öncülük ederek katkıda bulunan *Matematikçi Okulun* önemli bireylerinden Irving Fisher ve Ragnar Frisch yanında ondokuzuncu yüzyılın matematiksel iktisatçıları A. Cournot, V. Thünen, W.L. Walras, R.M. Solow, V. Pareto, F.Y. Edgewort, ve I.V. Neumann gibi ünlü iktisatçılardır. Bu bilim adamları ekonomik sorunları analiz etmek amacıyla genellikle ileri seviye matematiksel tekniklerden yararlanmışlardır. Bunların bir kısmı ekonomik teoriyi matematiksel olarak formüle etmekle yetinmeyip istatistiksel analizlere de yer vermeye başlamışlardır. Teori ile uygulama (ekonomik olaylar) arasında nedensel ilişkiler kurma çabası içerisine girmişlerdir. Bu iktisatçılar arasında özellikle F. Y. Edgeworth ve V. Pareto, nedensel ilişkileri ortaya koyma çabaları doğrultusunda ekonomi teorisi, matematik ve istatistiği birlikte ele alarak ekonometri düşüncesinin doğuşuna öncülük etmişlerdir. Bu süreçte, ekonomik teorilerin ve olayların açıklanmasında matematiksel formüller ve geometrik gösterimler önemli analiz araçları olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Bu gelişmeler ışığında, özellikle 1929 yılında ortaya çıkan Büyük Buhran'ı açıklamak amacıyla dönemin önde gelen iktisatçıları dinamik makroekonomik modeller geliştirmeye yönelmişlerdir. Bu bağlamda R. Frisch ve J. Tinbergen'in 1930'lu yıllarda gerçekleştirdiği çalışmalar, ekonometri biliminin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Söz konusu modellerin ekonomik verilerle test edilmesi yönündeki çabalar, ekonometri biliminin oluşum sürecinde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu sayede ekonomik krizlerin anlaşılması, öngörülmesi ve uygun politika önerilerinin geliştirilmesi mümkün hale gelmiştir. Aynı dönemde, 1929 Buhranı Keynesyen makroiktisadın doğuşuna da zemin hazırlamış ve bu yaklaşım ile ekonometri arasında karşılıklı bir etkileşim ortaya çıkmıştır. İktisatçılar, ekonomik sorunların daha sistematik biçimde analiz edilebilmesi ve daha etkin çözümler üretilebilmesi için disiplinler arası bir yaklaşım benimsemişlerdir. Bu doğrultuda, iktisadın matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle desteklenerek daha bilimsel bir yapıya kavuşturulması yönünde yoğun çabalar sarf edilmiştir. Daha önceki girişimlerin sınırlı başarı sağlamış olması, bu dönemde geliştirilen yaklaşımların daha sistematik, tutarlı ve yöntemsel açıdan güçlü bir temele oturtulmasına neden olmuştur.

Uluslararası bir ekonometri derneği kurma ve bir yayın organı oluşturma fikrinin temelleri, 1926 yılında François Divisia ile

**Bir Bilim Olarak Ekonometri:
Gelişim Süreci ve Türkiye’de Ekonometri Eğitimi**

Ragnar Frisch arasında gerçekleşen mektup alışverişine dayanmaktadır. Bu yazışmalar sonucunda, matematiksel iktisatçılardan oluşan gayri resmi bir topluluk kurulması ve bir akademik dergi çıkarılması yönünde bir plan ortaya çıkmıştır. Aynı dönemde Frisch’in de benzer bir düşünceyi bağımsız olarak geliştirdiği bilinmektedir. Frisch, matematik, istatistik ve iktisadı bir araya getiren yeni bir disiplin önererek bu alanı, uygun bir isim bulunamadığı için “ekonometri” olarak adlandırmıştır. Ayrıca ekonometriyi, ekonominin nicel olarak analiz edilmesini mümkün kılan ve teorik ile ampirik yaklaşımları bütünleştiren bir disiplin olarak kavramsallaştırmıştır. Bu süreçte kaleme alınan çeşitli çalışmalarda, Ekonometri Derneği’nin kuruluşuna ilişkin bu fikirlerin gelişimi ve kurumsallaşma süreci ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

Ekonometri Cemiyeti’nin kuruluşu amacıyla, Haziran 1930’da I. Fisher, R. Frisch ve C. F. Roos tarafından iktisatçılara, istatistikçilere ve matematikçilere gönderilmek üzere bir mektup taslağı hazırlanmıştır. Bu mektupta, farklı ülkelerden toplam otuz bir bilim insanından, “ekonometriyi kademeli olarak gerçek ve tanınmış bir bilim dalına dönüştürme” hedefi doğrultusunda uluslararası bir dernek kurulmasına ilişkin görüş ve destek talep edilmiştir. Bu girişimin devamında, *Econometrica*’nın ilk sayısında da belirtildiği üzere, 29 Aralık 1930 tarihinde ABD’nin Ohio eyaletine bağlı Cleveland kentinde istatistikçi, matematikçi ve iktisatçılardan oluşan on altı kişinin katılımıyla bir örgütlenme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda bir anayasa kabul edilmiş ve derneğin ilk yönetim konseyi seçilmiştir. Her ne kadar toplantının sınırlı katılımı ve görece kısa sürede gerçekleştirilmiş olması nedeniyle kurucu kadronun tamamını temsil etmediği ifade edilse de, söz konusu toplantı Ekonometri Cemiyeti’nin kurumsal olarak tesis edilmesinde önemli bir adım olmuştur.

Ekonometri Cemiyeti’nin kuruluşunun tamamlanmasıyla birlikte, ekonometri bilimler içerisinde bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır. Cemiyetin tüzüğünde, temel amacın “ekonominin istatistik ve matematikle olan ilişkisini geliştirmek ve ekonomik sorunlara teorik ile ampirik yaklaşımların bütünleştiği çalışmaları desteklemek” olduğu ifade edilmiştir. Ekonometri Cemiyeti, faaliyetlerini duyurmak ve bu alanda yapılan özgün çalışmaları yayımlamak amacıyla 1933 yılından itibaren *Econometrica* adlı üç aylık bir dergi yayımlamaya başlamıştır. Söz konusu dergi, ekonometrik

209

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

yöntemlerin geliştirilmesi ve bu yöntemlerin ekonomik sorunlara uygulanması açısından önemli katkılar sağlamıştır. Bu gelişmeler sonucunda ekonometri, istatistiksel bilgi ile ampirik gözleme dayanan araştırmaları bütünleştirerek önceki dağınık çalışmaları sistematik bir çerçeveye kavuşturmuş ve bağımsız bir bilimsel disiplin niteliği kazanmıştır.

3. EKONOMETRİNİN ÇALIŞMALARDA KULLANILMAYA BAŞLAMASI

210

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Ekonometri bilimi, beklenenden daha hızlı bir gelişim göstererek kısa sürede yaygınlaşmış ve iktisat eğitiminin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Ekonometri teorisinin bugünkü anlamda şekillenmesinde Ragnar Frisch'in çalışmaları belirleyici olmuştur. Bu dönemde, olasılık ve istatistik alanlarında önde gelen iktisatçılardan biri olan John Maynard Keynes de ekonometriye ilgi duymuş; iktisatta matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanımı üzerine önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Keynes, özellikle olasılık teorisi ve endeks sayıları konularında önemli katkılar sağlamış ve istatistiksel yöntemlerin iktisadi analizde kullanımını geliştirmiştir. 1930'lu yıllarda ekonometride tahmin ve çıkarım süreçleri, hata teriminin olasılık dağılımı çerçevesinde ele alınmaya başlanmış ve bu durum disiplinin metodolojik temelini güçlendirmiştir. Keynes'in ekonometriye olan ilgisi kurumsal düzeyde de kendini göstermiş; 1933 yılında Ekonometri Cemiyeti'nin akademik kuruluna, 1934 yılında ise Ragnar Frisch'in önerisiyle konsey üyeliğine seçilmiş ve bu görevini ölümüne kadar sürdürmüştür. Ayrıca Keynes, 1944 yılında Ekonometri Cemiyeti'nin başkanlığına seçilerek disiplinin kurumsallaşma sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

Keynes'in ekonometri ile kurumsal bir başka ilişkisi de Cambridge'de Uygulamalı Ekonomi Bölümünün kurulmasına öncülük etmesidir. Keynes, ekonomik istatistiklerin ekonomiyi inceleyip anlamakta çok önemli olduğunu vurgulamış ve bu istatistiklerin elde edilmesi, yayınlanması ve doğru kullanılması konularında çabalar harcamıştır. Kendisinin de ifade ettiği gibi, zaten henüz gelişmemiş olan ekonometrik yöntemlere fazla zaman verememiş ancak, istatistik ve olasılık konusundaki birikimiyle ekonometrik model tahminlerine ve uygulamalarına yaptığı eleştirilerle, bu konuda ne gibi sorunlar

*Bir Bilim Olarak Ekonometri:
Gelişim Süreci ve Türkiye’de Ekonometri Eğitimi*

olabileceğini çok önceden öngörmüştür. Keynes, ekonomik istatistiklerin ekonomiyi inceleyip anlamakta çok önemli olduğunu vurgulamış ve bu istatistiklerin elde edilmesi, yayınlanması ve doğru kullanılması konularında çabalar harcamıştır.

Ekonometri teorisi, istatistiki bilgilerle dayanan bilimsel çalışmalardan nispeten farklılıklar göstermekteydi. Özellikle, Ragnar Frisch’in deneysel çalışmalarında regresyon ve korelasyon yöntemlerinin kullanımında ortaya çıkmaktaydı. Birer istatistiki yöntem olan regresyon ve korelasyon yanında en küçük kareler yöntemi artık ekonometrik çalışmaların bir parçası haline gelmişti.

Avrupa ve ABD’deki hükümetler, devam eden Büyük Buhran’ın etkilerinden çıkış yolları arayarak uygun ekonomik politikalar geliştirme çabası içine girmişlerdir. Bu doğrultuda iktisatçılardan, krizin etkilerini azaltmaya yönelik politika önerileri talep edilmiştir. Özellikle Hollanda hükümeti, konjonktürel dalgalanmalar üzerine istatistiksel çalışmalar yürüten J. Tinbergen’den bu yönde destek istemiştir. Tinbergen, öncelikle Hollanda ekonomisi için dinamik bir makroekonometrik model geliştirmiş ve 1936 yılında bu modeli ile önerdiği politikaları tartışmaya açmıştır. Bu çalışmanın ardından, Milletler Cemiyeti tarafından konjonktürel hareketleri açıklamaya yönelik teorilerin istatistiksel olarak test edilmesi amacıyla görevlendirilmiştir. Tinbergen, 1939 yılında gerçekleştirdiği bu çalışmalarda ekonomik ilişkileri davranışsal denklemler aracılığıyla modellemiş ve dönemi için oldukça ileri düzeyde istatistiksel testler uygulamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında enflasyonun başarılı biçimde öngörülmesi ve Lawrence R. Klein’in ekonometrik modeli aracılığıyla ABD’de Kore Savaşı dönemindeki enflasyonun da doğru şekilde tahmin edilmesi, ekonometrik yöntemlerin güvenilirliğini artırmış ve bu alandaki çalışmaların giderek daha geniş kabul görmesine katkı sağlamıştır. Bu gelişmeler, ekonometriyi iktisat eğitiminin vazgeçilmez bir bileşeni haline getirmiştir.

Her ne kadar ekonomi, matematik ve istatistik üçleminde ekonometri bilimi şekillenmeye başlayıp gelişme göstermiş olsa da gözardı edilemeyecek farklı çalışmalardan etkilendiğini söylemek gerekir. Örneğin, ünlü matematikçi John V. Neumann ve arkadaşı O. Morgenstern tarafından geliştirilen oyun teorisi ekonometrik çalışmalara genişlik kazandırmıştır. Birçok sorunun yepyeni bir

görüşle daha isabetli bir biçimde çözümlenmesinde yardımcı araçlar sağlanmıştır.

Diğer yandan, ekonometri biliminin gelişimine önemli katkılardan biri de Yöneylem Araştırmaları alanında yapılan çalışmalardan gelmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD ve İngiltere’de farklı disiplinlerden bilim insanları, askeri operasyonların planlanmasına destek sağlamak amacıyla karmaşık problemlerin en uygun çözümlerini belirlemek için matematiksel modelleme tekniklerini kullanmışlardır. Bu çalışmalar zamanla *Yöneylem Araştırmaları* adı altında sistematik bir alan haline gelmiştir. Savaş sonrasında ise bu yaklaşım, ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde daha etkin kararlar alınmasını sağlamak amacıyla yaygın biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Yöneylem Araştırmaları kapsamında matematiksel modelleme, istatistiksel analiz, optimizasyon, rassallık, doğrusal programlama, karar analizi ve simülasyon gibi yöntemler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu alan, sistematik veri toplama, matematiksel modelleme ve mantıksal akıl yürütmeye dayanmakta; matematik, istatistik, ekonomi, mühendislik ve bilgisayar bilimleri gibi farklı disiplinlerden beslenmektedir.

Bütün bu gelişmeler ışığında ekonometri disiplini giderek daha belirgin bir yapıya kavuşmuş ve kuramsal ile uygulamalı yönleri birlikte gelişmiştir. Bu süreçte uygulamalı matematik, matematiksel iktisat ve ekonometrik modelleme yaklaşımları ile birlikte istatistik, olasılık ve iktisadi istatistik alanları; ayrıca yöneylem araştırmaları, oyun teorisi, karar analizi ve doğrusal programlama gibi disiplinler eğitim ve araştırma süreçlerinde birlikte ele alınmaya başlanmıştır.

Ekonometrik yöntemlerin kullanımının artması ve yaygınlaşması, zamanla farklı uygulama alanlarının ve yöntemsel yaklaşımların gelişmesine zemin hazırlamıştır. Özellikle bilgisayar teknolojilerindeki ve buna bağlı olarak yazılım alanındaki ilerlemeler, ekonomik ve sosyal sorunların ekonometrik ve nicel yöntemlerle daha etkin biçimde analiz edilmesine önemli katkılar sağlamıştır.

4. EKONOMETRİ DİSİPLİNİ

Ekonometri disiplininin temelini üç ana bilim dalı oluşturmaktadır: ekonomi teorisi, istatistik teorisi ve matematik. Ekonometrinin anlamını ve kapsamını ortaya koyabilmek, bu üç alanın birlikte ele alınmasını gerektirir. Ekonomik analizlerin nicel temellere dayanması, matematiksel yöntemlerin kullanımını zorunlu kılarken; istatistiksel teknikler, ekonomik ilişkilerin gözlemsel verilerle test edilmesini mümkün hale getirir. Bu çerçevede ekonometri, ekonomik sorunların analizinde ekonomi teorisini, istatistiksel yöntemleri ve matematiksel araçları bütünleştiren özgün bir disiplin olarak ortaya çıkmaktadır. Amaç, teorik yaklaşımların ampirik verilerle sınanmasını sağlayarak ekonomik ve sosyal olguların daha sistematik ve bilimsel biçimde açıklanmasına katkıda bulunmaktır.

Bilimsel bir faaliyetin tek temel işlevi, teorinin gerçekler karşısında sistematik testlerinin yapılmasını sağlamaktır. Bu bağlamda ekonomik sorunların analizlerinde matematiksel ve istatistiksel tekniklerin, yöntemlerin yoğun biçimde yer alması ekonometri teorisinin gelişimini hızlandırmıştır. Dolayısıyla ekonometrinin kapsamı bu iki bilim dalının desteğiyle oldukça genişlemiş ve farklı bilim dallarında uygulama alanlarının açılmasını ve kullanılmasını kolaylaştırmıştır.

Ekonometri, ekonomik ve sosyal ilişkilerdeki davranışların nicel analizini gerçekleştiren bir disiplin olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda ekonometri, çeşitli yöntem ve teknikler aracılığıyla iki temel amacın gerçekleştirilmesine hizmet eder. İlk olarak, ekonomik teorilerin gözlemsel veriler ışığında geçerliliğinin test edilmesini sağlar. İkinci olarak ise, ekonomik ve sosyal sistemlerde yer alan değişkenler arasındaki ilişkilerin yönünü ve büyüklüğünü nicel olarak belirlemeye olanak tanır.

Ekonometrik teoride son yıllarda oldukça hızlı gelişmeler göstermesinin bazı nedenleri vardır. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz: Öncelikle ekonometrinin dayandığı başlıca bilim kaynakları veya disiplinler olan iktisat teorisi, matematik ve istatistik teorilerinin göstermiş oldukları birbirlerine paralel gelişmelerdir. Bu bilim dallarının sağlam temellere dayanan gelişmelerinin kalıcı olması ve etkinliğini hemen yansıtması bağlamında ekonometri bilimi de bu gelişmeye çok kolay cevap vermiştir.

İkinci olarak, uzun süreden beri ekonomik teorinin hemen hemen tüm konularının matematiksel modeller ile tanımlanmaya çalışılması ve dolayısıyla kantitatif (nicel, sayılabilir, ölçülebilir) bir özellik kazandırılması hususundaki çabaların hızla artması ekonometrinin gelişimine olan katkıları göz ardı edilemez. Ekonomik teorinin matematiksel gelişimini sağlayan *matematiksel iktisadın*, ekonomik teorinin gerçek hayat verileriyle ölçülüp ölçülemeyeceğini veya ampirik olarak doğrulanıp doğrulanamayacağını dikkate almadan matematiksel kalıplar biçiminde ifade etmeye çalışması, teorinin ilgi alanının genişlemesine ve gelişmesine yardımcı olmuştur. Ekonometri bilimi, böylece matematiksel iktisadın sunduğu bu ifadeleri kullanarak ampirik olarak çözüme kavuşturulması olanağını sağlamıştır. Başka bir yaklaşımla, ekonomik teorinin kantitatif doğrulanması gereğinin gün geçtikçe artması ve bu amaca hizmet edecek disiplinin de ekonometri olması, ekonometrinin güncel olmasını doğal kılmıştır.

Üçüncü olarak, teorik ilişkilerin günlük hayat verileri ile ampirik testlerinin yapılmasında istatistiksel teorinin daha yaygın ve daha gelişmiş düzeyde katkı sağlamasıdır. Özellikle *iktisadi istatistiğin* ilgi alanındaki, ekonomik verilerin toplanması, derlenme ve işlenmesi, hatta araştırmacılara sunulması hususunda hatırı sayılır gelişmeler kaydedilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. Örneğin temel ekonomik göstergelerin daha yaygın bir biçimde düzenli olarak sunulması, ekonometrik araştırmacılar için tahminlerin ve testlerin daha sağlıklı biçimde yapılmasını sağlamıştır.

Dördüncü olarak, yukarıdaki gelişmelere paralel ekonometri teorisinin kendi dünyasındaki gelişiminden bahsedilebilir. Klasik (geleneksel) ekonometrik analize alternatif çok sayıda ekonometrik yaklaşımlar geliştirilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelişim ekonometri biliminin, diğer bilim alanları tarafından çok rahat biçimde uyum sağlayarak yoğun kullanımına yol açmıştır.

Beşinci olarak, ekonometrinin gelişimini hızlandıran ve özellikle ekonometrik modelleme sürecinde çözüm üretilmeyen modellerin ampirik çözümlerinin elde edilmesine katkı sağlayan bilgisayar teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak istatistiksel ve ekonometrik yazılımların gelişimi ve kullanımı. Böylece büyük boyutlardaki mikro ve makro ekonometrik modelleme süreçlerinin çözümlerinin hızlı,

doğru ve etkili bir biçimde elde edilmesiyle ekonomik politik kararların da hızlı ve etkin bir biçimde alınmasına yardımcı olmuştur.

5. TÜRKİYE’DE EKONOMETRİ EĞİTİMİ VE İLK ÇALIŞMALAR

Türkiye’de 1950’li yıllar boyunca planlı kalkınma yaklaşımı, bilim insanları arasında yoğun biçimde tartışılmış ve bu yöntemin benimsenmesi gerektiği yönünde görüşler öne çıkmıştır. Bu tartışmalar, planlı kalkınmanın düşünsel altyapısının olduğu bir hazırlık dönemi niteliği taşımaktadır. Ancak bu süreçte, planlı kalkınmanın gerekliliği vurgulanmakla birlikte, nasıl bir planlama modelinin uygulanacağı konusunda net bir çerçeve ortaya konulamamıştır. Teknik bilgi eksikliğini gidermek amacıyla, kalkınma planları ve planlama yöntemlerine ilişkin yabancı kaynaklar Türkçeye çevrilerek yayımlanmış ve böylece bu alandaki bilgi birikiminin artırılması hedeflenmiştir.

Bu dönemde, OECD ve benzeri uluslararası ekonomik kuruluşlar tarafından Türkiye’ye sağlanacak yardımlar, planlı kalkınma şartına bağlanmıştır. Bu doğrultuda T.C. Koordinasyon Bakanlığı tarafından, kamu kuruluşlarından geçmiş on yılda gerçekleştirilen faaliyetler ile gelecek on yılda planlanan yatırımlara ilişkin bilgiler yazılı olarak talep edilmiş; elde edilen veriler Bakanlıklar Arası Yatırım Heyeti tarafından bir araya getirilmiştir. Hazırlanan rapor ve ekleri, uluslararası ekonomik kuruluşlar adına Türkiye’ye gelen Ludwig Erhard’a sunulmuştur. Ancak yapılan değerlendirmede, söz konusu çalışmanın bir kalkınma planı niteliği taşımadığı, daha çok bir ihtiyaç listesi olduğu ifade edilmiştir. Bunun üzerine, planlama sürecine teknik destek sağlamak amacıyla daha önce benzer çalışmalarda yer almış uzmanlar arasından Prof. Dr. Jan Tinbergen tercih edilmiştir. Türk Hükümeti 1959 yılında Tinbergen ile iletişime geçerek bir rapor hazırlamasını talep etmiştir. Ardından Tinbergen, ekonomik planlama teşkilatının kurulması ve kalkınma planının hazırlanması amacıyla Dr. Tjalling C. Koopmans ile birlikte 1960 yılında Türkiye’ye gelmiştir. Türkiye’de Tinbergen başkanlığında oluşturulan kurul, planlama teşkilatının kurulmasına yönelik çalışmaları başlatmıştır. Tinbergen’in uluslararası görevleri nedeniyle Türkiye’de bulunmadığı dönemlerde kurul başkanlığı Dr. Koopmans tarafından yürütülmüştür. Ayrıca,

kurul çalışmalarında görevlendirilmek üzere kamu kurumları ve üniversitelerden personel temin edilmiş ve bu kişiler teknik analiz süreçlerinde aktif rol almıştır.

Ülkemizde planlama amacıyla danışman olarak görev yapan Tintner'in (1952) derlemelerine göre, ilk ekonometri kitabı Ekonometri Derneği'nin kurucularından Harold T. Davis tarafından yazılmış ve *Theory of Econometrics* başlığıyla 1941 yılında yayımlanmıştır. Aynı yıl, Jan Tinbergen'in Hollandaca kaleme aldığı ekonometri kitabı da yayımlanmış; eserin İngilizce çevirisi ise 1951 yılında literatüre kazandırılmıştır. Lawrence R. Klein'in 1948 yılında tamamladığı ve 1950'de yayımlanan *Economic Fluctuations in the United States* başlıklı çalışması ise ekonometri literatüründe önemli bir yer edinmiştir. Bu çalışmada, ABD ekonomisini temsil eden ve en küçüğü üç, en büyüğü on beş denklemden oluşan üç ayrı ekonometrik model geliştirilmiştir. Klein, küçük modeli *tam bilgi (full information) maksimum olabilirlik* yöntemiyle, büyük modelleri ise *sınırlı bilgi (limited information) maksimum olabilirlik* yöntemiyle tahmin etmiştir. Ayrıca karşılaştırma amacıyla modellerin tek denklem tahminlerini de gerçekleştirmiştir.

Tinbergen'in etkisi ve diğer iktisatçıların ekonometri, makroekonometrik modeller, planlama ve matematiksel iktisat alanlarında yürüttükleri çalışmaların etkisiyle, bu yaklaşımlar Türkiye'de de ilgi görmeye başlamıştır. Bu gelişmelerden ilk etkilenen isimlerden biri Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay olmuştur; İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde ekonometri dersi ilk kez 1960'lı yıllarda Kılıçbay tarafından verilmiştir. Türkiye'de yayımlanan ilk ekonometri ders kitabı da yine Kılıçbay'a ait olup, *Ekonometri* başlığıyla 1965 yılında yayımlanmıştır. Kılıçbay'ın çalışmasını takiben, Prof. Dr. Sedat Akalın'ın 1967 yılında yayımlanan *Ekonometrinin Ekonomik Problemlerin Çözümündeki Rolü* adlı eseri literatüre katkı sağlamıştır. Aynı yıl, Prof. Dr. Tuncay Bulutay tarafından yayımlanan *Ekonometrik Bir Deneme* başlıklı çalışma, özellikle ilk bölümünde ekonometrik yöntemleri özlü ve sistematik bir biçimde ele almakta; ikinci bölümünde ise Türkiye ekonomisine yönelik makroekonomik ilişkileri tahmin etmekte ve yorumlamaktadır. Bu dönemde ayrıca Doç. Dr. Halil Dirimtekin'in 1968 yılında yayımlanan *Ekonometri-I* adlı çalışması ile Prof. Dr. Uğur Korum'un 1969 yılında yayımlanan *Ekonometrik Modeller ve Türkiye Ekonomisi İçin Bir Değerlendirme* başlıklı eseri öne çıkmaktadır. Korum'un çalışması, ekonometrik kavram ve yöntemleri sistematik biçimde ele almasının yanı sıra, Türkiye

ekonomisine ilişkin makroekonomik ilişkileri tek denklemliler çerçevesinde tahmin etmekte; elde edilen sonuçları hem öngörü hem de politika simülasyonu amacıyla kullanmaktadır. Ayrıca çalışmada farklı ülkeler için geliştirilmiş ekonometrik modellerin karşılaştırmalı değerlendirmelerine de yer verilmektedir. 1970’li yıllardan itibaren ise ekonometri teorisi ve uygulamaları hızla gelişmiş; farklı yöntemsel yaklaşımların ve alt alanların ortaya çıkmasıyla birlikte bu alandaki akademik çalışmalar ve yayınlar önemli ölçüde artmıştır.

6. YÖK YASASI VE EKONOMETRİ BÖLÜMLERİNİN KURULUŞU

Türkiye’de yükseköğretim sistemi, 6 Kasım 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) kurulmasının ardından, 22 Haziran 1982 tarihli ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile üniversite sayısı 27’ye yükselmiştir. Bu üniversitelerin 12’si İstanbul, Ankara ve İzmir’de, kalan 15’i ise diğer illerde kurulmuştur. YÖK reformu kapsamında üniversiteler 20 Temmuz 1982 tarihinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu süreçte, üniversite sistemi dışında faaliyet gösteren akademiler ile çeşitli bakanlıklara bağlı yükseköğretim kurumlarının bir bölümü mevcut üniversitelere entegre edilirken, bir bölümü bağımsız üniversitelere dönüştürülmüştür. Böylece yükseköğretim sisteminde yer alan üniversite, akademi ve enstitü yapılarından kaynaklanan kurumsal karmaşıklık büyük ölçüde giderilmiştir.

YÖK reformu sonrasında yeniden yapılandırılan *İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri (İİBF)*, başlangıçta altı bölümden oluşmakta olup, bu yapı içerisinde ekonometri bölümüne henüz yer verilmemiştir. Bu eksikliği gidermek amacıyla Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi bünyesinde “Ekonometri” adıyla bir bölüm kurulması için Yükseköğretim Kurulu (YÖK) nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Kılıçbay, söz konusu bölümün kurulmasına yönelik olarak YÖK yönetimi ile çeşitli görüşmeler gerçekleştirmiş; bu süreçte Prof. Dr. Ahmet M. Gökçen’in de yer aldığı bir akademik ortamda yapılan yazışmalar, hazırlanan raporlar ve gerçekleştirilen toplantılar belirleyici olmuştur. Bu çalışmalar sonucunda YÖK tarafından, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi

bünyesinde, ekonometri ve planlama disiplinlerinin yanı sıra istatistik alanını da kapsayan bir Ekonometri Bölümü'nün kurulmasına karar verilmiş ve ilgili müfredat programının hazırlanması talep edilmiştir.

Ekonometri Bölümü'nün kurulma kararının ardından, sekiz yarıyılık müfredat programı Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay'ın gözetiminde, Prof. Dr. Ahmet Gökçen ve çalışma arkadaşları tarafından hazırlanarak YÖK'e sunulmuştur. Bu süreçte, özellikle Prof. Dr. Ahmet Gökçen'in öncülüğünde, ders programlarının şekillendirilmesi amacıyla sosyal bilimlerden sorumlu YÖK üyesi Prof. Dr. Gürol Ataman ile çok sayıda toplantı gerçekleştirilmiştir. Yoğun görüşmeler sonucunda kabul edilen müfredat programı, ekonometri bölümlerinde uygulanmak üzere YÖK tarafından diğer fakültelere de iletilmiştir. Ancak zamanla, fakülteler kendi akademik kadro yapıları ve ihtiyaçları doğrultusunda bu program üzerinde çeşitli düzenlemeler yapmışlardır.

218

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

YÖK bünyesinde Ekonometri Bölümü anabilim dalları belirlenirken, İktisat Fakültesi tarafından önerilen "Ekonometri" ve "İstatistik" anabilim dallarına ek olarak, Prof. Dr. Gürol Ataman ve Prof. Dr. Sedat Akalın'ın girişimleriyle "Yöneylem Araştırmaları" anabilim dalı da programa dâhil edilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, üç anabilim dalından oluşan Ekonometri Bölümü yapısı şekillenmiştir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde kurulan bu model, YÖK tarafından İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri için oluşturulan bölüm şablonuna da dâhil edilmiş ve böylece farklı üniversitelerde ekonometri bölümlerinin kurulmasının önü açılmıştır. Bu süreçte, toplam 27 üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin yedisinde ekonometri bölümü kurulmuş; ancak bunlardan yalnızca altısı fiilen eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayabilmiştir.

Türkiye'de YÖK sistemiyle birlikte ekonometri bölümlerinin kurulmasında Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay önemli bir rol oynamıştır. Kılıçbay, ekonometri derslerinin müfredat programlarına dâhil edilmesi ve bu alanda akademik kadronun yetiştirilmesi süreçlerine katkı sağlamış; ayrıca YÖK nezdinde yürüttüğü girişimlerle ekonometri disiplininin bağımsız bir bölüm olarak yapılandırılmasına destek olmuştur. Bunun yanı sıra, yazmış olduğu *Ekonometri, Ekonometrik Metotlar ve Araştırma, Ekonometrinin Temelleri, Uygulamalı Ekonometri ve Kantitatif İktisat Teorisi ve Politikası* adlı eserleriyle Türkçe literatürde önemli bir boşluğu doldurmuştur.

7. BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ, İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ, EKONOMETRİ BÖLÜMÜ

YÖK yasasının yürürlüğe girmesinden önce Bursa'da, *Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi* ile *Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi* olmak üzere iki ayrı yükseköğretim kurumu faaliyet göstermekteydi. Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde yer alan dört bölümden biri olan İktisat Bölümü'nün üçüncü sınıfında ekonometri dersleri, 1982 yılına kadar sırasıyla Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay ve Prof. Dr. Nuri Karacan tarafından yürütülmüştür. Aynı fakültede istatistik dersleri Prof. Dr. Baki Işıkkara ve Dr. Mustafa Aytaç, matematik dersleri ise Prof. Dr. Emin Altan ve Dr. Erol Üçdal tarafından verilmiştir. Bilgi işlem ve programlama alanındaki ilk dersler de Dr. Durmuş Dünder tarafından yürütülmüştür. Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde ise iktisat ve işletme fakülteleri yer almakta olup, İktisat Fakültesi'nde ekonometri dersleri Prof. Dr. Halil Dirimtekin ve Dr. Hasan Aşkan tarafından verilmiştir. Aynı dönemde istatistik dersleri Prof. Dr. Özer Serper ve Dr. Necmi Gürsakal, matematik dersleri Doç. Dr. İsmail İlhan ve yöneylem araştırmaları ile planlama dersleri Doç. Dr. Ahmet Öztürk tarafından yürütülmüştür.

YÖK'e sunulan Ekonometri Bölümü müfredat programının sürdürülebilirliğinde belirleyici unsurlardan biri, yeterli ve nitelikli akademik kadronun varlığı olmuştur. Bu nedenle, 1982-1983 eğitim-öğretim döneminde faaliyete geçen ekonometri bölümleri, başlangıçta sınırlı sayıda fakültede kurulabilmiştir. Bu süreçte İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, güçlü akademik kadrosu ile en etkin ve belirleyici kurum olarak öne çıkmıştır. Benzer şekilde, Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi de akademik kadro açısından avantajlı kurumlardan biri olmuştur. YÖK öncesinde Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, hem kuruluş sürecinde hem de müfredat uygulamalarında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin desteğiyle gelişmiş; bu durum akademik kadro ve program uygulaması açısından önemli bir avantaj sağlamıştır. Ayrıca Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde de önerilen ekonometri müfredatını yürütebilecek yeterli akademik altyapı mevcuttu. YÖK yasası ile bu iki kurumun birleşmesi sonucunda ortaya çıkan akademik birikim ve kadro zenginliği, Bursa'da güçlü bir Ekonometri Bölümü'nün oluşmasına önemli katkı sağlamıştır.

Birleşmenin ardından İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin desteği zamanla azalmış olmakla birlikte, belirli bir süre daha devam etmiştir. Bu süreçte kurum, kendi akademik kadrosu ve geliştirdiği müfredat programı ile eğitim-öğretim faaliyetlerini güçlü bir şekilde sürdürmüştür. 1982-1983 eğitim-öğretim döneminde Ekonometri Bölümü'nün akademik yapılanması ve derslerin yürütülmesine ilişkin genel görünüm aşağıda özetlenmektedir:

Ekonometri Bölüm Başkanı: Prof. Dr. Özer Serper

Ekonometri Anabilim Dalı Başkanı: Prof. Dr. Özer Serper

220

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Dr. Sacit Ertaş

Dr. Ebru Ertaş

Dr. Hasan Aşkan

Araştırma Görevlisi Habip Göbelez

Araştırma Görevlisi Mustafa Sevüktekin

İstatistik Anabilim Dalı Başkanı: Prof. Dr. Özer Serper

Prof. Dr. Özer Serper

Dr. Mustafa Aytaç

Dr. Necmi Gürsakal

Araştırma Görevlisi Serdar Esen

Araştırma Görevlisi Zeki İzci

Araştırma Görevlisi Etabey Karatoprak

Araştırma Görevlisi Fahamet Topaloğlu

Yöneylem Anabilim Dalı Başkanı: Doç. Dr. Ahmet Öztürk

Doç. Dr. Ahmet Öztürk

Doç. Dr. İsmail İlhan

Araştırma Görevlisi Ali Kalay

Yukarıda sunulan listeye, Bursa dışından görevlendirilen öğretim üyeleri ve elemanları dâhil edilmemiştir. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü'nde görev yapmış emekli öğretim üyeleri ile hâlihazırda görevde bulunan öğretim üyeleri ve elemanları, fotoğraflarıyla birlikte EK 1 ve EK 2'de sunulmuştur.*

EXTENDED SUMMARY

This study aims to examine the emergence, development process, and institutionalization of econometrics as an academic discipline. Econometrics is considered an interdisciplinary field that emerged from the convergence of economic theory with mathematical and statistical methods, emphasizing that explaining economic relationships at a theoretical level alone is insufficient and that these relationships must be measured and tested using real data. The quantitative analysis of economic events, the measurement of relationships between variables, and the empirical testing of economic theories are among the fundamental functions of econometrics. The expression of economic theories through mathematical models and their testing using statistical methods has contributed to making economic analyses more systematic and scientifically grounded, enabling econometric models to be used both to explain economic events and to produce forecasts for the future. In this regard, it serves as an important tool not only in economics but also in sociology, psychology, and other social sciences for measuring relationships between variables and conducting empirical analyses. Advances in computer technology and the widespread use of statistical software have enabled econometric analyses to be conducted more quickly, reliably, and comprehensively, thereby expanding the application areas of this discipline. In Turkey, the development of econometric thinking has gained particular importance alongside discussions on planned development, and the need for numerical analysis in economic planning processes has encouraged the use of econometric methods. In this context, the introduction of econometrics courses at universities, the establishment of departments in relevant faculties, and the creation of interdisciplinary education programs have ensured the academic institutionalization of econometrics in Turkey, contributing significantly to both academic work and applied economic research. As a result, econometrics has emerged as a critical scientific discipline in economic analysis and policy development processes, both theoretically and practically, enabling the data-driven testing of economic theories and the measurement and analysis of economic relationships. In Turkey, this field has gained an institutional structure alongside higher education reforms and the planned development process.

REFERANSLAR

Akalın, S., Ekonometrinin Ekonomik Problemlerin Çözümündeki Rolü, İzmir: Ticaret Matbaacılık T.A.Ş., 1967

Akalın, S., Elemanter Ekonometri, İzmir: Ticaret Matbaacılık T.A.Ş., 1971.

Bayram, M. E., Türkiye'de Planlama Teşkilatının (Türk Plancılığının) Hukuk ve Dar Yapısı ile İlgili Sorunları ve Çözüm Önerileri , (Basılmamış Uzmanlık Tezi), T.C.

222

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara:1994.

Bulutay, T., Ekonometrik Bir Deneme, Ankara: SBF Maliye Enstitüsü Yayınları, 1966.

Christ, C., "The Founding of the Econometric Society and Econometrica", *Econometrica*, Cilt:51, Sayı:4, January, ss. 3-6, 1983.

Dirimtekin, H. , Ekonometri-I, Ankara: Sevinç Matbaası, 1968.
Gökçen, A. M., "Hocam Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay Anılar Fikirler", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay 'a Armağan, Cilt: 54, Sayı:1, ss. :3-46, İstanbul, 2004.

Einav, L., & Levin, J. (2014). *Economics in the age of big data*. Science, 346(6210).

Hastie, T., Tibshirani, R., & Friedman, J. (2009). *The elements of statistical learning: Data mining, inference, and prediction* (2nd ed.). Springer.

İlkin, S. ve İlhan U. "Econometrics in Turkey", *Econometrica*, Cilt:40 Sayı:4, ss.788-789, 1972.

Kılıçbay, A., Ekonometri, İstanbul: Sermet Matbaası, 1965.

Korum, U., Ekonometrik Modeller ve Türk Ekonomisi İçin Bir Deneme, Ankara: Sevinç Matbaası, 1969.

**Bir Bilim Olarak Ekonometri:
Gelişim Süreci ve Türkiye’de Ekonometri Eğitimi**

Krishnakumar, J., “21. Yüzyılda Ekonometrinin Karşılaştığı Zorluklar”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, çev. M. Pamuk, Sayı:7, ss.:104-109, İstanbul, 2008.

Mullainathan, S., & Spiess, J. (2017). *Machine learning: An applied econometric approach*. Journal of Economic Perspectives, 31(2), 87–106.

Sevüktekin, M. Ekonometriye Giriş: Teori ve Uygulamalar, Bursa: Dora Yayınevi, 2013.

Tintner, G., Econometrics. New York: John Wiley and Sons.,1952.

Tinbergen, J., Econometrics. New York: The Blakiston Co., 1951
Ulutan, B., İktisadi Doktrinler Tarihi, İstanbul : Ötüken Neşriyat, 1978.

Uygur, E., Ekonometrinin Gelişimi : İktisadın “Bilim” Olma Çabası, Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni 2006/8 [http ://www.tek.org.tr](http://www.tek.org.tr)

Varian, H. (2014). *Big data: New tricks for econometrics*. Journal of Economic Perspectives, 28(2), 3–28.

223

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025

**EK 1: BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ, İ.İ.B.F., EKONOMETRİ
BÖLÜMÜ EMEKLİ ÖĞRETİM ÜYELERİ**

Prof. Dr. Özer SERPER

Prof. Dr. Yüksel İŞYAR

Prof. Dr. Ahmet ÖZTÜRK

Prof. Dr. Sacit ERTAŞ

Prof. Dr. Necmi GÜRSAKAL

Prof. Dr. Mustafa AYTAÇ

Prof. Dr. Ebru ERTAŞ

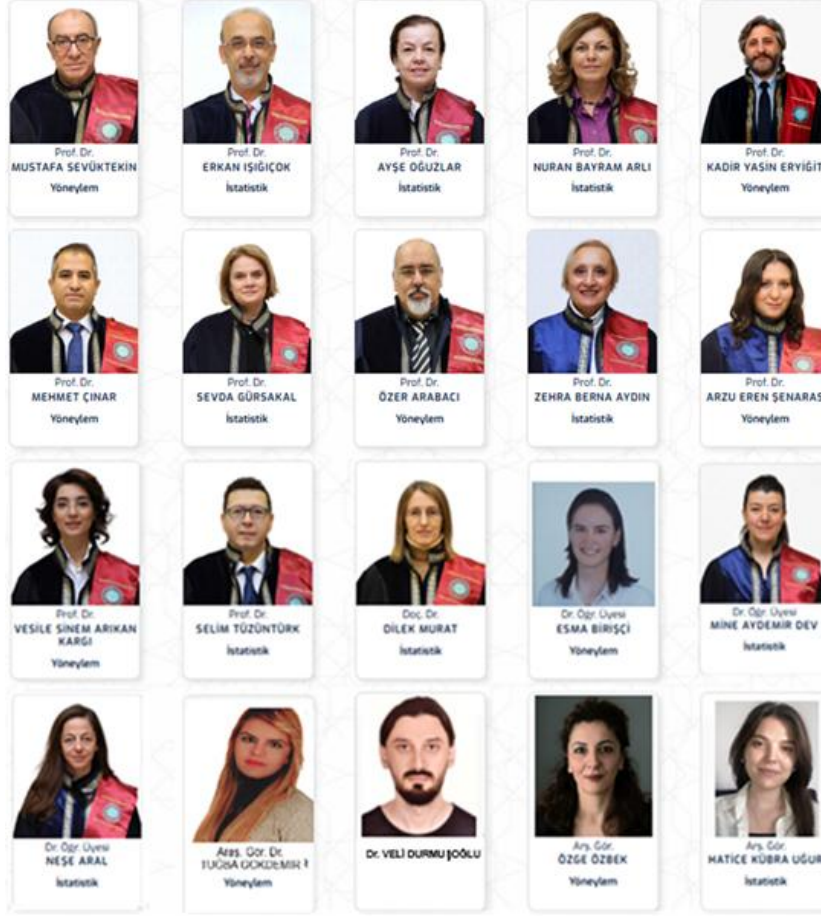
**Prof. Dr. Hayrettin Kemal
SEZEN**

Doç. Dr. Fatma ACAR

*Bir Bilim Olarak Ekonometri:
Gelişim Süreci ve Türkiye'de Ekonometri Eğitimi*

**EK 2: BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ, İ.İ.B.F., EKONOMETRİ
BÖLÜMÜ'NDE GÖREV ALAN ÖĞRETİM ÜYE VE
ELAMANLARI**

225

İİBF Dergi
50. Yıl
Özel
Sayısı
2025